

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Spolek československých právníků Všehrd v novém
státě**

**Association of Czechoslovak Lawyers in the new
state**

Mgr. Jiří Müller

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Mišková Ph. D.
Studijní Učitelství pro střední školy
program:
Studijní obor: N D-ZSV

2015

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Spolek československých právníků
Všechno v novém státě vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci
uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného
nebo stejného titulu.*

Praze dne 10.7. 2015

podpis

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí mé práce paní doc. PhDr. Aleně Miškové Ph. D. za cenné připomínky, které mi mnohé usnadnily a osvětlily.

ABSTRAKT: Diplomová práce se zabývá existencí *Spolku československých právníků Všehrd* v meziválečném období. Práce sleduje institucionální dějiny spolku a myšlenkový svět jeho členů. Zabývá se požadavky a představami vedení spolku na pozadí sociálních otázek a nacionalistického smýšlení, ke kterému spolek inklinoval zejména ve třicátých letech 20. století. Práce se opírá o prameny spolkové provenience a reprezentativní výběr novinových článků. Cílem práce je popsat meziválečné fungování studentského spolku a zároveň tak nastínit tendence objevující se ve studentském hnutí První republiky. Právnícký spolek jako druhý nejstarší a největší český studentský spolek pak slouží jako vhodný reprezentant těchto organizací. Práci také zajímá vztah českých studentů práv ke státu, cizím státním příslušníkům, ostatním studentským spolkům a československým Němcům. Na základě sporů mezi spolkovým vedením a jeho opozicí jsou sledovány politické tendence uvnitř studentského hnutí. Diplomová práce má přispět k doplnění obrazu meziválečné československé společnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA: meziválečné Československo, studentské spolky, nacionalismus, československá společnost, studenti, Právnícká fakulta Univerzity Karlovy

ABSTRACT: This thesis deals with the existence of the Association of Czechoslovak Lawyers Všehrd in the interwar period. The work follows the institutional history of the league and the world of ideas of its members. It deals with the requirements and expectations of the management association in the background of social issues and nationalist sentiments, which tended association especially in the thirties of the 20th century. The work relies on federal sources provenance and representative selection of newspaper articles. The aim is to describe the functioning of the inter-war fraternity as well as outline the trends emerging in the student movement of the First Republic. Juridical Association as the second oldest and largest Czech student association will serve as a suitable representative of these organizations. Work is also interested in the relationship Czech law students to the state, foreign nationals, other student's associations and the Czechoslovak Germans. On the basis of the dispute between the federal leadership and the opposition the work monitors political tendencies within the student movement. This thesis aims to contribute to complete the picture of the interwar Czechoslovak society.

KEY WORDS: interwar Czechoslovakia, student's associations, nationalism, Czechoslovak society, students, The Charles University Law Faculty

Obsah

Úvod	8
1. Počty a sociální skladba studujících.....	20
2. Univerzitní studenti v době První republiky	27
3. Studentské spolky	33
4. Fungování spolků	40
5. <i>Všehrd</i> 1868-1918	48
6. Institucionální dějiny spolku v meziválečném období.....	58
6.1. Překonávání poválečných obtíží	58
6.2. Období rozkvětu	64
6.3. Náročná práce let třicátých.....	72
7. Časopis <i>Všehrd</i>	82
8. Práce spolku na sociálním poli	90
9. Spolek mezi levicí a pravicí.....	106
10. Spolek s „národním“ vedením	122
Závěr	140
Prameny:.....	143
Literatura:	143
Obrazová příloha	147

*Celou tuto práci a úsilí vynaložené při její tvorbě bych chtěl věnovat své babičce Věře,
která nás nedávno bohužel opustila a se kterou bych si zde přál být déle.*

Úvod

„Za pozvolna uhasínajícího požáru světové války vydává česká mládež právnická tento památník. Se zatajeným dechem, se zrakem nedočkavě v budoucnosti upíatým čeká, až bude povolána, aby podle sil svých spolupracovala na velkém díle této generace: z trosek, jež nejen v okruhu hmotných statků, nýbrž i v okruhu myšlení zanechá válka, zříditi pevné základy nového, lepšího, bezpečnějšího společenského řádu. Pro tento úkol chce si poctivou, stálou prací opatřiti potřebnou výzbroj. Nejlepší výzbroj je však bezcennou cetkou nebo dokonce nástrojem špatnosti, chybí-li idea, řídící její používání. Touto ideou, již končíce první padesátiletí Všehrdu, chceme čistou a nezkalenou zachovati a předati budoucím pokolením mladých českých právníků, jest neochvějná víra ve vítěznou moc spravedlnosti.“¹

O jakém společenském řádu autor úvodního citátu mluvil? Jakou ideu chtěl v právnickém spolku zachovat? A jakou prací toho mělo být dosaženo? To jsou nejzákladnější otázky, které nás v souvislosti s meziválečnými dějinami *Spolku československých právníků Všehrd* budou nejvíce zajímat. Český spolek studentů práv založený již roku 1868 se pro náš výzkum prvorepublikového studentského hnutí stává velmi příhodným. Jedná se o druhý nejstarší český studentský spolek, zároveň se v období První republiky jednalo o spolek největší a nutno dodat také nejspíš nejbohatší. Členy spolku byla ve sledovaném období vždy většina celkového počtu posluchačů právnické fakulty, kteří po svém absolutoriu ve velké míře směřovali nejen do řad advokátů, ale i do státní správy nově vzniklého státu. Nejde nám tedy přirozeně pouze o popis institucionálních dějin jednoho, i když velmi významného, studentského spolku v období První republiky, nýbrž o přispění k výzkumu celého studentského hnutí v meziválečném Československu a na základě vztahu tehdejší společnosti k inteligenci a mladým studentům i o nastínění vývojových tendencí v myšlenkovém světě studentského segmentu prvorepublikové společnosti. Na pozadí dějin právnického spolku *Všehrd* lze totiž sledovat určité principy vývoje nejen studentského hnutí, nýbrž i celé československé společnosti.

Jaké problémy museli řešit studenti (nejen) Právnické fakulty Univerzity Karlovy po skončení první světové války? Jak jim v této pro ně nelehké době mohlo pomoci členství ve fakultním studentském spolku? Čím byli motivováni jeho představitelé? A jak se jejich přístup k potřebám členů spolku vyvíjel až do konce existence První republiky? Předestřeme,

---

¹ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 9.

že vedení *Všehrdy* bylo v sociálních otázkách vždy velmi aktivní. A není se čemu divit, vždyť poválečnou krizi nahradilo pouze krátké období konjunktury, která se projevila i ve studentském prostředí, aby byla ale následně tvrdě přetržena důsledky velké hospodářské krize z počátku třicátých let dvacátého století. Dokázalo vedení spolku v době masové nezaměstnanosti zajistit svým mladým kolegům budoucí pracovní místa v oboru? Nebo je nechalo napospas svému vlastnímu osudu a staralo se pouze o poměrně výdělečnou vydavatelskou činnost? Všechny tyto otázky se pokusíme zodpovědět v kapitole zabývající se prací spolku na sociálním poli. A jaké jiné tendence se v prvorepublikovém spolku mohly objevit?

Předně se jedná zejména o určité politické napětí mezi studenty sympatizujícími s levicí a jejich pravicovými kolegy. Studentský spolek na nás proto může působit jako jakási příprava mladých lidí na jejich budoucí život v politické rovině. Bylo tomu tak i ve *Všehrdy*? Která skupina zde měla navrch? A odráželo nějak politické zaměření spolku nálady uvnitř studentského hnutí, potažmo v celé společnosti? Jak ještě uvidíme, souboje mezi „pokrokovými“ a „národními“² studenty skutečně provázely celou meziválečnou existenci spolku. Zaměříme se ale také na to, jaké mezi nimi byly třecí plochy a naopak, v čem dokázali spolupracovat a držet spolu. Jednotlivým motivacím a vzájemnému vztahu obou skupin se budeme věnovat v kapitole popisující souboj spolkového vedení s jeho opozicí.

Členové spolku a jeho představitelé se však nesetkávali pouze se svými kolegy odlišného politického ladění. Spolek měl určité vztahy s ostatními studentskými organizacemi, jeho vedení často reflektovalo přítomnost studentů-cizinců v ČSR a v neposlední řadě se mladí právníci v Praze setkávali se svými spoluobčany německé národnosti z pražské Německé univerzity. Jaké vztahy měli tedy studenti práv reprezentovaní spolkem *Všehrd* s výše naznačenými skupinami akademiků? Byla vícenárodnostní Praha skutečně kolbištěm střetů českých a německých studentů? A bylo vedení *Všehrdy* ve třicátých letech zaměřeno tak silně nacionalisticky, jak ho ukazovala spolková opozice a následně i marxistická historiografie? Této oblasti se budeme věnovat v části práce zabývající se právě možným nacionalistickým směřováním spolkového vedení. Naším základním předpokladem však je, že mladí právníci nestanuli v čele české extrémní pravice.

---

² Oba pojmy odpovídají dobovému diskurzu, ve kterém se tak sami studenti nazývali. Pro lepší stylistickou úpravu práce a pro nastínění dobového smýšlení jsou oba typy pojmů (pravice x levice; pokrokoví x národní) v práci různě využívány, i když jsou pro jasné oddělení dobových a současných pojmů ty dobové uváděny vždy v uvozovkách. Zároveň jsem si vědom poměrně problematických pojmů *pravice* a *levice*, takže se na místech věnovaných „pravicovému“ zaměření spolku budu více přiklánět k pojmu *nacionalismus*.

Než se však pokusíme zodpovědět všechny výše naznačené problematické otázky a vyvrátit či potvrdit naznačené hypotézy, podívejme se ještě na institucionální dějiny *Spolku československých právníků Všehrd*, kterým se budeme věnovat v úvodních pasážích předkládané diplomové práce. Spolková činnost byla skutečně velmi bohatá. Vedení *Všehrdu*, spolkové komise a odbory všeho druhu, podpůrné fondy i sportovní oddíly vyvíjely po celé meziválečné období horečnou činnost. Setkávaly se však s úspěchem a se zájmem členů spolku? Jakých nejvýznamnějších cílů dosáhly? A kolik práce stálo jejich dosažení představitele spolku? Těmito a dalším tématům z institucionálních dějin *Všehrdu* se budeme věnovat níže. Nyní ještě zasadíme existenci studentských spolků v meziválečném Československu do širšího kontextu, pokusme se přiblížit život prvorepublikového studenta a nastiňme obecné fungování zkoumaných studentských organizací. Nezapomeňme však ani na přehled pramenné základny a sekundární literatury, které, ač je jí poskrovnu, se věnuje poslední část úvodu práce.

Vysoké školství v období První republiky

Vyhlášení vzniku Československé republiky postavilo nově vzniklý stát před mnoho nelehkých úkolů. Republiku ihned zachvátily nacionalistické vášně zejména mezi občany české a německé národnosti. Jedni propukli v nadšení spojované se zadostiučiněním („*Odčiňujeme Bílou horu!*“³), druhí naopak přistoupili k bojovnějším postojům, protože je zasáhl pocit křivdy a strachu, že je nově vzniklý stát připraví o jejich nabyté výsady. Torzovitá československá armáda musela ještě na konci roku 1918 potlačit snahy německých politiků, kteří se snažili v českém pohraničí vytvořit Německé Rakousko, ale spory pokračovaly dále. Vyvrcholily násilným potlačením německých demonstrací v březnu 1919, kdy se naplno odhalila odvrácená tvář českého nacionalismu, což vrhlo stín nedůvěry do vztahu obou národností v republice. Překonání poválečné hospodářské a sociální krize a konjunktura druhé poloviny dvacátých let však umožnily, aby se vztahy mezi oběma národy postupně stabilizovaly. Úspěchu bylo dosaženo zejména v roce 1926, kdy do československé vlády vstoupili také dva zástupci německých politických stran.⁴

Hospodářská krize a její důsledky poté opět probudily radikální nálady jisté části československé společnosti a parlamentní volby v květnu roku 1935 ukázaly, jakým směrem

---

³ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000. S. 479-481.

⁴ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000. S. 33-44.

se bude nadále ubírat politika ČSR. Obavy o bezpečnost státu, snaha o ústupky v menšinové politice, ale také vnitřní rozpory a tlak velkého souseda⁵ nakonec dovedly První republiku⁶ až k podpisu Mnichovské dohody, která znamenala novou změnu poměrů, se kterými se politikové a společnost museli vyrovnat. Pocit zmaru, apatie nebo zloby zachvátil podle dobových pamětí⁷ většinu české společnosti a vstoupil i do studentského hnutí. V době mnichovské krize podléhali někteří studenti mobilizaci, studenti medicí nahradili mobilizovaný personál nemocnic a *Ústřední svaz československého studentstva* (ÚSČS) slíbil za všechny studující vládě republiky spolupráci a udržení klidu a pořádku, přičemž i zprostředkoval kurzy branného výcviku a strážní služby.⁸ Po podepsání mnichovské dohody zavládlo velké rozhořčení i ve studentském táboře. Jeho důsledkem byla radikalizace pravicových studentů, jejichž baštou byl ve třicátých letech právě zkoumaný *Spolek československých právníků „Všehrd“* nebo *Spolek československých mediků v Praze* (SČsM) či pražská pobočka ÚSČS *Svaz československého studentstva* (SČS).⁹ Tito studenti získali převahu i v (od roku 1935) levicovém ÚSČS a začali vystupovat s nacionalistickými, antisemitistickými postoji a výpady proti prvorepublikovým poměrům a představitelům. Jejich zklamání bylo obrovské, ale i přesto byli rozhodnuti bránit svůj stát do poslední chvíle, která nastala jednak 16. března 1939 a pro studenty samotné pak 17. listopadu téhož roku, kdy bylo nacisty několik představitelů českého studentského hnutí popraveno, zhruba tisíc studentů posláno do koncentračních táborů a byly uzavřeny české vysoké školy.¹⁰

Nacionální rozpory se po vzniku republiky dostaly i do sféry školství. V základním a středním školství, kterému však nebudeme z pochopitelných důvodů věnovat větší pozornost, nastaly třenice především v pohraničí a v Praze, kde sídlila početně silná německá populace. Podle Zdeňka Kárníka byla vybavenost menšinovým školstvím v ČSR v porovnání s okolními

---

⁵ Existuje několik různých pohledů na důvody zániku První republiky. Viz níže v části *Prameny a literatura*.

⁶ Termín „*První republika*“ budu v práci používat s velkým počátečním písmenem, protože se domnívám, že se jedná o již zcela zavedený termín české historické vědy, přičemž ho i většina autorů velkých monografií o daném období (Z. Kárník, A. Klimek) takto používá. Zároveň je mi blízký i výklad tohoto termínu z hlediska českého pravopisu, který umožňuje uvádět „pozitivně“ vnímaná dějinná období s velkým počátečním písmenem.

⁷ Viz například DRTINA, P. *Československo můj osud: kniha života českého demokrata 20. století. Svazek první. Kniha 1, Přes Mnichov do emigrace*. Praha, 1991.

⁸ PETRÁŇ, J. *Univerzita Karlova ve dnech mnichovské krize 1938*. S. 80-86. In: *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, roč. XLI., Č. 1-2. Praha: 2001.

⁹ HAVRÁNEK, J.-POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 44-46

¹⁰ O tomto tématu více viz PASÁK T. *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*. Praha, 1997.

státy nadprůměrná, i přesto se však problematika základního a středního školství stávala příčinou nacionalistických kampaní.¹¹ Obdobná situace panovala i na poli školství vysokého a to především v souvislosti s poválečným vývojem bývalé Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Vedle ní pak byla zákonem z ledna 1919 zřízena Masarykova univerzita v Brně a později také Komenského univerzita v Bratislavě, na kterou záhy odešlo několik profesorů z Karlovy univerzity.¹² Vedle univerzit v meziválečném Československu existovaly také školy technického typu. V Praze sídlilo jednak České vysoké učení technické, při kterém fungovala Vysoká škola obchodní, jednak technika německá a stejným způsobem byly technické vysoké školy rozděleny i v Brně, kde vznikly také Vysoká škola veterinární a Vysoká škola zemědělská. V Praze byla roku 1923 otevřena ještě Ukrajinská svobodná universita pro ruské a ukrajinské emigranty štědře podporované československým státem.¹³

Spolek československých právníků „Všehrd“ působil jako fakultní studentský spolek na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, proto se blíže podíváme na její meziválečný vývoj. Na základech bývalé Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze vznikly dvě její nástupkyně, jejichž vztah byl zpočátku velmi problematický, přičemž později se obě univerzity a jejich představitelé v hlavním městě, jak ještě uvidíme níže, spíše vůbec nevnímali. Již v lednu 1919 byl změněn název české univerzity, která přijala název Česká universita Karlova, brzy pak jen Universita Karlova. V prvních letech republiky se Karlova univerzita skládala ze čtyř fakult – právnické, lékařské, filozofické a teologické. Vedle teologické katolické fakulty UK pak v Praze existovala ještě Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, která však ke Karlovu učení přičleněna nebyla.¹⁴ V akademickém roce 1921/22 začala fungovat od filozofické fakulty oddělená fakulta přírodovědná. Z politického hlediska byla první popřevratová léta na Karlově univerzitě ve znamení vedení politicky angažovaných národních demokratů. Ve školním roce 1920/21 tak například vykonával rektorský úřad tvrdý nacionalista, fyziolog a neurolog František Mareš a v dalším roce ho vystřídal opět silně nacionalisticky smýšlející světově uznávaný biolog Bohumil Němec. V průběhu dvacátých let

---

¹¹ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000. S. 188-189.

¹² Z hlediska lepší stylistické úpravy budu v práci používat, kromě míst citací či jiné potřeby odlišení, různá označení pro Karlovo učení (zejména dnešní označení „Karlova univerzita“ či dobový název „Universita Karlova“).

¹³ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000. S. 183.

¹⁴ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 22.

se však do rektorských a děkanských křesel opět dostávali lidé, kteří se politicky angažovali v daleko menší míře.¹⁵

Z německé části Karlo-Ferdinandovy univerzity vznikla Německá univerzita v Praze, jejíž první rektor August Neagle se nejprve snažil univerzitní sídlo přenést do většinově německého Liberce. Tento plán se nevydařil a akademický senát Německé univerzity v srpnu 1919 deklaroval loajalitu československému státu. Po Neaglem nazývaném také jako „železný rektor“ nastoupil do rektorského úřady již vyznavač německé aktivistické politiky profesor Robert Mayer-Harting.¹⁶ Vzájemný vztah obou univerzit v Praze řešil zákon Revolučního národního shromáždění z 19. února roku 1920, který vstoupil do povědomí společnosti jako „Lex Mareš“, protože byl navržen nacionalisticky laděným profesorem Františkem Marešem. Zákon rozhodl o změně názvu univerzity, dále určoval, že právoplatným dědicem staré Univerzity Karlovy je její česká nástupkyně, a upravoval rozdělení jmění, nadací a fondů obou univerzit podle jejich podílu na celkovém počtu posluchačů. Česká univerzita měla spravovat Karolinum s tím, že Německá univerzita bude jeho budovy využívat do doby, než jí budou postaveny budovy nové. Jako první opatření bylo poté uskutečněno předání správy univerzitního archivu do českých rukou. Se zákonem souviselo i předání nejvyšších znaků učení (tzv. insignií) Karlově univerzitě.¹⁷ Zákon byl přijat na samém konci činnosti Revolučního národního shromáždění a byl podobný dalším nedomyšleným nacionalistickým opatřením z této doby.¹⁸ Jeho úplné provedení na sebe ale nechalo čekat až do roku 1934, kdy bylo provázeno bouřemi a demonstracemi v ulicích Prahy, které vstoupily ve známost jako tzv. insigniáda. O této události bude řeč v dalších částech práce přímo v souvislosti se spolkem *Všehrd*, zde se jen pokusme naznačit, proč nebyl zákon proveden již po svém vzniku a musel tak čekat na realizaci plných 14 let. Profesor Václav Vojtíšek na své přednášce v Karolinu 11. března 1932,¹⁹ kterou *Všehrd* dokonce vydal tiskem, vysvětloval, že zákon nebyl proveden, protože se nenašel žádný ministr školství, který by dokázal překonat

---

¹⁵ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000. S. 184-185.

¹⁶ PEŠEK, J. *Židovští studenti pražských univerzit 1882-1939*. S. 69-72. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.

¹⁷ HAVRÁNEK, J.-POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 21-23.

¹⁸ PETRÁŠ, R. *Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Praha, 2009. S. 228.

¹⁹ AUK, Všeškolní archiv, karta B 213, Všehrd – novinové články, přednášky 1934-36. Leták *Univerzita Karlova a zákon z roku 1920*.

„německý boj proti zákonu.“²⁰ Z dnešní perspektivy je však zcela zřejmé, že žádná z vlád nechtěla narušit sbližování s německými politiky a že se také nenašla žádná česká osobnost, která by provedení tohoto zákona tolik vyžadovala jako během svého rektorského úřadování (1933-34) profesor, botanik a přesvědčený nacionalista Karel Domin.

Fenomémem spojeným s pražským studentským prostředím byl do jisté míry také antisemitismus. Větší nenávist vůči Židům panovala na Německé univerzitě, což bylo způsobeno především příchodem slovenských a maďarských židovských studentů na tuto univerzitu na počátku dvacátých let.²¹ V českém studentském prostředí se antisemitismus uchytil jen v menší míře. Po vzniku státu byli ale Židé v ČSR velmi často identifikováni (a sami se tak také identifikovali²²) s Němci a řada protiněmeckých vystoupení tak mutovala v protižidovské demonstrace. Německý rektorát a akademický senát antisemitistické projevy ale odsoudily hned v jejich počátcích.²³ V průběhu třicátých let se však začali němečtí studenti v Praze stále více přiklánět k nacistické ideologii a ani liberální studentský spolek *Rede- und Lesehalle der deutschen Studenten* již nedokázal odolat tlaku studentů z *NS-Studentenbund* a v druhé polovině třicátých let se tak antisemitismus stal nedílnou součástí Německé univerzity, i když profesorský sbor proti němu bojoval až do posledních chvil existence republiky. Nenávist k Židům byla mezi německými studenty v Praze způsobena především původem nacionalisticky laděných studentů, kteří pocházeli z krizí zasaženého pohraničí, zatímco židovští studenti byli převážně dětmi z lépe situovaných pražských rodin, kteří se oproti nim snáze dostávali k lékařským či právnickým praxím. Definitivní arizace Německé univerzity v Praze poté proběhla po 15. březnu 1939, kdy byli z univerzity vyhnáni i poslední židovští učitelé a studenti.²⁴ Od počátku třicátých let také začali Židé nastupovat spíše na českou Karlovu univerzitu, která se jim do jisté míry stala v průběhu třicátých let útočištěm.²⁵

---

²⁰ VOJTÍŠEK, V. *Universita Karlova a boj Němců proti universitnímu zákonu z roku 1920*. Praha, 1932. S. 3-4.

²¹ KASPER, T. *Výchova či politika? Úskalí německého reformně pedagogického hnutí v Československu v letech 1918-1938*. Praha, 2007. S. 102.

²² Více k tomuto tématu viz ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938*. Praha, 2005.

²³ MÍŠKOVÁ, A. *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu 1945*. Praha, 2002. S. 17-30.

²⁴ MÍŠKOVÁ, A. *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu 1945*. Praha, 2002. S. 17-30.

²⁵ PEŠEK, J. *Židovští studenti pražských univerzit 1882-1939*. S. 69-80. In: RATAJOVÁ, Jana, ed. a CAJTHAML, Petr. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.

Čeští studenti vystupovali proti svým židovským kolegům jen výjimečně. Tuto výjimku tvoří například demonstrace za zavedení *numeru clausu* z listopadu 1929, během kterých společně demonstrovali jak čeští, tak němečtí pravicoví studenti za omezení přístupu studentů-cizinců (i Židů-cizinců) na československé vysoké školy. Policií poměrně tvrdě potlačené demonstrace byly vyvolány několika manifestačními schůzemi českých studentů lékařství, kteří trpěli nedostatkem budov, laboratoří a míst v posluchárnách a k nimž se následně přidali i mladí právníci z *Všehrdy*, takže se na tyto události podíváme blíže v dalších částech práce.²⁶

Prameny a literatura

Sekundární literatura věnující se přímo *Spolku československých právníků „Všehrd“* nebo studentskému hnutí v období První republiky prozatím fakticky neexistuje. Okrajově se problematice studentů v daném období věnují syntetické práce pocházející zejména od Zdeňka Kárníka,²⁷ Věry Olivové,²⁸ Antonína Klimka²⁹ nebo Josefa Harny,³⁰ bez jejichž výzkumů bychom se prvorepublikové společnosti již téměř nemohli věnovat. Samotný historiografický pohled na dějiny meziválečného Československa prošel několika vývojovými fázemi spojenými s různými koncepty. V zásadě se však dosud v českém prostředí jednalo a jedná o dva pohledy. Na jedné straně stojí komunistická interpretace dějiny První republiky, která prošla od odsuzování „buržoazní, kolaborantské“ republiky v 50. letech k mírnějšímu pohledu šedesátých let spatřujícímu v První republice „buržoaznědemokratický“ stát odlišující se od okolních totalitních režimů. V devadesátých letech a na počátku 21. století byla První republika českými historiky představována zejména jako „ostrov demokracie“ ve střední Evropě,³¹ i když se různě odlišovaly pohledy na důvody jejího ztroskotání. Podle Antonína Klimka znamenaly konec První republiky vnitřní rozpory nacionálního charakteru a

---

²⁶ ŠTEMBERKOVÁ, M. *Několik literárních zastavení na téma „pražský student“*. S. 70-73. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.

²⁷ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha, 2002-2003.

²⁸ OLIVOVÁ, V. *Dějiny První republiky*. Praha, 2000.

²⁹ KLIMEK, A. *Velké dějiny země Koruny české (sv. XIV)*. Praha, Litomyšl, 2002.

³⁰ HARNA, J. *Krize evropské demokracie a Československo 30. let 20. století: (srovnávací sonda)*. Praha, 2006.

³¹ Viz KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl II.)*. Praha, 2002.

s nimi související přešlapy státní moci.³² Josef Harna naopak tvrdí, že ideál prvorepublikové demokracie nedokázal odolat obrovskému vnějšímu tlaku a doplatil na nečinnost západních demokratických mocností.³³ Podobné pohledy na jedno z nejvíce kladně hodnocených období českých dějin následně problematizují zejména autoři zahraniční. Na bezkonceptnost československé národnostní politiky upozorňuje například Martin Zückert.³⁴ Problematikou československého mýtu o demokracii a jejím praktickém fungování ve dvacátých letech dvacátého století se zabývá Andrea Orzoff.³⁵ Národnostní problematiku v ČSR zkoumá také předseda *Collegia Carolina* Martin Schulze Wessel³⁶ a s radikálním odsouzením existence První republiky pak přichází například americká historička Mary Heimann.³⁷

Přímo studentskému hnutí v První republice se však doposud žádná publikace nevěnovala. Výjimku v tomto ohledu představuje kniha Ivana Tesára sepsaná jako příručka pro pedagogy s názvem *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice: Příručka pro učitele marxismu-leninismu na vys. školách*³⁸ vydaná v roce 1980, se kterou je však kvůli jejímu ideologickému zabarvení nutno pracovat opatrně. Dále se česká a československá historiografie věnovala studentskému hnutí pouze výběrově. Ve 40. a 50. letech vycházely publikace věnující se především perzekuci českého studentstva v době druhé světové války³⁹ a k tomuto tématu se pak navrátila i „svobodná“ historiografie let devadesátých.⁴⁰ V šedesátých letech bylo středem zájmu studentstvo pokrokové (I. Tesár, G. Hudec) a na přelomu 20. a 21. století byla celosvětově v kurzu studentská hnutí let 1968 a 1989. U nás byla v této souvislosti věnována pozornost jednání studentů v únoru 1948 nebo v období tzv. sametové revoluce.⁴¹

---

³² KLIMEK, A. *Velké dějiny zemí Koruny české (sv. XIV.)*. Praha, Litomyšl, 2002.

³³ HARNA, J. *Krise evropské demokracie a Československo 30. let 20. století*. Praha, 2006. S. 11.

³⁴ ZÜCKERT, M. *Zwischen Nationsidee und staatlicher Realität: Die tschechoslowakische Armee und ihre Nationalitätenpolitik 1918-1938*. Mnichov, 2006.

³⁵ ORZOFF, A. *Battle for the castle: the myth of Czechoslovakia in Europe, 1914-1948*. New York, 2009.

³⁶ SCHULZE WESSEL, M. *Zeitgeschichtsschreibung in Tschechien. Institutionen, Methoden, Debatten*. In: *Zeitgeschichte als Problem. Nationale Traditionen und Perspektiven der Forschung in Europa*. Ed. v. Alexander Nützenadel und Wolfgang Schieder. Göttingen, 2004. S. 307-328.

³⁷ HEIMANN, M. *Czechoslovakia: the state that failed*. New Haven, 2011.

³⁸ TESÁR, I. *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice: Příručka pro učitele marxismu-leninismu na vys. školách*. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. 319 s. Učebnice pro vysoké školy. Knižnice výuky marxismu-leninismu.

³⁹ Například: BURIÁNEK, F, MERTLÍK, R., PILAŘ, J. a STRNADEL, J. *17. listopad: odboj československého studentstva*. Praha: Ústřední svaz československého studentstva, 1945.

⁴⁰ Například: PASÁK T. *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*. Praha, 1997.

⁴¹ Například: OTÁHAL, Milan a VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu - životopisná vyprávění*. Praha, 1999.

Několik článků o prvorepublikových studentech vyšlo také v časopise *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, ale jejich autoři se věnovali zejména fašistickým tendencím německých studentů v Praze⁴². Jedinou vydanou prací zabývající se částečně i československými studenty v meziválečném období je sborník *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy*⁴³ sestavený u příležitosti výstavy se stejným názvem konané na přelomu let 2008 a 2009 v Clamm-Gallasově paláci v Praze.⁴⁴ Historii *Spolku československých právníků „Všehrd“* se věnují dvě publikace, které ve stručnosti přibližují dějiny spolku v letech 1868-1918 (respektive 1868-1928), přičemž se barvitě ve formě vzpomínek věnují spíše fungování spolku v naznačených obdobích. Obě knihy (*Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*,⁴⁵ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*⁴⁶) vyšly spolkovým nákladem, ale období První republiky je v nich reflektováno pouze velmi okrajově.

Určité informace o formě studentského života a studia bychom ve stručné podobě našli v dílech věnujících se dějinám univerzit či jednotlivých fakult. Z tohoto okruhu zmíníme zejména čtvrtý díl *Dějin univerzity Karlovy*⁴⁷, dále úvod práce Aleny Miškové *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu 1945* nebo *Vznik, vývoj a současnost Českého vysokého učení technického v Praze*⁴⁸ či Petrův *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948)*.⁴⁹ Vzniklo i několik prací v německém jazyce,

---

⁴² KUČERA, Karel – TRUC, Miroslav: *Poznámky z fašisaci Německé university pražské*, s. 203-228, 1960. Nebo: PSOTOVÁ, Věra. *Fašizace německého studentstva a ohlas tohoto procesu mezi německými studenty v Československu*, s. 3-60, 1980.

⁴³ RATAJOVÁ, Jana, ed. a CAJTHAML, Petr. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86852-23-2.

⁴⁴ Ve sborníku se můžeme setkat s příspěvky, které se alespoň ve zkratce věnují našemu tématu: MÍŠKOVÁ, A. *Nacifikace německého studentstva v Praze*. (S. 133-143), PEŠEK, J. *Pražští univerzitní studenti v letech 1848-1939*. (S. 48-58), PEŠEK, J. *Židovští studenti pražských univerzit 1882-1939*. (S. 69-80) nebo ŠTEMBERKOVÁ, M. *Několik literárních zastavení na téma „pražský student“*. (S. 100-110).

⁴⁵ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918.

⁴⁶ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928.

⁴⁷ Ed. HAVRÁNEK, Jan – POUŠTA, Zdeněk, *Dějiny Univerzity Karlovy IV. 1918-1989*. Praha, 1998.

⁴⁸ LOMIČ, V. *Vznik, vývoj a současnost Českého vysokého učení technického v Praze. Publikace k 275. výročí školy*. Praha, 1982.

⁴⁹ PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948)*. Praha, 1983.

jejichž autoři se věnovali studentům z řad československých Němců studujících v době První republiky v Praze.⁵⁰

Ze studentských závěrečných prací je pak přínosné zmínit diplomovou práci s názvem *Studenti a studentský život české FF Karlo-Ferdinandovy univerzity: (1882-1914)* obhájenou pod vedením Dagmar Blümllové na Jihočeské univerzitě v roce 2005 Věrou Bahulovou. Dále je možné uvést diplomovou práci Michaly Daněčkové *Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918-1939* obhájenou pod vedením Jany Čechurové na FF UK v roce 2012 a rigorózní práci Marty Hladíkové z PedF UK s názvem *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920-1926* z roku 2004. Německým studentům v Praze se věnovala také diplomová práce Christiana Colbe *Prager deutsche Studenten im Spannungsfeld des Nationalitätenkonflikts 1918-1938* obhájená na filozofické fakultě univerzity v Curychu. Přímou dějinami právnického spolku v letech 1868-1918 se zabýval ve své diplomové práci s názvem *Dějiny a Archiv Spolku českých právníků Všehrd 1868-1918* obhájené na FF UK v roce 1976 Ratmír Šunkevič.

Dalším pramenem, který je často vydáván a staví se tak na pomezí materiálů pramenného charakteru a sekundární literatury, jsou paměti osobností, které ve sledovaném období studovaly. Mezi nejznámější a nejzajímavější vydané paměti můžeme zařadit například vzpomínky Václava Černého,⁵¹ Václava Běhouneka,⁵² Otakara Odložilíka⁵³ nebo Eduarda Goldstückera.⁵⁴ Přímou na studium na Právnické fakultě UK pak vzpomíná například Vladislav Brož v knize pamětí *Dies atri, aneb, Od první do třetí republiky*.⁵⁵

Pramennou základnu pro výzkum prvorepublikových studentských spolků tvoří bezpochyby *Všestudentský archiv* zpracovaný nejprve Josefem Hanzalem a poté roku 1975 Ondřejem Polišenským umístěný v Archivu Univerzity Karlovy v Karolinu. Jednotlivým typům pramenů pocházejícím z provenience studentských organizací a práce s nimi se budeme věnovat v jedné z úvodních částí práce zabývající se fungováním studentských spolků, kde si na základě spolkové činnosti představíme i její produkty dochované v listinné i jiné podobě. Zde si ve stručnosti přiblížíme dějiny tohoto fondu a materiál, který se v něm nachází.

---

⁵⁰ Například: JARAUSCH, Konrad. *Deutsche Studenten 1800-1970*. Frankfurt am Main, 1984.

⁵¹ ČERNÝ, V., POSPÍŠILOVÁ, H. ed. *Paměti. I. 1921-1938*. Brno, 1994.

⁵² BĚHOUNEK, V., KUČERA, M. ed. *Zelený anton: (plíživé kontravzpomínky)*. Praha, 2009.

⁵³ ODLOŽILÍK, O. *Karlova universita: 1348-1948*. Praha, 1948.

⁵⁴ GOLDSTÜCKER, E. *Vzpomínky 1913-1945*. Praha, 2003.

⁵⁵ BROŽ, V. *Dies atri, aneb, Od první do třetí republiky*. Praha, 1999.

Studentský archiv vznikl v roce 1912 v rámci *Svazu československého studentstva* a roku 1922 byl *Všestudentský archiv* zaveden jako státní instituce již v rámci *Ústředního svazu československého studentstva*. Nejdůležitějšími osobnostmi spojenými s meziválečným fungováním archivu byli zejména Jaroslav Werstadt a Václav Běhounek, po jehož zatčení 17. listopadu 1939 byla činnost archivu přerušena a archiv umístěn ve Strakově akademii a v Ústavu slepců na Klárově. Během okupace nebyl archiv úplně zničen, i když se některé jeho části ztratily nebo poničily. Po roce 1948 byl *Všestudentský archiv* převzat Všeodborovým archivem, který ho roku 1963 předal do rukou Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu UK.⁵⁶ V archivu je podchyceno okolo čtyř set studentských spolků a organizací, z toho 9 ústředních, 36 fakultních, 197 krajských, 25 německých atd.⁵⁷ Listiny a jiné materiály pocházející ze spolkové provenience se však celkem liší od historiky běžně využívaných materiálů úřední povahy. Velmi často totiž písemnosti studentských spolků vznikaly více spontánně na základě různých kulturních, politických nebo svépomocných činností. I přesto (a možná právě proto) jsou však důležitým prostředkem pro vhled do myšlenkového světa prvorepublikových studentů, v tomto případě té části reprezentované spolkem mladých právníků, jehož odkrytí je hlavním cílem této práce. Zaměříme tedy svou pozornost již přímo na skladbu, motivace a jednání těchto lidí z řad mladé (nejen) právnické inteligence.

---

⁵⁶ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 9-11.

⁵⁷ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 14.

1. Počty a sociální skladba studujících

Celkový počet posluchačů vysokých škol v meziválečném Československu prošel několika změnami. Konec první světové války znamenal nárůst zájemců o vysokoškolské studium ze dvou základních důvodů. Jednak nastoupily ke studiu ročníky, které byly od vzdělání zdrženy válečným konfliktem, jednak nově vzniklý stát potřeboval pro svou budoucí existenci větší míru vysokoškolsky vzdělaných odborníků. Ke zvýšení počtu posluchačů na počátku dvacátých let jistě přispělo i založení nových vysokých škol zejména v Brně a Bratislavě. V akademickém roce 1921/22 tak ke studiu v celé ČSR nastoupilo 28 570 studentů, čímž byl zhruba zdvojnásoben celkový počet vysokoškoláků v českých zemích oproti předválečnému stavu. Vrcholem z hlediska počtu posluchačů byl rok 1932/33, během kterého se na vysoké školy v republice zapsalo celkem 33 332 osob. Hospodářské, sociální a politické důsledky hospodářské krize ale záhy toto číslo snížily na 29 329 posluchačů v roce 1935/36. Vyjma zakladatelského období státu však nelze hovořit o nějakých prudkých změnách v celkovém počtu studentů vysokých škol, až rok 1938 přinesl v této oblasti výraznější posun směrem dolů. Německou univerzitu opouštěli Židé a do Říše odcházeli ve větší míře příznivci nacismu. Počet posluchačů československých vysokých škol české národnosti byl pak pozměněn až po podpisu Mnichovské dohody.⁵⁸

Pozastavme se na chvíli u otázky spojené s navrátilci z fronty, kteří nastoupili na československé vysoké školy v prvních letech existence republiky. Z těchto řad pocházelo velké množství sociálně slabých studentů, kteří však dostali možnost kvalifikovat se pro účinné znovu začlenění do poválečné společnosti.⁵⁹ Příchod velkého množství mladých lidí s přímým válečným prožitkem do studentského prostředí ale jistě nebyl snadný ani pro jednu stranu. Podle vzpomínky Františka Čády byli vojáci-studenti na právnické fakultě vnímáni jako „*živel nový, dosud neznámý*“, se kterým docházelo mezi „*civilisty*“ na fakultě ke „*konfliktům velmi ostrým*“. Navrátilci dokonce hrozili vytvořit si vlastní právnický spolek, ale situaci se podařilo zažehnat sociální komisi *Všehrdy*, která vznikla nejprve právě pro potřeby členů spolku z řad bývalých vojáků a až postupně svou činnost rozšířila i na péči o „*civilisty*“.⁶⁰

---

⁵⁸ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl III.)*. Praha, 2003. S. 261-271.

⁵⁹ PEŠEK, J. *Židovští studenti pražských univerzit 1882-1939*. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. (ed.). *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008. S. 69-80.

⁶⁰ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928. S. 32.

Vývoj počtu studentů na Karlově univerzitě a její právnické fakultě zhruba kopíroval výše naznačenou vývojovou tendenci. Na Karlově učení studovalo v roce 1921/22 celkem 8 814 studentů, v průběhu „zlatých“ dvacátých let tento počet mírně konstantně narůstal, aby dosáhl svého vrcholu v akademickém roce 1931/32, kdy se na univerzitu zapsalo 11 006 posluchačů. V roce 1935/36 studovalo již jen 10 006 posluchačů a podzimní zápis po podepsání Mnichovské dohody přinesl propad na 7 847 osob (oproti 9 067 v roce předchozím).⁶¹ Než se blíže podíváme na vývoj počtu a sociální skladbu posluchačů Právnické fakulty Univerzity Karlovy mezi léty 1918 až 1938, z jejichž řad pocházeli členové spolku *Všeherd*, tak si ještě ve stručnosti představme meziválečné dějiny této starobylé fakulty pražské univerzity.

Československý stát převzal rakousko-uherský právní řád, čímž byl vytvořen poměrně složitý stav, ve kterém platilo jiné právo na západě a jiné na východě republiky. Právnická fakulta tak nebyla jen školou s pedagogickým posláním, ale stala se ústavem, který zasahoval do vytváření právního řádu nového státu a často tak vstupoval přímo či nepřímo do veřejného a politického prostoru. Jako další úkol pražské české právnické fakulty se objevilo jakési mentorování nově vzniklých českých a slovenských právnických fakult v Brně a Bratislavě. Z Prahy tam odcházeli učitelé, kteří se však po stabilizaci tamějších poměrů opět vraceli na svůj domovský ústav, což často vnášelo do profesorského sboru názorové rozepře. Brněnská fakulta se záhy od své pražské kolegyně zcela odlišila jak teoreticky, tak metodologicky, když se stala baštou právněfilozofického směru nazývaného normativismus, oproti kterému stál pozitivismus práv pražských.⁶²

Většího významu nabylo studium práv na Karlově univerzitě i z toho důvodu, že většina absolventů fakulty mířila do státních služeb, přičemž mnoho členů profesorského sboru působilo ve státní správě současně se svým pedagogickým povoláním a leckdy dosáhlo i na ty téměř nejvyšší posty (např. ministr školství a národní osvěty profesor Jan Krčmář). Jaký byl však hlavní negativní rys samotného studia? Jednalo se o tak zvané *studium v nepřítomnosti* (*in absentia*), což byl jev, který se stal z různých příčin charakteristickým pouze pro fakultu právnickou. Posluchárny zely prázdnotou, z pedagogů se stávaly pouze zkoušecí stroje a mezi studenty se začala šířit skripta pochybné kvality a přemrštěné ceny, čemuž se snažil například svou vlastní vydavatelskou činností ve spolupráci s profesory bránit sledovaný spolek *Všeherd*. Jistou zásluhu na rozšíření studia *v nepřítomnosti* měl i pozitivistický charakter fakulty, který činil přednášky málo přitažlivými. Jedním z pozitivních

⁶¹ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 597.

⁶² HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 69-70.

rysů tohoto způsobu studia však byla skutečnost, že posluchač mohl i během svého studia vydělávat potřebné finance pro své živobytí, takže studium *in absentia* ve svém důsledku rozšířilo sociální skladbu studentů i o posluchače z méně majetných vrstev. Oproti upadajícím přednáškám však v meziválečné existenci fakulty získávaly vyšší kvalitu semináře, které se rozvíjely sice již dříve, ale teprve v období První republiky dostaly plně rozvinutou organizační a institucionální podobu. Časopisem fakulty i nadále zůstal *Sborník věd právních a státních* a fakultní vliv se uplatňoval i v českém právnickém časopisu *Právník*. Vedle nich vydával svůj vlastní časopis také fakultní spolek *Všehrd*, o kterém však bude řeč později. V letech 1928 až 1929 se fakulta přemístila z budov Karolina do nově postavené budovy na staroměstském vltavském nábřeží, která je jejím sídlem i v současnosti. Architekt Jan Kotěra původně zamýšlel vybudovat celouniverzitní centrum, z jeho plánu ovšem sešlo a v monumentálnosti budovy tak začal být (celkem neprávem) spatřován symbol právního stavovského sebevědomí.⁶³

Počet studentů práv se v meziválečném období, jak naznačuje následující tabulka, pohyboval mezi třemi a pěti tisíci. Maxima bylo z tohoto hlediska dosaženo v akademickém roce 1932/33, kdy se ke studiu v zimním semestru zapsalo celkem 5 088 studentů. V následujících letech tento počet klesal až na hodnotu 2 229 v roce 1938/39. O práva byl mezi čerstvými absolventy po celé sledované období velký zájem a vzhledem k tomu, že se s maturitním vysvědčením z gymnázia mohl budoucí posluchač zapsat na jakoukoliv vysokou školu (kromě těch, které vyžadovaly talentové zkoušky), byla oblíbenost studia práv jasně zřetelná.⁶⁴ Na druhém místě se v tomto ohledu umístila Lékařská fakulta Karlovy univerzity, kterou navštěvovalo vždy dva až tři tisíce studentů, přičemž ve druhé polovině třicátých let, kdy již československá společnost vnímala možné ohrožení státu, se počet mladých mediků vyrovnal počtu jejich právnických kolegů.⁶⁵

Zajímavý pohled přináší také statistika věnující se počtu studentů-cizinců. Studium cizinců bylo ve třicátých letech v Československu velice ožehavým tématem. Vlna ruské a ukrajinské, německé a rakouské imigrace, zavádění *numerus clausus* pro židovské studenty v okolních státech a celková oblíbenost československých vysokých škol u jiho- a východoslovenských studentů způsobovala časté třenicí v českém studentském hnutí a vedla k celé řadě požadavků vznášených převážně pravicovými studenty, kteří proti studentům s cizí státní příslušností ostře vystupovali. Přímou této problematice se budeme věnovat až

---

⁶³ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 73-76.

⁶⁴ BROŽ, V. *DIES ATRI aneb od první do třetí republiky*. Praha, 1999. S. 18.

⁶⁵ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 597.

v dalších částech práce, nyní si jen přibližme, jak velký počet cizinců na právnické fakultě skutečně studoval. Studium práv, ze kterého odcházela velká většina absolventů do československých státních služeb, nebylo pro cizince příliš lákavé, zároveň zde docházelo, jak později uvidíme, k častým sporům mezi československými a cizími studenty, což byly důvody udržující počet studentů-cizinců na české právnické fakultě velmi nízko. V první polovině dvacátých let tak na české právnické fakultě studovalo pouze přes sto cizích státních příslušníků. Ojedinělým vrcholem byl rok 1921/22, kdy na česká práva nastoupilo celkem 250 cizinců většinou příslušníků ruské a ukrajinské emigrace, kteří byli na základě svého politického protibolševického zaměření na pravicově laděných právech vítáni. Od té doby však počet cizinců výrazně klesal, jednalo se vždy pouze o několik desítek osob, přičemž ve druhé polovině třicátých let o pouhé dvě desítky. Jiná situace panovala na lékařské fakultě. Ve dvacátých letech pocházela skoro polovina studentů medicíny z okolních států, což byla velmi složitá situace, která nakonec studenty lékařství dovedla k demonstracím proti tomuto stavu na podzim 1929. Počet studentů-cizinců na medicíně ve třicátých letech také klesal, ale jejich celkový počet nikdy neklesl na tak nízkou úroveň, jako tomu bylo na fakultě právnické.⁶⁶

Pozastavme se nyní u sociální a genderové skladby posluchačů právnické fakulty. Ženy se na právech jako řádné posluchačky objevily až po roce 1918, jejich počet však rostl poměrně pomalu a zvýšil se až v letech třicátých, kdy poprvé v akademickém roce 1932/33 přesáhl desetiprocentní hranici z celkového počtu posluchačů.⁶⁷ V dalších letech se počet žen mezi posluchači práv pohyboval vždy mezi dvanácti a čtrnácti procenty, jak naznačuje následující tabulka zachycující počet posluchačů právnické fakulty každé dva roky i s ohledem na genderovou příslušnost:⁶⁸

---

⁶⁶ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 597.

⁶⁷ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 73.

⁶⁸ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 598-602.

Roky	Celkem	Muži	Ženy	% žen
1918/19	2 322	2 242	80	3,4
1920/21	3 760	3 446	314	8,2
1922/23	3 089	2 893	196	6,3
1924/25	3 098	2 908	190	6,1
1926/27	3 489	3 271	218	6,2
1928/29	3 973	3 698	275	6,9
1930/31	4 495	4 090	405	9
1932/33	5 058	4 475	613	12
1934/35	4 600	4 012	588	12,8
1936/37	3 350	2 873	477	14
1938/39	2 217	1 934	283	12,869

Prvorepublikové vysoké školství otevřelo ženám své brány dokořán. Posluchačky studovaly ve větší míře lékařské, humanitní či přírodovědné obory než obory technického typu a v poměru k celkovému počtu studentů navštěvovalo více žen české než německé vysoké školy v ČSR.⁷⁰ Ve druhé polovině třicátých let se například celkový podíl studentek na lékařské fakultě pohyboval nad 20 % hranicí⁷¹ a na fakultě filozofické dokonce nad 50 %.⁷² Vstup žen na půdu právnické fakulty podpořili na své první „popřevratové“ valné hromadě i členové *Všehrdu*. Ve spolku se však rozhořela otázka jiná: zda mají být ženy přijímány i za jeho členky. Věc byla ale rychle vyřešena. „*Nová doba žádá si i nového výkladu*“ stanov (podle nich mohl být dosud za člena spolku přijat pouze muž), takže byl ženám ihned umožněn i vstup do spolku. O tom, že se mladé právničky chtěly spolkové činnosti účastnit, svědčí i jejich hrozba, že pokud nebudou přijímány do *Všehrdu*, založí si svůj vlastní opoziční právnický spolek.⁷³

Žena se sice v meziválečném období nikdy nedostala do funkce starostky právnického spolku, ale ve správním výboru se ženy objevovaly celkem pravidelně, i když v poměrně

⁶⁹ Převzato z: HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 598-617.

⁷⁰ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 26.

⁷¹ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 26.

⁷² PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948)*. Praha, 1983. S. 320.

⁷³ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928. S. 31-32.

malém počtu a v méně významných funkcích. První členkou správního výboru se stala v akademickém roce 1921/22 B. Lukášová, která zastávala funkci revizora skladu.⁷⁴ Celkem bylo ve správním výboru podle stanov spolku vždy zhruba 16-18 osob (ve dvacátých letech maximálně 16 osob, ve třicátých pak 18), přičemž pouze jednu až dvě funkce zastávala žena. Jednalo se převážně o naznačené méně významné funkce revizora skladu či knihovny, správce domu, knihovníka nebo zapisovatele. Až v roce 1929/30 se stala jednatelkou spolku Anka Mudrová a I. knihovnicí Minka Kučerová.⁷⁵ Nejvíce žen (čtyři) bylo členkami správního výboru v roce 1933/34⁷⁶ a rok 1935/36 přinesl dokonce ženu na pozici místostarostky, kterou se stala Majka Zemanová.⁷⁷ Po tomto krátkém genderovém přehledu se podívejme na sociální skladbu posluchačů právnické fakulty v meziválečném Československu, což je kategorie, která je pro naši práci důležitější zejména proto, že na základě povolání rodičů studujících lze do jisté míry sledovat, jaké politické smýšlení na fakultě (potažmo ve spolku) mohlo převládat a čím tedy mohlo být determinováno.

Celkově se sociální struktura studentů Karlova učení po první světové válce příliš nelišila od jejího předválečného stavu. Příchod sociálně slabších studentů z řad navrátilců z fronty nebo nástup studentů sirotek naopak vyrovnala skutečnost, že se pražské univerzity již zcela otevřely ženám, které naopak pocházely především ze zámožnějšího prostředí. Nezměnil se ani fakt, že na Německé univerzitě studovalo více dětí pocházejících z majetnějších rodin než na české Universitě Karlově. Meziváleční českoslovenští studenti sice nepocházeli výlučně z dělnické vrstvy, jak se nám snažila podsouvat marxistická historiografie, ale jistý vzestup počtu studentů pocházejících z nižších vrstev lze zaznamenat, i když oproti předválečným letům vzrostl nejvíce počet studentů pocházejících z rodin úřednických a učitelských. V akademickém roce 1921/22 tak na Karlově univerzitě studovaly převážně děti rodičů ze středních měšťanských vrstev, i když děti dělníků tvořily již 4 % z celkového počtu posluchačů. Tři procenta studujících byly děti zámožných podnikatelů, 6 % pocházelo z rodin s otcem lékařem a 12 % z rodin řemeslníků a obchodníků.⁷⁸ Na tomto místě

⁷⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1921/22. S. 1.

⁷⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1929/30. S. 2.

⁷⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1933/34. S. 2.

⁷⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1935/36. S. 6.

⁷⁸ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 29

nebudeme dále rozebírat sociální skladbu studentů celé univerzity nebo jednotlivých fakult, nýbrž se zaměříme pouze na fakultu právnickou, i když pro určité srovnání uvedeme v některých případech i údaje z fakult ostatních. Statistika může být lehce ovlivněna skutečností, že vždy zhruba deset procent studentů povolání svého otce či poručníka neuvedlo a že nebylo zaznamenáno povolání matky.

Otec (poručník)	1920/21	1930/31
velkostatkář	0,2	1,2
podnikatel	5	3,6
vzdělanec	24,7	20,8
soukromník	2,1	3,2
obchodník	8,1	16,1
úředník	26,8	23,1
zřízenec	8,5	8,2
dělník	10	11,6
rolník	14,6	12,2

Tradičně největší zastoupení na právnické fakultě měli studenti pocházející z rodin úředníků a vzdělců, tento trend se, jak můžeme vidět, v průběhu dvacátých let příliš nezměnil, i když lehký úbytek těchto posluchačů ve prospěch synů a dcer obchodníků a lehce také dělníků je z tabulky patrný. Na ostatních fakultách Karlovy univerzity byla situace obdobná, i když bychom mohli upozornit na určité výjimky. V lékařství a přírodních vědách převažovali studenti z rodin vzdělaneckých a větší procento mladých mediků (1930/31 – 23,4%) pocházelo také z rodin obchodníků, zejména hostinských. Situace byla pochopitelně odlišná především na teologické fakultě, kde měly největší zastoupení děti rolníků a zřízenců.⁷⁹

⁷⁹ HAVRÁNEK, J.- POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 608.

2. Univerzitní studenti v době První republiky

Sami studenti vnímali vznik nového státu jako velkou změnu, která zasáhla i studentské prostředí. S odstupem deseti let tuto změnu spatřoval starosta *Všehrdu* Jaromír Valenta především na poli veřejného života. Zatímco v období před říjnem 1918 vyžadoval český veřejný život od studentů a studentských spolků národní politickou a osvětovou činnost, po vzniku státu se jejich hlavním úkolem stala odborná příprava. Studentská angažovanost se přesunula směrem k záležitostem odborným a více na fakultu, dále pak zejména k sociální svépomocné práci, která se ve zhoršených poválečných poměrech stala hlavní náplní studentského života.⁸⁰ Třicátá léta znamenala v této souvislosti další posun. Studentské hnutí prostoupila vedle sociální práce také politika projevující se jednak ve zmnožení požadavků směřujících ke státním institucím, jednak v bojích uvnitř studentských spolků a mezi nimi a v neposlední řadě ve druhé polovině třicátých let také snahami na poli ochrany republiky. Jaký život ale vedl jednotlivý student v Praze v meziválečném období vedle těchto aktivit celého hnutí? A jakou pozici měl student ve společnosti?

V období První republiky přetrvávala spolková tradice, která se v české společnosti objevila již v době Rakouska-Uherska.⁸¹ Mladí lidé a studenti měli především v rámci svých spolků velký prostor zasahovat do veřejného života nebo promlouvat do chodu svých fakult, ale nezapomínali ani na rozvíjení kulturní, rekreační či sportovní činnosti. Z psychologického hlediska byli a jsou mladí lidé předurčení ke společenské angažovanosti, přičemž i skutečnost, že většinou zatím nemají rodinné závazky, jim dává možnost angažovat se ve studentském hnutí a ve společnosti vůbec. V moderní době 19. a 20. století se tak univerzitní student stává výrazným činitelem ve veřejném prostoru. Koncept mládí se však v období po první světové válce proměnil. Vysokoškolského studenta můžeme charakterizovat jako studujícího člověka do věku zhruba třiceti let, i když tato hranice ani v meziválečném Československu nebyla dogmatem.⁸² Po vzniku republiky byl však koncept mládí přijímán i lidmi staršími, kteří tímto způsobem vystoupili proti předválečné generaci, a mládí již nebylo nahlíženo pouze biologicky, nýbrž i jako souhrn určitých představ a očekávání společných pro jednu generaci.⁸³ Tuto tezi potvrzuje i skutečnost, že členy studentských spolků mohli být

---

⁸⁰ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 4.

⁸¹ MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost.* Praha, 2003. S. 186.

⁸² PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948).* Praha, 1983. S. 321.

⁸³ KASPER, T. *Výchova či politika? Úskalí německého reformně pedagogického hnutí v Československu v letech 1918-1938.* Praha, 2007. S. 24-25.

absolventi vysokoškolského studia i několik let po svém absolutoriu. Ve *Spolku československých právníků Vše* mohl být členem absolvent právnické fakulty dokonce ještě pět let po ukončení studia, přičemž obdobná situace panovala ve většině fakultních studentských spolků.⁸⁴

K výrazné změně došlo i ve společenském postavení studenta. V druhé polovině devatenáctého století a v období před Velkou válkou byl statut studenta spojován s určitou společenskou prestiží a předpokládalo se, že se student bude v budoucnu angažovat také politicky, společensky či kulturně. Studium vysoké školy však nepřinášelo na prvním místě odborné znalosti, nýbrž zisk společensky uznávaného statutu vzdělance navštěvujícího kavárny, salóny, divadla a účastnícího se spolkového života. Studium bylo také velice drahou záležitostí, takže se do této společnosti dostávali převážně lidé z městských vyšších a středních vrstev, kterým podobný způsob života předurčoval již jejich sociální původ. Student se během svých studií snažil uchytit v prominentních společenských kruzích, ale jeho nejdůležitějším posláním z hlediska monarchie bylo stát se vzorným státním zaměstnancem.

Toto vnímání se však po vzniku Československé republiky lehce proměnilo. Studenti byli vnímáni (sami sebe tak také vnímali) jako budoucí elita národa. Do popředí se opět dostaly odborné znalosti, kterých bylo třeba, aby budoucí lékař, právník, úředník, učitel atd. vykonával kvalitně své povolání a zajišťoval tak rozvoj svého státu a národa. Zároveň se student měl angažovat ve veřejné sféře již v době svých studií, což byla okolnost, kterou společnost od své „budoucí elity“ očekávala, přičemž studenti toto postavení přijímali a především skrze své spolky do společenského a politického života státu skutečně zasahovali.⁸⁵

Vedle těchto očekávání se však prvorepublikoví studenti museli vypořádávat se složitou sociální situací způsobenou jednak poválečnou krizí, která odezněla až ve druhé polovině dvacátých let, jednak důsledky světové hospodářské krize mající na život pražských studentů často katastrofální dopad. Ve třicátých letech studenti jen obtížně hledali přivýdělek během svého studia, trpěli hladem, který umožňoval šíření epidemických chorob, a nedostatečnými bytovými možnostmi, kdy studenti často hromadně bydleli v „v kanálech, kůlnách, stájích, stozích a skalních doupatech apod.“⁸⁶ Tato a podobná tvrzení sice neplatila

---

⁸⁴ AUK, Vše studentský archiv, karta B 248 – ÚSČS – stanov studentských spolků.

⁸⁵ PEŠEK, J. *Pražští univerzitní studenti v letech 1848-1939*. S. 48-58. In: RATAJOVÁ, J, ed. a CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy*: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009. Praha, 2008.

⁸⁶ AUK, Vše studentský archiv, karta B 285 – JNPS – drobné tisky, spolkové knihy. Výzva JNPS veřejnosti ze dne 20. 3. 1936.

o všech studujících, ale skutečnost, že pouze zhruba 20 % studentů bylo zcela zajišťováno svými rodinami,⁸⁷ nasvědčuje tomu, že životní situace studentů v Praze nebyla příliš jednoduchá. Studium a život v hlavním městě prvorepublikového studenta vyšel nejméně na 400-600 korun měsíčně,⁸⁸ přičemž například v roce 1932 činil příjem rodiny úředníka (z těchto poměrů většina studentů pocházela) v celostátním průměru 793 korun měsíčně.⁸⁹ Z podobných údajů je pak zřejmé, že si student musel své živobytí zajišťovat do velké míry sám a využívat všemožné státní či spolkové podpory.

V období První republiky student platil několik poplatků spojených se studiem nazývajících se souhrnně „*kolejné*“. Výše kolejného byla určena počtem zapsaných přednášek a seminářů, přičemž jeden předmět stál vždy zhruba 8 korun, zároveň se platily různé imatrikulační a jiné taxi nebo pojištění.⁹⁰ Kolejné pak mohlo být zcela promíjeno nebo snižováno podle majetkových poměrů posluchačů či výborného prospěchu, na což se však vždy vázaly určité podmínky.⁹¹ Ze státního rozpočtu student v průměru obdržel 100 Kč měsíčně ve formě státního stipendia, když splnil následující podmínky.⁹² Žádost o státní studijní podporu musel doložit osvědčením o státní příslušnosti, vysvědčením o majetkových poměrech rodičů potvrzeným příslušnými úřady, studijními průkazy a uvedením, o jaké jiné podpory a sociální výhody kde žádá.⁹³ A kde tedy mohl nemajetný student žádat o podporu dále nebo vydělat nějaké peníze vlastní prací?

Zastřešující organizací studentské podpory byl *Sbor sociální péče o československé vysokoškolské studentstvo v Praze*, dalšími dílčími centrálními organizacemi byly například *Husův fond* či spolek *Radhošť*. Tyto spolky se studentům snažily pomáhat formou měsíční finanční podpory, poukázkami do menz, slevami na jízdné, lístky do divadel či kin nebo poskytováním bezúročných půjček.⁹⁴ Zároveň mohli studenti získávat oblečení během tzv.

---

⁸⁷ ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 158.

⁸⁸ SOUKAL, J. *Abiturientům přicházejícím na vysoké školy pražské*. Praha, 1920. S. 2.

⁸⁹ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl 3.)* Praha, 2003. S. 40. Nebo PRŮCHA, V. *Sociální struktura československé společnosti v předmnichovské republice*. Praha, 1970.

⁹⁰ BROŽ, V. *DIES ATRI aneb od první do třetí republiky*. Praha, 1999. S. 18-20.

⁹¹ *Studium filosofie. Příručka pro abiturienty a posluchače filosofie Karlovy university*. Praha: Spolek posluchačů filosofie, 1934. S. 11. Archiv Univerzity Karlovy (dále jen AUK), Všestudentský archiv, karton 197, Spolek posluchačů filosofie 1934-37.

⁹² ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 158.

⁹³ AUK, Všestudentský archiv, karton B141, *Svaz inženýrského dorostu – vyhláška Sboru sociální péče o československé studentstvo vysokoškolské v Praze ze dne 25. 6. 1935*.

⁹⁴ TESÁR, I. *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice: Příručka pro učitele marxismu-leninismu na vys.*

ošacovacích akcí pořádaných některou z výše zmíněných organizací nebo získat vlastní práci často zprostředkovanou studentskými spolky.⁹⁵ Univerzitní studenti nejčastěji doučovali středoškoláky nebo své méně nadané ale bohaté kolegy nebo si přivydělávali překlady či psaním novinových článků. Mezi manuálně pracujícími bychom je hledali marně.⁹⁶ Další důležitou institucí pražského studentského života byl *Akademický dům* nacházející se ve Strakově akademii, kterou však studenti museli sdílet s mnoha úřady, takže tato budova fungovala v meziválečném období pouze jako jakési provizorní studentské centrum.⁹⁷ I přesto zde podle pamětníků probíhal čilý studentský život – fungovala zde levná menza, ve studovnách se dalo poměrně nerušeně studovat a k odreagování sloužil kulečník či stolní tenis.⁹⁸ V důsledku hospodářské krize se však studenti stávali stále více závislími na podpoře od různých sociálních organizací, protože pracovních míst ubývalo a lidé si již nemohli dovolit platit doučování.

Vedle centrálních podpůrných organizací a státu studentům pomáhaly také jejich vlastní fakultní spolky a při nich zřízené sociální komise a existující podpůrné fondy. Finanční podpora těchto fondů však byla poměrně nízká, i když ne zanedbatelná, protože student si mohl za padesátikorunovou podporu například předplatit měsíční jízdné v městské hromadné dopravě.⁹⁹ Sociální komise *Všehrdu* spravovala čtyři podpůrné fondy. Nejstarší z nich – *Randův fond* – byl založen finančním darem (40 zlatých) profesora Antonína Randy v roce 1877, ale začal působit až roku 1886 a jeho hlavním posláním bylo zprostředkovávat knihy nemajetným studentům a půjčovat peníze na zaplacení rigorózních tax. První světová válka fond silně zasáhla, takže bylo v roce 1922 upuštěno od finanční pomoci a fond se nadále soustředil pouze na půjčování knih. V roce 1928 například jeho jmění získané většinou z různých darů nebo finančními dotacemi správního výboru spolku činilo 26 877 Kč. Mladším fondem založeným v roce 1922 na základě daru deseti tisíc korun tehdejšími děkanem fakulty Karlem Hermannem-Otavským byl podle něho pojmenovaný *Fond Hermann-Otavského*. Tento fond již přímo podporoval studenty finančně, přičemž jeho jmění činilo v roce 1928 více než 44 tisíc korun. Nejmladším ale brzy největším fondem

---

školách. Praha, 1980. S. 106-108.

⁹⁵ HAVRÁNEK, J.-POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 30.

⁹⁶ ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 158-159.

⁹⁷ HAVRÁNEK, J.-POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 30-31.

⁹⁸ BROŽ, V. *DIES ATRI aneb od první do třetí republiky*. Praha, 1999. S. 20.

⁹⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton B 372 – ÚSČS – projevy, memoranda, rezoluce 1931-35. *Co dělal Svaz čs. studentstva v roce 1934*. S. 19-21.

podporujícím studenty byl *Fond Heyrovského* založený roku 1925, jehož jmění již v roce 1928 dosáhlo výše 90 tisíc Kč.¹⁰⁰ Od roku 1933 při *Všehrd* existoval také „zápůjčkový“ *Fond Schauerův*. Na co všechno studenti (vedle kolejního) peníze od podpůrných spolků potřebovali? Kolik jejich každodenní studentský život stál?

Student se podle svých finančních možností mohl stravovat v restauracích nebo menzách. Drtivá většina studentů však využívala menzy zřizované při většině pražských kolejí. Zde je každodenní jídlo vyšlo na zhruba 9 korun (snídaně 1,50 Kč, oběd 4 Kč a večeře 3,50 Kč).¹⁰¹ Stejně důležité jako výdaje za jídlo byly pochopitelně i výdaje spojené s ubytováním. Za postel v nejlevnějších kolejích student zaplatil měsíčně 70-120 korun a za kolejní ubytování „all inclusive“ se stravou, úklidem, otopem, vodou a elektřinou mezi 350-550 korunami měsíčně.¹⁰² Některé koleje nabízely místa pro studenty pobírající státní stipendium na podporu ubytování, ale velmi často vedení kolejí požadovala i vysvědčení o nemajetnosti či dobré studijní výsledky.¹⁰³ Poválečná situace a velké množství studentů-navrátílců vedlo k zakládání nových studentských kolejích, protože ty existující (Hlávkova, Arnošta z Pardubic či kolej pro agrární studenty) nemohly postačovat. Studenti se tak v tomto směru chopili iniciativy a vlastními silami vybudovali pod vedením V. M. Havla dřevěnou studentskou kolej na Letné (1921) a dívčí kolej Budeč (1925).¹⁰⁴ Vedle těchto svépomocně zřízených kolejí vznikly v meziválečném období také koleje Masarykova, Štefánikova (pro slovenské studenty), Švehlova, Karpatoruská atd.¹⁰⁵ Privátní ubytování v podnájmu bylo vedle kolejního ubytování využíváno také poměrně často. Se stravou stálo měsíčně zhruba 500 Kč a bez stravy zhruba polovinu.¹⁰⁶ Vedle stravy a ubytování platil student každý měsíc mimo jiné za veřejnou dopravu, knihy a školní pomůcky a pochopitelně i za kulturní vyžití. Podle pamětníků se částka věnovaná na poslední zmíněné kategorie (doprava, knihy, zábava)

---

¹⁰⁰ Šedesát let spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: Všehrd, 1928. S. 55-58.

¹⁰¹ ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 158.

¹⁰² *Studium filosofie. Příručka pro abiturienty a posluchače filosofie Karlovy university*. Praha: Spolek posluchačů filosofie, 1934. S. 37. AUK, Všestudentský archiv, karton 197 - Spolek posluchačů filosofie (SPF) 1934-37.

¹⁰³ DANĚČKOVÁ, M. *Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918-1939*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. 200 s. Vedoucí práce Jana Čechurová. S. 72.

¹⁰⁴ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha, 1993. S. 144-152.

¹⁰⁵ HAVRÁNEK, J.-POUSTA, Z. (ed.) *Dějiny Univerzity Karlovy*. Díl 4. Praha, 1998. S. 30.

¹⁰⁶ ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 158.

pohybovala kolem 1 500 korun ročně. ¹⁰⁷ Pouze zběžný pohled na výše naznačené výdaje nám tak odkrývá skutečnost, že se valná většina studentů nemohla soustředit pouze na studium, nýbrž se musela starat i o své živobytí. Doba studia se pohybovala minimálně na hodnotě pěti až šesti let. Tuto dobu však velké množství studentů i vzhledem ke svému vyřízení při zajišťování si obživy výrazně překročilo. ¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 157.

¹⁰⁸ AUK, Všešudentský archiv, karton B 275, SČM – protokoly ze schůzí 1932-1938. *Medický svět*, 8.6.1936, roč. 1, č. 5. S. 1.

3. Studentské spolky

Součástí konceptu občanské liberálně demokratické společnosti jsou i studentské spolky. Na základě spolkové činnosti je vytvářen sociální kapitál, jsou vytvářeny hodnoty a očekávání a občanské spolky zapojují své členy do společenských aktivit.¹⁰⁹ Občanské spolky začaly vznikat v polovině 18. století v důsledku rozbíjení starého, stavovsky uspořádaného systému společnosti.¹¹⁰ Studentské spolky První republiky také přesně zapadají do výše naznačeného konceptu spolkové činnosti, i když se od sebe tyto organizace mohly v určitých rysech odlišovat. Ve studentském hnutí organizovaném zejména spolkovou činností docházelo a dochází k tvorbě politických názorů mladých lidí a k prvnímu nabádání ke společenské angažovanosti. Studentské spolky lze z hlediska jejich zaměření rozdělit do tří kategorií. Za prvé se jedná o spolky věnující se pouze studentskému životu vysokoškoláků, studiu, kulturnímu vyžití nebo rekreaci. Druhou kategorií, která je v námi sledovaném období nejrozsáhlejší a do které bychom zařadili jak *Všehrd*, tak i téměř všechny ostatní prvorepublikové studentské spolky, jsou organizace zabývající se v největší míře sociálními a politickými otázkami. Třetím typem studentských spolků jsou organizace propojující ve své činnosti oba výše naznačené rysy. V tomto případě se však jedná většinou o spolky spojené s určitým ideálem objevující se především ve státech s nedemokratickým režimem.¹¹¹

Období První republiky navázalo na bohatou spolkovou činnost začínající již v dobách Rakouska-Uherska na konci 19. století. Po vzniku republiky vznikalo obrovské množství různě zaměřených občanských spolků, i když již v roce 1922 se toto tempo začalo zpomalovat. Ve třicátých letech rozvíjely svou činnost zejména spolky podpůrné a zaměřující se na humanitární pomoc, přičemž maximálního počtu spolků bylo v ČSR dosaženo v roce 1938, kdy v Československu existovalo 9 115 spolků. Po podepsání Mnichovské dohody se tento počet radikálně snížil, v období Protektorátu byla českým spolkům ukončována činnost a další restrikce poté přinesl, po krátkém období obnovovacích prací, únor 1948.¹¹²

Legislativně spolkovou činnost v meziválečném Československu upravoval téměř nezměněný Spolkový zákon 134/1867 ř. z., právo spolčovací a shromažďovací bylo zajišťováno Ústavou a Spolkový zákon vymezoval dva typy spolků – politické a

---

¹⁰⁹ DOHNALOVÁ, M. *Antropologie občanské společnosti*. Praha, 2004. S. 13-15.

¹¹⁰ DRAŠAROVÁ, E. *Stát, spolek a spolčování*. S. 152. In: *Paginae Historiae*, 1/1993. S. 152-176.

¹¹¹ HLADÍKOVÁ, M. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920-1926*. Praha, 2004. S. 15-17.

¹¹² DOHNALOVÁ, M. *Antropologie občanské společnosti*. Praha, 2004. S. 56-58.

nepolitické.¹¹³ Před vznikem spolku musel být tento záměr ohlášen příslušným úřadům, dále musely být v několika exemplářích předloženy stanovy budoucí organizace a v době své existence musel spolek vykazovat zprávy o své činnosti a oznamovat, kde, kdy a s jakým programem proběhnou jeho shromáždění, na kterých byl posléze většinou přítomný policejní úředník s pravomocí shromáždění rozpustit. Spolkový zákon byl ve třicátých letech několikrát revidován a posílen a 17. září 1938 vláda přijala nařízení omezující nebo rušící ústavní práva shromažďovací i spolková. Tento stav byl pak prodloužen v prosinci 1938 na neurčito.¹¹⁴

O tom, že studentské hnutí v období První republiky bylo ve značné míře spolkově organizované, svědčí i několik následujících statistických údajů. Každý studentský spolek musel jakožto člen *Ústředního svazu československého studentstva* písemně hlásit této centrální organizaci početní stav svého členstva. Roku 1931 bylo například zaznamenáno, že *Všehrd* sdružoval 3 070 osob, přičemž právnickou fakultu navštěvovalo zhruba 4 500 posluchačů, což znamená, že členy spolku bylo téměř 70 % studentů práv. (Tato statistika může být lehce zkreslena skutečností, že členy spolku mohli být i čerství absolventi právnické fakulty, kterých však ve spolku nezůstávalo mnoho.) *Spolek československých právníků „Všehrd“* byl v meziválečném období největším fakultním studentským spolkem před druhým *Spolkem československých mediků v Praze*, který se v roce 1931 skládal z 1 020 členů, přičemž lékařskou fakultu v daném akademickém roce navštěvovalo zhruba 2 500 studentů. Většina fakultních spolků sdružovala kolem padesáti procent posluchačů z fakulty, na které organizace působila.¹¹⁵ Otázkou však zůstává, kolik členů se skutečně zapojovalo do života spolku a kolik z nich se stávalo jeho součástí pouze za účelem zisku některých spolkem nabízených výhod. Při pohledu na zápis z valné hromady *Všehrdu* z roku 1934, kdy měl spolek lehce přes dva tisíce členů, zjistíme, že se spolkové činnosti aktivně účastnila zhruba polovina členů spolku. Při volbě nového starosty spolku bylo odevzdáno 1 049 hlasovacích lístků, což je počet celkem přesně odpovídající počtu účastníků valné hromady. Dodejme jen, že ve volbách zvítězila pravice 685 ku 361 hlasům (3 hlasy byly neplatné) a předsedající starosta Jindřich Smolek tak mohl předat slovo svému nástupci Jiřímu Královci.¹¹⁶ Pro náš výzkum se tedy *Spolek československých právníků „Všehrd“* jeví jako příhodný z hlediska

---

¹¹³ DUSIL, V. *Československé právo spolkové*. Praha, 1924.

¹¹⁴ VESELÁ, R. *Spolkový zákon v praxi některých brněnských fakultních spolků: (1919 - 1952)*. Brno, 1995. S. 6-18.

¹¹⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 300, ÚSČS – stav členstva.

¹¹⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Zápis valné hromady Všehrdu konané 28. 11. 1934. S. 148.

toho, že se jednalo o největší studentský fakultní spolek v ČSR, dále že spolek sdružoval poměrně vysoké procento všech posluchačů právnické fakulty a v neposlední řadě také proto, že absolventi práv odcházeli ve velké míře do státní správy, tudíž se u nich dá předpokládat snaha společensky se angažovat již v době vlastních studií. Souhrnné počty členů spolku však nelze přijímat nekriticky, jak o tom hovořil již ve své době starosta *Všehrdy* Královec: „*Váš fakultní spolek je republikou v malém. /.../ Jako stát, má i Všehrd občany pořádné a nepořádné. Občany pracující a občany hubující. Občany lhostejné a občany, toužící po nápravě veřejných poměrů. Skupiny vládní a opoziční. Demokraty a demagogy.*“¹¹⁷

Co všechno nabízely studentské spolky svým členům za roční členský příspěvek (ve *Všehrdy* 10 Kč¹¹⁸)? Podle *Sboru posluchačů českého vysokého učení technického* mohli studenti čerpat výhody ze členství ve fakultních spolcích hned v několika oblastech. V oblasti „*školské*“ spolek svým členům umožňoval zdarma používat spolkovou knihovnu a studovnu, vydával a za sníženou cenu prodával skripta z přednášek a jiné studijní pomůcky a literaturu, pořádal jak domácí, tak zahraniční exkurze, organizoval odborné přednášky nad rámec studia a pomáhal se studijními záležitostmi. Nejdůležitějším polem, na kterém se studentům jejich fakultní spolky stávaly útočištěm, byla poté oblast „*sociální*“. Členové spolku mohli obdržet měsíční i jednorázové podpory v peněžní formě nebo ve formě obědových poukázek, dále pak finanční půjčku na zkušební taxi nebo exkurze a nakonec jim byla nabízena pomoc i při hledání zaměstnání či prázdninové praxe. V oblasti „*zdravotní*“ svým členům spolky nabízely finanční a materiální zdravotní podporu nebo bezplatný pobyt v prázdninové ozdravovně *Ústředního svazu československého studentstva*. V neposlední řadě se členové na základě výhod z oblasti „*společenské*“ mohli zdarma nebo se slevou zúčastňovat reprezentačních i maškarních plesů, odpoledních či večerních „*čajů*“ nebo sportovních soutěží. „*Je proto v zájmu každého studenta, aby byl ve svém fakultním spolku organisován; je však i jeho morální povinností, aby v něm zúčastnil se práce!*“¹¹⁹ Členství ve studentských spolcích studentům přinášelo skutečně mnoho výhod a proto, vedle agitace spolkových vedení, do nich v průběhu svého studia vstupovalo mnoho studentů. Samotní aktéři z řad představitelů fakultních spolků přikládali jejich existenci velký význam, a když pomineme jejich určité

---

¹¹⁷ KRÁLOVEC, J. *Cupidae legum inventuti*. Spolkový věstník, 20. 9. 1935, roč. 3., č. 4. S. 34. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Spolkový věstník 1933-37.

¹¹⁸ UXA, A. *Stručné informace nejmladším kolegům*. Spolkový věstník, 20. 9. 1935, roč. 3., č. 4. S. 36. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Spolkový věstník 1933-37.

¹¹⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton B 22, *Svaz československého studentstva* – korespondence, zprávy 1931-1938. Dopis od *Sboru posluchačů českého vysokého učení technického* „*Výhody členů fakultních spolků*“.

osobní zájmy, tak s nimi můžeme svorně konstatovat, že „jeden student mnoho nezmůže – jedině v organisaci je síla. Proto studentstvo sdružuje se ve spolky a tyto opět ve větší svazy, kde iniciativní jednotlivci se snaží, aby všechny dosud neuplatněné možnosti výhod došly po zásluze svého uplatnění.“¹²⁰ Podobné výzvy a agitace pro vstup do fakultních spolků pak byly doplňovány i více úsměvnými inzercemi spolkové činnosti jako například „*Navštěvujte denně spolkový buffet a kuřárnu!*“¹²¹

Počátky organizovaného studentského hnutí v českých zemích bychom našli v revolučním roce 1848, během kterého vznikla *Akademická legie*, čeští studenti si založili *Slavii* a jejich němečtí kolegové buršenshafty s germánskými jmény. Po pádu Bachova absolutismu se stal nejvýraznějším studentským spolkem *Akademický čtenářský spolek* (založen na podzim 1848), který byl však rozpuštěn roku 1889. Během uvolnění v 60. a 70. letech devatenáctého století začaly vznikat a rozmáhat se, vedle spolků fakultních, také studentské spolky krajinské jako *Detvan*, *Štítyn* nebo *Blaník*. Nejstarším krajinským spolkem byl středočeský *Jungmann* založený v roce 1869 v Praze studenty z Berounska.¹²² Roku 1875 vznikl spolek *Akademický dům*, jehož cílem se ihned stalo vybudovat centrální studentskou instituci. Ze spolků německých studentů pak zmiňme zejména liberální *Lese – und Redehalle deutscher Studenten* (1848) nebo nacionalisticky naladěný spolek *Germania* (1890).¹²³

Centrální studentská organizace *Svaz československého studentstva* byla založen až roku 1904 a v meziválečném období (již s novým názvem *Ústřední svaz československého studentstva* - ÚSČS) sdružovala vždy mezi 20 a 25 tisíci členů ve zhruba 170 u ní registrovaných spolcích. Z hlediska politického zaměření, které bylo, jak ještě uvidíme, v souvislosti se studentským hnutím často skloňováno, ještě dodejme, že od vzniku republiky do roku 1929 bylo v čele ÚSČS vedení levicové, poté ho na sedm let nahradil správní výbor pravicový, aby se do jeho čela v roce 1936 opět navrátila levice. Podřízenými organizacemi Ústředního svazu byly *Svazy československého studentstva* v Praze, Brně a Bratislavě. V této pražské pobočce ústřední organizace, ve které měl *Všehrd* spolu se *Spolkem československých*

---

¹²⁰ STROBACH, P. *Proč a jak se studentstvo sdružuje*. Spolkový věstník, 20. 9. 1935, roč. 3., č. 4. S. 38. AUK, Všešudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Spolkový věstník 1933-37.

¹²¹ AUK, Všešudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Spolkový věstník 1933-37. Spolkový věstník, 20. 9. 1935, roč. 3., č. 4. S. 38.

¹²² POLIŠENSKÝ, O. *Všešudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 63.

¹²³ POLIŠENSKÝ, O. *Všešudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 5-7.

mediků vždy silné zastoupení, se pak například pravicové vedení udrželo u „moci“ po celé období třicátých let.¹²⁴

Studentské organizace měly v období První republiky ve veřejném prostoru poměrně pevné postavení, o čemž svědčí i zmínky o přítomnosti novinářů na spolkových či fakultních studentských schůzích, na kterých jim pořadatel vždy vyhrazoval v případě valných hromad dokonce i několik volných lavic.¹²⁵ A jak lze tedy velké množství studentských organizací v meziválečném Československu rozčlenit? Hledisek je hned několik. V souvislosti s politickým laděním spolků můžeme studentské organizace zjednodušeně rozdělit na pravicové („národní“) a levicové („pokrokové“). Z tohoto členění bychom však museli vyjmout, protože se v práci věnujeme pouze spolku fakultnímu, studentské organizace existující přímo při politických stranách jako byly *Mladá generace* národně demokratické strany, *Sdružení soc. dem. studentstva*, *Sdružení agrárních akademiků*, *Kostufra* (*Komunistická studentská frakce*) nebo například *Klub akademiků Hlinkovej slovenskej strany ľudovej v Bratislavě* atd. Vedle politického přesvědčení se studenti pochopitelně sdružovali i na základě svého vyznání (evangelická *Akademická YMCA*, *Ústředí katolického studentstva v Praze* či židovský *Kapper*¹²⁶) nebo národnostní příslušnosti. Nejvýznamnějšími německými spolky byly již zmiňovaný liberální *Lese- und Redehalle*, centrální *Deutsche Hochschüllerschaft* nebo nacionalistický *Nazional-sozialistischer Studentenbund*.¹²⁷ Ze slovenských spolků v Praze působili především pravicový *Detvan* nebo ľudácký *Považan*¹²⁸, přičemž bychom v hlavním městě našli i spolky tzv. jinonárodních studentů (zejména Jihoslovanů nebo Poláků) jako například bulharský *Sedljanka*, centrální *Jugoslavijska akademsko družstvo* nebo polské *Życie*. Maďarští studenti se v ČSR organizovali ve spolku *M.A.K.K.* a ruská a ukrajinská imigrace přispěla k založení *Ústředního svazu podkarpatoruských studentů*.¹²⁹

Než si představíme pro naši práci nejdůležitější spolky fakultní, protože jím byl i *Všehrd*, tak ještě zmiňme několik studentských podpůrných organizací starajících se o studentské sociální postavení. Ústřední organizací studentské podpory byl *Sbor sociální péče o čsl. studentstvo vysokoškolské*, s nímž spolupracovaly další podobné organizace jako

¹²⁴ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 15.

¹²⁵ AUK, *Všestudentský archiv*, karton B 275, SČM – protokoly ze schůzí 1932-1938. Zápis schůze správního výboru SČSM dne 17. listopadu 1933.

¹²⁶ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 8.

¹²⁷ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 92-93.

¹²⁸ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 86.

¹²⁹ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 111-112.

Radhošť, Husův fond, Akademická svépomoc nebo *Studentský domov v Praze*.¹³⁰ Největšími studentskými organizacemi však byly (kromě těch centrálních) fakultní spolky. Na každé fakultě mohl být podle směrnic ÚSČS pouze jeden studentský spolek hájící stavovské zájmy studentů. Nejstarším českým fakultním studentským spolkem, jehož činnost přetrvala až do období První republiky, byl *Spolek československých mediků v Praze* založený na Lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity roku 1863.¹³¹ V roce 1928 vznikla také zastřešující organizace studentů lékařství *Svaz spolků československých mediků*, ve které se vedle pražských mediků sdružili i ti z Brna a Bratislavy.¹³² Zhruba ve stejném období (roku 1868) vznikl i námi sledovaný *Spolek českých právníků „Všehrd“*. Jeho historii se však budeme věnovat podrobněji na dalších stranách této práce, takže se nyní spokojme pouze s připomenutím roku jeho založení. Spolky mladých mediků a právníků spolu v meziválečném období udržovaly čilé kontakty, k čemuž jistě přispěl i velmi podobný charakter obou organizací. Jednalo se o dva největší české fakultní spolky, v jejichž čele stálo po většinu prvorepublikového období pravicové vedení, které bylo pod permanentním tlakem spolkových levicových opozičních skupin.

Tradiční baštou levicově smýšlejících studentů byla i v meziválečném Československu Filozofická fakulta Karlovy univerzity. Kolem roku 1903 vznikl *Spolek posluchačů filosofie*, který se po vzniku republiky změnil ve *Spolek českých filosofů a přírodovědců* a v tomto režimu fungoval téměř po celá dvacátá léta, než došlo k jeho rozdělení na *Spolek posluchačů filosofie* a vlastní organizaci přírodovědců. Studenti filozofické fakulty se postupně začali stále více prosazovat v *Kostuřce* a v roce 1932 založené *Jednotě nemajetných a pokrokových studentů* (JNPS, později pouze JPS) a směřovali k vytvoření studentské fronty proti fašismu, což se jim podařilo po prvním světovém studentském kongresu v Bruselu v roce 1935. Vznikla tak *Studentská fronta za mír, pokrok a svobodu*, jejíž název se v následujících letech několikrát drobně pozměnil.¹³³ I na filozofické fakultě existovala opozice uvnitř fakultního spolku. Zde se jednalo o skupinu nacionalisticky laděných studentů, kteří si však, i přes zákaz ústředních organizací, založili roku 1934 silně pravicově laděný *Československý klub*

---

¹³⁰ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 80.

¹³¹ Jedná se již o prvorepublikový název. V letech 1863-1869 se spolek jmenoval *Klub mediků českých* a poté *Spolek mediků českých v Praze*.

¹³² AUK, Všestudentský archiv, karton B 275, SČM – protokoly ze schůzí 1932-1938. *Medický svět*, 8.6.1936, roč. 1, č. 5. S. 1.

¹³³ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 21.

posluchačů filosofie.¹³⁴ Obdobné české fakultní studentské organizace byly zakládány i na ostatních vysokých školách v ČSR. V Praze tedy vedle spolků z Karlovy univerzity vzniklo několik fakultních spolků na Českém vysokém učení technickém (*Spolek posluchačů architektury*, *Spolek posluchačů inženýrství komerčního* atd.)¹³⁵ a další spolková činnost se rozvíjela i v Brně, Bratislavě nebo na Vysoké škole báňské v Příbrami.¹³⁶ Téměř všechny fakultní a centrální studentské spolky se snažily vydávat vlastní časopisy, které však kvůli nedostatku financí vycházely buď velmi nepravidelně nebo měly celkem krátký život. Mezi ty nejznámější a „nejúspěšnější“ patřil časopis ÚSČS *Studentský věstník*, časopis *Všehrdu* nesoucí název spolku, dále *Zprávy SČS*, filozofický *Rozbor* či časopis *Technik*. O něco úspěšnější byla studentská periodika vzešlá z mládežnických organizací politických stran jako národnědemokratický *Národní student*, agrárnícká *Brázda*, národně-socialistická *Volnost*, sociálnědemokratické *Úder* a *Útok* nebo komunistické *Blok* či *Nástup*.¹³⁷

---

¹³⁴ PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948)*. Praha, 1983. S. 325-327.

¹³⁵ HUDEC, G. *Vysoké školy a studentské organizace v třicátých letech*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 42.

¹³⁶ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 53.

¹³⁷ HUDEC, G. *Vysoké školy a studentské organizace v třicátých letech*. In: *Za lepší svět*. GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. Praha, 1963. S. 51-55.

4. Fungování spolků

Jaká byla organizační struktura studentského spolku, co bylo jeho účelem nebo jakým způsobem probíhala volba správního výboru, nám zpravidla prozradí stanovy spolkové organizace. Účelem *Spolku československých právníků „Všeherd“*, jehož jednacím řečí byla řeč československá, „*jest podporovati snahy členů po vzdělání v oboru věd právních a státních, po sebevzdělání, pěstovati jich vzájemné styky domácí i cizí, odborné i společenské a podporovati zájmy československých právníků vůbec. Zejména má se starati o družnou spolupráci se členy ostatních československých právnických a státovědeckých.*“ Těchto cílů mělo být dosaženo pořádáním odborných přednášek, zřizováním knihovny, studovny a čítárny, vydáváním právnických publikací, pořádáním odborných vycházek, provozováním nakladatelské činnosti a organizováním „*ušlechtilé zábavy*“ v divadlech či kinech.¹³⁸

Veškerá tato činnost však musela být nějakým způsobem financována. Spolek získával finanční prostředky z několika zdrojů. Jednak z členských příspěvků, které musel zaplatit každý člen spolku, jednak z darů přicházejících od různých institucí či soukromých osob. Tito mecenáši se pak mohli stát „zakládajícími“ či „přispívajícími“ členy spolku. „Zakládajícím“ členem se mohl stát „*každý přítel právních věd*“, který spolek podpořil minimálně dvacetinásobkem částky placené členem činným, jehož roční příspěvek se rovnal téměř vždy deseti korunám. Členem „přispívajícím“ pak byl každý, kdo přispěl minimálně dvojnásobkem částky člena činného, přičemž výši všech naznačených příspěvků mohl v důsledku nastavovat správní výbor.¹³⁹ Část spolkového jmění se následně převedla mezi, již zmíněné, spolkové podpůrné fondy (*Randův, Všeherdův, Heyrovského, Hermanna-Otavského a Schauerův*) a zbytek financí tvořil prostředky pro vydavatelskou činnost nebo jmění zůstatkové. Spolek *Všeherd* hospodařil v prvním desetiletí existence Československé republiky poměrně úspěšně. Dařilo se mu navyšovat spolkové jmění, vkládat více prostředků do spolkových fondů a stále rozmnožovat svou vydavatelskou činnost. I v souvislosti s velikostí spolku a skutečností, že mnoha absolventům práv, budoucím přispěvatelům do spolkové kasy, se většinou nevedlo v porovnání s absolventy ostatních fakult vůbec špatně, můžeme konstatovat, že právnický spolek patřil k nejbohatším (nebyl-li vůbec nejbohatší) studentským spolkům. Pro ilustraci si uveďme vývoj částek spolkového jmění, ve kterých však nebyly

¹³⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - *Všeherd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všeherd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 1.

¹³⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - *Všeherd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všeherd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 2.

započítány finanční obnosy vkládané do podpůrných fondů. K 1. říjnu 1919 činilo spolkové jmění přes 55 tisíc korun. Tato částka se i přes poválečnou hospodářskou krizi téměř neustále zvyšovala až k více než 164 tisícům evidovaným k 1. říjnu 1927.¹⁴⁰ Pro srovnání a demonstraci finanční síly *Všehrd* je možné uvést, že částka ve výši 150 tisíc korun by v období První republiky stačila ke koupi pěti menších vesnických hospodářství¹⁴¹ nebo k šestnáctiletému pokrytí platu průměrného státního úředníka.¹⁴²

Tématem hojně reflektovaným ve studentském prostředí zejména ve třicátých letech byla otázka členství ve spolcích. Každý spolek mohl přijímat členy na základě kritérií, která měl uvedena ve svých stanovách. Tato kritéria, jak je dobře patrné například právě při sledování spolku mladých právníků, se však mohla různě vyvíjet nebo nést nejednoznačné formulace. Nacionalistické naladění vedení *Všehrd* vystupujícího neustále proti studentům-cizincům, jak dále uvidíme, se pochopitelně odrazilo i ve spolkových stanovách. Zatímco až do roku 1933 se mohl stát „činným“ členem, který mohl na rozdíl od členů „zakládajících“ či „přispívajících“ volit a být volen do správního výboru, každý posluchač Právnické fakulty Karlovy univerzity bez ohledu na svou státní příslušnost,¹⁴³ tak podle stanov vydaných v roce 1933 se činným členem mohl stát pouze občan Československé republiky.¹⁴⁴ Z tohoto tvrzení vyplývá, že se členem spolku mohl stát i československý Němec studující na české právnické fakultě v Praze, což byla ale tak nepravděpodobná situace vzhledem k oddělení obou studentských prostředí v Praze,¹⁴⁵ že ji vedení spolku ve svých stanovách nemuselo ani nijak zvlášť reflektovat. Zároveň byl také správní výbor spolku poslední instancí, která měla právo rozhodnout, zda bude nový člen do spolku přijat, či nikoliv.¹⁴⁶ Toto bylo namířeno především do oblasti politické příslušnosti uchazečů o členství nebo poté ve třicátých letech proti maďarským či židovským občanům ČSR, ale to již předbíháme.

¹⁴⁰ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 40.

¹⁴¹ AUK, Všestudentský archiv, karton B 554, SČM – žádosti. *Žádost k Podpůrnému fondu „Purkyně“.*

¹⁴² KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl 3.)* Praha, 2003. S. 40.

¹⁴³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze.* Praha, 1922. S. 2-3. Nebo *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze.* Praha, 1931. S. 2-3.

¹⁴⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze.* Praha, 1933. S. 2-3.

¹⁴⁵ Srovnej MÜLLER, J. *Radikalizace pražských studentů ve 30. letech 20. století.* Diplomová práce obhájená na FF UK v září 2014, vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Matěj Spurný, Ph. D. Dostupné online: [www.http://ckis.cuni.cz](http://ckis.cuni.cz).

¹⁴⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze.* Praha, 1933. S. 2.

Členové spolku tedy mohli být „čestní“, „zakládající“, „přispívající“ a „činní“. Nejvíce práv a možností na ovlivňování spolkové činnosti požívali členové „činní“, kteří volili správní výbor, mohli být do něho valnou hromadou zvoleni, mohli hlasovat na spolkových schůzích a navrhopvat „čestné“ členy. Zánik členství mohl nastat jednak tím, že se člen svého členství sám zřekl, jednak vyloučením na základě nálezu smírčího soudu. Toto se však vztahovalo pouze na členy „činné“. Zrušení členství „přispívajících“ a „zakládajících“ členů bylo vázáno na nezaplacení příslušných poplatků spojených s daným typem členství. „Čestné“ členství ale zaniknout nemohlo podle stanov v žádném případě. „Čestným“ členem se stala osoba, která se nějakým pozitivním způsobem zasloužila o spolek, o československý právnícký stav nebo o (s lehce vlasteneckým nádechem) československý národ. Budoucí „čestný“ člen musel být nejprve navržen alespoň jednou čtvrtinou členů spolku nebo správním výborem a následně musela být jeho volba přijata dvoutřetinovou většinou valné hromady.¹⁴⁷

Jaké osobnosti se staly čestnými členy *Všehrdy* do konce trvání První republiky? Vzhledem k nacionalistickému naladění spolku nalezneme v seznamu 65 jmen „čestných“ členů určité množství osobností spojených s československým meziválečným nacionalismem nebo národnědemokratickou stranou. Mezi čestné členy z řad pravice bychom tedy zařadili zejména primátora hlavního města Prahy Karla Baxu, zapáleného nacionalistu, dále Aloise Rašína a Karla Kramáře, kteří se stali „čestnými“ členy spolku již v listopadu 1917 v době svého odsouzení k smrti, spisovatele Aloise Jiráska, prvorepublikového ministra školství a národní osvěty Jan Krčmáře či vrchního ředitele Živnobanky Jaroslava Preisse. Nejen jako předseda *Společnosti přátel československého studentstva* se stal „čestným“ členem *Všehrdy* také Kamil Krofta, přičemž ho z politiků následovali i Milan Hodža (mimo jiné předseda *Společnosti přátel slovenského studentstva*) nebo prvorepublikový vyslanec a zplnomocněný ministr Štefan Osuský. Mezi „čestné“ členy právníckého spolku se pochopitelně dostala i celá řada univerzitních profesorů nejen z právnícké fakulty (Václav Vladivoj Tomek, Arnošt Wenig, Emil Ott, Antonín Randa, Albín Bráf, Josef Drachovský, Jan Kapras, Vilém Funk atd.) a mnoho dalších osobností z právnícké praxe či státní správy (prezident Nejvyššího správního soudu Emil Hácha, advokát Václav Kasanda či pražský arcibiskup Karel kardinál Kašpar). Celkem marně bychom mezi „čestnými“ členy spolku hledali osobnosti spojené s levicovým politickým nebo kulturním prostředím, což může působit jako jeden z důkazů „národního“ naladění spolku, o čemž však bude řeč ještě později.¹⁴⁸

¹⁴⁷ AUK, Všešudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 2-3.

¹⁴⁸ AUK, Všešudentský archiv, karton A 40 - *Všehrd – Spolek českých právníků* – výroční zprávy 1890-1938.

Nejvyššími orgány spolku, které, jak jsme viděli, rozhodovaly prakticky o všem, byly správní výbor a valná hromada. I přes ve stanovách deklarované možnosti valné hromady, jak například udělit či neudělit „čestné“ členství ve spolku nebo prosadit změnu stanov, byl nejsilnějším mocenským orgánem organizace správní výbor. Ten měl až do roku 1933 celkem šestnáct členů, skládal se ze starosty spolku, dvanácti volených členů správního výboru a třech členů kooptovaných.¹⁴⁹ Od roku 1933 se tento počet zvýšil na osmnáct, když přibyli dva členové volení. Vždy bylo také zvoleno devět náhradníků. Správní rok každého výboru zvoleného na valné hromadě počínal prvním prosincovým dnem, přičemž se starosta a jeho kandidátka volili právě na jednoroční funkční období. Správní výbor byl volen většinovým volebním systémem,¹⁵⁰ což se zejména v průběhu třicátých let stalo předmětem rozporů uvnitř studentského hnutí, jehož levicová část snažící se prosadit v pražských fakultních spolecích požadovala zavedení systému poměrného.¹⁵¹ Podle spolkových stanov se správní výbor měl scházet minimálně jednou za čtrnáct dní, což bylo v praxi skutečně dodržováno,¹⁵² a usnášení schopný byl, když se schůze účastnila alespoň polovina volených členů.¹⁵³ Ze svého středu správní výbor volil místostarostu, pokladníka, účetního, jednatele, správce skladu knih a litografií, správce Randova fondu, I. a II. knihovníka, pořadatele vycházek, zapisovatele, sociální a školského referenta a referenta kulturního. Správní výbor pak jako celek svolával valné hromady, rozhodoval o přijímání členů do spolku, kontroloval spolkové komise, zřizoval odbory, vydával listiny a vyhlášky atd. Případné neshody mezi členy spolku rozhodoval starosta nebo musel zasednout smírčí soud. Při spolku existovaly a jako poradní sbor správního výboru fungovaly tisková a knihovní komise a *Komise Randova fondu*. Spolek mohl být zrušen, když se k tomuto aktu přihlásily tři čtvrtiny všech činných členů.¹⁵⁴

---

69. výroční zpráva Spolku čsl. právníků Všehrd za správní rok 1936/37. S. 45-46.

¹⁴⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 5.

¹⁵⁰ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 5.

¹⁵¹ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 401 - Všehrd – Spolek českých právníků – BALLEMBERGER, K. *Proč jsme pro poměrné zastoupení ve Všehrdu*. Volnost, zvláštní vydání, 1932. S. 2-3.

¹⁵² AUK, Všešstudentský archiv, karton B 456 - Všehrd – Spolek českých právníků – protokoly ze schůzí 1926-33.

¹⁵³ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 6.

¹⁵⁴ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 6-10.

Vedle správního výboru řídily spolkovou činnost valné hromady. Řádná valná hromada byla svolávána vždy na začátku správního roku, mimořádné valné hromady mohl správní výbor svolávat kdykoliv. Účast na řádných valných hromadách *Všehrdu* byla, jak jsme viděli výše, poměrně hojná. Většinou byl také důvod očekávat, že se na ní povedou živelné spory mezi „národním“ vedením a jeho levicovou opozicí. Průběh valných hromad spolku byl skutečně téměř vždy bouřlivý, starosta spolku měl co dělat, aby utišil pískající a křičící opozici nebo neutuchající potlesk a provolávání slávy některým řečníkům. O pronesení slova na valné hromadě spolku byl také vždy poměrně lýtý boj. Ti, kterým bylo slovo uděleno, měli přiměřený čas na svůj projev, jehož délku však vždy protahovali, což vyvolávalo mezi posluchači nové a nové vášně. Výjimkou nebyly ani fyzické potyčky mezi členy spolku nebo přerušení valné hromady a její odložení. Po přednesení každého návrhu se hlasovalo o jeho přijetí či nepřijetí většinovým systémem a stejně tak bylo na konci valné hromady voleno nové vedení spolku. Z každé valné hromady se pořizovaly zápisy (stejně tak i ze schůzí správního výboru), které se však nedochovaly pro každý správní rok. Ilustrativní pro nás může být zápis ze 66. řádné valné hromady *Všehrdu* konané 28. listopadu 1934 ve velkém sále Národního domu na Smíchově. Valné hromady se zúčastnilo (podle odevzdaných hlasů při volbě starosty) minimálně 1 049 činných členů spolku, kteří rokovali od šesté hodiny večerní do čtyř hodin a třiceti osmi minut ráno, kdy byla valná hromada ukončena. Ještě dodejme, že na stroji psaný zápis z valné hromady čítá přesně 150 stran textu a představuje tak pro historika zabývajícího se prvorepublikovým studentským hnutím pramen odkazující k velkému množství charakteristických rysů studentského spolkového života.¹⁵⁵

Politické boje na valných hromadách, sociální podpora studentů, správa financí nebo rozhodování o přijímání či nepřijímání nových členů do spolku však nebyly jedinými činnostmi, kterým se správní výbor *Všehrdu* a jeho komise během svého volebního období musely věnovat. Spolek v období První republiky vykazoval také rozsáhlou vydavatelskou, kulturní a společenskou činnost. Z hlediska hlavních účelů spolku stála jeho vydavatelská činnost v hierarchii spolkové práce velmi vysoko. Spolek začal vydávat již brzy po svém založení česká právnícká díla a roku 1874 byl zřízen *Všehrdův fond*, jehož hlavním úkolem byla právě vydavatelská činnost. V letech 1896-97 se spolek pokusil poprvé vydávat litografické texty přednášek, ale tato akce skončila z finančního hlediska velkým neúspěchem. I nadále se však vedení *Všehrdu* snažilo vydávat tato skripta pod svou hlavičkou, protože soukromě vydávané litografie se prodávaly za přemrštěnou cenu a v nevalné kvalitě. Na

---

¹⁵⁵ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Zápis valné hromady Všehrdu konané 28. 11. 1934.

tomto poli uspěl spolek v roce 1903, kdy dokonce získal dohodu s profesorským sborem právnické fakulty zaštitěnou tehdejším děkanem Albínem Bráfem, že v budoucnu budou profesori poskytovat texty svých přednášek pouze litografické komisi spolku zřízené pro tento účel. Tištěné přednášky začal spolek vydávat až o dvacet let později v roce 1923. Ve stejné době začal spolek vydávat také edici „*Knihovna Všehrdu*“, v rámci níž vycházela díla české (československé) i zahraniční právní vědy. Po vzniku republiky se vydavatelská činnost s rostoucím počtem posluchačů ještě více rozšířila, nastala však i léta krizová (1921), kdy se spolek svoz vydavatelskou činností téměř zcela finančně vyčerpal. Z dlouhodobějšího hlediska byla však vydavatelská činnost *Všehrdu* velmi úspěšná. V roce 1927 měly knihy uložené ve spolkovém skladu podle hrubých odhadů cenu více než 150 000 Kč a faktem v druhé polovině dvacátých let zůstalo, že tržba za knihy (a přednášky) dosáhla ve zmíněném roce dokonce 446 954 korun, takže vydavatelská činnost spolku mohla dlouhodobě financovat všechny jeho ostatní provozní náklady a výtěžky z jiných spolkových příjmů tak mohly putovat přímo na sociální odporu studentů.¹⁵⁶

Méně úspěšným spolkovým podnikem se stala jeho knihovna. Po slibném rozvoji, kdy byla až do roku 1875 ještě součástí knihovny *Akademického čtenářského spolku*, čítal její fond v roce 1913 plných 3053 děl. Brzy se však ukázalo, že studenti si z knihovny půjčovali nejvíce tištěné učebnice a litografované přednášky, které často nevraceli včas nebo dokonce ztráceli, a o díla právnické literatury nebyl velký zájem.¹⁵⁷ Větší úspěch přinesla spolku i jeho pokladně činnost společenská. První zaznamenaná taneční zábava se konala v roce 1876 a její výtěžek byl věnován na vydávání knih. Pořádání tanečních zábav se tak stalo tradicí, která však byla o deset let později ukončena a spolek se pouze podílel na pořádání právnických plesů. K obnově spolkové společenské činnosti pak došlo až po vzniku republiky, kdy byl ve spolku založen *Společenský odbor*, který se staral o pořádání plesů, společenských „čajů“, uměleckých akademií atd. V roce 1926 začal *Všehrd* pořádat i tzv. právnické rauty, kterých se zúčastňovali i zástupci právních korporací z celé republiky, což opět znamenalo nemalý přínos pro spolkovou pokladnu. Vedle plesů pořádal spolek i výlety do okolí Prahy a následně se podílel i na pořádání exkurzí do zahraničí.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 42-49.

¹⁵⁷ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 50-54.

¹⁵⁸ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 50-54.

Poslední důležitou činností, kterou je v souvislosti s fungováním prvorepublikových studentských spolků nutné zmínit, bylo vydávání spolkových časopisů. Ty sice vycházely většinou nepravidelně nebo brzy zanikaly, ale redakce některých z nich dokázaly všechny problémy překonat a udržet se po celé meziválečné období. Jedním z nich byl i časopis *Spolku československých právníků „Všehrd“*. První číslo časopisu s názvem „*Všehrd, list spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*“ vyšlo v prosinci 1919. Jak to tak bývá, ani začátky tohoto podniku nebyly snadné. Šestnáct stran textu (později obsahovalo jedno číslo vždy mezi 20-30 stranami) pod vedením redaktora Rudolfa Rauschera nemělo zprvu ani kvalitu technickou, ani obsahovou i přesto, že s příspěvky pomáhal se svými seminaristy například i profesor Jan Kapras. Následná finanční subvence ministerstva školství a národní osvěty a nové osobnosti v redakci pomohly časopis stabilizovat a vytvořit z něho na počátku dvacátých let dvacátého století poměrně úspěšné periodikum. Na stránkách časopisu se začala objevovat inzerce, příspěvky se stávaly stále kvalitnějšími a počet pravidelných odběratelů se vyšplhal až k hodnotě 2 100. Roku 1925 se stal časopis „*Všehrd*“ celorepublikovým právníckým odborným měsíčníkem, na jehož redakci se podílely tři redakce spojené s právníckými spolky jak v Praze, tak v Brně a Bratislavě. Ve druhé polovině dvacátých let se náklad časopisu přibližoval až k 4 000 výtisků, přičemž toto číslo nadále pozvolna rostlo.¹⁵⁹

Pro výzkum činnosti prvorepublikového studentského spolku tvoří pramennou základnu zejména materiál z výše přiblíženého *Všestudentského archivu* uloženého v Archivu Univerzity Karlovy v Praze (AUK). Z nastíněného popisu fungování spolku pak vyplývá, jaké typy pramenů jsou pro podobný výzkum zásadní. Pro představení studentského spolku využijeme jeho stanovy, ve kterých se vedle základních poznatků o fungování spolku dozvídáme například, jaké členy chtělo vedení spolku přijímat nebo zda byla ve stanovách přímo zanesena nějaká rasová formule. Nejdůležitějším typem archivního materiálu přibližujícího myšlenkový svět představitelů prvorepublikového studentského hnutí jsou pak především protokoly ze schůzí správního výboru nebo zápisy z valných hromad či fakultních schůzí. Na základě tohoto materiálu lze následně zkoumat argumentaci, která přímo vedla k jednání vedení spolku a měla vliv na (v případě *Všehrdy*) celé pražské studentské prostředí. Výsledky této činnosti jsou následně obsaženy ve výročních zprávách spolku, které *Všehrd* vydával jako brožované publikace čítající ve třicátých letech kolem padesáti stran. Velké množství informací zejména o tom, s jakými organizacemi nebo osobnostmi udržoval spolek

---

¹⁵⁹ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928. S. 58-66.

kontakty, přináší spolková korespondence. Pohled veřejnosti na činnost spolku bychom našli v novinových článcích zpracovaných v rámci *Výstřižkového archivu*, jehož samotná existence nám dokazuje, jak výrazným aktérem veřejného společenského života bylo prvorepublikové studentské hnutí. Dalšími materiály pocházejícími ze spolkové provenience využitými v této práci jsou zejména letáky vydávané většinou spolkovou opozicí, dále pak plakáty, pozvánky, zmiňované spolkové časopisy atd. Jiným fondem uloženým v AUK, jehož materiály budou využity v následujícím textu, je *Fond právnické fakulty*. Ten obsahuje například zápisy z disciplinárních řízení se studenty nebo samostatnou složku zabývající se studentskými demonstracemi za zavedení *numeru clausu* v roce 1929. Demonstracím a studentským prohrškům se věnuje také fond uložený v Národním archivu s názvem *Policejní ředitelství Praha II – prezidium*.

Spolek československých právníků „Všehrd“, jehož meziválečné fungování je hlavním předmětem této práce, bychom tedy charakterizovali jako český, studentský, fakultní spolek hájící zejména stavovské zájmy svých členů a studentů práv vůbec. Z hlediska politického zaměření bychom *Všehrd* v době První republiky zařadili mezi studentské spolky s pravicovým, „národním“ vedením, ke kterým se spolek mladých právníků řadil po boku se *Spolkem československých mediků v Praze* nebo pražským *Svazem československého studentstva*. Jakou cestou směřoval právnický spolek ke vzniku první Československé republiky? V jaké formě přečkal první světovou válku? A jak vstoupil 28. října 1918 do nově založeného státu?

5. Všehrd 1868-1918

„Všehrd vyrostl mezi fakultními spolky na dnešní výši hlavně ze dvou důvodů: Předně našlo se vždy dosti mladých právníků, kteří věnovali svůj volný čas a práci spolku; jsem jist, že nejen pro vnitřní uspokojení, jež práce ta přináší, ale i z přesvědčení o potřebě vzájemné pomoci a práce ke společnému prospěchu a cíli. Za druhé vývoj spolku děl se na pevně budovaných a rostoucích základech, od generace ke generaci přejímáno bylo dílo, aby se v něm pokračovalo. Ano, této obětavosti jedinců a tradici práce musíme děkovati za náš dnešní spolek.“¹⁶⁰

Takto hodnotil postavení Všehrdu v roce 1928 u příležitosti šedesáti let existence spolku jeho tehdejší starosta Jaromír Valenta. Své hodnocení podával v době vrcholící „zlaté éry“¹⁶¹ Československa, kdy hospodářská konjunktura pochopitelně zasáhla i studentské prostředí a studenti tak mohli konečně volně dýchat po překonání těžké poválečné sociální situaci, jejíž řešení stálo mnoho sil i je samotné. Jaký byl ale život spolku ještě před vznikem samostatné Československé republiky? Co vykonaly ty generace „mladých právníků“, kterým byl starosta Valenta tak vděčný? A jak vůbec *Spolek československých právníků „Všehrd“* vznikl? Jak prošel rozdělením Karlova učení na německou a českou část v roce 1882? A jak prožil první světovou válku? To jsou témata, která budeme sledovat na následujících stránkách. Přenesme se proto časově do roku 1867 a místně do hostince „*U Fáfů*“, kde se definitivně zrodila myšlenka vytvořit český studentský právnický spolek.

Po propuštění Alexandra Bacha z úřadu ministerského předsedy a po konci doby politického absolutismu došlo v habsburské monarchii k obnovení konstituce a částečnému uvolnění v oblasti občanských svobod. Proces obnovování občanských svobod neovlivnil ani neúspěch „únorové ústavy“ a v Čechách tak mohl roku 1861 vzniknout pěvecký spolek *Hlahol*, roku 1862 *Tělocvičná jednota pražská* (předchůdce *Sokola*) nebo mohla začít fungovat v roce 1863 založená *Umělecká beseda*.¹⁶² Do této plejády občanských spolků se v roce 1868 přidal i *Spolek českých právníků „Všehrd“* fungující při Právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Již v roce 1867 se ve zmiňovaném hostinci „*U Fáfů*“

---

¹⁶⁰ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.* Praha, 1928. S. 3.

¹⁶¹ Tvzení o „zlatých dvacátých letech“ je jistě nutno brát s rezervou, spokojme se však pro tentokrát s názorem Zdeňka Kárníka, který takto označil hospodářskou konjunkturu druhé poloviny dvacátých let v Československu. Viz KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha, 2000.

¹⁶² BĚLINA, P., KAŠE, J., KUČERA, J. P. *České země v evropských dějinách*. Praha, 2006. S. 262-264.

s vlastním malým pivovarem v dnešní Myslíkově ulici zrodila mezi mladými právníky, kteří se zde bavili zpěvem a debatami o právní vědě v mateřském jazyce, myšlenka na založení právnického studentského spolku. Společnost kolem Alfreda Hrdličky mohla navázat na činnost svých starších kolegů, protože již roku 1861 byl založen časopis českých právníků „*Právník*“, ve kterém zahájil svou literární činnost pozdější profesor občanského práva na Karlovo-Ferdinandově univerzitě Antonín Randa. Tento muž stál také u zrodu „*Právnické jednoty*“, která si dala za cíl pěstovat právní a státní vědu v českém jazyce. Na jejich činnost poté navázali mladí právníci „*U Fáfů*“, kde v hostinském prostředí první přednášku¹⁶³ v českém jazyce proslovil právě Alfred Hrdlička.

Dne 15. února 1867 byl vydán zmiňovaný zákon o spolčování, což se stalo impulsem pro představitele právnické společnosti od „*Fáfů*“, aby v čele s Alfredem Hrdličkou vytvořili návrh stanov budoucího spolku mladých právníků. Na středu 21. ledna 1868 byla svolána schůze právníků do místností *Akademického čtenářského spolku*, jejímž hlavním úkolem bylo schválení navrhovaných stanov. Bez problémů byly schváleny stanovy v původním znění Zdeňka Strobacha a ještě téhož dne odeslány ke schválení c. k. místodržitelství. Tento orgán stanovy nejprve neschválil, ale druhou verzi vzešlou ze schůze konané na stejném místě 4. března 1868 již ano. Místodržitelským výnosem z 11. dubna téhož roku bylo povoleno zřízení spolku, načež byla na 6. května svolána ustavující valná hromada, jak jinak než do hostince „*U Fáfů*“. Valné hromady, na které byl Alfred Hrdlička zvolen prvním starostou *Spolku českých právníků „Všeherd“*, se zúčastnilo 70 osob, které záhy vytvořily zakládající členstvo nového spolku. Počet členů během prvního roku existence organizace vystoupal až na 151 osob, mezi kterými se objevila i taková jména české kultury jako Svatopluk Čech, Karel Adámek nebo Josef Štolba.¹⁶⁴ *Všeherd* tedy vznikl v roce 1868 jako druhý nejstarší český studentský spolek pouhé tři roky po založení *Spolku českých mediků v Praze*.¹⁶⁵

V říjnu 1868 byla činnost *Všeherdu* kvůli politickému napětí v Praze zakázána, ale na základě zásahu starosty spolku Hrdličky, který deklaroval nepolitickou a pouze vědeckou činnost organizace, se mohly opět konat spolkové schůze, které však musely být oznamovány policejnímu ředitelství spolu se svolením rektora univerzity. Toto opatření bylo ke konci roku 1869 zrušeno a spolek se plnou silou vrhl do vědecké činnosti s cílem prohloubit odborné znalosti mladých právníků, což mělo vést k posílení budoucnosti českého národa. V prvních letech své existence udržoval právnický spolek vřelé styky s dalšími studentskými spolky.

---

¹⁶³ Jednalo se o přednášku s názvem „*O národním hospodářství*“.

¹⁶⁴ *Památník Spolku českých právníků Všeherd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 259.

¹⁶⁵ POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978. S. 33.

Předně se jednalo o *Akademický čtenářský spolek*, v jehož místnostech na Perštýně *Všehrd* stejně jako další nově vzniklé studentské spolky našel prostor pro svou výborovnu, studovnu a později i knihovnu. Nejprve spolky sídlící v prostorách *Akademického čtenářského spolku* vydávaly spolu s ním společné výroční zprávy, ale během sedmdesátých let se začaly odštěpovat. Přátelské styky udržoval *Všehrd* také s *Právníckou jednotou*, která jeho členy podporovala zejména v odborné činnosti, nebo se *Spolkem českých mediků*. Právě spolu s organizací mladých českých lékařů se *Všehrd* pustil do akce za skládání rigorózních zkoušek v češtině, alespoň v předmětech, které byly česky přednášeny. Velmi vřelý vztah měli ke spolku právníků také profesori z právnické fakulty. V čele s Antonínem Randou či Emilem Ottem navštěvovali spolkové přednášky, radili svým žákům i v oblasti spolkové činnosti a Randův dar nakonec pomohl založit i spolkovou knihovnu obsahující v roce 1918 přes 6000 titulů.¹⁶⁶

Po založení knihovny začal spolek od počátku roku 1870 také s vlastní vydavatelskou činností „*českých knih právnických*“. Nejprve se rozhodl uctít památku Viktorina Kornela ze Všehrd, jehož jméno nesl i sám spolek, vydáním jeho díla „*Knihy devatera*“. Spolek chtěl postupně vydat všechny jeho spisy, k čemuž měla přispět i finanční pomoc některých šlechtických rodů (Lobkovicové, Harrachové) nebo *Matice české*. Za účelem vydávání právnických publikací byl zřízen *Všehrdův fond*, jehož jmění dosáhlo již roku 1873 výše šesti set zlatých. (V roce 1917 pak činilo 34 365 korun.) Spolek v této době začal také s pořádáním odborných přednášek v českém jazyce, což mělo ještě před rozdělením univerzity nepochybně velký význam, a s organizováním veřejných i soukromých zábav na Žofíně, čímž zase od roku 1871 přispíval k rozvíjení českého společenského života v Praze. V sedmdesátých letech se v čele *Všehrdy* vystřídali například osobnosti národohospodářů Albína Bráfa (1872-73) či budoucího realistického a mladočešského politika Josefa Kaizla (1875-76). Vrcholné období spolku z hlediska odborné činnosti přišlo v akademickém roce 1878-79, během kterého bylo na schůzích *Všehrdy* v místnostech *Akademického čtenářského spolku* prosloveno 24 přednášek. Celosvětová hospodářská krize sedmdesátých let 19. století však svými důsledky dolehla i na studenty. Tento neblahý stav ale přispěl v roce 1876 k založení *Ranova fondu*, jehož podpůrná činnost funguje dodnes. Profesor Randa věnoval spolku 50 zlatých, na jejichž základě byl podpůrný fond založen, přičemž již roku 1878 bylo studentům rozděleno 307 zlatých na zaplacení zkušebních tax. Zájem mladých právníků o členství ve spolku byl však zpočátku jeho existence poměrně nízký. Podle jednatelské zprávy z roku 1878 se spolkové činnosti neúčastnila ani třetina českých studentů práv. Poměr k mladým německým

---

¹⁶⁶ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 260.

právníkům byl v sedmdesátých letech ještě přátelský, ale 80. léta již přinesla změny v české politice, které zasáhly i akademické prostředí. Podle Antonína Basche, který sestavil stručné dějiny *Všehrd* v letech 1868-1918 pro sborník *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*, přineslo ale rozdělení univerzity vnímané jako jakési částečné národní uspokojení do studentského hnutí „*duševní mělkost*“ a „*lhostejnost*“, přičemž tato stagnace podle něho zasáhla i *Všehrd*. Veřejná činnost spolku se tak po rozdělení univerzity zcela vytratila, jak potvrzují i jednatecké zprávy pocházející z osmdesátých let předminulého století. *Spolek českých právníků* se tedy obrátil více k vlastní vnitřní činnosti.¹⁶⁷

Knihovna spolku se neustále rozrůstala o nové publikace, takže prostory *Akademického čtenářského spolku*, se kterým byly stále udržovány přátelské styky, se jí již stávaly těsnými. Nové útočiště *Všehrd* našel v budovách Karolina, kam se spolek i s knihovnou přestěhoval v roce 1883. Ani přenesení sídla však neznamenalo zvýšení počtu členů ve spolku, ba naopak. I když počet právníků české národnosti po rozdělení univerzity stoupal, počet činných členů *Všehrd* klesal. V akademickém roce 1884/85 jich bylo pouze 170. I přes tento menší zájem o právníckou spolkovou činnost byl přijat jednací řád pro valné hromady a pravidelně se konaly „*členské týdenní schůze*“, jejichž počet kolísal mezi čtrnácti až šestnácti za rok. Na rozdíl od počtu činných členů ale stoupaly finanční obnosy jak v *Randově*, tak *Všehrdově fondu*, což umožnilo především hojné vydávání právníckých odborných publikací. Celkové finanční hospodářství spolku však s úbytkem členů upadalo. Situace se změnila díky společenskému rozvíření způsobenému boji mezi Mladočechy a Staročechy. Vedení *Všehrd* se sice obrátilo daleko více k odborné přednáškové a vydavatelské činnosti, ale velký ruch na domácí politické scéně způsobil, že počet členů ve spolku radikálně vzrostl. V roce 1889/90 bylo například evidováno 607 činných a 55 přispívajících členů.¹⁶⁸

Tento obrat se nutně projevil i ve větší společenské angažovanosti spolku. Spolu s *Literárním a řečnickým spolkem Slavie* požadoval *Všehrd* zavedení češtiny do indexů a na vysvědčení, dále se obracel na poslaneckou sněmovnu, kterou žádal o zřízení další české univerzity a to na Moravě a nakonec se právnícký spolek stal i zakládajícím členem *Spolku pro vystavění akademického domu*, do jehož pokladny přispěl darem 100 zlatých. Na poli národnostním *Všehrd* postupoval společně s ostatními českými studentskými spolky například při „*sjezdu pokrokového slovanského studentstva z Rakouska*“ v květnu 1891 nebo při jubilejní výstavě ve stejném roce, na které měli čeští studenti vlastní oddělení. Ve stejném

¹⁶⁷ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 260-262.

¹⁶⁸ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 263-264.

duchu za studentské účasti se poté konala v roce 1895 i výstava národopisná. A právě devadesátá léta 19. století vnímal Antonín Basch jako největší změnu v českém studentském hnutí a tím pádem i ve spolku právníků. Z *Všehrdy* na počátku devadesátých let ustoupila vědecká činnost a jeho členové a studenti celkově se vrhli na politické boje mezi Mladočechy a Staročechy. Studentští zástupci Staročechů znovu založili již zrušený *Akademický čtenářský spolek*, což bylo proti přijaté dohodě mezi studentskými spolky o jeho rozpuštění. Valná hromada *Všehrdy* tak v roce 1883 vyloučila ze spolku přívržence Staročechů, čímž se ale spolek dostal do sporu s profesorským sborem právnické fakulty. Spory uvnitř spolku se podařilo překonat až novému vedení v čele s Jaroslavem Preissem, který spolek posunul do jeho zatím nejplodnějšího období.¹⁶⁹

Počátek dvacátého století však byl ve spolku opět ve znamení politických bojů ve studentském hnutí. V roce 1901 spolek sice slavnostně odhalil pomník Mistru Viktorínu Kornelovi ze Všehrd v Chrudimi, ale poté byl již zmítán třenicemi mezi svými členy v souvislosti s postupným zakládáním studentských organizací nově vznikajících politických stran. Právnickému spolku se však toto období sporů spojených s manifestacemi za všeobecné volební právo atd. podařilo celkem překonat a navrátit se k odborné činnosti. Nevyjasněný poměr měl však *Všehrd* se *Svazem československého studentstva*, i když s většinou ostatních studentských spolků udržoval přátelské styky. *Všehrd* následně zaměřil své požadavky především na zlepšení právnického studia a na boj za prosazování českého jazyka u státních zkoušek, ale také například zaslal memorandum děkanovi právnické fakulty požadující přístup žen ke studiu na fakultě bez jakýchkoliv omezení. Je nutné zmínit, že profesorský sbor v čele s děkanem všechny tyto požadavky podpořil, i když se je ve Vídni nakonec nepodařilo prosadit. (Jediným pozitivním výsledkem bylo, že od roku 1907 byly na zkušebních místnostech také tabulky s českými nápisy.) Dalším problémem, který mladí právníci reflektovali a který byl ve studentském hnutí aktuální i v období První republiky, byl nedostatek přednáškových místností nebo jejich přeplněnost, s čímž pak zástupci *Všehrdy* spojovali i svůj požadavek na založení české univerzity v Brně.¹⁷⁰

Úspěšnější než na poli veřejném byl ale spolek ve své vlastní vnitřní činnosti. Zejména se mu podařilo opatřit si poměrně slušný zdroj příjmů vydáváním litografií. Tento nápad na vydávání litografických listů představujících jakási skripta se zrodil již v roce 1896. Zpočátku však páni profesori nedávali svá skripta k dispozici příliš ochotně, takže to vypadalo na zánik celé akce. Roku 1903 se ale vedení *Všehrdy* dohodlo s profesorským sborem a získalo

¹⁶⁹ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 265-266.

¹⁷⁰ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 267-268.

výhradní právo na vydávání litografovaných přednášek, za což se zavázalo „*uskutečňovati vydání se žádoucí přesností a rozprodávati přednášky mezi členstvo za cenu nejbližší výrobním nákladům*“. Při spolku byla zřízena litografická komise, které se však až v roce 1905 podařilo vykoupit z oběhu všechny vydané přednášky pocházející mimo produkci *Všehrdy*. Výroba litografií ve svém důsledku přispěla i ke zvýšení počtu činných členů spolku, protože litografie byly spolkem od roku 1905 prodávány pouze jim. Do roku 1912 bylo vydáno celkem 123 přednášek a děl, přičemž cena za arch byla stanovena na 6 haléřů, což bylo pro studenta velmi únosné. Na druhé straně spolek získal z prodeje litografií poměrně velký obnos, který mohl využívat zejména pro podporu svých nemajetných členů. Vedle litografií se rozrůstala na základě nových darů a koupí i knihovna spolku. V roce 1898 čítala například 2321 svazků oproti 3569 svazkům v roce 1907.¹⁷¹ Jmění spolku sice rostlo, ale již roku 1903 se vedení *Všehrdy* setkala s podloudným hospodařením finanční komise. Dluh byl následně provinilci zaplacen a na valné hromadě byl schválen návrh na ustanovení nového řádu vedení pokladny a zavedení její denní kontroly. Jen tak pro představu uvedme, že spolkové jmění ve zmiňovaném roce činilo v *Randově fondu* 3646 K, ve *Všehrdově fondu* 1741 K a ve „*výdejním jmění*“ 444 K.¹⁷²

Spolek se ze všech sil snažil zlepšovat studijní podmínky svým členům i ostatním studentům práv. Roku 1901 se mu podařilo založit spolkovou čítárnu a následně v Karolinu i odpolední studovnu. Pokračovala i spolková přednášková činnost, ale účast na přednáškách byla podle docenta národohospodářství Antonína Basche (tou dobou také přednášejícího na právech) mizivá. *Všehrd* se snažil přednášky zatraktivnit udělováním cen za nejlepší přednášku a jejím následným vydáním, ale ani přednášky sociologické – sociologie byla tou dobou „*módou*“ - studenty do obecnstva nepřilákaly.¹⁷³

Léta 1912-1917 pak ve *Všehrdy* Antonín Basch považuje za dobu „*správních reforem*“, jimž udával směr zejména starosta spolku Altmann zvolený na konci roku 1912.¹⁷⁴ V době jeho úřadování i jeho následovníků Vilama, Jasného, Jíry a Rennera byla především centralizována spolková agenda a větší přehlednost získal i katalog knihovny či způsob vydávání litografií. V neposlední řadě došlo i k úpravě spolkových místností, které získaly elektrické osvětlení.¹⁷⁵ I nadále byly kupovány nové knihy do spolkové knihovny, přičemž

---

¹⁷¹ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 270.

¹⁷² *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 272.

¹⁷³ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 272-274.

¹⁷⁴ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 272.

¹⁷⁵ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 273.

Antonín Basch vzpomíná na to, jak se v tomto směru muselo vycházet vstříc zástupcům všech politických směrů ve spolku. „*Bylo by snad možno dělat dedukce o tom, jak politické strany působí na pěstění různých věd a jak mládež politická, byť se odkláněla od vůdců ve směru, lásku k ideám podrží – mladočeši propagovali obyčejně knihy politické, agrárníci technické, realisté sociologii a filosofii, socialisté národní hospodářství.*“¹⁷⁶

Léta první světové války *Všehrd* poznamenala hned v několika směrech. Pochopitelně došlo k úbytku financí a především členstva. V roce 1913 měl spolek 878 činných členů, přičemž v roce 1916 pouze 416. Na tomto místě začíná být autor padesátiletých dějin spolku velice kritický. Minulost spolku představil jako hrdinný boj za zlepšení studia a za národní ideály, který shledal jako úspěšný, v jeho vlastní současnosti v roce 1917 však žádné ideály mezi mladými právníky nenacházel. Čerstvě přijatí posluchači podle něho pokládali právnické studium jen jako nutné zlo k dosažení dobrého postavení, pěkného platu a titulu. Do *Všehrdu* podle něho vstupovali studenti pouze ze zjištěných důvodů, přičemž jen jedna desetina z nich měla zájem pro spolek pracovat a z toho polovina ještě ke všemu toužila pouze „*uspokojit svou ješitnost nějakou funkcí.*“ Přednáškové síně zely prázdnotou a studenty ze spolkového života zaujala pouze valná hromada, od které očekávali prudké boje mezi spolkovým vedením a opozicí. Po valné hromadě se však řadoví členové opět vytratili do neznáma a spolkové činnosti se věnoval pouze správní výbor, v jehož čele stál starosta jako „*absolutní vládce*“. Kolegialita mezi členy spolku podle Basche také vymizela a ve válečné době byl spolek zmítán politickými boji, jen vztah s profesory byl i v tomto období kladný. Řešení celé situace bylo spatřováno ve změně stanov ve smyslu prodloužení doby, po kterou mohl být členem spolku již praktikující právník po absolutoriu, ze tří na pět let, k čemuž následně skutečně došlo.¹⁷⁷ Většinu těchto změn v „*psychice*“ členů spolku je možno připsat na vrub první světové války, která, jak uvidíme dále, spolek skutečně zasáhla.

Po smrti císaře Františka Josefa I. bylo spolkové vedení podle pamětníka postaveno před nelehký úkol, muselo rozhodnout, zda se nějakým způsobem zúčastní tryzny za zesnulého panovníka, ke které se univerzita chystala. Nakonec bylo po hlasování správního výboru rozhodnuto, že *Všehrd* sám uspořádá smuteční schůzi a za přítomnosti několika profesorů vyjádří smutek nad smrtí Jeho Veličenstva. Celá akce byla naplánována jako projev loajality s nádechem velkých očekávání v lepší budoucnost pod novým nastupujícím císařem. Povinnost připravit a pronést projev padla na Antonína Basche, který podle Jaroslava Kolářika „*přijal tuto poctu s kyselým úsměvem*“. O smuteční schůzi uskutečněné 4. prosince

¹⁷⁶ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 274.

¹⁷⁷ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 276.

1916 však nebyl mezi členy spolku zájem, zúčastnilo se jí pouze 24 členů *Všehrd*, přičemž většinu z nich tvořilo vedení spolku.¹⁷⁸ Tím ale skončily veškeré loajální projevy spolku vůči monarchii. Dne 22. prosince 1917 byl spolek dokonce úředně rozpuštěn, protože c. k. místodržitelství shledalo jeho valnou hromadu konanou 30. listopadu jako „*politickou*“, což bylo v rozporu se stanovami *Všehrd*, ve kterých byl spolek charakterizován jako spolek „*nepolitický*“. C. k. vládní rada a správce policejního ředitelství dr. Kunz celkem správně považoval celou valnou hromadu spolku za politickou manifestaci, protože během ní byly za čestné členy spolku zvoleni Karel Kramář, Alois Rašín, Jaroslav Preiss nebo Alois Jirásek, což vládní rada shledal jako státu nebezpečný směr.¹⁷⁹ Nadále mohla fungovat pouze publikační činnost spolku, která byla povolena vládním (a později dvorním) radou Kunzem za celkem náhodných okolností. Ocitujme si na tomto místě vzpomínku Jaroslava Kolářika ze sborníku *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“*, protože to byl právě on, kdo se vypravil do presidia policejního ředitelství k radovi Kunzovi ve věci publikační činnosti spolku.

„Vypravil jsem se k němu po projednání celé věci s kolegy, kteří doporučovali, abych se pokusil převést vedení vydavatelské činnosti pod nějakou novou firmu. Když jsem šel po chmurných schodech policejního ředitelství do presidia, neuměl jsem si nikterak představit formální rozřešení této věci. Ale v presidiu se mi dostalo neočekávané pomoci. Pán úřadující v předsíni se patrně domníval, že jdu říkat o místo nebo o nějakou protekci a proto v posledním okamžiku, než mne pustil do dveří přijímacího salonu mi pošeptal: „Dnes byl jmenován dvorním radou“.

*Rozumí se samo sebou, že jsem pak při audienci házel samými dvorními rady. Dr. Kunz byl zřejmě ve výtečné náladě a když jsem mu řekl, že rozpuštěný spolek „Všehrd“ vydával přednášky, kterých potřebují hlavně vojáci, když dostanou z fronty studijní dovolenou, a když jsem si dovolil skromně podotknout, že je jistě i zájem státu, aby vojáci nebyli bez pomůcek ke zkouškám, vyhrál jsem na plné čáře.“*¹⁸⁰

Jako jakási náhražka rozpuštěného spolku tak začala fungovat *Prodejna právníké literatury* v Karolinu a *Právníká komise* zřízená při *Ústředním svazu československého studentstva*, ve které však mohly probíhat pouze ryze akademické debaty. Než se dále

---

¹⁷⁸ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: Všehrd, 1928. S. 13-15.

¹⁷⁹ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918. S. 277-278.

¹⁸⁰ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: Všehrd, 1928. S. 20-21.

přemístíme již do doby vzniku Československé republiky, tak se ještě podívejme, jaké úkoly do budoucnosti vkládal na bedra spolku jeho starosta Jan Renner v červnu roku 1917. Z hlediska spolkové činnosti viděl jako nejdůležitější úkol, aby se *Všehrd* stal „*střediskem společenského života*“, protože právě společenský styk měl podle něho pro další život studentů velký význam. Jako druhý úkol starosta Renner spolku ukládal: dosáhnout užšího a důvěrnějšího styku mezi studenty a profesory. A za nejdůležitější považoval, aby se studenti přestali stranit spolkové činnosti, což kritizoval, jak jsme viděli výše, i Antonín Basch. Tyto všechny úkoly a povinnosti byly na *Všehrd* vloženy do doby, kterou Jan Renner charakterizoval jako: „*nový, volný život, život ryze český, že počíná nová doba v dějinách českého národa. Letošní jaro [1917 - JM] bylo jarem české duše, jarem mohutného češství. Všude radostné vzrušení, v očích každého naděje, že bude lépe, tak dobře, jak ještě nikdy nebylo.*“¹⁸¹ Již toto svědectví o náladě větší části české společnosti v době končící první světové války nám naznačuje, jakým směrem se ve svém politickém smýšlení bude vedení spolku v době První republiky ubírat, to již ale předbíháme. Třetí úkol, který na bedra spolku vložil jeho poslední starosta z doby habsburského mocnářství, totiž přilákat do spolku větší počet studentů práv, se v průběhu dvacátých let podařilo naplnit. Zatímco v roce 1911 bylo „pouze“ zhruba 40 % ze všech studentů právnické fakulty činnými členy *Všehrdy*, o deset let později se jednalo již o 60 %, v roce 1926 dokonce o více než 80 %¹⁸² a v roce 1931 pak téměř o 70 %.¹⁸³ V absolutních číslech srovnání těchto let i s prvním rokem nového století vypadá následovně:¹⁸⁴

Roky	Fakulta	Spolek	%
1901	2 030	340	16,7
1911	1 980	800	40,4
1921	2 015	1 210	60,5
1926	2 750	2 300	83,6
1931	4 495	3 070	68,2

¹⁸¹ *Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918].* Praha, 1918. S. 281-282.

¹⁸² *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy.* Praha: Všehrd, 1928. S. 69-70.

¹⁸³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 300 – ÚSČS – stav členstva. Karta *Spolek československých právníků „Všehrd“*.

¹⁸⁴ Hodnoty v tabulce jsou zaokrouhleny a získány z grafů v publikaci *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy.* Praha: Všehrd, 1928.

Ještě před obnovením spolku proběhla 13. května 1918 tajná vzpomínková schůze, na které bylo oslaveno padesátileté výročí vzniku právnického spolku, k jehož obnovení došlo následně až za změněných poměrů 29. října 1918. Čeští studenti se toho dne ráno sešli na nádvoří české techniky a vytvořili průvod směřující na Staroměstské náměstí, kde se měli přihlásit „*do služeb republiky*“. Organizátoři průvodu rozhodli, že mladí právníci již opět půjdou pod jménem svého spolku. Narychlo byla studentem techniky Brychtou nakreslena slavnostní standarta s červeným nápisem „*VŠEHRD*“ a studentský průvod se tak mohl vydat do Prahy „*oživené slavnostním ruchem*“. Když všichni studenti na Staroměstském náměstí vzdali hold nové republice, bylo zvoláno, aby byl ještě téhož dne *Všehrd* oficiálně obnoven. Studenti práv se proto vydali do své velké auly v Karolinu, od které jim proti předpisům poskytl klíče univerzitní pedel Čáp. V aule se rozumnějším kolegům podařilo zabránit roztrhání obrazu Františka Josefa I. v nadživotní velikosti a spolek byl slavnostně obnoven. Bývalí členové správního výboru se postarali o vydání spolkového jmění a pečeti policejním ředitelstvím, v jehož čele již stál jako policejní prezident bývalý člen *Všehrdu* Kosina, takže obnovení spolku již opravdu nic nebránilo.¹⁸⁵ Z první valné hromady konané 9. listopadu 1918 pak představitelé *Všehrdu* zaslali akademickému senátu žádost, aby byl užíván název „universita Karlova“ místo „Karlo-Ferdinandova“ a aby na fakultě mohly studovat i ženy.¹⁸⁶ V lednu 1919 dosáhl spolek první tisícovky členů¹⁸⁷ a vydal se vstříc vidinám světlé budoucnosti nového státu. Jakým způsobem spolek vstoupil do období První Československé republiky? A jaké strasti a radosti ho během jejího trvání potkaly.

---

¹⁸⁵ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: Všehrd, 1928. S. 22-25.

¹⁸⁶ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: Všehrd, 1928. S. 31.

¹⁸⁷ *Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: Všehrd, 1928. S. 35.

6. Institucionální dějiny spolku v meziválečném období

Jako základní pramenný materiál využitý pro kapitolu o dějinách spolku v meziválečné období nám poslouží výroční zprávy vydávané vždy za každý správní rok. Pouhý chronologický výčet dějin *Spolku československých právníků „Všehrd“* otevře prostor pro další otázky a témata, kterým se budou věnovat následující kapitoly práce. Zároveň nám příběh spolkových dějin na tomto místě umožní nahlédnout kontext, bez kterého by nebylo možné témata dalších kapitol vnímat v jejich celistvosti a vzájemné souvislosti. V úvodních částech kapitoly se budeme více věnovat poválečné konsolidaci spolku a jeho institucionálním dějinám v souvislosti se vznikem různých spolkových institucí (komisí a odborů) a utváření vztahů k ostatním aktérům veřejného života. Následně bude naše pozornost zaměřena na obecné vývojové tendence uvnitř *Všehrdy* v období velké hospodářské krize a jejího doznívání.

6.1. Překonávání poválečných obtíží

Prvním správním rokem¹⁸⁸ spadajícím již plně do období samostatného státu byl rok 1918-19, poválečným starostou *Všehrdy* se stal nejprve Jaroslav Kolářík, který nahradil ve funkci „válečného“ starostu Jana Rennera. Charakter zkoumaných výročních zpráv se však oproti předválečné době zpočátku změnil. Jak samotné vedení spolku upozorňovalo, papír a tiskařské práce v popřevratové době velmi podražily, což se promítlo právě i do podoby výročních zpráv; dřívější vícestránkové brožury nahradilo pouze několik spojených listů textu. Historik dnes je tak do jisté míry ochuzen o cenné informace z tohoto počátečního období, protože úbytek stran výročních zpráv se dostával do přímého kontrastu s naopak rostoucím objemem spolkové agendy přesahující svým rozsahem předválečné poměry.¹⁸⁹

Narůstající agenda spolku se stala pro jeho vedení velkou vzpruhou a zadostiučiněním, na druhé straně však těmito čilým aktivitám neodpovídaly provizorní podmínky, ve kterých spolek na počátku republiky fungoval. Spolkové vedení neúspěšně usilovalo o získání místnosti ve Strakově akademii a muselo se tak spokojit pouze s malými spolkovými místnostmi v Karolíně. Náplastí na tyto bolesti se tak alespoň stalo přenesení spolkové

---

¹⁸⁸ *Správní rok trval vždy od listopadu do listopadu.*

¹⁸⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20.* S. 1.

knihovny z provizorních podmínek v Karolíně právě do „Akademie“¹⁹⁰ a úspěch nově založeného časopisu „*Všehrd*“. Všechny spolkové komise vyvíjely horečnou činnost směřující jednak k reformě právnického studia,¹⁹¹ jednak ke zlepšení sociální situace studentů, především členů spolku. Skrze litograficky vydávané přednášky *Všehrd* navázal kontakty s brněnským studentským spolkem *Právník*, jehož členům začal být v následujícím roce také bezplatně rozdáván všehrdský časopis¹⁹², a pražským *Sdružením posluchačů kursu pro službu zahraniční*. Vedení spolku v čele se starostou Eduardem Sochořem se dostalo do kontaktu také s ministrem zahraničí Benešem, na jehož žádost zaslalo několik knih ze spolkové produkce do válkou zničené knihovny univerzity v Lovani v Belgii. Jen nízká účast na přednáškách a vycházkách organizovaných právnickým spolkem vrhala stín na poválečné úspěchy. Vycházková komise podnikla pouze tři akce – návštěvu výstavy *Náš odboj* (75 účastníků), výstavy Mánesových prací (42 účastníků) a prohlídku policejního muzea a daktyloskopického oddělení pražského policejního ředitelství.¹⁹³

Novým počinem bylo založení spolkové tiskové komise v čele s předsedou Rudolfem Rauscherem, jejímž prvotním úkolem byl zejména boj za zlepšení poválečných tiskařských podmínek. Jednou z prvních snah nové komise se stalo vedle vydávání odborné právnické literatury publikování československých zákonů (*Všehrdská sbírka zákonů*), přičemž jako první byla v této edici vydána *Ústava republiky československé* s předmluvou profesora Hoetzla. Tisková komise byla podporována jednak fakultními profesory, kteří studentům poskytovali své texty, jednak ministerstvem školství, jež právnické „vydavatelství“ podporovalo finančně.¹⁹⁴ Nově byl ustaven také společenský odbor spolku, pod jehož záštitou proběhlo, stejně jako v následujících letech, předplesové „soiré“ na Žofíně i navazující ples v Obecním domě na Smíchově. Výtěžek z obou akcí (vždy přes pět tisíc korun) umožnil vydání dalších odborných právnických publikací, které si pak členové spolku mohli pořídit za velmi nízkou cenu.¹⁹⁵

Poválečné poměry pochopitelně přinesly tíživou sociální situaci i do řad studentů-právníků, o zlepšení tohoto stavu se zasazovaly výše zmíněné spolkové fondy a zejména

---

¹⁹⁰ Prostory určené knihovně *Všehrd* ve Strakově akademii totiž obsadila pro své vlastní potřeby YMCA.

¹⁹¹ Jednalo se o přeložení jedné z rigorózních zkoušek do pozdějšího úseku studia.

¹⁹² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1920-21*. S. 2.

¹⁹³ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 2-4.

¹⁹⁴ *Tamtéž*.

¹⁹⁵ *Tamtéž*. S. 6.

sociální komise. Činnosti, úspěchům a neúspěchům těchto spolkových institucí se budeme věnovat v části práce zabývající se sociálními otázkami studentského života, v této kapitole proto sledujeme spolkové pomocné fondy a komise pouze v institucionální rovině. Představitelé Randova fondu i nadále zajišťovali chudším studentům odbornou literaturu a půjčovali jim peníze na rigorózní taxy¹⁹⁶ (poplatky spojené s rigorózními zkouškami), sociální komise spolku se pak starala zejména o běžný život studujících – zajišťovala uhlí a petrolej na zimu, domlouvala slevy na drahách nebo vyhledávala a sjednávala levnější bydlení v hlavním městě.¹⁹⁷

Správní rok 1920-21 vnesl do řad spolku opět klid „normálních“ poměrů. K vnitřní konsolidaci spolku přispělo zejména již zmiňované získání místnosti spolkové knihovny, kterou v době války využívala armáda. Spojením provizorní knihovny v Karolínu a obnovené knihovny ve Strakově akademii *Všehrd* získal knižní fond čítající zhruba 5000 svazků. Proces obnovy knihovny se ale neobešel bez kritiky ze strany spolkového vedení, respektive jeho knihovní komise. Knihovníci Jaroslav Lepař a Josef Patočka si v knihovní zprávě postesklí, že byl mezi členy spolku pouze velmi malý zájem o práci při obnovování knihovny a že členové spolku bývají aktivní jen, když se dovolávají vlastních práv nebo kritizují spolkovou činnost. Jako velký úspěch naopak hodnotilo vedení spolku srovnání postavení studentů „vojínů“, kterým léta studií přerušilo nasazení v první světové válce a ke kterým tak směřovala spolková pomocná činnost nejdříve, a jejich kolegů „nevojínů“. Význam právnického spolku v tomto období podtrhuje i skutečnost, že se jeho Společenský odbor ujal pořadatelsví slavnosti na počest velkého podporovatele českého národa z dob první světové války profesora Ernesta Denise.¹⁹⁸

Eduarda Sochora vystřídal na postu starosty spolku v listopadu 1921 Bohuslav Šejhar, za jehož úřadování se členům *Všehrd* podařilo získat vysoké pozice v ÚSČS i jeho pražské pobočce (SČS – *Svaz československého studentstva*). Samotné vedení spolku hodnotilo další správní rok (1921-22) jako velmi podařený, přičemž však kritické hlasy slyšíme opět od obou knihovníků. Členové spolku podle nich knihovnu málo navštěvovali, půjčované knihy často nevraceli a navíc byla knihovna stále využívána ke konání rigorózních zkoušek a nově také

---

¹⁹⁶ Ve správní roce 1919-20 komise Randova fondu poskytla například peníze na zaplacení devíti rigorózních tax v hodnotě 1080 korun. Ještě téhož roku však studenti-dlužníci dokázali sedm z těchto devíti půjček vrátit.

¹⁹⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 4-5.

¹⁹⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1920-21*. S. 1-6.

jako místnost *Sdružení posluchačů konsulárních a diplomatických kursů*. Spolkové místnosti se ale rozrostly o čítárnu, ve které byly přístupné téměř všechny deníky, jejichž předplatné spolek získával s podstatnou slevou nebo zcela zdarma. Činnost sociální komise se začala po studentech-vojínech zaměřovat nejvíce na pomoc studentům z venkovských oblastí, kteří často nemohli navštěvovat přednášky. Zároveň sociální komise spolu se *Sborem pro sociální péči vysokoškolských posluchačů* například rozdala nebo za symbolickou cenu prodala těmto studentům přes 150 metrů látky a 35 párů bot.¹⁹⁹

O tom, že se *Spolek československých právníků „Všehrd“* začal skutečně dostávat z poválečné krize již v prvních letech druhé dekády dvacátého století, svědčí i podoba jeho výročních zpráv. Zatímco v poválečném období se výroční zprávy musely i přes nárůst spolkové agendy omezit na šest až sedm stran textu bez pevné vazby, výroční zpráva za rok 1922/23 svým rozsahem již plně odpovídala neustále se rozšiřující spolkové práci – obsahovala patnáct stran textu svázaných v pevnějších papírových deskách. *Všehrd* vedený opět Bohuslavem Šejharem, který v tomto správním roce úspěšně složil rigorózní zkoušky, se nadále aktivně snažil zlepšit svou pozici. Vedení spolku začalo s navazováním styků s právníky s vlastní praxí, kteří měli v budoucnu pomáhat spolku jednak finančními dary, jednak coby zaměstnavatelé čerstvě vystudovaných právníků. Rozšířena byla i sociální podpora nemajetným studentům, když byl při spolku na základě daru deseti tisíc korun děkana profesora Karla Hermanna-Otavského založen fond nesoucí jeho jméno, ze kterého měli být primárně podporováni nemocní chudí členové spolku.²⁰⁰

Spolek čile pokračoval ve vydávání litografovaných přednášek a odborné právnícké literatury, byl dokončen knihovní katalog, ale její přírůstky byly již tak velké, že knihovníci museli přemýšlet o získání místností v nové, ještě rozestavěné, budově právnícké fakulty. Časopis *Všehrd* rozšiřovaný v nákladu přes 2100 výtisků (oproti počátečním 1400) se dostal do svého čtvrtého roku života, přičemž si redakční rada nemohla vynachválit jeho úspěšnost – rostl jak počet odběratelů, tak počet přispěvatelů a rozšířen byl i počet stran na 237 ročně. Ve své činnosti nezahálel ani správní výbor spolku, který vykonal celkem 24 schůzí. Knihovna Randova fondu dosáhla roku 1923 své předválečné úrovně a nadále se rozrůstala i činnost sociální komise. „*Sockom*“ vedle finančních a oděvních podpor například rozdával kakao, vydával zlevněné lístky do Švandova a Vinohradského divadla nebo lístky do Národního

---

¹⁹⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1921-22*. S. 2-7.

²⁰⁰ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1922-23*. S. 4.

shromáždění. V roce 1922 také započala tradice tzv. čajů, přátelských posezení v některém pražském restauračním zařízení, která se zpočátku konala šestkrát ročně a která se většinou, co se nápojů týče, nedržela svého deklarovaného názvu.²⁰¹

O úspěchu snah získat co nejvíce podporovatelů svědčí především seznamy čestných, zakládajících a přispívajících členů spolku, které se poprvé objevily ve výroční zprávě z roku 1923/24. K rozšíření počtu podporovatelů spolku přispěla zejména kampaň s cílem získat co nejvíce nových přispívajících členů a tím i větší finanční obnos. Zopakujme, že čestným členem spolku se mohla stát osobnost zasloužící se mimořádným způsobem o právníký spolek, československé právo nebo československý národ, která byla přijata dvoutřetinovou většinou valné hromady.²⁰² V listopadu 1924 měl právníký spolek 44 čestných členů (27 živých, 17 mrtvých), mezi které patřili zejména profesori Právnické fakulty UK, ale také například osobnosti české kulturní a politické scény jako Alois Jirásek, Karel Kramář, Alois Rašín, ředitel Živnobanky Jaroslav Preiss nebo Václav Vladivoj Tomek či advokát Alfred Hrdlička.²⁰³ Čestní členové podle stanov spolku neplatili (pokud nechtěli) žádný pravidelný příspěvek. Situace byla v tomto ohledu jiná u členů zakládajících a přispívajících. Největší obnos se očekával od členů zakládajících platících jednorázový příspěvek v minimální výši dvacetinásobku poplatku člena činného platícího do spolkové kasy vždy kolem deseti korun za rok.²⁰⁴ Do zmíněného správního roku tímto způsobem podpořilo spolek celkem 54 osob nebo organizací. Jednalo se na prvním místě o několik okresních výborů (Plzeň, Královské Vinohrady, Příbram) a městských úřadů (Královské Vinohrady, Pardubice), dále se zakládajícími členy *Všehrdy* stávali většinou advokáti, notáři, univerzitní profesori nebo velkostatkáři ale též někteří politici.²⁰⁵ Přispívajícím členem se mohl stát každý „*přítel věd právních neb státních*“, který každoročně zaplatil příspěvek stanovený valnou hromadou, jehož výše ale nesměla být nižší než dvojnásobek příspěvku členů činných.²⁰⁶ Těchto menších

---

²⁰¹ *Tamtéž*. S. 11-15.

²⁰² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 2.

²⁰³ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24*. S. 18-19.

²⁰⁴ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 2.

²⁰⁵ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24*. S. 19-20.

²⁰⁶ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 2.

příspěvatelů podporujících spolek z různých míst republiky správní výbor evidoval v roce 1924 celkem 155.²⁰⁷ Pro doplnění a připomenutí ještě uvedme, že činných členů bylo v tomto období ve spolku 2830. V následujících deseti letech se prakticky nezměnil počet ani u jednoho typu členů vyjma členů přispívajících. S rostoucí popularitou spolku, hospodářskou konjunkturou a počtem nových absolventů fakulty, kteří začaly provozovat vlastní advokátní praxi, se počet přispívajících členů za sledovaných deset let zvýšil na dvojnásobek.²⁰⁸

Nesporným úspěchem starosty spolku Antonína Švehly bylo navázání kontaktů s bratislavskými spolky (následně spojenými v jeden) studentů práv, další participace členů *Všehrdy* na vedení centrálních studentských organizací nebo realizování petice požadující rychlé postavení nové budovy právnické fakulty. Petice byla adresována nejvyšším státním orgánům a různým politickým stranám, T. G. Masarykovi ale tato žádost přednesena nebyla, i přesto že zástupci spolku byli přijati prezidentem k rozhovoru u odpoledního čaje.²⁰⁹ K velké změně došlo na poli všehrdské vydavatelské činnosti. Po stabilizaci spolkových financí v roce 1923 se spolek mohl následující rok pyšnit zvýšenou činností ediční a ještě jednou velkou novinkou – přednášky již nebyly vydávány litograficky, nýbrž tiskem. Ani tyto úspěchy však u studujících členů spolku nevzbudily větší zájem o podíl na práci tiskové komise, jejíž agenda nebyvale rostla.²¹⁰ O stále se rozvíjející spolkové činnosti svědčí i pořádání exkurzí směřujících mimo hlavní město. Členové *Všehrdy* navštívili na dva dny jednak Jablonec nad Nisou, kde mimo jiné nahlédli národnostní poměry v českém pohraničí, jednak byli relaxovat v poděbradských lázních. Téměř dvojnásobně se zvýšil i počet pořádaných „čajů“ (na 11), k předplesovému „soiré“ a samotnému plesu přibyl ještě právnický maskarní ples pořádaný společenským odborem spolku v Lucerně.²¹¹ V roce 1928 se pak k tradičním společenským událostem pořádaným právnickým spolkem připojil *Reprezentační raut právníků* (konaný taktéž v Lucerně) zaznamenávající velký úspěch mezi významnými osobnostmi pražské (nejen právnické) společnosti.²¹²

---

²⁰⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24.* S. 20-24.

²⁰⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34.* S. 37-45.

²⁰⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24.* S. 2.

²¹⁰ *Tamtéž.* S. 7-9.

²¹¹ *Tamtéž.* S. 14-17.

²¹² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1928-29.* S. 19.

6.2. Období rozkvětu

Druhá polovina dvacátých let minulého století byla pro *Všehrd* dobou největšího rozvoje, spolek se dostal do velmi příznivé situace finanční, prohluboval vztahy s mimopražskými studentskými spolky právníků a neustále získával větší podporu profesorů pražských práv, kteří vedle finančních darů a symbolických gest poskytovali své přednášky k tisku ve stále větší míře. Jen správci knihovny si neustále žehrali na nedostatek místa a klidu a zmatek tím způsobený. Vedle tradičních spolkových komisí a odborů rozvíjel svou činnost zejména *Odbor pro reformu právnického studia*, jehož stěžejními cíli v tomto období bylo zachování čtyřleté doby studia a zabránění rozdělení právnických a státovědných oborů do dvou fakult. Pro dokreslení atmosféry konjunktury, která zasáhla i studentské hnutí v polovině dvacátých let, může sloužit i zmínka o založení *Sportovního odboru* právnického spolku v roce 1925.²¹³ Mladí právníci nejprve odehráli několik vítězných fotbalových utkání, aby se následně v souvislosti s touhou po pěstování více sportovních disciplín spojili s *Vysokoškolským teamem strojním Praha 1921* a utvořili tak na vedení *Všehrd* nezávislý *Československý Akademický Sportovní Klub Praha*.²¹⁴ Dalším důkazem o překonání poválečného neutěšeného stavu je určitý posun zachycený ve zprávách sociální komise. Zatímco v počátcích nového státu se komise starala o to nejnutnější (jídlo, šaty, bydlení, dráhy), v polovině druhé dekády 20. století se její zájem postupně posouval. Nejprve začala zprostředkovávat slevy na lístky do divadel, poté se již snažila získat výrazné slevy do všech „zábavních podniků“ (kino, sport, koncerty), přičemž o ošacení, obuvi nebo kakau už nepadla řeč.²¹⁵ Výlety a vycházky také nesměřovaly jen na území Prahy nebo Čech, v červnu 1926 mladí právníci odjeli na osmidenní zájezd na Slovensko, kde navštívili zlaté doly v Kremnici, Ružomberok, Liptovského Svatého Mikuláše nebo Prešov, přičemž vrcholem výletu se staly pochopitelně Tatry se Štrbským plesem. Výlet byl zakončen prohlídkou jediných naftových dolů v ČSR ve Gbelích.²¹⁶

---

²¹³ V roce 1928 následoval v podobném duchu vznik odboru šachového. AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28*. S. 9.

²¹⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1924-25*. S. 19.

²¹⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1925-26*. S. 19.

²¹⁶ *Tamtéž*. S. 16.

Roku 1925 vystřídal Antonína Švehlu ve funkci starosty Vlastimil Stypa, i on však mohl spolku gratulovat k jeho úspěšné činnosti, kterou dokládá například záznam o rostoucí tržbě za knihy vydané nebo zprostředkované *Všehrdem*. Pro ilustraci na tomto místě ocitujme přesná čísla této statistiky:

„v r. 1923-24 ..... Kč 294.457.25

v r. 1924-25 ..... Kč 364.613.71

v r. 1925-26 ..... Kč 464.333.04²¹⁷

Počet stran výročních zpráv se zvýšil až na 32, jak tomu bylo například v roce 1926. Toto ohlédnutí za správním rokem ale rozšířila zejména úvodní čtyřstránková úvaha pocházející nejspíše z pera I. knihovníka spolku Josefa Jaroslava Chlubny s názvem *O povaze sdružování mladých právníků*. Podobná úvodní stat' se do této doby ve výroční zprávě prvorepublikového spolku ještě neobjevila, což připisujeme dvěma důležitým okolnostem: 1) Ve velké míře byly již dořešeny sociální a organizační otázky a problémy, takže spolkové vedení muselo nastínit další úkoly a ideje, kterými se bude spolek v následujících letech řídit. 2) Začal upadat zájem mladých studentů práv o chod spolku, jehož činnost byla zastíněna návštěvou biografů, kaváren a dalších zábavních zařízení, takže vedení *Všehrdu* potřebovalo připomenout (nejen) svým členům důležitost studentského sdružování a práce na společné věci.

Knihovník Chlubna nabádal všechny (především mladé) právníky k čilé spolupráci a sdružování, ke kterému nemělo docházet pouze v rámci jednoho spolku, nýbrž napříč celou republikou, všemi generacemi i mezi státy. V tomto ohledu kladl důraz na navazování kontaktů se slovanskými právníky, i když zároveň zdůraznil, že právnický spolek je oddán národním zájmům československým. Na základě nuceného rozpuštění spolku habsburskými úřady v době první světové války Chlubna označil *Všehrd* za spolek „politický“ a vybízel tak k aktivní účasti mladých právníků v občanském životě.²¹⁸

Začátek správního roku 1926-27 byl zkalen prvními zaznamenanými spory uvnitř vedení spolku. Ve správním výboru se množily neshody, jeho členové prakticky bojkotovali svou činnost, takže bylo rozhodnuto o jejich odstoupení a nahrazení lidmi novými. Starosta Jaromír Basch měl tak na svou práci o dva měsíce méně času. I přesto se mu podařilo opět rozšířit spolkovou činnost zavedením členských schůzí spojených s odbornými přednáškami.

---

²¹⁷ *Tamtéž*. S. 7.

²¹⁸ *Tamtéž*. S. 1-4.

Takovýchto setkání proběhlo celkem sedm, přičemž byly i hojně navštěvovány členy spolku, průměrně cestu na každou přednášku podle jejich pořadatelů nalezlo 150 mladých právníků, kteří se hojně zapojovali i do následných diskusí.²¹⁹ Řeč drželi většinou profesori právnické fakulty věnující se například tématům: „*O zahraničním studiu*“, „*O zájmu Československa na hospodářském sblížení*“ nebo „*Manželské a rodinné právo sovětského Ruska*“. Velký zájem vyvolala také přednáška zabývající se špatnými vyhlídkami absolventek práv.²²⁰

V souvislosti se vzdělávací oblastí spolkové činnosti byl založen jazykový odbor snažící se členům spolku pomoci s rozšiřováním jejich jazykových znalostí, které se jim měly záhy velmi hodit. Spolek totiž navázal kontakty, jak o rok dříve předeslal Josef Chlubna, s varšavským spolkem studentů práv *Kolo prawników*, se kterým byla sjednána výměna publikací i následná vzájemná návštěva studentských delegací.²²¹ Jako první navštívili Prahu polští studenti v akademickém roce 1927-28. A jaký program pro 35 polských návštěvníků jejich čeští kolegové přichystali? Pětidenní návštěva Prahy byla pro Poláky jistě zajímavá. (Ubytování byli ve Švehlově koleji a Zemědělské jednotě.) Hned první den navštívili pankráckou věznici, následně byli přijati i předsedou poslanecké sněmovny, dále také náměstkem starosty na staroměstské radnici a nakonec i tehdejším ministrem školství Milanem Hodžou. Navštívili také Národní muzeum a zhlédli představení Smetanovy *Libuše*. Pohoštění za přítomnosti děkana se jim dostalo i na Právnické fakultě UK, kde je ve svých spolkových místnostech uvítal i správní výbor *Všehrdy*. Zástupci obou spolků si vyměnili spolkové odznaky a v dalších dnech společně navštívili ještě parlament republiky, Statistický úřad a většinu pražských památek. Československý právnický spolek na počest svých hostů uspořádal slavnostní „čaj“ v Akademickém domě, kde se Poláci setkali i se zástupci ÚSČS, a v předvečer odjezdu byl pro mladé polské právnické připraven ještě slavnostní raut.²²²

V následujícím roce si oba spolky své hostitelství vyměnily a všehrdská výprava se tak mohla vydat do hlavního města Polska. O dobrém jméně spolku v české společnosti a u státních úřadů svědčí i podpora, které se *Všehrdy* na této cestě dostalo. Spolkové komisi připravující zájezd se podařilo získat výrazné slevy na železnici jak na československém, tak na německém a polském území. Všichni členové delegace také obdrželi bezplatně vízum do

---

²¹⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1926-27*. S. 4-5.

²²⁰ *Tamtéž*. S. 18.

²²¹ *Tamtéž*. S. 5-6.

²²² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28*. S. 21-22.

obou států, po 5000 Kč věnovala na cestu ministerstva školství a zahraničí, vedení právnické fakulty spolku přispělo částkou 2000 Kč a stejnou částku na zájezd poskytla i samotná spolková pokladna. První zastávkou československé²²³ výpravy se stal po noční cestě v lůžkovém voze Krakov. Přijetí mladých právníků bylo opravdu srdečné, Čechoslováci si prohlédli celé město, navštívili divadelní představení, ubytováni byli v „*prvotřídním*“ hotelu a slavnostní banket se protáhl „*v srdečné náladě dlouho přes půlnoc*“. Další cesta všehrdských směřovala do Lvova a blízké rafinerie. I v tomto městě se opakoval podobný scénář: srdečné přijetí, hezký hotel, prohlídka města a bohatý banket. Zde se ale již po několika nocích ve vlaku a krátkém spánku po banketech nutně dostavila únava. Výprava tedy zůstala ve Lvově o jednu noc déle, čímž ale z programu musela vyřadit prohlídku Lublinu, kterým jen projela při své cestě do Varšavy. Tam ji přivítali zástupci spřáteleného právnického spolku, došlo k prohlídce univerzity a setkání s rektorem i děkanem právnické fakulty. Po výměně spolkových vlajek a odznaků studenti společně s akademickými hodnostáři deklarovali co nejvřelejší přátelství obou národů a vydali se na prohlídku města. Další zastávkou byl přístav Gdaňsk spojený s plavbou lodí po poměrně rozbouřeném moři a konečně i město Poznaň. Výprava trávající od 19. dubna do 5. května 1929 sklídila u československé a polské veřejnosti poměrně značný úspěch, protože deklaracemi přátelství v každém navštíveném městě přispívala (alespoň malou měrou) k narovnání poměrně pošramocného vztahu obou států.²²⁴ Po těchto prvních vzájemných návštěvách začal Všehrd také pořádat domácí *Reprezentační večer česko-polský*, který se však dočkal širšího zájmu až v roce 1934.²²⁵

Vraťme se ale z Polska opět k domácím záležitostem právnického spolku. O neustále výborných vztazích s profesorským sborem právnické fakulty svědčí i úvodní stať profesora Hobzy z výroční zprávy *Všehrdy* za rok 1927-28 věnující se snahám o reformu právnického studia.²²⁶ Mladí právníci, jak je patrné ze zápisů *Odboru pro reformu studia* (změněného v tomto roce na *Školský odbor*²²⁷), si s obdobně laděnými profesory silně notovali. Oba tábory

---

²²³ Zájezdu se zúčastnilo i šest studentů Právnické fakulty Univerzity Komenského, kterým byla účast nabídnuta v rámci dobrých vztahů mezi právnickými spolky pražské i bratislavské univerzity.

²²⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1928-29*. S. 12-17.

²²⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 21.

²²⁶ *Tamtéž*. S. 1-7.

²²⁷ Stalo se tak z důvodu, aby byl tento odbor v souladu se stanovami ÚSČS a mohl se oficiálně věnovat vedle reformy právnického studia i záležitostem obecně školským, zejména pak otázkou školské autonomie. *Tamtéž*. S. 26.

vystupovaly jednak proti zastaralému (rakousko-uherskému) způsobu studia a zároveň cítily nutnost vykonat reformu ještě z jednoho důvodu. Rozbor, tvorba a aplikace zákonů byly totiž aspekty důležité zejména pro nově vzniklý stát, což ve svém důsledku také dodávalo mladým právníkům (do jisté míry oprávněný) pocit rostoucí důležitosti jejich oboru a jejich role ve veřejném životě. Rozmach právnického spolku v této souvislosti dobře ilustruje i růst počtu jednacích čísel ve spolkové agendě. Zatímco v prvních poválečných letech se počet vyřízených dopisů, žádostí atd. pohyboval kolem 1 700²²⁸ za rok, v druhé polovině dvacátých let tato hodnota dostoupila až k 6000.²²⁹

První funkční období starosty Jaromíra Valenty (1927/28) bylo vyplněno mimo jiné i významným výročím spolku. V roce 1928 dosáhl *Všehrd* šedesáti let své existence. Oslavy tohoto jubilea zahájila mimořádná slavnostní valná hromada, na které byl čestným členem spolku zvolen bývalý starosta Antonín Schauer. Jeho následný dar deseti tisíc korun umožnil založení dalšího spolkového fondu zaměřeného zejména na finanční podporu nemajetným studentům při placení rigorózních tax. Slavnostní večeri uspořádanou Jaroslavem Preissem, také bývalým významným členem, provázela skvělá nálada, kterou následně podpořilo i další přijetí delegace *Všehrd* T. G. Masarykem.²³⁰ Jubileum, které sledovala i většina československých deníků, bylo spolkem připomenuto ještě vydáním slavnostního sborníku *Naše právo a stát* a rozšířením již vydaných spolkových vzpomínek z roku 1918.²³¹

V kontrastu s velmi úspěšným finančním hospodařením²³² se v roce 1928 pro budoucí právníky objevil jiný problém, k jehož řešení vznikla ve *Všehrd* další spolková komise – statisticko-zaměstnanecká. Mladí právníci si začali všimnout, že po absolutoriu není zcela jednoduché nalézt pracovní místo v oboru. Ve sledovaném roce nebyla situace ještě naléhavá, ale členové nově vzniklé komise si již plně uvědomovali, že přírůstek posluchačů právnických fakult bude na tomto poli znamenat problém v budoucnu, čemuž se snažili předejít jednáním se státními i soukromými institucemi zaměstnávajícími absolventy práv.²³³ Jednalo se i pod dojmem obecné konjunktury o velmi prozíravý přístup. Již v následujícím roce pak tříčlenná delegace *Všehrd* na valném shromáždění ÚSČS v Bratislavě pod vedením

---

²²⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 2.

²²⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28*. S. 9.

²³⁰ *Tamtéž*. S. 10.

²³¹ *Tamtéž*. S. 32-33.

²³² *Tamtéž*. S. 11.

²³³ *Tamtéž*. S. 33-35.

opakovaně zvoleného starosty Jaromíra Valenty předala a následně prosadila přijetí rezoluce týkající se *numeri clausu*, která byla zaměřena právě na snížení počtu studujících právníků. O tom však bude řeč na jiném místě této práce.²³⁴

Výše nastíněné obavy o budoucí zaměstnání jakoby naznačovaly blížící se problémy spojené s nadcházející hospodářskou krizí. I přesto lze ale označit poslední roky dvacátých let minulého století pro právnický spolek za velmi úspěšné. Na dohled se začalo dostávat zprovoznění nové fakultní budovy, do které se měl přemístit i *Všehrd* s knihovnou, úspěšně dopadlo i vyjednávání se Všestudentským archivem, který přijal všehrdský archiv pod svá křídla, a i představitelé sociální komise spolku označovali každý další rok zmíněného období za stále lepší a lepší. Rostl počet členů spolku, ale i tradičních „čajů“, odborných přednášek, vycházek nebo exkurzí, neustále se rozrůstaly knižní přírůstky v knihovně a spolek nezhálel ani ve své publikační činnosti. Za jediný rok tak například dokázal prodat 2000 výtisků *Občanského zákoníku* a ihned musel připravovat jeho dotisk. Spolková činnost se rozšiřovala i v době dvouletého funkčního období dalšího starosty Miroslava Šebora, který po dvou letech nahradil Jaromíra Valentu. Nesporným úspěchem byla účast zástupců spolku na *Mezinárodním kongresu studentů práv* v Bruselu v roce 1930.²³⁵ V tíživé situaci se tak podle spolkových činitelů nacházela tradičně pouze knihovna trpící nedostatkem prostoru. V tomto ohledu však mladí právníci s velkým očekáváním vyhlíželi přesun do nové budovy fakulty, do jejíž novostavby uspořádali roku 1930 několik exkurzí.²³⁶ O stále rostoucím významu spolku svědčí i vzrůstající počet blahopřání a soustrastných projevů. Zatímco na počátku dvacátých let se *Všehrd* v této činnosti omezoval pouze na akademické hodnostáře své fakulty, na jejich konci již jeho gratulace či kondolence směřovaly k nejvýznamnějším osobnostem celé československé společenské scény. Na samém konci dvacátých let tak například zástupci spolku blahopřáli nově zvoleným rektorům Karlovy, Masarykovy a i Komenského univerzity, dále neopomněli ani významná životní jubilea ministrů a poslanců nebo zvolení českého rodáka Antonína Čermáka starostou města Chicaga. Kondolence byla naopak zaslána mimo jiné manželce zesnulého básníka a politika Viktora Dyka.²³⁷ Rozrůstala se i mezinárodní

---

²³⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1928-29*. S. 4.

²³⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1929-30*. S. 3.

²³⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1930-31*. S. 10-12.

²³⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1930-31*. S. 3.

spolupráce s právníckými spolky, když došlo například k navázání kontaktů a výměně vlajek se studenty práv z Rumunska a Turecka (v rámci delegace ÚSČS na studentském kongresu Malé dohody v Bukurešti s výletem do Istanbulu). Spolek pro své členy uspořádal také poznávací zájezd do Francie, kde byli jeho účastníci mimo jiné přijati československých velvyslancem Štefanem Osuským.²³⁸

Největší událostí v dějinách spolku na přelomu dvacátých a třicátých let bylo jeho přestěhování do nové budovy právnické fakulty, ve které spolkové místnosti sídlí dodnes. Stalo se tak ve správním roce 1930-31. Tuto dlouho očekávanou a vytouženou změnu hodnotili všichni představitelé spolkových komisí a výborů velmi pozitivně. Největší radost ale i práci přinesla změna sídla knihovní komisi, ta musela sice zcela reorganizovat celou knihovnu a opatrně očistit a převézt všechny knihy, ale dlouholeté čekání a nařikání bylo ukončeno. Samotné stěhování z budov Karolína trvalo pouze jeden den, přičemž však k němu bylo potřeba celých třináct nákladních vozů stěhovací firmy. Zprvu získal spolek v nové budově pět místností v prvním patře, ve kterých se usadili tajemník, sociální komise, správní výbor, knihovna a společenský odbor, následně pak ke spolkovým prostorám přibyl sklad knih, čítárna a místnost na stolní tenis. Vedení spolku také ihned rozhodlo, že *Všehrd* povede budoucí fakultní bufet, což mu bylo následně přislíbeno celým profesorským sborem,²³⁹ ale nakonec realizováno po obtížných a zdoluhavých jednáních až v roce 1934, kdy vznikl fakultní bufet „*pro větší pohodlí*“ i s kuřáckým salonkem.²⁴⁰ Životnost bufetu však nebyla příliš dlouhá. Na rok byl uzavřen již v únoru 1936, protože jeho nájemcům nevyhovovalo dlouhé období letních prázdnin, kdy se pochopitelně ocitli bez jakýchkoliv tržeb.²⁴¹

První otřesy stability spolku a sociálního postavení studentů můžeme z dnešního hlediska v institucionálních změnách uvnitř *Všehrd* spatřovat v roce 1931. Bývalý starosta Antonín Schauer věnoval spolku v roce 1929, jak již bylo řečeno, 10 000 korun. Tento obnos byl však dva roky uložen v „moučné půjčce“. Až na počátku roku 1931 vyvstala ve spolkových kruzích potřeba toto jmění využít a založit nový fond podporující studenty půjčkami.²⁴² Ve své době této potřebě představitelé spolku jistě nepřikládali větší váhu,

---

²³⁸ *Tamtéž*. S. 17-19.

²³⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1930-31*. S. 3-6.

²⁴⁰ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 6-7.

²⁴¹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 54.

²⁴² *Tamtéž*. S. 29-31.

z dnešní perspektivy se však založení dalšího fondu jeví jako způsob reakce na zhoršující se sociální situaci mladých právníků. Starosta Jiří Horák (funkční období 1931/32, 1932/33) poté musel čelit dalším problémům, které přinášela prohlubující se hospodářská krize. Vysoká nezaměstnanost nezpůsobovala obavy jen čerstvým absolventům vysokých škol, nýbrž i starším zaměstnancům (v tomto případě státním úředníkům a zaměstnancům advokátních kanceláří). Ti se totiž poměrně oprávněně obávali, že by po svém propuštění a nahrazení mladšími kolegy již nenašli v době krize zaměstnání. Z tohoto prostředí pak vzešel návrh, proti němuž bojoval právnický spolek v průběhu celé první poloviny třicátých let. Jednalo se o snahu prodloužit pětiletou velmi nízko honorovanou koncipientskou praxi, což se u mladých právníků s poměrně špatnými vyhlídkami na uplatnění po absolutoriu setkalo s obrovskou nevolí. Průběh a výsledek tohoto boje je popsán na jiném místě této práce, zde nám tento příklad slouží pouze pro ilustraci stavu, do kterého se začali vysokoškolští studenti dostávat v souvislosti se začátkem hospodářské krize v ČSR.

Sociální opatření, ke kterým byl spolek nucen sáhnout, budou sledována také na jiném místě práce. Pro pochopení vývojové linie dějin spolku je však nutné upozornit, že veškerá činnost spolku se nejpozději počátkem roku 1932 začala orientovat právě na pomoc sociálně slabým studentům zasaženým důsledky hospodářské recese. Jako příklad tohoto stavu může být uvedeno odůvodnění pro poměrně nízký zisk spolku ve správním roce 1931/32. Správní výbor se totiž rozhodl (poprvé od začátku fungování spolku v novém státě), že si sám ponechá určité vyšší rezervy právě na podporu nemajetných studentů.²⁴³ Tento trend potvrzovala i zpráva Randova fondu, která již přímo přiznávala, že stále více a více studentů bylo během svých studií odkázáno na různé podpory, protože jejich nezaměstnání rodiče je podporovat nemohli.²⁴⁴ V důsledku „*těžké hospodářské situace*“ bylo zrušeno i několik mimopražských exkurzí,²⁴⁵ jejichž počet v minulých letech naopak velmi rostl, a došlo ke zřízení *Národohospodářského odboru* spolku, jehož úkolem bylo informovat členy o hospodářské situaci a možných východiscích ze světové krize.²⁴⁶ Jako rozeznání černých mraků snášejících se na mladé studenty práv působila alespoň na čas jejich účast na *Kongresu mladých polských právníků* v Krakově.²⁴⁷ Po návratu z přátelské atmosféry polských,

---

²⁴³ AUK, Vřestudentský archiv, karton A 40 – Vřehrd – výroční knihy, stanovy. *Vřročnř zpráva Spolku řeskoslovenských právníků „Vřehrd“ za správnř rok 1931-32.* S. 9.

²⁴⁴ *Tamtěž.* S. 13.

²⁴⁵ *Tamtěž.* S. 18.

²⁴⁶ *Tamtěž.* S. 26.

²⁴⁷ *Tamtěž.* S. 27-28.

rumunských a dalších kolegů však čekal představitele *Všehrdy* další boj za zlepšení sociální situace studentů. Než se však budeme věnovat přímo vztahu právnického spolku k sociálním potřebám studujících, tak si ještě musíme nastínit institucionální změny a vývojové tendence spolkové činnosti ve třicátých letech dvacátého století.

6.3. Náročná práce let třicátých

O tom, jakým směrem se vydal *Spolek československých právníků „Všehrd“* v obklíčení všudypřítomné hospodářské deprese, svědčí zejména dvě úvodní statě jeho výroční zprávy za správní rok 1932-33. Zjednodušeně lze říci, že se mladí právníci nacházející se ve společnosti zasažené různorodými sociálními a národnostními problémy blíže přimkli k extrémnímu nacionalismu a následně se tohoto směru přidržovali v průběhu celých třicátých let. Pro tuto část práce můžeme přijmout takto zjednodušené vnímání celospolečenského vývoje v krizových obdobích, více kriticky se pak budeme fenoménu nacionalismu věnovat v příslušné kapitole zabývající se vztahem právnického spolku k tomuto myšlenkovému směru. Na tomto místě nám ale obě zmíněné úvodní statě poslouží k dokreslení postupné proměny největšího fakultního studentského spolku, jejímž určujícím impulsem byly do velké míry i důsledky hospodářské krize z počátku třetí dekády minulého století.

„Válečný“ starosta *Všehrdy* Jan Renner ve své statí s názvem *Do další činnosti* nejprve zavzpomínal na svou práci v době první světové války, kdy bylo povinností všech „věnovati všechny své síly národu“, následně se obrátil ke svým následovníkům, které nabádal v podobném duchu:

*„Obtížná situace národa a státu žádá největší vypětí nacionalismu a soustředění všech nacionálních Čechů a Slováků v jednotný, pevný šik. Čeští právníci jsou povoláni k tomu, aby měli přední místo v tomto nacionálním táboře. Jsou však tím také povinni dějinám svého spolku zejména z doby válečné. Sebevědomé nacionální československé právnictvo je jednou z hlavních podmínek budoucnosti Československa.“*²⁴⁸ (Zvýraznil JM podle původní předlohy.)

Vedení spolku v čele se starostou Jiřím Horákem se jistě snažilo vybalancovat svou pobídku k nacionalismu úvodním zamyšlením děkana právnické fakulty profesora Sommera,

---

²⁴⁸ AUK, Věšestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 4.

který mimo jiné nabádal zejména nejmladší studenty k obezřetnosti při vstupu do (nejen) fakultního politického života. Jeho slova reagující na stále čtenější spory mezi „národními“ a „pokrokovými“ studenty uvnitř spolku zněla: „*Nesmíte však nikdy zapomínat, že se tu ocitáte na půdě zvláště choulostivé, nesmíte zapomínat, jaký úkol Vás na této půdě čeká v budoucnosti. Největší chybou by bylo, kdybyste sem přicházeli ukájet jakékoliv vášně. Musíte být prostředím, v němž každá demagogie se sama zvrhne ve směšnost.*“²⁴⁹

O nutnosti kritičtějšího přístupu při spojování *Všehrdu* s nacionalismem svědčí i výčet organizací, s nimž právníký spolek udržoval nebo navázal „*velmi přátelské styky*“. Roku 1933 se tak totiž stalo i s německými kolegy, jejichž zástupci ze *Spolku pro podporování německých nemajetných studentů práv* dokonce navštívili spolkové místnosti *Všehrdu*. Tradičně dobré vztahy pak udržoval právníký spolek se *Spolkem československých mediků* atd. Jakékoliv styky byly naopak přerušeny s levicově laděným *Spolkem posluchačů filosofie* z Filozofické fakulty UK, se kterým se právníci dostali do sporu kvůli profesoru J. B. Kozákovi. Ten v *Českém slově* označil všehrdské vedení za fašistické a své vyjádření odmítal odvolat. Více se tomuto sporu budeme věnovat v kapitole zabývající se právě inklinací *Všehrdu* ke krajní pravici. Přiznané rozpory se ale začaly ve větší míře objevovat i uvnitř spolku. Levicoví, „pokrokoví“, členové spolku dokonce podali stížnost policejnímu ředitelství, ve které napadali průběh valné hromady a s ní spojených voleb správního výboru. Tato stížnost, kterou svým vystoupením podpořil i zmíněný univerzitní profesor, však byla jak policejním ředitelství, tak následně i Zemským úřadem po provedení šetření a odvolání plně zamítnuta.²⁵⁰

O tom, že ve spolkové politice a nejen té všehrdské začínalo již jít o hodně, svědčí prostor, do kterého měli možnost proniknout zástupci jednotlivých spolků (v tomto případě *Všehrdu*). Jednalo se především o vedoucí pozice v ústředních studentských organizacích jako ÚSČS²⁵¹ nebo SČS, dále pak o návštěvy či dokonce předsednictví různých kongresů a konferencí doma i v zahraničí. Zástupci *Všehrdu* se tak zúčastnili například *II. mezinárodního kongresu právníků* konaného v souvislosti s mezinárodním studentským kongresem

---

²⁴⁹ *Tamtéž*. S. 2.

²⁵⁰ *Tamtéž*. S. 8.

²⁵¹ Zde Všehrd držel ve správním roce 1932/33 pozice předsedy Zahraničního odboru, předsedy Tělovýchovného odboru, II. pokladníka, zástupce generálního sekretáře, I. místopředsedy (následně i předsedy) Finančního odboru, II. místopředsedy Zahraničního odboru, redaktora spolkového *Bulletinu Ú.S.Č.S.* a I. místopředsedy Tělovýchovného odboru. V pražské pobočce ústřední organizace pak byla situace velmi podobná, přičemž se v následujícím roce stal Alexandr Plecítý dokonce jejím předsedou.

v Benátkách na přelomu srpna a září roku 1933. O pár dní později se v Bratislavě konal také *I. sjezd právníků států slovanských*, kde byl spolek zastoupen starostou Horákem.²⁵²

Na základě důsledků hospodářské krize zaznamenala Účetní komise spolku v roce 1933 velmi nízký zisk, což způsobila zejména nižší kupní síla odběratelů spolkových publikací a stále rostoucí výdaje na sociální pomoc studentům. I přesto však bylo finanční hospodaření *Všehrdy* zcela konsolidované.²⁵³ Nesnižující se zisky naopak vykazoval například Společenský odbor přispívající tak velkou měrou k doplňování finančních rezerv v jednotlivých spolkových fondech.²⁵⁴ Jako snahu co nejvíce pomoci chudým studentům musíme vnímat i založení *Exkurzního fondu* a především *Svazu právnických fakultních spolků republiky československé*, jehož ustavující schůze proběhla 24. května 1933 v Brně a jehož hlavním cílem bylo vyřešit vysokou a stále stoupající nezaměstnanost mladých právníků.²⁵⁵

O vývoji v duchovním světě všehrdského spolku svědčí i jeho participace na sbírce na obnovu Karolína. Jednak lze, jak uvidíme v jinde, spojovat příspěvek 5 000 korun a organizování pouliční sbírky s nacionalistickými tendencemi uvnitř spolku, jednak tento poměrně značný příspěvek ukazuje, že spolek ani v době nejhlubší hospodářské krize příliš netrpěl nedostatkem financí.²⁵⁶ Vedle příspěvku na obnovu Karolína totiž přispěl stejným obnosem i na tzv. ošacovací akci a dvěma tisíci korun též na sbírku leteckou.²⁵⁷ Roku 1936, v době kdy nebyly důsledky hospodářské tíže tak patrné a kdy vyvstala nová otázka, otázka obrany vlasti, upsal *Všehrd* dokonce 20 000 Kč na tzv. půjčku obrany státu.²⁵⁸ To již ale časově velmi předbíháme, vraťme se ještě do doby, kdy důsledky krize plně zaměstnávaly spolkové vedení.

Událost, kterou můžeme do jisté míry přičítat neblahému sociálnímu postavení mladých lidí ale i velkému osobnímu selhání, se ve spolku odehrála ve správním roce 1933-34. V květnu 1934 byli z *Všehrdy* vyloučeni jednatel Sociální komise Jaroslav Kopečný, její

---

²⁵² AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33.* S. 7-10.

²⁵³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33.* S. 16.

²⁵⁴ *Tamtéž.* S. 26.

²⁵⁵ *Tamtéž.* S. 22-23.

²⁵⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34.* S. 5.

²⁵⁷ *Tamtéž.* S. 11.

²⁵⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36.* S. 9.

předseda Hollmann a bývalý předseda Sequens. Jednatel Kopečný byl vyloučen za zpronevěru 49 750 Kč (zhruba třetina ročních spolkových výdajů na podporu nemajetných kolegů), jeho dva nadřízení pak za to, že na Kopečného špatně dohlíželi a sami zadrželi také menší obnosy. Případ byl po spolkovém vnitřním šetření předán policii a soudu, který Kopečného odsoudil k deseti měsícům těžkého žaláře, pěti letům podmíněně a k úhradě celé zpronevěřené částky.²⁵⁹ Podobné události ze spolkového prostředí, které se obecně nacházelo v hledáčku médií poměrně často, byly vděčným tématem prakticky všech českých deníků. Každé periodikum hodnotilo celou kauzu ze svých vlastních pozic, přičemž asi nejabsurdněji vysvětlovalo Kopečného činy národně socialistické *České slovo* v rubrice „Ze soudní síně“. Jaroslav Kopečný podle deníku pocházel z dělnické rodiny a na právnické fakultě se stal pouze obětí svých bohatých kolegů, u kterých obdivoval jejich styl života, tančení, jazz, koňské dostihy, alkohol atd. To vše chtěl Kopečný napodobovat, ale neměl dostatečně silnou vůli, aby nezczil peníze jemu svěřené.²⁶⁰

Výše zpronevěry odhadnutá soudním znalcem spolu s obecným negativním hospodářským vývojem zasáhla citelnou mírou spolkové účetnictví. Příjmy spolku byly omezeny i snížením počtu členských příspěvků, které se dostavilo na základě snižování počtu posluchačů právnické fakulty. Tato situace pak vyvolala nutnou reorganizaci spolkového účetnictví směrem k větší centralizaci a kontrole, kdy se záležitosti Sociální komise a Společenského odboru dostaly přímo pod správu správního výboru,²⁶¹ který byl ještě rozšířen o sociálního a kulturního referenta.²⁶² Ani tato reorganizace ovšem nezabránila další zpronevěře spolkových financí. Na podzim 1934 chybělo spolkové pokladně z prodeje legitimací a vstupenek na každoroční právnický raut 8365 korun. I tentokrát se celá záležitost řešila soudně a i tentokrát vrhala stín na spolkovou činnost. Tajemník spolku Bárta, který peníze zpronevěřil, byl ovšem placeným zaměstnancem *Všehrdy*, nikoli jeho členem. To byl aspekt, který se vedení spolku naopak snažilo využít ve svůj prospěch, aby odrazilo další vlnu napadání ze strany levicové opozice a obdobně zaměřeného tisku. Ke své cti správní výbor spolku také uvedl, že se na zpronevěru přišlo během sedmi dní, což mělo ukazovat na funkčnost kontrolních mechanismů uvnitř spolku. Tajemník Bárta hájící se tím, že mu byly

---

²⁵⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 5-6.

²⁶⁰ *Promarněná kariéra mladého právníka*. *České slovo*, 10. 5. 1934, roč. 37. S. 7.

²⁶¹ *Tamtéž*. S. 10.

²⁶² *Tamtéž*. S. 16.

peníze ukradeny, byl pochopitelně propuštěn a trestně stíhán.²⁶³ Definitivně byl nakonec odsouzen ke čtyřem měsícům vězení a třem letům podmíněně, přičemž musel také zaplatit spolku náhradu finanční ztráty v plné výši.²⁶⁴ Důsledná kontrola spolkových financí a zaznamenané zlepšení hospodářských poměrů v roce 1934 vedlo naopak k celkem optimistické zprávě účetní přiznávající sice, že stavu z doby konjunktury druhé poloviny dvacátých let ještě nebylo plně dosaženo, ale že se spolek po hospodářské stránce postupně začal vymaňovat z krizového stavu let předchozích.²⁶⁵

Konec funkčního období starosty Jindřicha Smolka (1933/34) a nástup do funkce Jiřího Královce (1934/35) byl ve znamení tzv. insigniády, události spojované s českým nacionalismem, na které se určitou měrou podíleli právě i mladí právníci. Nutný kritický přístup k podobně choulostivé události dějin českého studentského hnutí nás ale vede k tomu, abychom tyto okamžiky více popsali (a částečně i zhodnotili) na samostatném prostoru v jiné části práce. Zde jen zjednodušeně uvedme, že národnostní bouře, ve které přerostl spor o ryze akademickou záležitost, opět přispívají k dokreslení vývojových tendencí uvnitř „národního“ právníckého spolku.

Jako velmi prozíravý počín spolkového vedení a jeho sociálního referenta se na poli sociálním jeví založení kartotéky právníků-absolventů v roce 1935. Tento statistický podnik měl sledovat umístění absolventů práv na pracovním trhu a na základě toho následně vyhledávat volná místa v oboru a pomáhat čerstvým právníkům s jejich umístěním. Výsledek statistického šetření potvrdil velkou nezaměstnanost mladých právníků, kterým měl pomoci spolkovým vedením nově založený *Kramářův fond pro nezaměstnané právníky*, do něhož *Všehrd* na počátku vložil 5000 korun.²⁶⁶ O závažnosti této situace i v následujících letech svědčí například také vystoupení sociálního a školského referenta spolku v rozhlasu roku 1936. Bohumír Zelenka se ve svém rozhlasovém vystoupení zprostředkovaném *Konfederací duševních pracovníků v Praze* věnoval hlavně vyhlídkám čerstvých absolventů právnických fakult v Československu.²⁶⁷

---

²⁶³ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 5-6.

²⁶⁴ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 14.

²⁶⁵ *Tamtéž*. S. 7.

²⁶⁶ *Tamtéž*. S. 19.

²⁶⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 30.

Roku 1936 bylo ale již patrné, že důsledky hospodářské krize opouští i pražské studenty. Mladí právníci se začínali opět soustředit na otázky spojené s reformou studia, na které nebyl v krizovém období čas ani chuť. V ústředních studentských organizacích zase dozrávaly boje mezi „národními“ a „pokrokovými“ studenty. Jak blíže naznačí kapitola o spolkové opozici, ve studentském hnutí První republiky lze zjednodušeně vymezit dva proudy: studenty „národní“ hlásící se k politické pravici a „pokrokové“²⁶⁸ smýšlející levicově. Vždy „národními“ studenty vedený *Všehrd* udržoval vřelé styky zejména s obdobně laděnými spolky v čele s pražských *Svazem československého studentstva*, ve kterém na rozdíl od celostátního *Ústředního svazu československého studentstva* „pokrokoví“ studenti vedení spolku nikdy neovládli stejně jako ve *Spolku československých mediků*. V ÚSČS došlo k nejvýraznější změně právě ve sledovaném roce 1936. Na jeho březnovém valném shromáždění konaném v Brně byla do čela spolku zvolena „pokroková“ kandidátka, což definitivně změnilo vztah právnického spolku k této ústřední organizaci. Oproti předcházejícím letům, kdy byli členové *Všehrdu* hojně zastoupeni v ústředním výboru ÚSČS, nyní toto zastoupení správní výbor spolku odmítl a naopak vyslal své zástupce pouze do kontrolních orgánů (dozorčí rada, smírčí soud) ústřední organizace.

Spory mezi ÚSČS a *Všehrdem* vzešlé ze změny vedení v centrálním spolku na sebe nenechaly dlouho čekat. Již ve správním roce 1935-36 právnický spolek vystoupil proti celé řadě akcí levicového vedení ÚSČS. Nejprve mladí právníci protestovali proti tomu, že je vedení ústředního svazu nepřizvalo do delegace k ministerskému předsedovi Hodžovi, se kterým zástupci studentského hnutí rozebírali mimo jiné i záležitosti týkající se prodloužení praxe koncipientů, což byla otázka, která se *Všehrdu* bytostně dotýkala. Dále mělo vedení právnické spolku procesuální výhrady k pořádání oslav *Studentstvo K. H. Máchovi* nebo k rozšíření delegace na mezinárodní studentský kongres v Sofii. Další třecí plochou mezi oběma stranami byla otázka obrany státu. Zatímco se „pokrovní“ studenti snažili ze všech sil propagovat světový mír, mladí právníci spatřovali největší důležitost v obraně hranic Československa. Zástupci *Všehrdu* tedy silně protestovali proti mírové manifestaci pořádané ÚSČS přesně v době vypsání státní půjčky na obranu země.²⁶⁹ Situace se dále vyhrotila i

---

²⁶⁸ Připomeňme z úvodu práce: Oba pojmy odpovídají dobovému diskurzu, ve kterém se tak sami studenti nazývali. Pro lepší stylistickou úpravu práce a pro nastínění dobového smýšlení jsou oba pojmy v práci různě využívány, i když jsou pro jasné oddělení dobových a současných pojmů uváděny vždy v uvozovkách. Zároveň jsem si vědom poměrně problematických pojmů *pravice* a *levice*, takže se na místech věnovaných „pravicovému“ zaměření spolku budu více přiklánět k pojmu *nacionalismus*.

²⁶⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku*

v následujícím roce, kdy dokonce *Všehrd* podal dozorčí oznámení pražskému policejnímu ředitelství, ve kterém požadoval prošetření účetnictví několika (zejména) moravskoslezských spolků, jejichž členové, kteří neměli mít zaplacený žádný členský příspěvek, ve všech otázkách přehlasovali „národní“ studenty na valném shromáždění ÚSČS ve Sliachi. Vedení právnického spolku na tomto základě také odmítlo platit centrální organizaci členský příspěvek jedné koruny za každého svého člena.²⁷⁰ Šířeji se budeme vztahu „pokrokových“ a „národních“ studentů, potažmo vztahu ÚSČS a *Všehrd*, věnovat v kapitole o spolkové opozici. Zde nám odkaz na tyto rozpory opět posloužil k tomu, abychom mohli upozornit na další oblast, která se ve studentském hnutí, jehož byl právnický spolek nedílnou součástí, rozšířila v polovině třicátých let, kdy došlo k hlubšímu zpolitizování vztahů uvnitř i vně studentských spolků.

Vedle těchto sporů a sociálních problémů se právnický spolek v průběhu celých třicátých let samozřejmě věnoval i nadále své publikační činnosti. I přes lehké obtíže způsobené nižší kupní silou, vyšší cenou papíru a snižujícím se stavem členstva byla tato spolková činnost poměrně úspěšná. Jakousi třešničkou na dortu se v této oblasti stala *Výstava československé právní, národohospodářské a politické literatury z let 1918-1936* pořádaná *Všehrdem* v září 1936. Návštěvníci výstavy konané u příležitosti *I. odborového sjezdu československých právníků* mohli vidět přes 1 200 publikací a zakoupit katalog výstavy přinášející soupis celé výše naznačené knižní produkce.²⁷¹ I nadále pokračovaly i spolkové aktivity zaměřené na styky se zahraničními studenty práv. V roce 1937 navštívili *Všehrd* jejich kolegové z Anglie a Jugoslávie a ve spolku byla zřízena funkce zahraničního referenta. Příznivější hospodářské poměry mu umožnily uspořádat studentský zájezd do Paříže i účastnit se studentského kongresu CIE (Confédération Internationale des Etudiants) a *VII. světových studentských her* konaných taktéž v hlavním městě Francie. Starosta spolku Petr Strobach se ve Francii i na podobných akcích konaných toho roku také ve Vídni, Neapoli nebo Sofii²⁷² snažil propagovat právnický spolek i Československou republiku. Za tímto účelem uspořádal *Všehrd* také anketu s názvem „*Jak zvýšiti propagaci naší vlasti v cizině*“. Náměty, které měli zasílat všichni studenti pobývající alespoň nějaký čas v zahraničí, byly následně

československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36. S. 12-14.

²⁷⁰ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37. S. 9-10.*

²⁷¹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36. S. 48.*

²⁷² Ve Vídni se starosta spolku účastnil zasedání zastupitelstva CIE, v Neapoli a Sofii pak spolek prezentoval svou práci na mezinárodní výstavě studentské kultury.

prodebatovány během slavnostního večera a v podobě memoranda zaslány ministerstvu obchodu.²⁷³ Důkazem větších snah o mezinárodní dosah spolku bylo i jmenování čestných členů ve správním roce 1936-37. Stali se jimi velvyslanec ve Francii Štefan Osuský a dlouholetý ministr zahraničí (v té době již prezident) Edvard Beneš.²⁷⁴ Novému prezidentu přislíbilo vedení *Všehrd* oddanost při příležitosti smrti T. G. Masaryka.²⁷⁵ Smrt prvního prezidenta a Karla Kramáře, jejichž životy skončili svorně roku 1937, vyvolala u mladých právníků silnou vlnu vlastenectví a především snahy o co nejprospěšnější práci. Blížící se rok 1938 byl i vedením spolku očekáván s nadějí a bez přílišného pesimismu.

*„Rok 1938, v němž všichni jistě radostně budeme oslavovati 20. výročí naší drahé republiky, bude jubilejním i pro náš spolek, který bude oslavovati 70. jubileum svého založení. Toto význačné jubileum musí býti jistě důstojně oslaveno a hodláme proto uspořádati retrospektivní výstavu s přehledem činnosti spolku, jakož i jiné podniky.“*²⁷⁶

Vše nakonec i z pohledu institucionálních dějin spolku dopadlo jinak. Nadějně fungující dvacetiletou spolkovou činnost s vydavatelskými, sociálními a jinými úspěchy rázně přetřel podpis Mnichovské dohody. Výroční zpráva za správní rok 1937-38 se omezila na pouhých 15 stran textu a plánované oslavy spolkového výročí byly nahrazeny stručnou jednostránkovou statí v jejím úvodu a následující mimořádnou valnou hromadou nesoucí se stejně jako text výroční zprávy ve strohém až smutném duchu.²⁷⁷ Pozvolna doznívající důsledky hospodářské krize nahradila krize jiná, krize duchovní. Spolek se však i nadále snažil pokračovat ve všech oblastech své činnosti, i když jeho vedení přiznávalo, že se tak děje pouze v omezenější míře. Definitivní konec prvorepublikového studentského hnutí přišel 17. listopadu 1939, do té doby však mezi československými studenty a jejich organizacemi došlo k výrazné proměně, která se nevyhnula ani *Spolku československých právníků „Všehrd“*. I když období od podpisu Mnichovské dohody po uzavření českých vysokých škol časově překračuje pozornost naší práce, je nutné alespoň ve zkratce nastínit vývojové tendence, které zasáhli československé studentské hnutí bezprostředně po vzniku tzv. druhé republiky v říjnu 1938.

---

²⁷³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37*. S. 31-36.

²⁷⁴ *Tamtéž*. S. 7.

²⁷⁵ *Tamtéž*. S. 3-6.

²⁷⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37*. S. 12.

²⁷⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1937-38*. S.1-3.

Jak „národní“, tak „pokrokoví“ studenti setrvali (vyjma marginálního počtu radikálů z obou stran) v období První republiky téměř bezvýhradně na straně státu a vlády. První pomnichovské dny ale přinesly velký obrat. Levicoví studenti se stále snažili vykonávat práci na sociálním poli, neztratili ani prvorepublikové státní představitele a nevystupovali proti spoluobčanům jiné národnosti. K radikalizaci došlo naopak u studentů pravicových, kteří stáli v čele i námi sledovaného *Všehrdy*. ÚSČS byl pod tlakem „národních“ studentů zrušen a nahrazen *Studentským národním hnutím*. Snaha smířit se s novou situací však vedla tyto studentské představitel k absolutnímu rozchodu s prvorepublikovým režimem, kdy i prezident Masaryk byl tiskovým orgánem pražského SČS označen za „padlou modlu“. Co ale způsobilo tento odklon od dříve tak jasně deklarované podpory tehdejších vlád a státních úřadů směrem k fašistické ideologii?

Studenti byli odhodláni bránit svou vlast se zbraní v ruce bez rozdílu politického smýšlení. Odevzdání českého pohraničí ale zcela podlomilo toto jejich nadšení, uvrhlo je do těžké deprese, ze které bylo nutné nalézt východisko. Mladí lidé se potřebovali soustředit na svou budoucnost, proto potřebovali rozchod s dosavadním uspořádáním společnosti, jejíž představitelé jim zasadili tak hlubokou ránu. Studenti práv spojující svou budoucnost často s výkonem povolání ve státní správě nesli tuto ránu obzvláště těžko. Jak jsme viděli a ještě uvidíme, tak i v průběhu dvacetiletého období První republiky mladí právníci kritizovali některé vládní kroky spojené ale především s jejich stavovskými zájmy, zahraniční politiku a celkové směřování československého státu naopak vždy podporovali. Ve chvíli, kdy byla zasazena trhlina tomuto jejich vnímání, mohlo dojít k definitivnímu rozchodu s bývalou státní ideologií, kterou měla nahradit nějaká nová, zatím nespecifikovaná, a k jejíž podpoře se studenti nyní upnuli v duchu myšlenek na svou budoucnost.²⁷⁸ Podobnou duchovní proměnu v říjnu 1938 prodělali i členové právnického spolku *Všehrd*. Další rok předválečné existence této organizace však již v tuto chvíli stojí mimo náš zájem. Ukončíme nyní vyprávění o institucionálních dějinách spolku v meziválečném období a věnujme pozornost jednotlivým otázkám, jejichž řešení v průběhu dvacátých a třicátých let utvářelo spolkové dějiny a myšlenkový svět mladých právníků na pozadí výše naznačených událostí. Nepřehlédneme ale ani možné konsekvence vedoucí duchovní svět studentů práv k zmíněnému pomnichovskému

---

²⁷⁸ Srovnej MÜLLER, J. *Radikalizace pražských studentů ve 30. letech 20. století*. Diplomová práce obhájená na FF UK v září 2014, vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Matěj Spurný, Ph. D. Dostupné online: [www.http://ckis.cuni.cz](http://ckis.cuni.cz). S. 181-190.

obratu. Pro doplnění celkového obrazu fungování spolku se ale ještě zastavme u jeho velmi úspěšného časopisu nesoucího název celé organizace.

7. Časopis *Všehrd*

Výrazným a stále se v průběhu meziválečného období rozšiřujícím podnikem spolku bylo vydávání časopisu („listu“) československých právníků *Všehrd*. Časopis mladých právníků plně korespondoval s publikačními snahami spolku, které byly naznačeny v kapitolách věnujících se spolkovým dějinám. Stránky *Všehrdu* plnily jednak odborné texty teoretiků i praktiků právní vědy, jednak se tento vydavatelský počín již zpočátku měl stát a stal prostorem pro budování odborné kariéry studentů právní fakulty. Zpočátku ale časopis přinášel vedle odborných právních článků také zprávy o činnosti spolku. Tato praxe byla na základě rozšiřující se spolkové činnosti a počtu odborných článků v časopise změněna nejprve v roce 1923, kdy se spolkové zprávy přesunuly na vnitřní strany obálky, a poté i v roce 1933, kdy začal jako samostatná příloha časopisu vycházet také *Spolkový věstník* věnující se čistě spolkovým záležitostem. Vraťme se však k charakteru samotného časopisu a jeho vývoji od chvíle založení (listopad 1919)²⁷⁹ až do posledních chvil prvorepublikového období.

Podoba časopisu se v průběhu celého zkoumaného období téměř nezměnila. Pochopitelně ale rostl počet stran a různě se, jak již bylo naznačeno, přesouvala rubrika „*Spolkové zprávy*“. Mezi čtenáře časopisu patřili zprvu zejména činní členové spolku. Ti také měli časopis k dispozici zdarma. V případě, že zaplatili členský příspěvek, si mohli časopis vyzvednout ve spolkové čítárně. Ostatní členové spolku platili za roční předplatné zhruba pět korun, členové *Právnícké jednoty* sedm a nečlenové 10 Kč, i když tato cena postupně rostla. Činní členové spolku získávali časopis bezplatně až do roku 1935, kdy bylo v důsledku sociálních problémů nutné ulevit spolkové pokladně, která dosud přispívala k vydávání časopisu poměrně značnou částkou. Členové spolku tak získávali na odběr časopisu „pouze“ výraznou slevu, po které je časopis přišel stále na zcela zanedbatelnou částku.²⁸⁰ Při namátkovém porovnání počtu členů spolku a nákladu, ve kterém časopis vycházel, zjistíme, že se časopis více rozšiřoval mezi nečleny *Všehrdu* až v druhé polovině dvacátých let. Postupem času se stal skutečně významným odborným právnickým periodikem, které nemělo v ČSR (především z hlediska poměru ceny a kvality) obdoby.

Vedle rubriky zabývající se činností spolku, o které byla řeč výše, se časopis skládal z dalších tří „částí“. Hlavní část tvořily vícestránkové odborné studie věnující se jak

²⁷⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 6.

²⁸⁰ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 35.

soudobým právnickým problémům, tak historii právníckého řemesla. Za těmito „hlavními“ texty následovala rubrika „Zprávy“ věnující pozornost nejaktuálnějším otázkám a událostem odehrávajícím se v souvislosti s právnickým stavem. „Zprávy“ byly v celoročním obsahu časopisu děleny do několika podkategorií objímajících skutečně veškerá možná témata právníkové teorie i praxe. Od filozofie práva, přes právo římské, obchodní, civilní, ústavní, mezinárodní atd. se redakce časopisu postupně věnovala i dějinám českého práva, ale i kategorii „*Sociální péče a pojištění*“ nebo „*Studium právnícké*“. Ve zpravodajské rubrice byly taktéž přinášeny i zprávy o různých právnických sjezdech doma i v zahraničí či o systému právníckého studia na evropských univerzitách. Nechyběly zde ani ohledy za významnými životními výročími československých osobností a zprávy o konaných odborných přednáškách. Jako snad nejzáslušnější činnost se z dnešního hlediska jeví bohatá produkce recenzí na právníckou literaturu české i zahraniční provenience nacházející se v rubrice „*Literatura*“. Poslední textová část časopisu pak byla tvořena „*přehledem zákonodárství republiky československé*“, který přinášel komentáře k nejaktuálnějším nově přijatým nebo novelizovaným zákonům.

Úplný závěr a obálka každého čísla přinášely inzerci různého druhu. Jedna až dvě strany inzerátů ale pro časopis znamenaly poměrně příjemnou finanční injekci v podobě minimálně 80 Kč za inzeráty potištěnou stranu. Ilustrativní je i skladba jednotlivých inzerátů, která nám může naznačit, na jaké čtenáře časopis mířil. Zjednodušeně lze říci, že o inzerci v časopise měly zájem nejvíce banky a výrobci automobilů. Celou stránku tak zabírala například Banka Slavia²⁸¹, Živnostenská banka²⁸² nebo reklama na nový automobil Praga Piccolo (otevřený za 36 500 Kč, uzavřený za 43 500 Kč)²⁸³ či „Z9“ od brněnské Zbrojovky.²⁸⁴ Vedle těchto většinou celostránkových reklam se pochopitelně objevovalo i inzerování nových právnických publikací vydaných jak spolkem, tak jinými nakladatelstvími nebo „slevové kupony“ na různé nákupy v pražských obchodech pro odběratele.²⁸⁵ Z nastíněného přehledu reklamních sdělení tedy vyplývá, že časopis skutečně mířil zejména na studenty (knihy, kupony), ale také na právníky se zaběhnutou praxí, kteří si mohli dovolit nákup nejnovějších vozů.

---

²⁸¹ *Všehrd.* Roč. 7, č. 7, duben 1926. Obálka.

²⁸² *Všehrd.* Roč. 10, č. 7, březen 1929. Obálka.

²⁸³ *Všehrd.* Roč. 7, č. 9-10, červen-červenec 1926. Obálka.

²⁸⁴ *Všehrd.* Roč. 12, č. 2-3, listopad 1930. Obálka.

²⁸⁵ *Všehrd.* Roč. 10, č. 9, květen 1929. Obálka.

Zpočátku se na stránkách *Všehrd* objevovaly poměrně často „hlavní“ články vážící se ke studiu práv a fungování právnického spolku. Hned v prvním ročníku se redakce časopisu postavila například za studium žen na právnických fakultách nebo proti založení soukromé právnické školy.²⁸⁶ Stále stoupající počet přispěvatelů zasílajících do redakce časopisu své odborné příspěvky znamenal jednak rozšíření počtu stran, jednak skutečnost, že se spolkové a fakultní záležitosti přesunuly „pouze“ do rubriky „Zprávy“. O úspěšnosti právnického listu mimo jiné svědčí i rostoucí počet stran. V první polovině dvacátých let obsahovalo jedno číslo zhruba 16 stran textu. Druhá polovina druhé dekády však přinesla dvojnásobný nárůst počtu stran na 32, přičemž ve třicátých letech měl časopis již vždy kolem padesáti stránek.

Vedle odborných článků se ve všech rubrikách objevovaly i texty reagující přímo na soudobé události spojené nejen se studentským prostředím. Na některých se jejich autoři snažili ukázat problematiku spojenou s právem, jiné byly čistě zaměřeny na komentování aktuálního dění. I přesto však může překvapit, že byl podobným komentářům v časopise věnován pouze malý prostor. Dvěma nejvýraznějším událostem, ve kterých se spojoval jednak nacionalismus, ke kterému spolek tíhl, jednak univerzitní prostředí a v neposlední řadě i právní otázky, věnovala redakce časopisu překvapivě málo prostoru. Předání budov Karolína do českých rukou na jaře 1934 a tzv. insigniáda na podzim stejného roku byly na stránkách *Všehrd* reflektovány pouhými třemi články, které ani svým rozsahem zdaleka nekonkurovaly článkům odborným. Tímto způsobem redakce ctila odborný charakter časopisu, což se promítlo i do textů o zmíněných událostech. Právnický rozbor převodu budov Karolína do rukou české univerzity byl doplněn pouze několika glosami, které dávají znát deklarované „národní“ smýšlení spolku a jeho časopisu. Autor článku *O Karolinum* Karel Novák se na několika stránkách pochopitelně přiklonil k předání univerzitních budov do českých rukou, tento svůj názor však vedle právnického rozkladu uvedl pouze na dvou místech v závěru článku. Jednak vyzval čtenáře, aby přispěli ke sbírce na obnovu Karolína, jednak shrnul celou záležitost těmito slovy: „*Karolinum celé však patří universitě Karlově, jest jejím vlastnictvím duchovým, spjata s universitou staletým poutem a proto „Lex Mareš“ právem prohlásil, že Karolinum jest neděleným vlastnictvím Karlovy university. Rektor Dr. Domin vykonává příkaz zákona, jednal v souhlasu s morálním oprávněním a právem university, jejíž jest hlavou.*“²⁸⁷ Po tom, co byly univerzitní budovy skutečně převedeny do českých rukou, se začala řešit další část zmíněného Marešova zákona – předání univerzitních insignií Karlova učení jeho české nástupkyni.

²⁸⁶ *Všehrd*. Roč. 1, č. 3., leden 1920. S. 37-39.

²⁸⁷ NOVÁK, K. *O Karolinum*. *Všehrd*, roč. 15, č. 8, květen 1934. S. 307.

Skutečnost, že se časopis vymezoval jako ryze odborný, byla v ještě větší míře potvrzena právě po tzv. insigniádě. Ve dvou člancích se na stránkách *Všehrd* objevila nejprve krátká zpráva popisující listopadové události, ve které bychom však marně hledali jakékoliv ideologické zabarvení. Autor pouze v jedné větě konstatoval, že předání insignií do českých rukou bylo pochopitelně správnou věcí.²⁸⁸ Druhý text z pera „šéfredaktora“ Františka Čády pak v lednu 1935 přinesl pouhý popis univerzitních atributů, bez jakéhokoliv vyjádření názoru.²⁸⁹ Na tomto místě si dovolueme přerušit časovou chronologii a přesuňme se v krátkém konstatování do období po podpisu Mnichovské dohody, abychom ještě více vyzvedli odborný charakter časopisu. Na jeho stránkách se totiž neobjevil ani jediný text nějakým způsobem hodnotící nastalou situaci jinak než z hlediska změn v zákonech, o kterých časopis i nadále přinášel nehodnotící studie a zprávy. Vraťme se ale k institucionálnímu vývoji listu ve sledovaném období.

Již první ročník vydávání časopisu (1919-20) naznačil, že se bude jednat o velice úspěšný podnik překračující spolkové a studentské hranice. Redaktor časopisu Rudolf Rauscher mohl být spokojen s nákladem 1 400 exemplářů, což ocenilo i ministerstvo školství, které přispělo 6 000 Kč²⁹⁰ na fungování časopisu v jeho druhém roce života.²⁹¹ V následujícím roce, stejně jako v letech dalších, došlo ke zvýšení nákladu, ve kterém časopis vycházel. Redakční rada složená z čelných představitelů spolku (místostarosta Karel Novák, jednatel Bohuslav Šejhar, I. knihovník Jaroslav Lepař, revizor knihovny František Čáda, redaktor Rudolf Rauscher) také přistoupila k vydání dvou zvláštních čísel jednak na paměť čtyřstého výročí smrti Viktora Kornela ze Všehrd, jednak číslo věnující se poměru církve a státu.²⁹² Okamžité zvětšování dosahu časopisu a jeho úspěch ukazuje i skutečnost, že vydávání jeho třetího ročníku již probíhalo i v Brně, kde redakční radu vytvořili „kolegové“ z brněnské studentského spolku *Právník*.²⁹³ Tato okolnost však *Všehrd* také do jisté míry

---

²⁸⁸ Zpráva. *Všehrd*, roč. 16, č. 3, prosinec 1934. S. 118.

²⁸⁹ ČÁDA, F. Naše insignie. *Všehrd*, roč. 16, č. 4, leden 1935. S. 165-166.

²⁹⁰ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 6.

²⁹¹ Zasloužil se o to zejména právníckému spolku tehdy velmi blízký profesor právnické fakulty Sommer zastávající tou dobou také funkci odborového rady a referenta na ministerstvu školství a národní osvěty. AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24*. S. 10.

²⁹² AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1920-21*. S. 5.

²⁹³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku*

zachránila, protože „duše“ redakční rady Rudolf Rauscher odjel roku 1922 na vědeckou cestu do zahraničí a ministerstvo školství zastavilo na dva roky své subvence.²⁹⁴

Oběma redakcím se však podařilo překonat neblahou situaci zejména tím, že o časopis byl stále větší a větší zájem mezi jeho čtenáři. Rostoucí úspěšnost a význam časopisu nastiňují i meziroční nárůsty v jednotlivých zaznamenávaných kategoriích. Zatímco ve správním roce 1921-22 časopis odbíralo 1 700 čtenářů, v roce následujícím se jednalo již o 2 100 odběratelů. Ještě větší nárůst se v těchto dvou letech objevil u počtu přispěvatelů (z 26 na 45), ale také v celkovém počtu článků (z 90 na 157) nebo i počtu stran (s využitím obálky z 224 na 237). Na tomto místě se jeví jako zcela oprávněné konstatování redakční zprávy o úspěchu časopisu. Jednotlivá čísla bývala ihned rozebrána, přičemž se zdaleka nedostalo na všechny zájemce, a kladně hodnotily časopis i kritiky v odborných i denních listech.²⁹⁵

Jestliže budeme hodnotit čtvrtý ročník časopisu *Všehrd* jako zároveň stabilizující a velmi úspěšný, tak jeho páté jubileum (správní rok 1923-24) musíme označit jako perfektní. Pražskou a brněnskou redakční radu totiž doplnila ještě rada bratislavská, čímž došlo k vytvoření platformy v podobě periodika spojující všechny československé studenty práv. Organizace časopisu byla samozřejmě vedena z Prahy osobou vedoucího „zodpovědného redaktora“, v každém univerzitním městě pak poměrně autonomně fungovaly redakční rady (dohromady tvořící *redakční kruh*), jejichž zástupci se každý měsíc jednou sešli a koordinovali práci v časopise. Později se mezi jednotlivými redakcemi vytvořila jakási zdravá soutěživost v získávání článků a odborných zpráv. Nutno podotknout, že pražská redakční rada si v tomto ohledu udržela primární postavení. Na základě úspěchu v podobě vzniku třetí redakce a na doporučení profesorských sborů právnických fakult obnovilo ministerstvo školství v pátém roce existence časopisu svou podporu (i když sníženou na 4000 Kč) a časopis například navštívil, pochválil a svým článkem obohatil i profesor práv Nast ze štrasburské univerzity.²⁹⁶

Další léta existence časopisu vyplnily dílčí změny směřující opět k jeho zkvalitnění a rozšíření. Rok 1925 tak například přinesl již 320 stran textu v celkem deseti číslech, což byla také novinka oproti letům předchozím, ve kterých vždy vycházelo jedno nebo dvě dvojčísla.

československých právníků „*Všehrd*“ za správní rok 1921-22. S. 5.

²⁹⁴ AUK, Věstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24*. S. 10.

²⁹⁵ AUK, Věstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1922-23*. S. 13.

²⁹⁶ AUK, Věstudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24*. S. 10-12.

Rostoucí zájem o právnický časopis postupně vedl ke zkvalitnění článků v něm vydávaných, což se přímo odráželo i v množící se agendě, které se jednotlivé redakce musely věnovat. Počet výtisků začal stoupat ke třem tisícům, přičemž i v tomto počtu byl časopis vždy brzy rozebrán, což byla ale také okolnost přispívající k tomu, že redakce nemusela časopis nikdy zdražovat a ten se tak stal i nejlevnějším odborným časopisem vydávaným studentským spolkem. Redakční kruh se však nestaral pouze o samotnou publikaci časopisu, nýbrž uspořádal například všehrdský zájezd na Druhý právnický sjezd konaný v Brně, jehož se zúčastnilo 20 členů spolku a kterým redakce dokázala vyjednat i finanční podporu cesty ve formě stipendia. O sjezdu se pak na stránkách *Všehrdy* pochopitelně objevila rozsáhlá zpráva, která byla podle vedoucího redaktora Čády, vřele přijata veřejností a pochvalně kvitována československými deníky.²⁹⁷

Období druhé poloviny dvacátých let bylo i v právnickém časopise, stejně jako v celém spolku, ve znamení klidu a stability. Časopis se otištěním vzpomínek podílel na přípravách již zmiňovaného jubilea spolku a většina členů redakce stála také u zrodu výročního spolkového sborníku *Naše právo a stát*. Navenek se časopis *Všehrd* prezentoval především na *Výstavě soudobé kultury* v Brně, kde bylo vystaveno několik jeho čísel. Celospolečenská konjunktura sledovaného období ale přinesla do časopisu obdobné problémy, jaké jsme tou dobou mohli sledovat i u jiných spolkových komisí. Dlouholetý „šéfredaktor“ František Čáda si musel postěžovat, že časopis bylo sice možné neztrátově vydávat, ale stálo to ohromné úsilí, ke kterému by si představoval přispění více členů spolku. Mladé studenty ale, jak jsme viděli i výše, v tomto úspěšném období více zajímaly tradiční i nově vznikající formy zábavy, kvůli kterým jim pak již nezbyval čas na práci ve spolku.²⁹⁸ Tento stav trval i v průběhu třicátých let, kde však byl nezájem o práci na spolkových záležitostech dán spíše starostí o vlastní živobytí. Zajímavé v tomto ohledu ale je, že (podle slov pražské redakce) tímto neduhem netrpěla ani redakce brněnská, ani bratislavská.²⁹⁹

Závěr dvacátých let, konkrétně rok 1929, znamenal pro redakci časopisu důvod k oslavě. Jubilejní desátý ročník se však věnoval především bilancování deseti let práva v novém státě. O vlastním výročí časopisu se zmínil pouze František Čáda v poměrně krátké

---

²⁹⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1924-25*. S. 14-16.

²⁹⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28*. S. 35-36.

²⁹⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 35.

zprávě, ve které ještě hovořil o „*co nejskromnějším*“ připomenutí deseti let existence časopisu.³⁰⁰ Časopis *Všehrd* pak vstoupil do svého druhého desetiletí prakticky beze změn, které, co se týče obsahu jednotlivých čísel, nepřinesla ani hospodářská krize. Jedinou drobnou změnou byl zaznamenaný nárůst krátkých zpráv z kategorie *Sociální péče a pojištění*, ve kterých se jejich autoři občas teoreticky zabývali i kořeny krizového stavu.³⁰¹

Významným a poměrně netradičním redaktorským počinem se stalo „francouzské“ vydání *Všehrdu* v roce 1933. Číslo časopisu, které stálo mimo běžná ročníková čísla, vydala sama pražské redakce kvůli zaneprázdněnosti redakcí ostatních. Ve francouzštině psané vydání, směřované na mezinárodní studentský kongres v Benátkách, mělo informovat zahraniční studenty a právníky o práci právnického dorostu v ČSR. I přes tento úspěšný podnik a další rozšiřování nákladu a počtu stran však i redakce časopisu a jeho ústředí stihly důsledky hospodářské krize. Ministerstvo školství a národní osvěty opět přestalo podporovat svými finančními subvencemi a v důsledku špatné hospodářské situace z časopisu zmizela i tolik (z ekonomického hlediska) důležitá inzerce. Svou finanční podporu redakci omezil i samotný právnický spolek a o dva tisíce korun byl snížen příspěvek z Rašínova fondu. Vzhledem k tomu, že jedno číslo časopisu se prodávalo za 63 haléřů a jeho režijní cena byla ale 1,20 Kč, je patrné, že se redakce v průběhu hospodářské krize dostala do svízelné situace. Ročně vydávala přes čtyřicet tisíc výtisků, takže vedle peněz získaných samotným prodejem potřebovala zhruba ještě 25 000 korun. Snížené subvence se podařilo nahradit uspořenými penězi, ale i přesto byla ekonomická situace časopisu velmi zlá. Paradoxně jí také uškodilo rozhodnutí správního výboru spolku, že zprávy o spolkové činnosti budou nadále vydávány ve zvláštním časopise, což bylo rozhodnutí, které v dané chvíli redakci velmi zaměstnalo.³⁰² Špatná finanční situace trápila redakci *Všehrdu* i v následujících letech, lehce se snižoval celkový počet stran, i když se dá říci, že k tomuto omezování docházelo ve prospěch kvality. Velmi oblíbenými se staly aktuální zprávy o veřejném dění spojeném s právníkými problémy³⁰³ a rozrostl se i počet článků, kterými do časopisu přispívali univerzitní profesori a skuteční odborníci.³⁰⁴

---

³⁰⁰ ČÁDA, F. Naše jubileum. *Všehrd*, roč. 10, č. 10, říjen 1929. S. 291.

³⁰¹ Například. Dr. JINDŘICH. Sociální následky racionalizace. *Všehrd*, roč. 14, č. 7, duben 1933. S. 266.

³⁰² AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 27-29.

³⁰³ Ročník 1935-36 byla například vyplněn velkým množstvím studií a zpráv o chystané reformě právnického studia v ČSR.

³⁰⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 58-59.

Jak jsme mohli vidět, tak se charakter časopisu, kromě výše naznačených drobných úprav, v průběhu meziválečného období příliš nezměnil. Jeho odborná tvář zůstala stejná i za změněných podmínek po podpisu Mnichovské dohody. Doplňme proto na tomto místě ještě krátkou zmínku o podobě Spolkového věstníku, který vycházel jako samostatná příloha časopisu a sloužil k informování členů *Všehrdy* o spolkových záležitostech. Ty se všehrdští dozvídali jednak ze spolkové nástěnky, dále pak pochopitelně na valných hromadách a ve výročních zprávách, přičemž však nepravidelnější přísun informací pro ně ale představoval nejprve časopis *Všehrd*, jehož byly spolkové zprávy zprvu součástí, a následně pak právě *Spolkový věstník*. Ten vycházel od roku 1933 z důvodu stále narůstající agendy spolku a aby v časopise uvolnil prostor pro větší množství odborných textů. Vycházel však nepravidelně, vždy zhruba třikrát ročně, a jeho rozsah se pohyboval od pěti do deseti stran textu. Členové spolku se v něm většinou dozvídali o průběhu valných hromad nebo o práci jednotlivých spolkových komisí a odborů. Často se na jeho stránkách objevovaly také texty rezolucí či memorand přijatých spolkem a zaslaných na příslušná místa. Prostor zde našly i krátké zprávy o studentských záležitostech doma i v zahraničí. V neposlední řadě *Spolkový věstník* fungoval i jako způsob agitace k získání nových členů nebo jako způsob, jak motivovat členy stávající k větší participaci na spolkové činnosti. Z hlediska propagace je na závěr nutné podotknout, že věstník byl pochopitelně vydáván vedením spolku, kterému sloužil i jako tribuna k prosazování vlastních názorů a před valnou hromadou i kandidátek. Tuto skutečnost samozřejmě, jak se dále přesvědčíme, nesla velmi těžce spolková opozice. Přesuňme tedy svou pozornost k jednotlivým tématům spojeným s existencí studentského spolku.

8. Práce spolku na sociálním poli

„...vyřizovala Sociální komise zápisy, přípisy, škrty, legitimace, potvrzení o studiu, podávala žádosti za zápisy, za osvobození od kolejného, o slevu na dráhu ředitelstvím drah, za absolutoria, dimissoria a mnohým kolegům absolventům opatřila místa u p. advokátů, dále i místa kondiční a vychovatelská.“³⁰⁵

Nejdůležitějším úkolem všech prvorepublikových studentských spolků v meziválečném období byla sociální péče o vlastní členy a studenty daných fakult obecně. Spolek *Všehrd* v tomto ohledu nebyl výjimkou, lze ho naopak na tomto poli označit za velmi úspěšný. Meziválečné trvání Československé republiky bylo ze sociálního hlediska vyplněno zejména dvěma krizemi, které se svými důsledky velmi dotkly i studentů vysokých škol. Tíživá hospodářská situace po první světové válce zaměstnávala vedení spolku od počátků jeho obnovené legální činnosti. Druhá velká zkouška čekala představitele a členy studentských spolků v souvislosti s velkou hospodářskou krizí na počátku třetí dekády dvacátého století. Krátké období mezi uvedenými událostmi bylo v druhé polovině dvacátých let vyplněno obdobím konjunktury, jejíž dopad se zrcadlil i ve studentském hnutí. Tento trend lze, jak již bylo naznačeno v kapitole o institucionálních dějinách spolku, sledovat i na přístupu k sociální péči o členstvo ve *Spolku československých právníků „Všehrd“*. Zatímco v poválečné době, jak ještě uvidíme, se spolková sociální komise musela starat o to nejzákladnější (šaty, uhlí, boty), v období konjunktury naopak začala zprostředkovávat již jen slevy do různých kulturních a zábavních zařízení. Roku 1928 se například komise chlubila, že členům spolku nabízí „*sníženky do 45 zábavních podniků pražských*.“ V souvislosti s důsledky hospodářské deprese let třicátých se pak musela opět vrátit k zajišťování těch nejzákladnějších potřeb členů spolku.

V kapitole o institucionálních dějinách *Všehrdu* jsme se, mimo jiné, zabývali hlavně samotným vznikem a existencí spolkových sociálních orgánů, na tomto místě se budeme více věnovat jejich činnosti a jednotlivým problémům, které museli mladí studenti práv řešit a které lze označit jako sociální. Nebudeme se zde věnovat ani vývoji jednotlivých spolkových podpůrných fondů, jejichž zaměření se různilo, jak bylo popsáno výše, i když se občas zaměříme i na jejich fungování, abychom vytvořili kompletní obraz sociální činnosti spolku, kterou budeme sledovat zejména ve zprávách sociální komise otištěných ve výročních

³⁰⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1926-27*. S. 21.

zprávách a s více podrobnostmi také v časopisu *Všehrd* či později ve *Spolkovém věstníku*. Jaké problémy pomáhal spolek svým členům řešit? Jak se vyvíjela náplň práce spolkové sociální komise a jak byl spolek na tomto poli úspěšný? To jsou otázky, na které se pokusíme nalézt odpověď na následujících stránkách.

Sociální komise nejprve obracela svou pozornost nejvíce směrem ke studentům-vojínům, kteří se vraceli z válečných front, jejichž studium bylo válkou přerušeno a na jejichž pomoc byla sociální komise vůbec založena.³⁰⁶ Vedle přidělů uhlí, petroleje, slev na boty atd. se sociální komisi podařilo pro tyto studenty získat i 50% slevu na delší cesty v železniční dopravě. Studenti právnické fakulty se zprvu znatelně rozdělili na „vojíny“ a „nevojíny“. Obě skupiny s odlišným prožitkem první světové války k sobě poměrně dlouhou dobu hledaly cestu. Tu však nakonec našly, alespoň podle tvrzení vedení spolku, nejpozději v roce 1921, kdy již také „nevojíni“ nemuseli závidět speciální sociální péči, kterou bývalým vojákům dopřával právnický spolek a stát, protože konečně došlo i na tomto poli ke srovnání péče o obě skupiny na stejnou úroveň.³⁰⁷ Zatímco pro zimní semestr roku 1920 se sociální komisi *Všehrd*u ještě podařilo vyjednat prodloužení studijní dovolené studentů-vojínů,³⁰⁸ od začátku následujícího zimního semestru pro ně zrušilo ministerstvo školství všechny výhody,³⁰⁹ čímž došlo ke zmíněnému smazání rozdílu mezi oběma skupinami studentů práv.

O tom, že měl mladý student práv navrátilší se z fronty před sebou velké množství obtíží, svědčí i deníkový zápis protinacistického odbojáře Josefa Moulise otištěný ve vzpomínkové knize jeho syna, jež si nyní ve zkratce ocitujeme: „*V poslední době měl jsem plné ruce práce. Sedával jsem celé dny v posteli, oblečen v ruský plášť, a studoval jsem. Byly to perné chvíle, pomyslí-li jsem na státnici. Blecha přicházel ke mně se svým klasickým „Ubozí dítě“! Byli jsme na tom skoro stejně, ale mně přece jen bylo hůř. Starostí mi vypadávaly vlasy. /.../ Měl jsem malou dušičku v těle, státnici jsem udělal. Nezapomněl jsem to oslavit také lahví likéru jako po druhé státnici a rigorosu. Pak mně nastaly starosti s přípravou svatby. Byl jsem finančně vyčerpaný a na svatbu jsem přece jen potřeboval několik stovek. Vypůjčil jsem si tedy ve Sboru pro sociální péči o vysokoškolské studenty.“* Vedle zachycení pocitů tehdejšího studenta-vojína můžeme v ukázce sledovat také význam,

³⁰⁶ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 6.

³⁰⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20*. S. 5.

³⁰⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1920-21*. S. 1-6.

³⁰⁹ *Zprávy. Všehrd*, roč. 1, č. 9, červen 1920. S. 141.

jaký měly pro život mladých studujících studentské organizace nejen v době samotného studia, nýbrž i po absolutoriu.

O usilovné práci sociální komise právnického spolku v počátečním období existence republiky svědčí i počet rozesílaných memorand například ještě v souvislosti se studenty-vojíny. Požadavek z konce roku 1919, aby byly těmto studentům započítány roky strávené na frontě do budoucího kariérního postupu nebo následné penze, sociální komise adresovala, podobně jako svá ostatní memoranda, skutečně na všechny strany. Zmíněný dokument tak zamířil předně na ministerstvo školství, ale také na všechna ostatní ministerstva, dále k profesorskému sboru právnické fakulty, do všech českých politických stran, speciálně pak do vládní koalice, k akademickému senátu a konečně i k prezidiu národního shromáždění. Ve stejné době se ale komise starala také o zajišťování bytů v Praze pro tyto studenty atd. Před sociálními komisemi studentských spolků (a ta všehrdská nebyla výjimkou) stál na počátku dvacátých let poměrně nelehký úkol překonání poválečné sociální a ekonomické krize. Kvůli této skutečnosti se sociální komise několikrát obracela ke členům spolku s žádostí, aby se její práce účastnil větší počet mladých právníků, kteří o tuto neustále se rozrůstající práci podle představitelů komise jevíli pouze malý zájem.³¹⁰ Předběhněme v čase, abychom na tomto místě zmínili, že zájem členů *Všehrdy* o práci v sociální komisi v průběhu dvacátých let spíše upadal, než aby rostl. Podobné stížnosti od vedení komise tak nacházíme například i na samém vrcholu konjunktury druhé poloviny dvacátých let.³¹¹ Z toho období pochází také stížnost na nedostatek prostoru pro stále se množící agendu sociální komise. Tento problém byl nakonec definitivně vyřešen přesunem spolkových místností do nové budovy právnické fakulty, kde začali členové sociální komise úřadovat těsně před Velikonocemi roku 1931.³¹²

Vraťme se však k úkolům, které před mladými a ve spolkovém životě tedy angažovanými právníky stály na počátku let dvacátých. Vedle již naznačených bytových a zásobovacích otázek nebo snah o pomoc studentům-vojínům se ale spolek staral o celou velmi pestrou paletu problémů spojených se studentským životem. Sociální komise se tak například snažila v souvislosti se studiem vyjednat posunutí termínu státních zkoušek, aby měli studenti (zejména navrátilci z vojny) snažící se zajistit si živobytí více času na přípravu, nebo „*důrazně*“ protestovala proti zvyšování zkušebních tax (poplatků), což byla snaha provázající spolkovou práci v průběhu celého meziválečného období.³¹³ Sociální komisi se

---

³¹⁰ *Zprávy. Všehrd*, roč. 1, č. 2, prosinec 1919. S. 18.

³¹¹ *Zprávy. Všehrd*, roč. 1, č. 6, duben 1920. S. 109.

³¹² *Zprávy. Všehrd*, roč. 10, č. 1-2, říjen 1928. Obálka.

³¹³ *Zprávy. Všehrd*, roč. 1, č. 9, červen 1920. S. 141.

v roce 1921 podařilo zajistit posunutí termínu státních a rigorosních zkoušek před 1. říjen, tak aby mladí studenti měli možnost dokončit svá studia ještě před nástupem do vojenské služby.³¹⁴ Komise také zprostředkovávala žádosti o odklad vojenské služby nebo (zas z jiného soudku) za jednu korunu prodávala „slevové indexi“, na jejichž základě získávali členové *Všehrdy* několikaprocentní slevy u pražských prodejců všeho druhu.

Záležitostí z počátků nového státu stojící mimo kompetence sociální komise spolku byla stavba studentské kolonie na Letné vedená *Ústředním svazem československého studentstva*. O samotné stavbě a studentské svépomoci té doby byla již řeč v úvodních částech této práce. Na tomto místě pouze ukažme, jaký vztah a podíl měl i právnický spolek na výstavbě studentských kolejí. Domy, které studenti stavěli ve velké míře vlastními silami, se nedařilo dokončit v termínu, na kterém se studentští představitelé domluvili s ministerstvem veřejných prací. To mělo na tomto základě následně zastavit svou finanční podporu studentské akci. ÚSČS se proto rozhodl vyzvat pražské fakultní spolky, mezi nimi i *Všehrd*, aby každý z nich dokončil jeden ze stavěných pavilonů, k čemuž následně došlo.³¹⁵ I právnický spolek se tedy postavil na stranu studentského hnutí a pomohl tak deklarovat jeho jednotu, kterou se hnutí v počátcích republiky vyznačovalo. Pomoc při stavbě letenské kolonie ale nespádala přímo do agendy *Všehrdy* a jeho sociální komise, vraťme se proto přímo k právnickému spolku.

Pravidelnou činností členů sociální komise, která začala již v době mobilizace vojáků během první světové války,³¹⁶ bylo tzv. testování indexů. Studenti své indexi mohli v době nepřítomnosti nechávat u zástupců sociální komise, kteří se poté za poplatek starali, aby byli studenti například řádně zapsáni do dalších semestrů. V tomto případě se nejednalo, jak by se mohlo na první pohled zdát, o nějakou placenou službu zlenivělých „právníčků“, nýbrž o pomoc studentům pocházejícím z daleka, jejichž indexi byly také podle tohoto klíče sociální komisí přijímány. V akademickém roce 1922-23 se komise například starala o 150 indexů „venkovských“ studentů, za což utřžila 1650 korun, které ihned i s dalšími svými zisky převedla do správy *Randova fondu* na zakoupení nových knih a podporu nemajetných

---

³¹⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1920-21.* S. 7.

³¹⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401 – Všehrd – protokoly ze schůzí, spolkové knihy. Dopis ÚSČS *Všehrdy* ze dne 29. dubna 1921.

³¹⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1919-20.* S. 6.

studentů.³¹⁷ V následujícím školním roce se již počet „testovaných indexů“ zvýšil na 330³¹⁸ a v roce 1926-27 dokonce na 600.³¹⁹ Sociální komise tak začala být, k potěšení jejích představitelů, stále více využívána všemi studenty práv a její agenda skutečně rostla.³²⁰ Problém s touto „službou“ nastal až v období hospodářské krize, kdy (často nemajetní) mimopražští studenti dlužili spolku za toto zprostředkování úhrnem poměrně nezanedbatelnou částku. Počet „testovaných indexů“ však rostl kontinuálně od začátku dvacátých let. Na tomto vývoji je pak možné sledovat, že studenti skutečně stále více využívali služeb sociální komise, která tak již v akademickém roce 1925-26 vedla informační agendu čítající 430 jednacích čísel, přičemž členové komise ještě zodpovídali „*nesčetné množství ústních dotazů*“.³²¹

Sociální komise pochopitelně vedla a aktualizovala především nástěnku v prostorách spolkových místností. Sdělení z ní se pak dochovala zejména pomocí informací pro studenty, které komise zveřejňovala ve spolkovém časopise nebo v jeho příloze téměř vždy na začátku každého semestru.³²² Zejména nastupující studenti se tak například na počátku zimního semestru 1930 mohli dozvědět, že komise půjčuje učebnice a právnickou literaturu, zprostředkovává žádosti pro různé podpůrné fondy pro nemajetné studenty, vyřizuje žádosti o úhradu lékařské péče nebo informuje o sociálních poměrech a sociální péči. Nejzajímavějším tvrzením však pro nás je, že se členové spolku a studenti práv obecně mohli kdykoliv („*denně*“) dostavit do místností, kde *Sockom* sídlila, a na vše se zde poptat osobně. Členové sociální komise totiž měli rozděleny úřední hodiny, během kterých museli být k dispozici členům spolku, přičemž „pracovní“ doba komise měla být vždy osm hodin denně. K těmto účelům měla komise například na přelomu dvacátých a třicátých let až 27 stálých členů.³²³

---

³¹⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1922-23.* S. 14.

³¹⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24.* S. 18.

³¹⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1926-27.* S. 22.

³²⁰ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24.* S. 18.

³²¹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1925-26.* S. 19.

³²² Od prosince 1933 vycházeli spolkové zprávy, jak již bylo zmíněno v kapitole o časopisu *Všehrd*, v jeho samostatné příloze s názvem *Spolkový věstník*, na jehož stránky se přenesly i zprávy sociální komise.

³²³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1930-31.* S. 22.

V období druhé poloviny dvacátých let se sociální komise, jak již bylo zmíněno, přestala starat o „existenční“ potřeby studentů a vedle správy indexů zaměřila svou činnost zejména na hledání kondičních a koncipientských míst pro členy spolku. Za tímto účelem byla na jaře 1928 založena také statisticko-zaměstnanecká komise snažící se získávat informace o uvolněných místech ve státním i soukromém sektoru, na které by mohli nastoupit dostudovaní právníci. Hospodaření komise se v těchto letech nacházelo na velmi dobré úrovni, co se týče získaných finančních prostředků, které byly převáděny na vkladní knížku *Randova fondu*. V akademickém roce 1927-28 komise vykázala zisk 8 279, 40 Kč, což byla částka získaná jednak za testování indexů, jednak za „slevenkovou akci“³²⁴, zprostředkování zápisů nebo ze získaných darů.³²⁵ V komisi byl dokonce založen „slevenkový odbor“ zajišťující slevy od *Sboru pro sociální péči o vysokoškolské studentstvo*. Nutno dodat, že vrcholné období „konjunktury“ druhé poloviny dvacátých let je možné dokládat právě i obratem v počtu získaných slevenek. O tom, že se studenti (stejně jako česká společnost obecně) nacházeli ve vrcholném období „zlatých“ dvacátých let, svědčí i 20 500 rozdaných „sníženek“ do různých zábavních podniků (kina, divadla, výstavy, veletrhy) jen mezi členy *Všehrdy*.³²⁶

Počátek třicátých let ale přinesl i do studentského prostředí obtíže spojené s celosvětovou a celospolečenskou hospodářskou a sociální krizí. Sehnat kondice nebo koncipientské místo se stávalo stále více nemožným úkolem, i když ani na tomto poli nepřestávala sociální komise právnického spolku vyvíjet horečnou činnost. Obecný nedostatek pracovních míst a zvláště pak nezaměstnanost mezi mladou inteligencí tvrdě zasáhly vyhlídky studujících právníků. Ti přestávali být v době krize podporováni svými rodiči, kteří často také trpěli důsledky vysoké nezaměstnanosti, a zároveň se na základě svých existenčních vyhlídek nemohli plně soustředit na studium, takže často nepodávali výsledky potřebné k osvobození od školného. V důsledku všudypřítomných úsporných opatření snižovaly státní úřady výši výdajů na sociální pomoc studujícím a naopak sáhly k lehkému

---

³²⁴ Komise prodávala za 1 Kč bloček kuponů, na jejichž základě získávali studenti slevu u velkého množství vybraných pražských prodejců.

³²⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28*. S. 31-35.

³²⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1928-29*. S. 18.

zvýšení poplatků spojených se studiem. Podle výpočtů vedení *Spolku posluchačů filosofie* se dokonce jednalo o nárůst ze 13,50 Kč v roce 1927 na 47 Kč roku 1934.³²⁷

Nejvíce vrásek však studentům práv přidělávala stále rostoucí nezaměstnanost mladé inteligence. Stát se sice snažil tuto situaci řešit (byly například zaváděny pracovní tábory pro mládež), ale 25% nezaměstnanosti mezi mladými lidmi do 24 let se mu zabránit nepodařilo.³²⁸ Dalším úskalím byl také začínající generační střet mezi lidmi stojícími na svých místech od počátků republiky a mládeží vychovanou již plně v novém státě. S prohlubující se hospodářskou krizí nechtěli starší zaměstnanci přijít o vlastní místa a skutečně se obávali svého nahrazení čerstvými absolventy vysokých škol. Studenti se naopak na tato místa tlačili nejen kvůli hmotné nouzi, nýbrž i kvůli pocitu, že jsou to právě oni, kteří jsou novou silou stojící v čele obnovy společnosti zmítané důsledky hospodářské recese. Právě boj s touto nepřízní osudu byl novým úkolem stojícím před sociální komisí právnického spolku na počátku třetí dekády dvacátého století.

Roku 1931 se začíná i ve zprávách sociální komise objevovat zoufání nad zhoršujícím se stavem finančních poměrů a vyhlídek studujících právníků, tento stav se pochopitelně prohluboval i v následujících letech. *Spolek československých právníků Všehrd* proto sáhl k několika novinkám na sociálním poli v institucionální rovině. Roku 1931 byl založen další spolkový podpůrný fond (Schauerův) a ve správním výboru vznikla funkce sociálního referenta. Toto rozšíření správního výboru reagovalo jednak na stále se zhoršující hospodářskou situaci, jednak na kauzu defraudace peněz v sociální komisi, o níž byla již řeč na jiném místě. Sociální práce spolku se v největší míře zaměřila na zmíněný problém nezaměstnané inteligence. Vedle něho ale řešila opět i otázky spojené se zásobením studentů věcmi denní potřeby – jídlem, obuví, oblečením atd. Na 64. valné hromadě spolku bylo roku 1932 dále například schváleno uvolnění 5000 Kč na „ošacovací akci“ namířenou na pomoc studentům zasaženým důsledky hospodářské krize.³²⁹

Dále spolek rozesílal jako na počátku dvacátých let různá memoranda a rezoluce opět na „všechny strany“. Rozesílání memorand však nebylo vždy bez úspěchu. V červnu 1934 například spolkové vedení dopisem děkovalo ministru Kamilu Kroftovi, že se ujal v čele *Společnosti přátel československého studentstva* podpory nezaměstnaných mladých

---

³²⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 197, SPF – zápisy o schůzích výboru 1934-37. Zápis fakultní schůze 4.6.1934.

³²⁸ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity: nezaměstnanost v Československu v letech 1918-1938*. Praha, 2008. S. 319-333.

³²⁹ *Zprávy*. Všehrd, roč. 14, č. 1, leden 1933. S. 20.

právníků.³³⁰ Ve spolupráci s touto organizací pak sociální komise *Všehrd* vytvořila také „zprostředkovatelnou“ práce pro členy spolku. V denním tisku se v této souvislosti díky pomoci tiskové agentury ČTK třikrát objevilo provolání směřující k československé veřejnosti. Nezaměstnaní právníci se zároveň měli začít přihlašovat ve spolku, kde měli vyplnit dotazník, aby byli vedeni v evidenci „zprostředkovatelnou“. Celou akci podpořil prostorem ve svém vysílání také československý rozhlas. S *Radiojournalem Všehrd* jednal také o zavedení pravidelné „sociální studentské hlídky“, k čemuž však kvůli přílišné technické náročnosti nedošlo. Sociální referent Antonín Uxa si v této době skutečně neodpočinul. Vedle akce na podporu nezaměstnaných právníků také navštívil ministra školství Krčmáře, u kterého se snažil intervenovat ve věci zvyšování školného nebo vládního nařízení o prodloužení koncipientské praxe, které se stalo ve třicátých letech velkým tématem mladých právníků. Dále se sociální komise v první polovině třicátých let snažila zajistit zkrácení vojenské služby pro studenty a absolventy nebo rezervovat několik lůžek ve studentských ozdravovnách pro členy spolku.³³¹

Otázka prodloužení koncipientské praxe (tzv. aspirantská nařízení), které se budeme věnovat nyní, přímo souvisí s povzdechem všehrdského sociálního referenta z výroční zprávy za rok 1933-34, že se mladá inteligence nachází v neutěšeném stavu a že „*jest soustavně proletarizována a její vzdělání znehodnocováno*.“³³² Charakteristickým rysem meziválečných studentských spolků byl neustálý boj za jejich oborové zájmy. Na tomto poli se pak dokázaly spojit a vzájemně podporovat například „národní“ právníci a medicí s „pokrokovými“ filozofy atd., nehledě na neustálou podporu z centrálních studentských organizací, bez ohledu na to, jak politicky ladění studenti stáli v čele. Politické zaměření spolků šlo v těchto otázkách do jisté míry stranou. Všechny tyto požadavky totiž, i když byly zaměřeny úzce oborově, představovaly obecný strach studentů z jejich budoucího uplatnění na trhu práce, který spolu sdíleli vysokoškoláci napříč obory. Zároveň se tato témata velmi dotýkala neblahé sociální situace studujících v dobách hospodářské krize, což byla také skutečnost, která mnohdy dokázala překlenout politické rozbroje mladých mužů a žen. U studentů práv se tedy jednalo zejména o tzv. aspirantská nařízení, proti kterým spolek bojoval více než pět let.

---

³³⁰ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 213 – Všehrd – články, přednášky. Dopis Kamilu Kroftovi ze dne 28. června 1934

³³¹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 16-18.

³³² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 18.

Poprvé se všehrdští vyslovili proti prodloužení doby koncipientenské praxe na své 62. druhé řádné valné hromadě 25. listopadu roku 1930. Chystanou reformu advokátního řádu odmítli s tím, že pětiletá praxe (nutná od roku 1922³³³) „úplně dostačuje k nabití potřebných zkušeností.“ (Vláda chtěla praxi prodloužit nejprve na sedm a později na šest let.) Zároveň, jistě již pod dojmem hospodářských obtíží, odmítali, aby bylo do advokátního řádu přijato jakékoliv usnesení bránící nemajetným studentům v přístupu k advokacii. To znamená, že zcela odmítali, aby se koncipientenská praxe stala neplacenou stáží,³³⁴ kterou by vnímali pouze jako prodloužení studia.³³⁵ Vláda na tato slova ale zatím neslyšela. Představitelé *Všehrdy* se proto spojili se svými „kolegiálními“ právnickými spolky z Brna a Bratislavy a s centrálními studentskými organizacemi a uspořádali v Praze na konci dubna 1932 „protestní“ členskou schůzi, na kterou pozvali vedle svých kolegů i zástupce advokátské komory a ministerstva spravedlnosti. Žádný zástupce těchto institucí ale nedorazil. I v tomto případě můžeme sledovat obavu starší generace o svá místa – prodloužená a neplacená koncipientenská doba by totiž jistě odradila mnoho (nejen) nemajetných absolventů práv od práce ve vystudovaném oboru.³³⁶

Vraťme se však na členskou schůzi právnického spolku. Zde vznikla rezoluce poukazující mimo jiné na to, že ve všech evropských státech byla koncipientenská doba ještě kratší než pět let. Za rezoluci se následně postavili jak právníci z Brna a Bratislavy, tak zástupci centrálních studentských organizací. Protestní text byl následně vedle studentských spolků rozeslán také na ministerstvo spravedlnosti, jeho komisi pro úpravu advokátního řádu a advokátní komoře. Zároveň byl uveřejněn v denním tisku.³³⁷ Neustálými stížnostmi se vedení *Všehrdy* podařilo v roce 1934, aby byla navrhovaná délka advokátní praxe alespoň snížena z předpokládaných sedmi na šest let.³³⁸ V letech 1934 a 1935 poté *Všehrd* i nadále

---

³³³ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 401 – *Všehrd* – protokoly ze schůzí, spolkové knihy. Resoluce o právní praxi advokátních koncipientů.

³³⁴ *Zprávy. Všehrd*, roč. 12, č. 5, leden 1931. Obálka.

³³⁵ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 393, ÚSČS – projevy, memoranda, rezoluce 1925-34. Resoluce přijatá valným shromážděním spolku *Všehrd* 25. 11. 1930.

³³⁶ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 275, SČM – protokoly ze schůzí 1932-1938. *Zprávy SČS*, 25.6.1933, roč. 1., č. 4-6. S. 6.

³³⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1931-32*. S. 6.

³³⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 5.

zasílal v této otázce memoranda československé vládě, ale zatím bez úspěchu.³³⁹ Naopak došlo k oslabení studentských pozic, když se do čela ÚSČS prosadilo levicově laděné vedení, se kterým se pravicový právnický spolek dostal ihned do sporů i v souvislosti s aspirantskými nařízeními. *Všehrd* totiž svolal do Prahy, Brna i Bratislavy na 7. a 8. května 1936 dvoudenní manifestační stávku,³⁴⁰ která měla proběhnout v rámci všestudentské generální stávky připravované ústředním svazem. Ten však nakonec generální stávku nesvolal a místo ní pořádal „mírovou manifestaci“ u příležitosti vypsání půjčky na obranu státu.³⁴¹

Mladí právníci však nakonec svůj boj proti vládnímu aspirantskému nařízení vyhráli. V červenci 1936 byla příprava prodloužení koncipientské praxe definitivně smetena se stolu. Je nasnadě se domnívat, že se tak stalo v době, kdy začaly ustupovat důsledky hospodářské krize, takže všichni zainteresovaní z řad vlády a advokátů s praxí přestali vidět pětiletou a placenou dobu koncipientství jako problém. Svou roli na tomto rozhodnutí sehrála jistě i pokračující snaha představitelů *Všehrdu*, která opět vrcholila již na konci roku 1935. Nový sociální (a v této době i školský) referent spolku Bohumír Zelenka totiž svolal na 12. prosince toho roku jednání, na které byli pozváni zástupci advokátní komory, *Jednoty českých kandidátů advokacie*, poslanecké kluby a někteří členové právnického spolku. Tentokrát však pozvaní hosté dorazili, sice zdaleka ne všichni (pozvaných bylo kolem 300), ale dostavili se čtyři členové výboru advokátní komory, dva zástupci „Jednoty“ a někteří zástupci politických stran. Překvapivá může být vzhledem k politickému zaměření spolku skutečnost, že se z poslaneckých klubů dostavili zástupci za KSČ a nikoliv z řad Národního sjednocení a národních socialistů. Vedle nich se jednání zúčastnil celý správní výbor všehrdského spolku. Tato diskuse však ještě úspěchem neskončila, studenti nedokázali zabránit, aby byla předloha vládního nařízení v poslanecké sněmovně projednávána.

Na základě tohoto neúspěchu se zástupci *Všehrdu* rozhodli k akci důraznější. Po členské poradě 26. února 1936 byla zvolena delegace pro intervence v jednotlivých poslaneckých klubech. Porada s volbou delegace byla velice bouřlivá, o čemž svědčí i to, že členové „pokrokové“ opozice útočili na vedení spolku a museli být proto ze spolkových místností vyvedeni. Po uklidnění situace a dlouhé debatě bylo vypracováno obsáhlé

---

³³⁹ *Spolkový věstník*. 24. 11. 1934, roč. 2, č. 5. S. 38-39. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁴⁰ *Spolkový věstník*. 3. 4. 1936, roč. 4, č. 4 – 5. S. 53. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁴¹ *Spolkový věstník*. 21. 11. 1936, roč. 4, č. 7. S. 92. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

memorandum pro osobní intervence v poslaneckých klubech. Poslanci lidové strany i národní socialisté ujistili spolkovou delegaci, že zákon se bude projednávat až za dlouhou dobu a není proto zatím důvod něco podnikat. Jenže i po dalších intervencích byla osnova zákona schválena v senátě a zamířila do poslanecké sněmovny. Na to správní výbor *Všehrd* zareagoval vyhlášením, již zmíněné, generální stávky a svoláním členské schůze do budovy právnické fakulty dne 7. května 1936. Vláda však nechala budovu uzavřít, takže se schůze přesunula na Slovanský ostrov. Opět byli pozváni zástupci poslaneckých klubů, ze kterých se dostavil za Národní sjednocení profesor Karel Domin a Ladislav Rašín, dále pak delegát za KSČ a zástupce lidovců. Vedení spolku opět vypracovalo memorandum, opět osobně intervenovalo. A výsledek? Úspěch, i když ne konečný. Osnova zákona byla schválena se šestiletou koncipientskou dobou, která ale byla fakticky smazána tím, že se do ustanovených šesti let počítal rok vojenské presenční služby. Jednalo se sice o provisorium, protože podle mladých právníků bylo potřeba novelizovat celý advokátní řád, ale pro tentokrát si dokázali po mnoha zásazích prosadit svou.³⁴² Studentský boj proti aspirantským nařízením poukazuje ještě na jeden charakteristický rys prvorepublikového studentského hnutí obecně. Studenti byli vnímáni velmi vážně a skutečně k nim společnost přistupovala jako k nastupující inteligenci, která se jednou ujme řízení celého „mladého“ státu, jehož úspěch byl v té době pro české obyvatele velmi důležitý.

Jaké jiné starosti však museli řešit členové *Všehrd* na sociálním poli v začínající druhé polovině třicátých let minulého století? Nejvíce jich bylo spojeno, jak již bylo řečeno, i nadále s obrovskou nezaměstnaností mladé inteligence, tedy i právníků. Situace, kdy mladí právníci nedokázali získat po absolutoriu pracovní místo, však nebyla způsobena pouze důsledky hospodářské krize. Na Právnické fakultě Univerzity Karlovy totiž studovalo velké množství mladých lidí, pro které by se na pracovním trhu nenašlo místo v oboru, i kdyby právě nekulminovala hospodářská krize. Tuto myšlenku vyjádřil na stránkách *Všehrd* například i významný profesor právnické fakulty Jan Kapras ve svém článku „*Nadvýroba právníků*.“ Autor se však v textu začal dostávat k jinému problému, o který šlo ve studentském hnutí v době hospodářské krize. Rozebíral svůj vztah k *numerus clausus*. Kapras byl proti jakékoli formě *numerus clausus* na vysokých školách, přičemž přirozená selekce podle něho měla proběhnout již na školách středních. Zároveň se však budoucí druhorepublikový ministr školství obával, že nezaměstnaní „*nespokojenci*“ z řad inteligence zamíří do různých

---

³⁴² AUK, Všešudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 25-27.

„výstředních hnutí“.³⁴³ Otázce *numerus clausus* a radikalizující se části studentů-právníků se však budeme věnovat na jiném místě této práce.

Sociální komise spolku v čele se sociálním referentem se v době hospodářské krize snažila, jak jsme mohli vidět, nejvíce pomáhat studentům hledajícím pracovní místo. Řeč již byla o vytvoření „zprostředkovatelný“ práce v roce 1928, kterou roku 1935 následovala také kartotéka právníků-absolventů, jejímž hlavním cílem bylo vést statistiku o tom, zda a v jakém oboru jsou absolventi práv zaměstnání a kam by pak tedy měli zaměřit jejich noví kolegové. V následujícím roce si sociální referent spolku posteskl, že se na spolek obrací pouze málo absolventů, takže projekt kartotéky příliš nefungoval.³⁴⁴ Správní výbor *Všehrdy* se však odhodlal i k dalšímu činu, který „jasně dokazuje, jak hluboce chápe tento správní výbor poslání spolku, prospívati členstvu nejen pro přítomnost, ale i budoucnost.“ Vedení spolku totiž zřídilo nový fond pojmenovaný *Kramářův fond pro nezaměstnané právníky*, do něhož zpočátku vložilo 5000 Kč.³⁴⁵ Spolek se ale na sociálním poli musel činit i v dalších oblastech a tak i v době „slábnoucí intensity hospodářsky těžkých poměrů“,³⁴⁶ jak si sami studenti na konci roku 1935 (zatím asi mylně) povšimli, se objevovaly další a další úkoly k vyřešení.

Vedení spolku se muselo postavit proti návrhům na zvyšování školeného, staralo se o uveřejňování seznamu volných nadací (stipendia) nebo bojovalo proti zdražování „*tramwajenek*“. Neúspěch se ale dostavil v souvislosti s jízdným na železnici. Absolventi již nemohli semestr po svém absolutoriu využívat poloviční žakovské jízdné jako dosud. Důsledky hospodářské krize měly dopad také na zdraví studentů. Vedení spolku si dobře uvědomovalo, že k řádnému studiu je potřeba také pevné zdraví a snažilo se proto pro své členy trpící nějakou nemocí vyjednávat pobyty ve studentských ozdravovnách jak v Čechách, tak na Slovensku. Odbočme nyní k otázce, která je rozebírána na jiném místě práce, ale jejíž odpověď lze nalézt právě i v souvislosti se sociálními požadavky mladých právníků. Na první pohled by se mohlo zdát, že se „národní“ právnický spolek v dobách hospodářské krize silně zradikalizuje a obrátí se proti Němcům studujícím v Praze atd. Toto zjednodušené a schematizující vidění studentského hnutí a české společnosti, jak jej často ukazovala historiografie minulého režimu, ale musíme upravit na základě dalšího problému, který musel

³⁴³ KAPRAS, J. *Nadvýroba právníků*. Všehrd, roč. 14, č. 6, březen 1933. S. 202-216.

³⁴⁴ AUK, Všešudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 30.

³⁴⁵ AUK, Všešudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 19.

³⁴⁶ AUK, Všešudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 7.

sociální referent spolku v roce 1935 řešit. Němečtí vysokoškoláci si totiž v době kulminace hospodářských obtíží stěžovali, že položka státního rozpočtu na jejich sociální péči byla příliš nízká. V porovnání s českými studenty skutečně byla. Stížnost byla tedy uznána a položka zvýšena o 78 000 Kč, o které měla být naopak snížena česká podpora. Vedení *Všehrd* a české centrální studentské organizace se proti tomuto zákroku silně ohradily a vymohly si, že německá částka bude sice zvýšena, ale česká zachována na stejné výši. Čeští studenti práv zde ani náznakem nevystupovali proti svým německým kolegům, naopak uznávali, že částka na jejich sociální podporu skutečně neodpovídá, a jediné, proti čemu vystupovali, byla snaha československých úřadů o snížení jejich „české“ sociální podpory.³⁴⁷ Dalším projevem solidarity mezi právníky obou národností byl například také společný boj proti připravované zákonné osnově o obchodně hospodářských konzultantech z roku 1937. Proti osnově byl vytvořen „akční výbor“, u jehož zrodu stály „všechny české a německé spolky advokátů a notářů a kandidátů těchto stavů.“ Společnými silami bylo vypracováno obsáhlé memorandum, které bylo následně předáno ministerstvu obchodu a dennímu tisku.³⁴⁸ Celá společná akce měla úspěch, protože se „akčnímu výboru“ podařilo v červenci 1938 zastavit projednávání dané osnovy.³⁴⁹

Následujícího roku si ale již vedení *Všehrd* chválilo, že se zvýšila položka státního rozpočtu na sociální podporu studentů a zároveň byla zavedena položka nová – na podporu nezaměstnané inteligence. To byl totiž problém, který vedení právnického spolku trápil i nadále. Sociální referent proto obesílal advokáty a notáře s otázkou na volná pracovní místa nebo s podporou *Konfederace duševních pracovníků v Praze* vystoupil i v rozhlase, aby společnost seznámil s vyhlídkami a možnostmi absolventů práv. I když důsledky hospodářské krize již nebyly tak patrné, mělo studentské hnutí potřebu informovat své členy o sociálních otázkách, takže *Sbor sociální péče o vysokoškolské studentstvo* uspořádal v Praze ve dnech 22.-24. listopadu 1936 I. sjezd pracovníků sociální péče o vysokoškolské studentstvo, kterého se pochopitelně účastnili i zástupci *Všehrd*.³⁵⁰ Léta 1937-38 (respektive do podpisu Mnichovské dohody) znamenala v oblasti spolkové sociální péče o studenty návrat před

---

³⁴⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35.* S. 20-21.

³⁴⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37.* S. 28.

³⁴⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1937-38.* S. 7.

³⁵⁰ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36.* S. 30-32.

období hospodářské recese. Nezaměstnanost mladé inteligence byla sice stále aktuálním tématem, ale již nijak vyčnívajícím. Spolek se vrátil ke snahám o zlevnění jízdného, zakládání studentských ozdravoven nebo k otázkám spojeným se studiem.³⁵¹

Nové obtíže v sociální oblasti spolku přineslo léto 1938 a následné odtržení českého pohraničí. Na vysokých školách byla zavedena povinná branná výchova, kterou měli studenti ještě hradit poplatkem 35 Kč za semestr. Proti tomu sociální referent *Všehrdu* ostře vystoupil s tím, že by se jednalo o poplatek zcela likvidující chudší studenty. Po několika stížnostech nakonec zástupci právnického spolku dosáhli zrušení branného poplatku, což se stalo jedním z dalších úspěchů sociální komise. Chronologicky poslední velkou akcí, které věnujeme v souvislosti se sociálními otázkami pozornost je opět téma nezaměstnanosti mladých právníků. V této chvíli však již ve změněných podmínkách a prameních z jiného důvodu. Po zabrání pohraničí se sociální komise spolku ihned ujala více než 170 absolventů práv, kteří kvůli záboru přišli o práci. Představitelé spolku pak osobně žádali u ministra školství a národní osvěty Jana Kaprase, aby byla vytvořena nová působiště pro právníky, a své memorandum zaslali všem členům vlády, poslaneckým a senátorským klubům, právnickým spolkům a opět i dennímu tisku. Celého problému se ujal předseda vlády Rudolf Beran a ministr obchodu Vlastimil Šádek, který skutečně začal vytvářet volná místa pro právníky přicházející z pohraničí.³⁵² Konečný výsledek této akce, pokud je vůbec dohledatelný, ale již překračuje časový i tématický rámec naší práce, vraťme se proto ve zkratce ještě ke vztahu *Všehrdu* a ÚSČS ve druhé polovině třicátých let na pozadí sociálních témat.

Na konci dubna 1936 obdrželo vedení *Všehrdu* dopis od ÚSČS s jeho novým sociálním programem, k němuž se měl právnický spolek vyjádřit. Ústřední organizace vedená v té době levicovými studenty požadovala mimo jiné „*odstupňování školného podle majetkových poměrů*“. S tím však mladí právníci zcela nesouhlasili. Jednalo se o jediný výrazný spor mezi „národními“ a „pokrokovými“ studenty v sociální oblasti, protože, jak již bylo zmíněno, oba tábory si dobře uvědomovaly, že soudržnost studentského hnutí na tomto poli v době největší krize je zcela nezbytná. A proč *Všehrd* a pravicoví studenti nesouhlasili s odstupňováním školného? Odpověď právnického spolku byla vedena ve formě související s oborem jejích tvůrců. Mladí právníci nejprve napadli návrh ÚSČS z právního hlediska, poté z věcného a nakonec i z důvodů „*jiných*“. Nejzásadnějším argumentem proti odstupňování

---

³⁵¹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37*. S. 25-29.

³⁵² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37*. S. 8.

školného byla skutečnost vyplývající z myšlenkového světa pravicových liberálních studentů, že by všichni studenti měli mít stejnou výchozí pozici a až následně by celý systém sociální péče pomáhal těm, kteří pomoc potřebují.³⁵³

Na úplný závěr této kapitoly nám zbývá pouze stručná zmínka o hospodaření a činnosti podpůrných fondů právnického spolku. O *Randově fondu*, *Fondu Hermanna-Otavského*, *Fondu Heyrovského* a „zápůjčkovém“ fondu Schauerově jsme se již podrobně zmiňovali v úvodních kapitolách práce. Podívejme se ale nyní na činnost těchto fondů na základě přesných čísel v namátkově vybraném akademickém roce 1936/37, který však reprezentuje pro mladé studenty stále ještě těžký rok spojený s důsledky hospodářské krize, kdy byla sociální pomoc studentům velmi důležitá. Připomeňme, že všechny právnické podpůrné fondy měly v roce 1928 k dispozici 160 900 Kč většinou uložených v cenných papírech.³⁵⁴ Tato hodnota se sice příliš nezvýšila (pouze zhruba o deset tisíc korun), ale zvýšil se počet podpořených studentů. *Fond Heyrovského* tak ve sledovaném roce rozdělil mezi členy spolku 7 000 Kč, *Fond Schauerův* 3 100 Kč a *Fond Hermanna–Otavského* zaslal 4 000 Kč *Studentskému zdravotnímu ústavu*. Zajímavé je, že tento fond podporující především nemocné členy spolku, například poskytl za celou dobu svého fungování v meziválečném období přes 40 000 korun na léčbu kolegů s tuberkulózou. V *Randově fondu* pak bylo půjčeno přes dva tisíce knih a několik částek na poplatky za rigorózní taxi v celkové výši 19 000 Kč.³⁵⁵ Sami studenti byli jistě hrdí, že dokáží vlastními silami podporovat potřebné ze svého středu. Prvorepublikoví studenti sami spravovali skrze své spolky a fondy finanční obnosy určené na sociální podporu, což nutně přispívalo k posilování jejich kolektivního vědomí a pocitu sounáležitosti.

Velká hospodářská krize zasáhla studentské hnutí poměrně citelně, nejvýznamnějším problémem, jak se ukázalo, byla vysoká nezaměstnanost inteligence, mezi kterou se pochopitelně řadili i mladí právníci. Spolek se ale snažil pomáhat svým členům v průběhu celého meziválečného období. Nejprve se jeho pomoc soustředila na studenty-vojáky, kteří ji po svém návratu z fronty do pražských poslucháren skutečně potřebovali. Následně sociální orgány spolku zaměřily svou pozornost na studenty pocházející z chudších poměrů, často

---

³⁵³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1935-36*. S. 36-39.

³⁵⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. *Šedesát let spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928*. Praha, 1928. S. 55-58.

³⁵⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1936-37*. S. 41-44.

mimopražské, na tzv. venkovské studenty. Během překonávání poválečné krize se spolek snažil především zajišťovat předměty denní potřeby, s postupující konjunkturou dvacátých let se pak staral zejména o kulturní vyžití svých členů, aby musel na počátku třicátých let opět napnout veškeré síly svých funkcionářů k podpoře všech studentů zasažených důsledky hospodářské krize. Na sociálním poli se, jak jsme mohli vidět v naznačených otázkách, vedení spolku poměrně dařilo, fungovaly spolkové podpůrné fondy, podařilo se zastavit aspirantská nařízení, ale nejtěžší úkol – zajistit zaměstnání v krizové době – se dovést do konce nepodařilo. Vedoucím představitelům spolku v této oblasti nelze upřít upřímnou snahu a obrovský kus vykonané práce, některé neovlivnitelné okolnosti ale způsobily, že zde cíle dosaženo nebylo. Sotva začala doznívat sociální krize třicátých let, tak se do středních Čech začali stěhovat právníci ze zabraného pohraničí. A s tím už funkcionáři *Všehrdu* skutečně nic nezmohli.

9. Spolek mezi levicí a pravicí

„Spolek je již několik let ovládán pravicovými studenty. Nynější vůdcové spolku si zajistili na další rok nadvládu machinacemi a ukřižením opozice. S pomocí spolku budou nyní tito pánové politicky agitovat pro národní demokracii, fašism a šejdr.“³⁵⁶

- Jan Blahoslav Kozák -

Vedle sociální práce, která byla nejdůležitějším předmětem zájmu studentských spolků, se v celém prvorepublikovém studentském prostředí objevoval ještě jeden prvek utvářející do velké míry jeho podobu. Tím byl zejména „souboj“ o vedení studentských organizací mezi pravicově a levicově zaměřenými studenty. Podle stanov *Ústředního svazu československého studentstva* mohl na každé fakultě působit pouze jeden spolek hájící stavovské (oborové) zájmy jejích posluchačů. Z tohoto důvodu se pochopitelně stupňovaly spory mezi „národními“ a „pokrokovými“ studenty ve všech (nejen) pražských studentských spolcích. Nejvíce rozbíjů se objevovalo před a v průběhu spolkových valných hromad nebo mimořádných schůzí, na kterých se řešily nejdůležitější otázky spolkové činnosti. Jak ještě uvidíme, pískání, urážky i fyzické střety byly na denním pořádku. „Politické“ zaměření spolků následně utvářelo jejich vztahy k ostatním organizacím a osobnostem. Právníkový spolek se vzájemně podporoval zejména se *Spolkem československých mediků* z Lékařské fakulty Univerzity Karlovy nebo s centrálními studentskými organizacemi, i když na tomto poli se vzájemný vztah postupně vyvíjel.

V celém tématu spolkové opozice je možné sledovat i jisté „zpolitizování“ studentských organizací, které však bylo vždy tlumeno starostí o „stavovské“ a sociální zájmy studentů, což byly oblasti, ve kterých i odlišně politicky zaměřené spolky dokázaly spolupracovat, jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole. Dalším důležitým charakteristickým rysem soubojů mezi pravicí a levicí uvnitř studentských organizací bylo chování jejich vedení či opozice. Zatímco spolková vedení se vůči opozici snažila vždy působit poměrně vstřícným dojmem, opozice naopak nevynechala jedinou příležitost k útoku na své kolegy stojící v čele organizace. I přes občasné hlasy volající po „odpolitizování“ spolků je nutné zmínit, že stát v čele studentské organizace bylo i vzhledem k jejich majetkovým poměrům (v případě *Všehrdu*) velmi výhodné. Byl to totiž právě správní výbor, kdo rozhodoval, jaká skupina studentů a v jaké výši obdrží nějaký příspěvek, jaké knihy

³⁵⁶ KOZÁK, J. B. *Kam spěje nynější studentstvo? Fašismus je vzteklinou ohrožené buržoasie*. Večerní České slovo, 26. 11. 1932, roč. 14, č. 269. S. 5.

budou spolkem vydávány či jaká bude spolková politika v přijímání nových členů. I přes tuto skutečnost je v souvislosti se sociální politikou spolku nutné zmínit, že jak levicová, tak pravicová vedení spolku se vždy snažila podporovat potřebné studenty bez ohledu na jejich politické cítění. V přijímání nových členů však byla situace v tomto ohledu již jiná. V akademickém roce 1932-33 se správní výbor *Všehrdy* rozhodl, že bude důsledně využívat své právo dané stanovami spolku, na jehož základě mohl zakazovat přijetí nových členů.³⁵⁷ Tento krok byl v největší míře motivován právě neustálým soubojem se spolkovou levicí, jíž správní výbor vedený starostou Jiřím Horákem vyčítal, že poškozuje zájmy spolku. I přes skutečné nabourávání spolkové práce „kravály“ jeho levicových členů, je v tomto kroku také nutné spatřovat i strach „národního“ vedení o svou vlastní pozici.

Vraťme se však ještě krátce ke zbytku studentského hnutí. Velký souboj mezi pravicí a levicí probíhal pochopitelně i v centrálních studentských organizacích. Ty sice nejsou předmětem našeho zájmu, ale pro zasazení právnického spolku do určitých souvislostí si zde pro přehled uveďme, jakým směrem byly studentské spolky v době První republiky zaměřeny. Obecně lze říci, že ve dvacátých letech stála v čele studentských spolků vedení zaměřená levicově, což bylo dáno zejména potřebou stabilizovat sociální situaci studentů v poválečné době. Ve třicátých letech zůstali „pokrokoví“ studenti tradičně v čele *Spolku posluchačů filosofie* (FF UK), ale ve většině ostatních fakultních spolků i centrálních organizací se tato situace postupně proměňovala. V centrálních studentských organizacích bylo levicové vedení vystřídáno pravicovými kolegy na konci dvacátých let. V pražské pobočce ÚSČS *Svazu československého studentstva* pak pravicové vedení vydrželo v průběhu celých třicátých let, ale do čela Ústředního svazu se „pokrokoví“ studenti opět vrátili roku 1935. Oba studentské tábory pak také vytvářely různé zastřešující organizace jako *Jednota nemajetných a pokrokových studentů* nebo *Demokratický svaz národního studentstva*, které však již fungovaly ryze na politické bázi a udržovaly čilé kontakty s politickými stranami. Jaká byla v tomto ohledu situace v právnickém spolku? Kde se nacházely hlavní názorové třecí plochy? Jakou formu zde měl tento „souboj“? A kdo z něho vycházel vítězně?

Z prozkoumaného archivního materiálu vyplývá, že i ve *Všehrdy* byla dvacátá léta z hlediska politických bojů uvnitř spolku poměrně klidným obdobím. V čele spolku stáli levicově zaměřeni studenti, kteří spolek a studenty práv nejprve úspěšně vyvedli z dob poválečné krize směrem ke konjunktře druhé poloviny dvacátých let. Během „klidného“ období „zlatých dvacátých let“ ale studenti lehce přesunuli svou pozornost od sociálních

---

³⁵⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33.* S. 11.

otázek k otázkám politickým a přehlíženost fakult spojená s otázkou zavedení *numerus clausus* spolu s nastupující hospodářskou krizí způsobily, že se do čela právnického spolku dostalo pravicové „národní“ vedení. Poslední správní rok, kdy v čele spolku stála ještě levice se starostou Jaromírem Valentou (1928-29) přesně časově koresponduje se zmiňovanými demonstracemi za zavedení *numerus clause*, v jejichž důsledku došlo ke zvolení pravicově zaměřeného starosty Miroslava Šebora. Většinový volební systém ve spolkových volbách znamenal, že nové vedení, jak sám starosta podotýkal, postrádalo „zpočátku většinou kontinuitu s dřívější činností spolkovou.“ Avšak „lásky ke spolku a chuti k práci pro studentstvo přivodila horlivou snahu členů výboru, kteří se v krátké době zapracovali a své funkce vzorně zastávali.“³⁵⁸ Tak hodnotil Miroslav Šebor první rok, kdy v čele spolku stanul „národní“ správní výbor. Levicovní studenti ztratili ve stejné době také vůdčí postavení v ÚSČS a odezva na tuto prohru na sebe nenechala dlouho čekat. Zatímco ve dvacátých letech bychom marně hledali útoky „národních“ studentů na levicové vedení, od počátku třicátých let se tato situace v opačném gardu zcela změnila.

Nejvýrazněji se podoba „politických“ bojů dochovala ve vydávaných letáčích spolkové opozice. Svě letáky vydávalo pochopitelně vždy i vedení spolku. Podoba obou se však zásadně lišila. Levicové letáky především útočily na „národní vedení“ *Všehrdy*, jak si následně ukážeme na některých příkladech, pravicové měly naopak podobu spíše kandidátních listin, volebních programů nebo různých pozvánek na plesy či mimořádné schůze a manifestace, v menší míře pak jakýchsi obhajob proti útokům levice. Tyto „útoky“ „národního“ vedení většinou poukazovaly na „ničení“ valných hromad levicovou opozicí³⁵⁹ nebo představovaly studenty vyloučené ze spolku za jejich jednání proti „vůli“ správního výboru. Touto cestou se správní výbor snažil, podobně jako rozhodováním o přijímání členů, omezovat vliv levicové opozice, jejíž stoupence ze spolku vyloučil samozřejmě pod jinou záminkou. Letáky pravicového vedení občas nesly i více bojovnější titulky jako „*Boj za národní Všehrd*“,³⁶⁰ ale nikdy se nestaly a kvůli poměrně pevné pozici správního výboru ani nemusely stát tak útočnými jako texty levicové opozice snažící se na svou stranu získat více členů spolku.

³⁵⁸ AUK, Vřestudentský archiv, karten A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku řeskoslovenských právníků „Vřehrd“ za správní rok 1929-30*. S. 3.

³⁵⁹ AUK, Vřestudentský archiv, karten B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Valná hromada Všehrdy rozbita komunisty*.

³⁶⁰ AUK, Vřestudentský archiv, karten B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Boj za národní Všehrd!*

Událostí, která však vrhla na „národní“ vedení *Všehrdu* poněkud černé světlo, byla zmiňovaná defraudace peněz v sociální komisi. Správní výbor se ocitl pod tlakem médií sympatizujících s opozicí a i z tohoto důvodu musel sáhnout k vysvětlování celé situace na různých místech. Vedle *Studentského věstníku* či mimořádných schůzí a valné hromady se v souvislosti s touto událostí objevil i leták hájící správní výbor. Připomeňme, že se vedení spolku snažilo celou událost otočit ve svůj prospěch zejména poukázáním na skutečnost, že se mu podařilo celou akci Jaroslava Kopečného odhalit a vyřešit. A jakou podobu měl pak leták vymezující se vůči této události? Národní vedení *Všehrdu* přešlo po útocích ze strany socialistického tisku do protiútoků a poukázalo na to, že defraudant Kopečný byl „organizovaný sociální demokrat“. Dále upozornilo, že to bylo právě „národní studentstvo“, kdo opět uvedl spolkové záležitosti do pořádku, nebo že se socialistické strany snažily ve svých listech Kopečného omlouvat, jak jsme již viděli, poukazem na to, že ho zkažili jeho pravicoví kolegové patřící k jakési zlaté mládeži. Zajímavé je také, jak se vedení spolku postavilo k vyloučení dvou dalších, tentokrát pravicově laděných kolegů, stojících tou dobou v čele sociální komise. Vedení spolku vysvětlovalo vyloučení těchto funkcionářů tím, že „národní studentstvo trestá nejen zloděje, nýbrž i ty, kdož řádně nekonají svou povinnost.“ Celý leták formátu A4 následně končil provoláním: „Kdo je pro pořádek, proti demagogii, pro klidnou a poctivou práci ve *Všehrd* BUDE VOLIT NÁRODNÍ KANDIDÁTKU!“³⁶¹ Pojmy jako *demagogie* či *fašismus* ale oplývaly v největší míře hlavně letáky vydávané levicovou spolkovou opozicí.

Radikálnější podoba a větší četnost letáků na straně „pokrokových“ členů spolku vyplývá ve velké míře z opozičního postavení levicové části členstva právnického spolku. Spolková opozice se ve svých letácích často snažila vystupovat proti „zpolitizovanému“ správnímu výboru, což byl požadavek jistě chvályhodný, ale při kritickém posouzení je zcela zřejmé, že podobná provolání stavící stavovské zájmy před ty politické se tak jako tak stávala právě prostředkem politického boje. Jak si pak jinak vysvětlit ostatní dochované letáky levicové opozice *Všehrdu* s titulky jako „Proti klerikálovi Královci a jeho fašistickým spojencům!“³⁶² nebo „Pryč s úderníky fašismus!“ či „Obviňujeme...Nár.demokratické-klerikálně-ligistické a fašistické vedení *Všehrdu*.“³⁶³ Ve výčtu podobných nadpisů a stejně

---

³⁶¹ AUK, Všešudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Kdo kradl ve Všehrd*?

³⁶² AUK, Všešudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. Leták *Proti klerikálovi Královci a jeho fašistickým spojencům*.

³⁶³ AUK, Všešudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. Leták *Obviňujeme...nár.*

laděných programů opozičních skupin v právnickém spolku bychom mohli samozřejmě pokračovat dál. Podívejme se však spíše na to, jaká uskupení se k všehrdské opozici hlásila, což lze sledovat právě na „podpisech“ zkoumaných letáků.

Pro levicově laděné studenty a jejich organizace byla ve třicátých letech charakteristická silná snaha o sjednocení celého proudu v jednu zastřešující organizaci. Těch pak vzniklo sice několik, ale i přesto se zdá, že se levicovní studenti dokázali do velké míry sjednotit, což jim přineslo (pochopitelně spolu s neutuchajícími důsledky hospodářské krize) vůdčí postavení v centrálním ÚSČS, v jehož čele stanuli po šestileté přestávce v roce 1936. Na právnické fakultě v průběhu třicátých let působilo několik levicově laděných skupin vystupujících proti „národnímu“ vedení spolku. Nejradikálnější forma právnických opozičních letáků pocházela z dílny studentů hlásících se ke *Komunistické studentské frakci*.³⁶⁴ Další letáky pocházející z provenience mladých levicových právníků pak byly nejčastěji „podepsány“ právě názvem nějakého uskupení sdružujícího všechny levicově laděné skupiny. Ve všehrdské opozici tak stál například *„Demokratický blok právníků“*³⁶⁵ sdružující jak sociální demokraty a národní socialisty, tak komunisty, dále pak JNPS, *Studentská levá fronta (programová oposice ‚Všehrdu‘)*³⁶⁶, *„Akční výbor všehrdské oposice“*³⁶⁷ nebo *„sjednocená pokroková kandidátka“*³⁶⁸. Většina letáků těchto uskupení požadovala téměř vždy *„odstranit fašistické vedení našeho spolku“*³⁶⁹ nebo jmenovitě útočila na členy „národního“ správního výboru.

Mezi programovými body a provoláními útočícími na „národní vedení“ spolku se však v levicových letácích objevovaly i požadavky směřující do sociální oblasti snažící se získat pro opozici ve spolku více jeho členů. Na těchto požadavcích lze opět demonstrovat, že i ve spolku s poměrně hlučnou opozicí vyjadřovali studenti obou směrů v sociálních otázkách

---

Demokratické-klerikálně-ligistické a fašistické vedení Všehrdu.

³⁶⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. Leták *Proti demagogii ‚národní‘ oposice!*

³⁶⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Kolegyně a kolegové!*.

³⁶⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Všem členům ‚Všehrdu‘!*

³⁶⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Leták *Kolegyně a kolegové!*

³⁶⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. Leták *Studium, práci, život mladým!*

³⁶⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 181 – JNPS – plakáty a pozvánky. Leták *Studenti právníci!* (1933).

obdobné názory. Oba tábory tak například vystupovali proti úsporné politice vlády, proti prodlužování koncipientské praxe nebo proti zvyšování školného. V některých požadavcích se sice rozcházeli, jak bylo naznačeno výše, ale i přesto dokázali zejména na tomto poli spolupracovat a na prvním místě hájit zájmy studující mládeže.

Událostmi, na kterých se pochopitelně ukázal antagonismus obou táborů uvnitř spolku, byly každoroční valné hromady. Valným hromadám spolku samozřejmě předcházely různé letákové akce vyzývající studenty k volbě té či oné kandidátní listiny. Ukažme si tedy, jak mohl vypadat volební program pravicového vedení v kontrastu s programem levicové opozice. Na pozici starosty kandidující (a nutno dodat, že následně i vítězí) Jiří Královec před valnou hromadou v roce 1934 například představil svůj program na celých čtyřech prvních stranách *Spolkového věstníku*, kde bylo oznámeno, že byl jako místostarosta spolku správním výborem „jednomyslně designován na starostu“. Sám Královec pak složil hold stávajícímu starostovi, pochválil dosavadní vedení *Všehrdy* za jeho „blahodárnou“ práci pro národ a právnícký stav a vytyčil svůj program v sociální oblasti.³⁷⁰ Levicové opoziční programy ze stejného období byly mnohem „nápaditější“, což pochopitelně vyplývalo z nutnosti upoutat na sebe pozornost pomocí radikálnějších hesel. „*Sjednocená pokroková kandidátka dra JOSEFA KUČERY*“ tak například nesla titulek „*Studium, práci, život mladým!*“ a očerňovala dosavadní „národní“ vedení *Všehrdy*. Pro zajímavost si ocitujme, kdo se podle „pokrokového“ volebního programu neměl dostat do vedení spolku: „*Nesmí to být hlasatelé 'vlasteneckých' frází fašistického česko-německo-židovského Svazu průmyslníků, kteří udělali z Československa hřbitov průmyslu. Nesmí to být lidé pana Preisse, který sám navrhuje 25 procent snížení platů soukromých a veřejných zaměstnanců- Nevěřte stoupencům 'pocitive' Stříbrného! Nesvěřte jim správu spolkového jmění. /.../ Odstraňte ze svých řad kulturní a politické reakcionáře! Proti národnostnímu a rasovému štvání bráníme pokrokové studenty a profesory! Neklademe své požadavky jako hesla a fráze, ale jako věcný a uskutečnitelný program v tomto okamžiku.*“³⁷¹ Při srovnání obou volebních programů je ale velmi zajímavé, že oba tábory slibovaly na sociálním poli prakticky totožné body s výjimkou odstupňování školného podle majetkových poměrů.

Opoziční skupiny (zejména ty levicové ve třicátých letech) se snažily, jak jsme mohli vidět, co nejvíce pošpinit stávající správní výbor spolku a dosavadní vedení naopak usilovalo

---

³⁷⁰ *Spolkový věstník*. 24.11.1934, roč. 2, č. 5. S. 35-38. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁷¹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326, Všehrd – výroční zprávy 1880-1938. Leták *Studium, práci, život mladým!*

o setrvání na své pozici. Nebylo proto výjimkou, když správní výbor při organizování nové valné hromady obeslal „spolehlivé“ členy spolku, které vybral jako pořadatelskou službu, dopisy s instrukcemi k průběhu akce. Tuto službu měla provádět pouze a jediné „pravice“ a vybraní studenti museli zaujmout taktické rozestoupení po sále, aby následně mohli pacifikovat opozičníky snažící se valnou hromadu rozbít.³⁷² Z pohledu do zápisů z valných hromad pak vyplývá, že pořadatelská služba musela skutečně velmi často zasahovat, když byla schůze rozbíjena „boxerskými meetingy“.³⁷³

A jak tedy valné hromady probíhaly z hlediska bojů vedení spolku a jeho opozice? Než se pustíme do tohoto přiblížení, tak je ještě nutné zmínit, že dvacátá léta skutečně nepřinesla (alespoň dle dochovaného materiálu) podobně vyhocené spolkové schůze, z čehož můžeme usuzovat, že v prvním desetiletí existence nového státu bylo studentské hnutí poměrně semknutým prostředím, do něhož byly zaneseny politické půtky zejména až v souvislosti s důsledky hospodářské krize nebo „přeplněností fakult“. Ve třicátých letech už byly valné hromady ale velmi bouřlivé, jak již bylo naznačeno v podkapitole o fungování studentských spolků. Výkřiky opozice, neutuchající potlesk zastánců vedení nebo boxerské etudy provázely v tomto období každou valnou hromadu právnického spolku. Situace někdy překročila i mez zákona, když například valná hromada spolku roku 1936 byla dokonce kvůli opozičním obstrukcím rozpuštěna policií.³⁷⁴ Opozice se snažila napadnout průběh valné hromady i po procedurální stránce, když v roce 1933 muselo policejní ředitelství v Praze z jejího podnětu vyšetřovat průběh shromáždění a volby na něm konané. Stížnost levicových studentů byla sice nakonec zamítnuta, ale celá událost opět přilila nevraživost mezi oba tábory.³⁷⁵ Ke sporům docházelo i na samotných koncích valných hromad, které se často v obecním domě na Smíchově protáhly až do brzkých ranních hodin. Shromáždění bylo zvykem zakončovat zpěvem státní hymny. Valná hromada roku 1935 proběhla jako každá jiná – rozpory, křik, hádky a vítězství pravice. Na konci zasedání začali přítomní podle zvyklosti zpívat státní hymnu, což ale narušili příslušníci opozice, kteří za zpěvu písně *Rudý prapor* začali opouštět sál. O tom, že byla spolková shromáždění ve třicátých letech vždy ve znamení výbušné atmosféry, svědčí i poměr, kterým pravice většinou vítězila ve volbách do

---

³⁷² AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všešrd – protokoly ze schůzí 1926-1936.

³⁷³ *Spolkový věstník*. 15. 11. 1933, roč. 1, č. 4. S. 25. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všešrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁷⁴ *Spolkový věstník*. 21. 11. 1936, roč. 4, č. 7. S. 85. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všešrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁷⁵ *Spolkový věstník*. 1. 10. 1933, roč. 1, č. 3. S. 14. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všešrd – Studentský věstník 1933-37.

spolkového vedení. V roce 1935 získal zvolený starosta Antonín Uxa například 633 hlasů, přičemž jeho „pokrokový“ protikandidát Gustav Kozák celých 457 hlasů dalších.³⁷⁶ Z hlediska tohoto poměru se pak nelze divit, že poměrně silná opozice a o trochu silnější zastánci vedení spolku vytvářeli vždy bouřlivou kulisu, kterou se předsedajícím dařilo uklidňovat jen stěží.

Prvorepublikové studentské hnutí se stávalo ve veřejném prostoru výrazným politikem i mimo samotné prostředí studujících. Novináři se pravidelně zúčastňovali valných hromad spolků, na kterých jim byl vždy vyčleněn dostatek místa v předních řadách a studenti sami se často obraceli na politiky „svých“ směrů s určitými žádostmi nebo je přímo volili čestnými členy vlastních spolků. Události spojené s prostředím studentského hnutí nenechávaly bez povšimnutí ani hlavní československé deníky. Ve svých článcích se pak pochopitelně vyjadřovaly na základě svého politického zaměření (připomeňme, že prvorepublikové deníky lze označit za „stranické“), přičemž tímto prizmatem hodnotily i události ve studentském prostředí. Levicově zaměřené deníky hájily s ohledem na právnický spolek zájmy spolkové opozice, zatímco deníky pravicové stály plně na straně spolkového vedení. Deníky obou politických směrů zajímala samozřejmě kauza defraudovaných peněz v sociální komisi *Všehrdu*, jejíž příčiny i průběh každý z deníků interpretoval po svém.

K „*Vítězství národní myšlenky ve 'Všehrdu'*“, jak zněl název jeho článku, se však vyjádřil například i Karel Kramář v úvodníku *Národních listů* ze dne 25. listopadu 1931. Autor článku se bál, že ve studentském hnutí pomalu začíná vítězit „*povrchní, studený internacionalism*“ levicově zaměřené mládeže, a byl tedy šťastný „*ne stranicky, nýbrž národně*“, že ve *Všehrdu* obhájili své vedoucí postavení zástupci pravice. Po tomto pění chvály na „národní“ mládež ale Kramář přešel do útoku a obvinil z národní vlačnosti studenty-agrárníky, kteří se v dobách hospodářské krize často objevovali na straně svých „pokrokových“ kolegů.³⁷⁷ Politici si tak na stránkách periodik vyřizovali vlastní politické boje skrze studentské prostředí. Na Kramářovy výtky tedy pochopitelně nemohl nezareagovat agrárnický *Venkov*. Agrární politici věnovali své studující mládeži prostor svého deníku i v jiných souvislostech. Vždy se však u nich polemiky ze studentského prostředí točily kolem jediného tématu – poměrného zastoupení ve spolcích, zejména ve *Všehrdu*. I odpověď národním demokratům mířila tímto směrem. Mladí agrárníci se podle *Venkova* spojením s levicovými studenty nevzdali vlastenectví a nacionalismu, nýbrž se pouze snažili, aby byl ve

---

³⁷⁶ *Spolkový věstník*. 20. 11. 1935, roč. 3, č. 7. S. 24. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Studentský věstník 1933-37.

³⁷⁷ KRAMÁŘ, K. Vítězství národní myšlenky ve „*Všehrdu*“. *Národní listy*, 25. listopadu 1931. S. 1.

spolku přijat princip poměrného zastoupení, protože si přáli spolek „*oborový a nepolitický*“.³⁷⁸

Otázka poměrného zastoupení ve studentských spolcích rezonovala *Všehrdem* a deníky věnujícími mu pozornost v průběhu celých třicátých let a stala se také hlavním předmětem sporu mezi pravicovým spolkovým vedením a jeho levicovou opozicí. Dvacátá léta, jak již bylo zmíněno, znamenala pro právnický spolek z hlediska vnitřních soubojů relativní klid. Do roku 1929, kdy se vedení spolku chopili studenti pravicoví (často členové mladé generace národní demokracie) totiž levicově laděné správní výbory poskytovaly většinou dvě místa ve svém středu i studentům z nezvolené opozice. Poslední rok dvacátých let ale znamenal v tomto ohledu změnu. Pravicové vedení na základě většinového volebního systému v následujících letech vždy zvítězilo a veškerá místa ve správním výboru obsadilo pouze svými sympatizanty. Od této doby se tedy datují bouřlivé valné hromady, na kterých se levicově laděná opozice snažila tuto situaci změnit. Toho chtěla dosáhnout změnou spolkových stanov tak, aby byl většinový volební systém nahrazen poměrným. Tato myšlenka nebyla z demokratického hlediska určitě zcela od věci, protože spolková opozice byla většinou velmi silná a na valných hromadách pro její kandidáty hlasovalo i více než čtyřicet procent přítomných členů spolku. Jakým způsobem ale oba tábory argumentovaly pro ten či onen způsob voleb?

Snaha o změnu stanov nezůstala bez povšimnutí ani u československých deníků. Národně socialistický deník *A-Zet* se na svých stranách například zastával „pokrokové“ opozice ve *Všehrdu* dne 4. listopadu 1932. (Povšimněme si, že většina článků o studentském prostředí samozřejmě pocházela z období okolo konání spolkových valných hromad.) Redaktoři *A-Zetu* prakticky přesně opakovali požadavky a výtky spolkové opozice. Ukažme si tedy v návaznosti na jejich článek, čím argumentovali pokrokoví studenti pro změnu spolkových stanov. Většinový volební systém byl podle představitelů levice v celé republice naprostou anomálií, zvláště když byl procentuální rozdíl mezi vedením spolku a opozicí velmi malý. Jedině poměrné zastoupení by bylo v očích levicově smýšlejících demokratické a vedlo by spolek pouze ke stavovské práci, nikoli ke snahám politickým. Poměrné zastoupení podle opozice tedy představovalo „nepolitický“ spolek. Druhá změna stanov se měla týkat procedurálních záležitostí. „Pokroková“ opozice si ústy národně socialistického deníku stěžovala, že samotné volby správního výboru se odehrávají až na konci valných hromad, přičemž ty většinou trvají sedm osm hodin až do brzkého rána. Tento aspekt podle levice způsobuje, že někteří studenti s menším zájmem o spolkové záležitosti ze shromáždění

---

³⁷⁸ Dr. Kramář o *Všehrdu*. *Venkov*, 27. listopadu 1931. S. 5.

odcházejí, než se vůbec začne volit, a že takto dlouhá doba a velké množství lidí v jedné místnosti způsobují, že únava spojená s neustálou propagací „národního“ vedení může způsobit různé nesrovnalosti.³⁷⁹ Je však nutné dodat, že natahování valných hromad bylo často způsobeno obstrukcemi spolkové opozice.

„Pokrokoví“ studenti dokázali na platformě požadavku poměrného zastoupení získat do svých řad prakticky všechny levicově laděné členy spolku hlásící se dříve k různým politickým směrům. A jak jsme mohli vidět, tak se na stranu opozice přidali i studenti-agrárníci. Národně socialističtí akademici pak toto účelové spojení přesně vystihli na stránkách svého časopisu *Volnost*: „*Máme zcela jistě rozličný názor na většinu otázek světového názoru a politiky, ale tím, že se scházíme v odborovém boji, dokazujeme, že nám nejde o nějakou nadvládu nějaké politické strany nad Všehrdem, ale o to, aby výbor Všehrdu byl reprezentantem všeho studentstva.*“³⁸⁰ V roce 1936 dokonce vznikla na základě požadavku o zavedení poměrného zastoupení ve studentských spolcích s dosavadním pravicovým vedením studentská organizace s názvem *Demokratický blok*, jejímž hlavním cílem bylo prosazení tohoto volebního principu.³⁸¹ Tou dobou se hnutí „pokrokových“ studentů cítilo velmi silné, protože se chopilo moci v ÚSČS, z něhož se snažilo ovlivňovat fakultní spolky držené dosud v rukou pravice. Jak již ale víme, ve *Všehrdu* se levicovní studenti k moci v průběhu třicátých let nikdy nedostali, z čehož vyplývá, že ve spolku až do konce prvorepublikového období zůstal platný většinový volební systém. A jaké argumenty pro jeho zachování naopak používali zástupci mladých „národních“ právníků?

Na článek *A-Zetu* odpověděl ve svém *Expresu* například i Jiří Stříbrný. Jeho antisemitsky zaměřený článek zdaleka nemůžeme považovat za reprezentativní výpověď vedení spolku o volebním systému, ale ukažme si, jakým způsobem se spolkové dění opět dostalo na stránky denních periodik. Jiří Stříbrný tvrdil, že „*levice chce změnu stanov, aby se 'Všehrd' stal platformou pro rudo-zeleno-židovskou politickou demagogii*“. A pokračoval: „*Její monstrosní návrh na změnu stanov bude jistě odmítnut tak, jak toho zasluhuje. Nepomohou mu k vítězství ani Židé, sehnání k podpoře levice se všech stran světa.*“³⁸² Vedení mladých právníků pochopitelně nikdy a ani v žádné jiné souvislosti nepoužívalo stejný tón

³⁷⁹ K boji o Všehrd. *A-Zet*, 4. prosince 1932. S. 7.

³⁸⁰ BALLENGER, K. *Proč jsme pro poměrné zastoupení ve Všehrdu*. In: *Časopis národně socialistického studentstva Volnost*, 1932. S. 2. AUK, Všešudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936.

³⁸¹ AUK, Všešudentský archiv, karton B 285 – JNPS – drobné tisky, spolkové knihy. *Dohoda o Demokratickém bloku v Praze*. 20. 10. 1936.

³⁸² STŘÍBRNÝ, J. Marná snaha levičáků o dobytí „Všehrdu“. *Expres*, 7. listopadu 1932. S. 3.

jako autor předchozích vět. Podívejme se tedy naopak, jakými argumenty s racionálním základem zdůvodňovali „národní“ studenti výhody většinového volebního systému.

Návrh na zavedení poměrného zastoupení byl opozicí podáván kontinuálně na všech valných hromadách spolku od roku 1930. Nikdy však v hlasování nebyl schválen, takže „národní“ vedení *Všehrd* muselo po celé zmíněné období čelit útokům ze strany levicově laděných studentů i novinářů. Hlavním argumentem zastánců většinového volebního systému byla větší práceschopnost správního výboru, ve kterém tak prakticky nevznikaly žádné rozpory a který se tedy mohl plně soustředit na svou práci a nemusel řešit ideologické rozbroje mezi svými členy. Hledání kompromisu v poměrném zastoupení by podle pravicových studentů také vždy nutně vedlo ke ztrátě času a energie, přičemž by ani jedna ze stran nechtěla přijmout plnou zodpovědnost za určitá rozhodnutí, čímž by se opět snižovala akceschopnost celého orgánu. V neposlední řadě hájili „národní“ studenti demokratičnost většinového volebního systému v době, kdy se v Československé republice téměř nikde nevyskytoval, také poukázáním na používané volební systémy v „nejdemokratičtějších zemích světa“ (myšlena Velká Británie a Francie).³⁸³ Národní vedení ale dokázalo připustit, aniž by však ze svého názoru nějak výrazně slevilo, že většinový volební systém není dokonalý. Po tom, co jim tuto skutečnost vytkli i redaktoři *Lidových novin*, se starosta spolku Jiří Královec uchýlil k následujícímu vyjádření, jehož citováním uzavřeme část našeho textu zabývající se spolkovým volebním právem, přičemž zůstane jen na čtenáři, aby rozsoudil, který z volebních principů by se pro prvorepublikový právnický spolek hodil lépe. Nyní už tedy starosta Královec: „*Formy studentského sdružování v dnešní podobě jsou demokratické. Více zdemokratisovati nejdou z důvodů praktických i z důvodů 'studentského ústavního práva'.* Víme, že nejsou dokonalé a že musíme nésti s jejich výhodami i jejich nevýhody. Hledme alespoň tyto nevýhody zmírňovati demokratickou diskusí a úctou k opačným názorům. Budme raději gentlemany nežli hyperdemokraty.“³⁸⁴ Škoda jen, že se vedení spolku nedokázalo těchto slov vždy a za každých okolností přidržet, zejména například po podpisu Mnichovské dohody.

Spory mezi spolkovým vedením a opozicí vyvrcholily v roce 1936, kdy byla dokonce policejně rozpuštěna valná hromada spolku. Tato událost pochopitelně vyvolala vlnu útoků ze strany levicových studentů a s nimi sympatizujících deníků. Rozpory se již netočily kolem

---

³⁸³ *Spolkový věstník*. 3. 4. 1936, roč. 4, č. 4-5. S. 54-55. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

³⁸⁴ KRÁLOVEC, J. Demokracie ve studentstvu. *Spolkový věstník*. 6. 4. 1935, roč. 3, č. 2. S. 4. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

poměrného zastoupení, šlo pouze o snahu co nejvíce očernit zástupce druhého tábora. Celou situaci dobře vystihl tehdejší člen správního výboru Jaroslav Klíma, když dění ve spolku zhodnotil slovy: „*Minuly doby, kdy politické boje ve studentstvu vedly se gentlemany; dnes jde o vítězství za každou cenu. Dosud však vždy byly šetřeny aspoň nejzákladnější zásady fair play.*“³⁸⁵ „Národní“ správní výbor tak musel sáhnout k dementování zpráv otištěných v levicově laděných denících, k čemuž využil v období mezi rozpuštěnou a nově svolanou valnou hromadou časopis *Spolkový věstník*.

Správní výbor tedy sáhl jednak k vysvětlování útočných zpráv ve svém oběžníku, dále rozeslal několik tiskových oprav a právní zástupce spolku podal řadu žalob. A z čeho vůbec deníky *Právo lidu*, *Večerní České slovo*, *Rudé právo*, *Haló noviny*, *A-Zet*, ale také *Lidové noviny* vinily „národní“ vedení *Všehrdy*? *Večerní Právo lidu* uvedlo, že policejní komisař, který rozpustil valnou hromadu v souvislosti s urážkami hlavy cizího státu (Adolfa Hitlera) ze strany opozice, „s počátku trpěl fašistické rejdy všehrdských vůdců“. Dále sociálně demokratický deník popisoval průběh shromáždění následujícími slovy: „...vrhli se spolkoví pořadatelé sjednocenečtí úderníci v šedých košilích na příslušníky levice a počali řídit.“ V tom všem pak redaktoři *Práva lidu* spatřovali „hakenkrajclerské“ metody spolkového vedení. Správní výbor *Všehrdy* všechna tato nařčení pochopitelně popřel, i když my víme, že pořadatelská služba byla přísně vybírána. O stejnokrojích jsme však žádnou zmínku nenašli. Nepravdivost levicových tvrzení ze stránek *Práva lidu* byla dokonce přiznána druhý den samotnou redakcí deníku. Zpráva o rozpuštění valné hromady *Všehrdy* byla podle redakce „skreslená pisatelem Otto Wiessem“ a „dostala se do našeho listu předstíráním, že jde o oficiální zprávu Sdružení soc. dem. studentstva.“ *České slovo* pak například obviňovalo vedení spolku z „terorizování“ řečníků opozice nebo z přemrštěných výdajů na spolkové akce. Na to správní výbor reagoval jednoduchých vysvětlením. Víno a likéry byly opravdu zakoupeny v hodnotě 1115 Kč, národně socialistický deník ale již nevzal v potaz skutečnost, že se také za 3638 Kč následně prodaly. Nařčení z nacistických pozdravů ze strany *Halo novin*, pak správní výbor pouze odbyl slovy, že „*Halo noviny každý zná*“, tudíž nebylo potřeba se k jejich útokům jakkoliv vyjadřovat. Všechny výše zmíněné deníky také uváděly, že byla valná hromada policejně rozpuštěna kvůli nelichotivým výrokům člena správního výboru spolku na adresu prezidenta republiky. Agentura ČTK, jejíž korespondent se

---

³⁸⁵ KLÍMA, J. Prohlášení kolegy Klímy. *Spolkový věstník*. 21. 11. 1936, roč. 4, č. 7. S. 87. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

shromáždění účastnil také, však uvedla, že byla valná hromada rozpuštěna kvůli obstrukcím opozice při řeči jednoho ze členů spolkového vedení.³⁸⁶

Poslední útok levicových deníků se týkal nám již dobře známé události, kvůli které se správní výbor *Všehrdy* dostal do sporu s novým „pokrokovým“ vedením ÚSČS. Správní výbor právnického spolku byl nařčen z toho, že důsledně neprosazoval odmítnutí prodloužení koncipientské praxe, když nakonec neuspořádal domluvenou generální stávku studentů vysokých škol. My však víme, že toto nařčení bylo skutečně liché, protože ke stávce nedošlo kvůli aktivitám *Ústředního svazu československého studentstva*, který v době plánované stávky narychlo uspořádal „mírovou manifestaci“ na základě přijetí zákona o půjčce na obranu státu, proti němuž v Národním shromáždění hlasovali zejména komunističtí poslanci.

Každý studentský spolek v prvorepublikovém období pěstoval různě vřelé vztahy s různými vysokoškolskými profesory nebo představiteli státní moci. Obecně však platilo, že od vlastních fakultních pedagogů se studentským organizacím dostávalo téměř vždy podpory. I v těchto vztazích však hrála velkou roli politická orientace toho kterého učitele nebo spolku. Někteří profesori tak mohli podporovat spolkové vedení, jiní naopak sympatizovali se spolkovou opozicí. Nejinak tomu bylo i na Právnické fakultě univerzity Karlovy, kde byla politická báze tohoto vztahu zdůrazněna také tím, že se profesori práv často zapojovali do veřejného života i v politických rolích. Každá studentská organizace vyjadřovala svou úctu k vrcholným představitelům akademické obce nebo politického života zejména jejich zvolením za čestné členy spolku, pozvánkami na valné hromady a jiné spolkové schůzi nebo zasíláním gratulačních dopisů. Jak to ale vypadalo, když se střetl právnický spolek v čele s „národním“ vedením s „pokrokovým“ profesorem hájícím zájmy všehrdské opozice?

Novinová polemika, během které bylo studentské hnutí opět využito k politickým bojům, se odehrála na konci listopadu roku 1932. Odstartoval ji článek profesora FF UK Jana Blahoslava Kozáka ve *Večerním Českém slovu* s názvem *Kam spěje nynější studentstvo? Fašismus je vzteklinou ohrožené buržoasie*, ve kterém tento profesor dějin filozofie mimo jiné napadl pravicové vedení právnického spolku. Útoky a obvinění si však správní výbor *Všehrdy* nenechal líbit a postavil se za podpory pravicově laděných deníků proti akademickému hodnostáři.

J. B. Kozák ve svém článku varoval před fašismem a projevy krajního nacionalismu. Přitom však také upozornil na to, že se ve *Všehrdy* dostali do čela národní studenti „machinacemi“ a že jsou z nich pouze přísluhovači národní demokracie s jejím fašismem a

---

³⁸⁶ *Spolkový věstník*. 21. 11. 1936, roč. 4, č. 7. S. 88-92. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

„šejdrem“. V závěru článku pak profesor také volal po zavedení poměrného volebního systému ve studentských organizacích.³⁸⁷ Správní výbor *Všehrdy* odmítl nařčení z „machinací“ na valné hromadě a rozhodl se podat stížnost do rukou rektora Univerzity Karlovy. Polemika, do které se zapojily jak pravicové, tak levicové deníky, vedení *Všehrdy*, akademický senát a pochopitelně i J. B. Kozák trvala několik měsíců. Správní výbor právnického spolku podle vlastních slov respektoval „učitelský úřad“ profesora Kozáka, takže nakonec neodeslal trestní oznámení kvůli přestoupení zákona proti útisku Státnímu zastupitelství v Praze, i když měl jeho text již připraven.³⁸⁸ Stížnost u rektora UK a akademického senátu totiž částečně uspěla. Univerzitní hodnostáři včetně profesora Kozáka, děkana filozofické fakulty Horáka, proděkana lékařské fakulty Weignera a referenta akademického senátu Krčmáře přijali pozvání právnického spolku a prohlédli si jeho spolkové místnosti. Členové správního výboru své hosty provedli, vyložili jim vše důležité a nechali je i zkontrolovat spolkovou agendu. Celá výprava univerzitních činitelů nakonec ocenila spolkovou knihovnu a uznala, že správní výbor nijak nepochybil. Jan Blahoslav Kozák následně učinil prohlášení, s jehož zněním však správní výbor *Všehrdy* nesouhlasil a profesor následně odmítl učinit prohlášení jiné, takže ke smíření nedošlo.³⁸⁹ Nedošlo k němu ani po zásahu ministra Krofty, který byl zároveň předsedou *Společnosti přátel studentstva*. Kamil Krofta vyzval J. B. Kozáka, aby se vzdal svého místa ve výboru společnosti, již Krofta předsedal. To profesor Kozák také odmítl a naopak opět obhajoval své názory v úvodníku *Českého slova*.³⁹⁰ Zaslal také vysvětlující dopis ministru školství Kroftovi, ve kterém však znovu hájil své názory, i když již zapochyboval a litoval formy, kterou své myšlenky prezentoval.³⁹¹

Provázanost studentských organizací a skupin s univerzitními hodnostáři je jasně patrná na rozuzlení celé situace, které se však dostavilo až o necelý rok později. J. B. Kozák stál svým politickým zaměřením na straně levicové opozice *Všehrdy*, rektor Univerzity Karlovy Karel Domin, zapálený nacionalista, jak ještě uvidíme, zase na straně pravicového

³⁸⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 263, SČsM - výroční zprávy. *Výroční zpráva* za rok 1932-33. S. 5.

³⁸⁸ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 213, Všehrd – novinové články, přednášky 1934-36. *Trestní věc officiosní*. Neodeslané oznámení Všehrdy na J. B. Kozáka Státnímu zastupitelství v Praze ze dne 22. prosince 1932.

³⁸⁹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 7-8.

³⁹⁰ *Causa Kozák*. Národní listy, 4. 2. 1933, roč. 73, č. 34. S. 4.

³⁹¹ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 213, Všehrd – novinové články, přednášky 1934-36. Dopis profesora J. B. Kozáka zplnomocněnému ministrovi Kamilu Kroftovi ze dne 29. 12. 1932.

vedení spolku. „Mateřský“ spolek profesora Kozáka *Spolek posluchačů filosofie* z FF UK se svého učitele pochopitelně zastal, což způsobilo mimo jiné to, že *Všehrd* s touto organizací následně přerušil veškeré kontakty, protože jeho vedení považovalo jednání filozofů za porušení studentské solidarity.³⁹² Zastání mladí právníci ale již tradičně našli u svých medických kolegů zastávajících v politické rovině stejný směr. Rektor Domin pak zaslal správnímu výboru právnického spolku vyjádření komise akademického senátu zabývajících se „útokem“ na spolek v tomto znění: „*Odpovídaje na Váš dopis, oznamuji, byv k tomu zmocněn jednomyslným usnesením akademického senátu ze dne 24. Listopadu 1933, že akademický senát vyslechnuv zprávu komise pověřené úkolem zjistiti úroveň statutární činnosti Všehrd, může s uznáním vysloviti o této činnosti jako o velmi zdárné a v mnohém směru záslužné.*“³⁹³ Dodejme ještě, že ani policejní ředitelství nevyhovělo stížnosti spolkové opozice na průběh voleb během sledované valné hromady, takže vedení *Všehrd* mohlo být s výsledkem celé situace poměrně spokojené.

Politické boje mezi spolkovou opozicí a jeho vedením patřily ke každodennímu chlebu prvorepublikového studentského hnutí. Třecích ploch mezi oběma tábory bylo několik, přičemž ve *Spolku československých právníků Všehrd* se objevily zejména v otázce poměrného zastoupení ve spolkovém vedení. V průběhu dvacátých let, kdy stáli v čele spolku až do roku 1929 studenti levicoví, probíhaly valné hromady poměrně klidně. Ve třicátých letech, ale došlo na základě výše naznačených skutečností ke změně - valné hromady se změnilly v bojová pole. „Národní“ studenti si ve *Všehrd* sice udrželi v průběhu třicátých let potřebnou většinu, ale důsledky hospodářské krize neustále značně posilovaly pozici levicově laděných opozičních skupin. K jistému zpolitizování studentského prostředí vedl především zájem politiků a jejich deníků vyřizovat si své vlastní účty na platformě mládeže. Z tohoto hlediska lze však také zmínit, že prvorepublikoví studenti byli skutečně vnímáni jako důležitá součást společnosti, takže se nelze divit, že události ryze studentské vyvolávaly širší veřejnou debatu. Souboje motivované politickým smýšlením skutečně provázely historii všech prvorepublikových studentských spolků, v některých oblastech se ale studentské hnutí jevílo jako poměrně názorově jednotné. Nejdůležitější shoda panovala mezi studenty různého politického zaměření v otázce sociální péče o vysokoškolské posluchače, což byla také hlavní náplň práce všech studentských organizací. Levicová opozice sice obviňovala pravicové

---

³⁹² AUK, Všestudentský archiv, karton B 456, *Všehrd* – protokoly ze schůzí správního výboru. Zápis 6. řádné schůze správního výboru konané dne 24. 1. 1933.

³⁹³ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 3-4.

vedení spolku z fašismu, ale zároveň na sociálním poli kladla stejné požadavky. V následující kapitole se tedy zaměříme na to, jak vypadal deklarovaný nacionalismus mladých „národních“ právníků.

10. Spolek s „národním“ vedením

Nacionalismus v meziválečném Československu stál rozhodně na okraji politického spektra. Je však možné sledovat, že v období hospodářské krize se některé skupiny obyvatel přidávaly k různým politickým organizacím směřujícím k radikálnímu nacionalismu. Ten se v ČSR objevil i po skončení první světové války, kdy měl však podobu jakési hrdosti a nadšení. Postupem času se čeští nacionalisté a fašisté dostávali stále více do protizákonného postavení, jak je nejlépe patrné z akce *Národní obce fašistické* Radoly Gajdy v roce 1933. Tento tzv. židenický puč byl však hned od počátku odsouzen k nezdaru. Československé státní orgány ho okamžitě potlačily a jeho strůjce, i když mnohdy za nejasných okolností, odsoudily. Mnohonárodnostní prostředí ČSR jistě podobným uskupením poměrně nahrávalo, ale bezkonceptnost těchto organizací způsobila, že v československém politickém životě sehrály skutečně pouze marginální roli. Větší šanci na úspěch tak nepochybně měla radikalizující se křídla pravicových politických stran. Hospodářská tíže z počátku třicátých let znamenala na tomto poli ještě větší zostření poměrů. Nově vytvořené *Národní sjednocení* zastřešující téměř všechny podobně smýšlející organizace ale také úspěchu nedosáhlo, takže se radikálně nacionalistický charakter české společnosti mohl naplno projevit až po podpisu Mnichovské dohody.³⁹⁴

Nacionalistické tendence se, jak ještě uvidíme, objevily i v českém studentském hnutí v Praze. Některé události spojené s vysokoškolským prostředím jako demonstrace za *numerus clausus* nebo tzv. insigniáda tuto skutečnost na první pohled jasně dokládají. I samotné vymezení některých skupin studentů jako „národních“ ukazuje, že studentští představitelé skutečně tíhli k nacionalismu. Jak se však nacionalismus v řadách studentského hnutí projevoval? To je otázka, na níž bude nejlépe hledat odpověď právě u *Spolku československých právníků „Všehrd“*, jehož vedení se jako „národní“ vymezovalo od roku 1929 až do konce prvorepublikového období. Zjednodušeně lze říci, že důsledky hospodářské krize radikalizovaly jak pravicově, tak levicově smýšlející studenty. Částečně jsme si již ukázali, kam směřovaly požadavky těchto skupin na sociálním poli, které bylo skutečně tím nejdůležitějším prostorem, v němž se studenti angažovali. Jak se ale projevila tato radikalizace poměrů ve vztahu studentů k nacionalismu? V neposlední řadě také nesmíme přehlédnout vztah mladých právníků k jejich kolegům německé národnosti studujícím v Praze. Na základě české historické paměti se jistě obecně očekává, že vztah těchto dvou

---

³⁹⁴ PASÁK, T. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha, 1999. S. 82-96.

skupin musel být nutně napjatý a nevraživý. My se však pokusíme na základě dochovaného archivního materiálu přistoupit k této otázce bez nánosu těchto stereotypů. Z výše naznačených skutečností také vyplývá, že nacionální vymezení mladých právníků mohlo být daleko více způsobeno silnou opoziční skupinou jejich levicových kolegů uvnitř spolku, přičemž však ani nelze přehlédnout agitaci politických stran (viz novinové polemiky) nebo tíživé důsledky hospodářské krize.

I na tomto místě lze opět podotknout, že v archivních materiálech pocházejících z dvacátých let téměř nenalézáme žádné známky o tom, že by právnický spolek směřoval do náruče nacionalismu. *Všehrd* byl totiž veden levicově zaměřenými studenty, do jejichž správních výborů však byli často přijímáni i členové v té době opoziční pravice. V akademickém roce 1925-26 se pravicoví studenti ze správního výboru spolku tedy vyjádřili v tom smyslu, že *Všehrd* byl zaměřen národně a orientoval se na Slovanstvo.³⁹⁵ Jedná se však o jedinou zmínku v tomto duchu, kterou lze nalézt při zkoumání spolkových materiálů až do roku 1929. K obdobnému názoru přispívá také srovnání spolkových stanov pocházejících z obou desetiletí první republiky. Stanovy z roku 1922 vytvořené levicovým vedením spolku umožňují stát se činným členem každému posluchači právnické fakulty bez rozdílu. Správní výbor však mohl po udání důvodů přijetí člena zamítnout.³⁹⁶

O jedenáct let starší stanovy přetvořené již správním výborem „národním“ ale uvádějí, že se činným členem spolku mohl stát pouze student právnické fakulty s československým občanstvím, přičemž správní výbor mohl ještě po tomto omezení rozhodnout o nepřijetí.³⁹⁷ Změna stanov byla v tomto smyslu odhlasována již na valné hromadě *Všehrdu* konané 23. listopadu 1931.³⁹⁸ Valné hromady se zúčastnilo 1571 členů spolku, čímž byla daleko splněna podmínka přítomnosti šestiny činných členů pro změnu stanov. Z těchto studentů pak musely hlasovat pro změnu minimálně dvě třetiny přítomných, což je skutečnost, která potvrzuje, že se změnou opravdu souhlasila většina členů spolku.³⁹⁹ Jak již víme, pravicoví studenti v čele *Všehrdu* na tomto základě čas od času zamítli přijetí nového člena, jehož podezřívali z užších

---

³⁹⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – *Všehrd* – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1925-26*. S. 2.

³⁹⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd* – *Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 2.

³⁹⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd* – *Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1933. S. 2.

³⁹⁸ *Všehrd*. Roč. 13, č. 4, leden 1932. Obálka.

³⁹⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - *Všehrd* – *Spolek českých právníků* – výroční zprávy, stanovy 1880-1938. *Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“ v Praze*. Praha, 1922. S. 4.

kontaktů s radikální levicí a který by tedy z jejich pohledu příliš posílil levicovou opozice ve spolku. Proti komu však bylo primárně zaměřeno nařízení o přijímání pouze československých občanů? To se pokusíme rozklíčovat na dalších stránkách této práce. Zde pouze uvedme, že se nemohlo jednat o německé studenty, kterých na české právnické fakultě studovalo minimum, neb měli svou vlastní, a kteří také pochopitelně spadali do kategorie posluchačů s československou státní příslušností.

Událostí, při níž se poprvé projevil nacionalismus studentů z Československa, byly studentské demonstrace za zavedení *numeri clausu* na vysokých školách z listopadu 1929. Nacionalistické vášně studentů byly vyvolány zejména přeplněností poslucháren a nedostatkem ubytovacích možností pro vysokoškolské posluchače. Do pražských ulic však vyšli jak čeští, tak němečtí studenti zároveň a přitom se, jak by se dalo očekávat, nenapadali navzájem. Jejich společné protesty byli u českých studentů namířeny zejména proti studentům ze zahraničí, u studentů německých pak proti posluchačům židovského původu. Oba tábory také vystupovaly proti studiu studentů zchudlých. Demonstrace začaly po několika manifestačních schůzích *Spolku československých mediků*, kteří na Lékařské fakultě (poměrně objektivně) trpěli nedostatkem budov, poslucháren, laboratoří a vybavení. I když jim průvod Prahou nebyl policejním ředitelstvím povolen, studenti-medici se přesto vydali na pochod hlavním městem. K nim se poté přidávali další studenti z jiných fakult, ale celé shromáždění bylo nakonec tvrdě potlačeno policejním zásahem. S ním nesouhlasili pochopitelně jak sami studenti, tak ani tehdejší rektor UK Jindřich Matiega, který se postavil na stranu studentů jednak ve věci policejní akce, jednak ve věci studentských požadavků.⁴⁰⁰

Zmíněné demonstrace uvrhly studentské prostředí opět do zájmu veřejnosti. V právnickém spolku také následně přispěly ke změně spolkového vedení, když byl těsně po demonstracích do čela spolku zvolen pravicový správní výbor. Zatímco levicové vedení *Všehrdu* ještě v dubnu 1929 protestovalo proti jakémukoliv *numeri clausu* (a studentským uniformám),⁴⁰¹ vedení „národní“ se ihned v lednu 1930 připojilo k memorandu ÚSČS. Centrální studentská organizace vedená taktéž zástupci pravicových studentů adresovala své memorandum všem ministerstvům a parlamentním klubům v ČSR. My se nyní blíže

---

⁴⁰⁰ ŠTEMBERKOVÁ, M. *Několik literárních zastavení na téma „pražský student“*. S. 70-73. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.

⁴⁰¹ AUK, Všestudentský archiv, karton B 393 – ÚSČS – projevy, memoranda, rezoluce 1925-34. *Memorandum Ústředního svazu československého studentstva ministerstvům a parlamentním klubům Č.S.R.* Leden 1930. S. 1.

podíváme, co požadovalo „bez rozdílu všechno československé studentstvo, které dnes tvoří jediný pevný celek, utvrzený srdečnou shodou českých a slovenských studentů, za spolupráce všech ostatních slovanských studentských spolků v našem státě.“ Jistě se nejednalo o vůli celého československého studentského hnutí, i když lze konstatovat, že na základě voleb konaných jak v jednotlivých spolcích, tak v centrálních organizacích memorandum shrnovalo názory většiny studentů. Pro naši práci je ale důležité, že „národní“ vedení zkoumaného právnického spolku se za memorandum plně postavilo.

Prakticky celý text memoranda reagoval na výše naznačené události. Studenti si stěžovali na nedostatek místností, vybavení, ale i učitelů na vysokých školách. Většina vysokých škol se skutečně nacházela již od vzniku republiky v určitém provizoriu, což studenti chtěli napravit. Dále požadovali zaručit zákonem svobodu akademické půdy, která podle nich (i podle rektora UK) byla policií narušena při demonstracích za *numerus clausus*. Zhruba stejně velký prostor věnovali tvůrci memoranda sociálním otázkám studujících, přičemž závěr textu obsahoval kapitoly pro nás v tuto chvíli nejzajímavější: „Ochrana domácí studované inteligence“ a „Cizinci na československých vysokých školách“. Podle studentských zástupců se v Československu množily případy, kdy se cizinci, kteří zde vystudovali, začali v ČSR trvale usazovat a zakládat si zde vlastní praxi. To podle nich „zvyšovalo existenční krizi našich státních příslušníků“ a státní orgány měli celou situaci řešit. Studenti navrhovali zpřísnění kontroly procesu, jakým nabývali cizinci československou státní příslušnost. Dále chtěli zvýšit ochranu domácího trhu práce „ve všech směrech“ a nakonec zakázat nostrifikaci vysokoškolských diplomů cizinců.⁴⁰² Tento bod memoranda se tedy již týkal lidí, kteří svá studia dokončili a chtěli pracovat v ČSR, čímž českoslovenští studenti opět ukázali, že otázka budoucího zaměstnání pro ně byla velmi palčivá. Jak ale představitelé studentského hnutí vnímali situaci kolem tehdejších studentů-cizinců na československých vysokých školách?

Čeští vysokoškolští studenti si stěžovali, že je v Československu vysoký počet cizinců studujících na zdejších vysokých školách, což dokládali statistikou srovnávající ČSR s ostatními evropskými státy. Také upozorňovali na fakt, že studenti-cizinci navštěvují československé vysoké školy nejvíce v Praze, což byla skutečnost, která přispěla k demonstracím právě v hlavním městě. Studenti si dobře uvědomovali, že velký příliv cizinců studujících na domácích vysokých školách byl způsoben zejména zaváděním *numerus clausus* pro židovské posluchače v okolních evropských státech (tou dobou zejména v Polsku). A jaké

---

⁴⁰² AUK, Všestudentský archiv, karton B 393 – ÚSČS – projevy, memoranda, rezoluce 1925-34. *Memorandum Ústředního svazu československého studentstva ministerstvům a parlamentním klubům Č.S.R.* Leden 1930. S. 19.

řešení celé situace studenti sami nabízeli? Předně měly být vystavěny nové budovy vysokých škol v ČSR, aby bylo možné tento příliv zahraničních studentů zvládnout. Dále však českoslovenští vysokoškoláci jednoznačně požadovali, aby byl na českých vysokých školách úředními opatřeními korigován počet studentů-cizinců. Žádali tedy zavedení *numery clausu* na etnickém základě. Československým občanům (rozuměj i Němcům) mělo být zabezpečeno přednostní právo na vzdělání. Zahraničním studentům měly být důkladně kontrolovány doklady a předchozí dosažené vzdělání a zároveň u nich měla být požadována znalost československého jazyka.⁴⁰³ Demonstrace za zavedení *numery clausu* a následné reakce studentského hnutí můžeme skutečně chápat jako projev nacionalismu mezi československými vysokoškoláky v Praze. Zástupci spolku *Všehrd* byli v této době v ústředních organizacích velice aktivní a samotné vlastní vymezení vedení spolku jako „národního“ nám naznačuje, že i právnický spolek zamířil tímto směrem.

Jak již bylo naznačeno, akademičtí hodnostáři se v souvislosti s demonstracemi přiklonili na stranu protestujících studentů. Zejména volali po svobodě akademické půdy, ale částečně podpořili i studentské požadavky z popsaného memoranda. A jak na demonstrace reagoval profesorský sbor právnické fakulty? Dne 27. listopadu 1929 odeslal rektor Univerzity Karlovy Matiega žádost o vyjádření ke studentským požadavkům profesorskému sboru právnické fakulty. Rektor se chtěl studentskými požadavky co nejdříve zaobírat v akademickém senátu, takže potřeboval vyjádření všech profesorských sborů Univerzity Karlovy, kterým studenti přednesli své stížnosti.⁴⁰⁴ Stejný požadavek vzneslo ve svém oběžníku adresovaném profesorským sborům i ministerstvo školství.⁴⁰⁵ Profesori práv tedy ihned zareagovali a zaslali rektorovi svá stanoviska. Otázka studia cizinců podle nich na právnické fakultě „nemá významu“, ale „nesnesitelný stav místností fakultních“ pro ně byl opodstatněným důvodem studentských nepokojů. Stavba nové fakultní budovy se podle nich příliš protahovala a zároveň také velmi zdražovala. Profesorský sbor se také postavil za požadavek zvýšení počtu odborných asistentů a učitelů na fakultě, což si žádal neustále se zvyšující počet studentů. Nakonec profesori práv ještě připustili, že je také nutné provést

---

⁴⁰³ AUK, Všestudentský archiv, karton B 393 – ÚSČS – projevy, memoranda, rezoluce 1925-34. *Memorandum Ústředního svazu československého studentstva ministerstvům a parlamentním klubům Č.S.R.* Leden 1930. S. 19-20.

⁴⁰⁴ AUK, fond Právnická fakulta UK, karton 92, inv. Č. 743, Studentské demonstrace. Dopis rektora UK ze dne 27. 11. 1929 zasláný profesorskému sboru Právnické fakulty UK.

⁴⁰⁵ AUK, fond Právnická fakulta UK, karton 92, inv. Č. 743, Studentské demonstrace. Oběžník Ministerstva školství a národní osvěty zasláný všem děkanátům vysokých škol v ČSR ze dne 3. 4. 1930.

reformu právnického studia, i když konkrétní představu reformy nevyjádřili.⁴⁰⁶ Vidíme tedy, že se profesorský sbor právnické fakulty za studentské požadavky částečně postavil, i když odmítl akceptovat jejich snahy o omezení počtu studentů-cizinců na univerzitě.

Listopadové události roku 1929 bezpochyby ve velké míře přispěly ke zvolení „národního“ vedení do čela *Všehrd*. Pravicoví studenti vydrželi v čele spolku až do uzavření českých vysokých škol nacisty 17. listopadu 1939. Sledujme proto nyní, jak se vyvíjel spolkovým vedením deklarovaný nacionalismus mladých českých právníků, jaké studentské požadavky s ním byly spojené a proti komu byl nejvíce namířen. *Všehrdský* správní výbor se poprvé oficiálně přihlásil k nacionalistické ideologii ve výroční zprávě spolku za akademický rok 1932-33. Starosta spolku z dob válečných Jan Renner zde vybízel mladé právníky k nastoupení nacionalistické cesty, přičemž jeho slova nezůstala dlouho oslyšena. Svou vzpomínku na spolek v době první světové války a vzniku republiky zakončil poselstvím: „*Obtížná situace národa a státu žádá největší vypětí nacionalismu a soustředění všech nacionálních Čechů a Slováků v jednotný, pevný šik. Čeští právníci jsou povoláni k tomu, aby měli přední místo v tomto nacionálním táboře. Jsou však tím také povinni dějinám svého spolku zejména z doby válečné. Sebevědomé nacionální československé právnictvo je jednou z hlavních podmínek budoucnosti Československa.*“⁴⁰⁷

O tom, že vedení právnického spolku tuto linii sledovalo s větší intenzitou již delší dobu vypovídá i skladba témat objevujících se na přednáškách pořádaných *Všehrdem* zejména v akademickém roce 1931-32. V dubnu 1932 se spolek podílel spolu s *Nezávislou jednotou čsl. legionářů* a jinými organizacemi na pořádání cyklu přednášek o nacionalismu konaných v přednáškové síni Ústřední knihovny hlavního města Prahy.⁴⁰⁸ Ještě předtím ale spolek sám uspořádal v Karolíně například přednášku profesora Václava Vojtíška s názvem *Univerzita Karlova a zákon z roku 1920*, jejíž hlavní myšlenka, jak uvidíme v části této kapitoly věnované tzv. insigniádě, byla také prodchnuta nacionalistickou ideologií. Zajímavé ale je, že na rozdíl od zmíněného přednáškového cyklu, který byl hojně navštěvován, byla účast na Vojtíškově přednášce „*poměrně slabá*“. A jaká témata přitáhla do ústřední knihovny tak velké množství posluchačů? Úvodní proslov pronesl generál Rudolf Medek, po něm následovaly

---

⁴⁰⁶ AUK, fond Právnická fakulta UK, karton 92, inv. Č. 743, Studentské demonstrace. Odpověď děkana PF UK ze dne 13. 12. 1929.

⁴⁰⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 4.

⁴⁰⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1931-32*. S. 3.

vždy po třech čtyřech dnech přednášky držené dalšími významnými osobnostmi. Pro příklad zde uveďme několik z nich: *Životnost pravého nacionalismu* (ministrský rada Antonín Pavel), *Stát a menšiny* (prezident nejvyššího soudu ve výslužbě August Popelka), *Národní idea v dějinách* (profesor Karel Stloukal), *Moderní nacionalismu* (Milan Hodža) nebo *Národ a stát* (profesor a senátor Jan Kapras).⁴⁰⁹

Příklon mladých právníků k nacionalismu lze sledovat i v předvolebních programech kandidujících a následně zvolených starostů. Programy pravicových kandidátů otištěné ve *Spolkovém věstníku* a vydávané také ve formě letáků měly ve třicátých letech téměř vždy nacionalistický charakter. Díky zmíněné distribuci se pak dostaly prakticky ke všem členům spolku, takže následné vítězství „národní“ kandidátky jistě nebylo dílem náhody, ale vyjadřovalo skutečný postoj většiny členů spolku, kteří tedy tíhli k nacionalistické ideologii. Program Jiřího Královce, ovlivněný jistě i událostmi kolem předávání univerzitních insignií z německých do českých rukou, tak například v listopadu 1934 končil těmito slovy: „Závěrem pak zdůrazňuji jedno: vedení spolku hlásilo se vždy k nacionalismu: bylo-li tomu tak loni, podtrhujeme letos tuto stránku zvláště důrazně. Předstupujeme před valnou hromadu v důvěře, že toto naše stanovisko schválí.“⁴¹⁰ A dodejme, že valná hromada ho skutečně schválila.

Nacionalisticky laděným požadavkem, který ležel mladým právníkům na srdcích prakticky v průběhu celých třicátých let, bylo již zmiňované omezení či zakázání studia cizincům na československých vysokých školách. Aby správní výbor *Všehrdy* deklaroval své snahy zaměřené tímto směrem, začal ve výročních zprávách přinášet údaje o cizích státních příslušnících v řadách spolku. Z těchto statistik je pak patrné, že správní výbor dodržoval změnu stanov z roku 1933, kdy se činnými členy spolku mohli stát pouze studenti s československým státním občanstvím, a také své právo vybírat si mezi nově se hlásícími členy. První zveřejněná statistika v této souvislosti pochází z výroční zprávy spolku za akademický rok 1932-33. Národnostní složení zaznamenané u 2 129 činných členů bylo následující: česká a slovenská národnost - 2 039, židovská – 33, maďarská – 26, ruská – 14, německá – 11, polská – 3, chorvatská – 2, neudána – 1.⁴¹¹ Povšimněme si u těchto údajů,

---

⁴⁰⁹ AUK, Věststudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1931-32*. S. 18.

⁴¹⁰ *Spolkový věstník*. 24.11.1934, roč. 2, č. 5. S. 37. AUK, Věststudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

⁴¹¹ AUK, Věststudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 24.

které udávali vždy nově přistoupivší členové, zejména poměrně nízkého počtu studentů židovské a polské národnosti, což může být překvapivé především z hlediska toho, že kvůli *numerus clausu* pro židovské studenty zavedenému v Polsku mířilo na československé vysoké školy poměrně velké množství těchto posluchačů. Následující rok přinesl ve sledované statistice jednu velkou změnu – ze spolku byli vyloučeni všichni studenti maďarské národnosti.⁴¹² Tento postup byl motivován praxí zavedenou ve studentských spolcích v Maďarsku, do kterých nebyli přijímáni naopak studenti hlásící se k národnosti slovenské.⁴¹³ V následujících letech lehce rostl počet členů *Všehrdy* uvádějících židovskou národnost, což bylo způsobeno počátkem procesu nacistické československých německých vysokých škol a vysokých škol v Hitlerově Německu, i když studenti ze sousedního nacistického státu, jestliže nezískali československé státní občanství, do spolku podle jeho stanov přijímáni nebyli.⁴¹⁴

Starostové spolku v tomto období již nešetřili nacionalistickými projevy. Na valné hromadě roku 1933 například nový starosta Jindřich Smolek odmítal teorii, že Československá republika je národnostním státem a nabádal členy právnického spolku, aby nebyli v národnostních otázkách „bezbarví“.⁴¹⁵ Výrazné politické boje pak přinesla následující valná hromada v roce 1934. Ve studentském hnutí byly dosud v živé paměti události kolem tzv. insigniády a „národní“ vedení spolku muselo ještě stále odrážet útoky levicové opozice týkající se defraudace spolkových peněz v sociální komisi. Levicová opozice o sobě na této valné hromadě dávala velmi hlučně znát, takže bylo shromáždění několikrát přerušeno. Nejvíce konfliktní se stala řeč kooptovaného člena správního výboru Josefa Klímy, který ve svém projevu vyjádřil právě rostoucí nevraživost českých „národních“ studentů vůči cizím státním příslušníkům studujícím na československých vysokých školách, čímž zároveň jako člen nejvyššího spolkového orgánu ukázal, jakým směrem se v ideologické oblasti již delší dobu vydávalo vedení *Všehrdy*. Řečníkovi vadil především rostoucí počet imigrantů židovského a neslovanského původu, silně odsuzoval zaměstnávání cizinců v ČSR (pokud to nebylo nezbytně nutné) a rozhodně si nepřál, aby se z Československa stal „cizinecký lág“.⁴¹⁶ Po bouřlivém potlesku „národních“ studentů a stejně tak bouřlivém odporu

---

⁴¹² AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34.* S. 19.

⁴¹³ *Spolkový věstník*. 6. 12. 1933, roč. 1, č. 5. S. 29-30. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

⁴¹⁴ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35.* S. 21.

⁴¹⁵ *Spolkový věstník*. 6. 12. 1933, roč. 1, č. 5. S. 28. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

studentů „pokrokových“ Josef Klíma ještě zdůraznil, že právnický spolek bude stát za československým státem a národem „*nekompromisně, do posledního dechu*.“ V závěru jeho řeči se pak sálem neslo heslo „*Nic než národ*“, které řečník s nadšením vyřkl na konci svého vystoupení. Na to ovšem reagovala levicová opozice ještě větším křikem a rámusem, takže byla valná hromada přerušena.⁴¹⁶ V nacionalistické rétorice následně nepolevil ani další starosta spolku - zvolený hned dvakrát po sobě v letech 1935 a 1936 – Antonín Uxa. Ve svých předvolebních programech, následných prohlášeních i prezidiálních zprávách se jménem spolku hlásil k „*činorodému nacionalismu*“⁴¹⁷ a rozhodně podporoval obranu státu a národa před cizími vlivy.

Vedoucí představitelé *Všehrdy* zaujímali čelní pozice také v pražské odbočce ÚSČS, ve *Svazu československého studentstva* (SČS). Nacionalisticky laděné postoje se tak díky nim (a jejich kolegům ze *Spolku československých mediků*) promítaly i do této centrální pražské organizace. Vedení SČS nejvíce reflektovalo příliv německé imigraci po 31. lednu 1933. Z hlediska humanity sice tito studentští funkcionáři s poskytnutím azylu německým uprchlíkům souhlasili, upozorňovali však na to, že přicházející (většinou) inteligence jednak zabírá pracovní místa absolventům československých vysokých škol, jednak se skládá převážně z radikálně levicově smýšlejících jedinců, v čemž čeští studenti spatřovali nebezpečí pro svůj stát.⁴¹⁸ Stejně tak podpořil centrální SČS v oblasti nacionalismu jednotlivé studentské spolky pořádáním různých manifestačních schůzí zaměřených zejména proti zaměstnávání cizinců na úkor mladé československé inteligence.⁴¹⁹

V listopadu 1934 se pak studentské hnutí opět dostalo do pozornosti veřejnosti kvůli událostem kolem předávání insignií Univerzity Karlovy z německých do českých rukou. Kolem celého aktu se vytvořila atmosféra živelného nacionalismu a řešení ryze akademické záležitosti se přeneslo do bojů v pražských ulicích. Na počátku celé akce sice stáli studenti z obou stran, ale následný radikalizující se průběh byl dílem především pražských radikálních pouličních živlů, které neměli s akademickým prostředím nic společného. Kořeny celé události spadají do doby fungování Revolučního národního shromáždění, které v únoru 1920

---

⁴¹⁶ AUK, Všestudentský archiv, karton B 401, Všehrd – protokoly ze schůzí 1926-1936. Zápis z valné hromady *Všehrdy* konané 28. listopadu 1934.

⁴¹⁷ *Spolkový věstník*. 20. 11. 1935, roč. 3, č. 7. S. 64. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

⁴¹⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton B 22, SČS – korespondence, zprávy 1931-38. *Zprávy SČS*, 25. 6. 1933, roč. 1, č. 4-6, S. 5.

⁴¹⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton B 74, SČS – stanovy, výroční zprávy, korespondence, plakáty. Leták *Kolegyně a kolegové!* zvoucí na manifestační schůzi konanou 30. 5. 1933 na Slovanském ostrově.

schválilo návrh zákona nacionalisticky laděného univerzitního profesora Františka Mareše. Zákon, který vstoupil ve známost jako „*Lex Mareš*“, určoval českou Karlovu univerzitu jako jedinou dědičku starobylého Karlova učení s tím, že i univerzitní insignie (žezla a řetězy rektora a děkanů), archiv a budovy starosvatého Karolína měly přejít do českých rukou. Zákon pocházející z doby, kdy Revoluční národní shromáždění vydávalo poměrně nepromyšlená nacionalisticky zabarvená opatření, sklidil své ovoce o čtrnáct let později v době tzv. insigniády.⁴²⁰

Přenesme se proto do počátku třicátých let dvacátého století, kdy se zmiňovaný zákon, který ve dvacátých letech nebyl proveden, dostal opět na pořad dne, když v roce 1930 akademický senát Německé univerzity požádal, aby byla i jeho univerzita uznána nástupkyní Karlova učení. Tomuto požadavku však nebylo i přes silné hlasy některých českých vzdělavců vyhověno. Na základě následujících událostí došlo k rozdělení československé veřejnosti nejen podle národnostního klíče, nýbrž i podle politického přesvědčení. Česká nacionalisticky laděná část vnímala naplnění zákona jako odčinění dlouholetých křivd, kterých se Němci na Čechách v českých zemích dopouštěli, němečtí nacionalisté naopak vnímali zákon jako popření jejich menšinového postavení, přičemž nástup Adolfa Hitlera k moci je ještě více utvrdil v jejich radikálních postojích. Proti českým nacionalistům stanuli především zástupci socialistického směru a skupina kolem Hradu. Obdobně se rozdělilo i české studentské hnutí, ve kterém se opět zradikalizoval boj mezi „národně“ a „pokrokově“ laděnými studenty.⁴²¹ Jaký byl průběh událostí, které tak silně rezonovaly v československé veřejnosti i přesto, že většina obyvatel ani nerozuměla klíčovému pojmu *insignie*? A jakou pozici v těchto sporech zastával *Spolek československých právníků „Všehrd“*?

Celý spor gradoval v následujících letech zejména kvůli nacionalisticky laděným osobnostem českého akademického života. Studentské spolky ale své profesory, jak jsme již viděli, velmi ctily a často následovaly v jejich názorech. *Všehrd* tak například organizoval zmiňovanou přednášku profesora Václava Vojtíška s názvem „*Universita Karlova a zákon z roku 1920*“.⁴²² Dalším mužem stojícím za radikalizací pražského studentského hnutí byl opět velmi silně nacionalisticky zaměřený profesor Karel Domin, který se roku 1933 stal rektorem Univerzity Karlovy a svými projevy již přímo otevřel cestu k vyvrcholení celé záležitosti v podobě střetů v období tzv. insigniády. Karel Domin si totiž jako hlavní úkol

---

⁴²⁰ PETRÁŠ, R. *Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Praha, 2009. S. 228.

⁴²¹ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl II.)*. Praha, 2002. S. 270-271.

⁴²² VOJTÍŠEK, V. *Universita Karlova a boj Němců proti universitnímu zákonu z roku 1920*. Praha, 1932. S. 3-4.

svého rektorského úřadování stanovil naplnění celého Marešova zákona.⁴²³ Rozdělení českého studentského hnutí na „národní“ a „pokrokovou“ část se v době jeho úřadování ještě více prohloubilo, k čemuž přispěla i smrt levicově zaměřeného studenta Emanuela Zahradníčka, ke které došlo právě během srážky mezi oběma tábory již v březnu 1933.⁴²⁴

V dubnu 1934 se Dominovi podařilo navrátit budovy Karolína do českých rukou. S tímto úspěchem rektor spojil ještě vypsání sbírky na přestavbu a obnovu univerzitních budov, jejíž realizace se chopily v největší míře studentské spolky, mezi kterými nesměl chybět pochopitelně ani „národní“ *Všehrd*. Správní výbor rozhodl, že spolek do sbírky přispěje 5000 Kč, a členové spolku se následně velmi aktivně podíleli na dalším vybírání peněz v ulicích hlavního města.⁴²⁵ Vedení spolku také nezapomnělo připomenout každému mladému právníkovi a právničce jeho národní povinnost – přispět dle svých sil na obnovu „*staroslavného Karolína*“.⁴²⁶ Ve výroční zprávě za rok 1933-34 pak vedení spolku neopominulo poděkovat rektoru Dominovi, který podle něho věnoval mladým právníkům a studentskému hnutí v období svého úřadování „*pozornost opravdu mimořádnou*“.⁴²⁷ Na obnově Karolína se samozřejmě neopomněl podílet ani pravicí vedený ÚSČS nebo stejně laděný *Spolek československých mediků*.⁴²⁸ Ve sbírce se podařilo již ke konci května vybrat jen v ulicích Prahy přes deset tisíc korun, ale tím snahy Karla Domina neskončily. Jeho dalším cílem bylo získání univerzitních insignií, které byly dosud uloženy na rektorátu Německé univerzity.⁴²⁹ Tzv. insigniáda již sice proběhla za rektorování Josefa Drachovského, ale celá událost byla „připravena“ právě počínáním (v té době již) prorektora Domina, který se také postavil do čela českého nacionalistického davu, který se mu podařilo plamennými řečmi ještě více radikalizovat. Dominova osobnost a akademická hodnota pak přispěly i k tomu, že se k řadám demonstrujících a rabujících živlů přidali i „národní“ studenti

---

⁴²³ DOMIN, K. *Můj rektorský rok. Z bojů o Karolinum a za práva Karlovy university*. Praha: A. Neubert, 1934. 491 s.

⁴²⁴ PETRÁŇ, J. (red.) *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990)*. Praha, 1998. S. 43.

⁴²⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 5.

⁴²⁶ *Spolkový věstník*. 26. 4. 1934, roč. 2, č. 2. S. 16. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, Všehrd – Studentský věstník 1933-37.

⁴²⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 5.

⁴²⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton B 381 – ÚSČS – protokoly valných hromad 1933-37. *Studentstvo Karolinu*.

⁴²⁹ PETRÁŇ, J. (red.) *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918-1990)*. Praha, 1998. S. 43.

z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, která se stala významným dějištěm následujících událostí.

Dvacátého listopadu 1934 vydal ministr školství a profesor právnické fakulty Jan Krčmář příkaz naplnit poslední nevykonanou literu Marešova zákona. Rektorát Německé univerzity insignie nejprve odmítl vydat, poté svůj názor změnil, ale to ho již na jeho obranu obsadili němečtí studenti odhodlaní bránit své akademické představitele. Když se o tomto stavu dozvěděli mladí čeští právníci, tak vyrazili směrem ke Karolínu. Rozvášněné studenty nejprve uklidnila řeč rektora Drachovského, aby je však následně opět rozčílil projev prorektora Domina. Střetům uvnitř univerzitních budov mezi českou a německou mládeží se tak již nedalo zabránit. Němci se však v Karolínu dobře zabarikádovali, takže Češi vyšli s prázdnou a nechali za sebou pouze poničené chodby a místnosti svého „staroslavného domova“.⁴³⁰ K českým studentům se mezitím přidal dav radikálů z pražské ulice a přilít oleje do ohně přispěchal i Radola Gajda se svým projevem na Staroměstském náměstí. Sobotní podvečer tak skončil demonstracemi před Německým divadlem a rozbitými okny redakcí *Prager Tagblattu* a *Bohemie*.⁴³¹ Druhý den demonstrace pokračovaly podobným způsobem. Za skandování protiněmeckých a protižidovských hesel vytloukli čeští nacionalisté okna kavárny *Mánes*, kavárny *Luxor* a budovy rozhlasu, který právě přenášel pravidelné německé vysílání. V podvečer se dav přesunul ještě ke kavárně *Slavie*, kde se po dalších „kraválech“ rozešel.

Německý rektorát se mezitím již domluvil s ministerstvem školství na předání insignií, které proběhlo v pondělí 26. listopadu. Ve zcela zaplněném auditoriu Právnické fakulty Univerzity Karlovy promluvalo několik významných řečníků z akademické obce. Jako poslední přišel na řadu Karel Domin, který svým projevem opět nasměroval mladé právníky do ulic hlavního města.⁴³² Kolem páté hodiny odpoledne byly insignie převezeny na právnickou fakultu, kde je rektor Drachovský všechny postupně ukázal nadšenému davu. Poté se studenti ještě naposledy vydali na Václavské náměstí, kde došlo k posledním potyčkám s policií.⁴³³

Výše popsané události nerozdělily pouze studentské hnutí, nýbrž prakticky celou českou společnost. Na krajní pravici politického spektra přispěla insigniáda k vytvoření

---

⁴³⁰ Národní archiv ČR, *Presidium pražského policejního ředitelství II (1931-1940)*, karton 1402, S 115/45.

Studentské demonstrace.

⁴³¹ B. *Nepěkný doprovod historické události*. Lidové noviny, 25.11.1934, č. 594, roč. 42. S. 5.

⁴³² B. *Zákon naplněn: Insignie Karlovy Univerzity vráceny*. Lidové noviny, 27.11.1934, č. 596, roč. 42. S. 2-3.

⁴³³ B. *Pražská neděle*. Lidové noviny, 26.11.1934, č. 595, roč. 42. S. 2-3.

Národního sjednocení nebo k radikalizaci nacionalistické Vlajky. „Pokrokově“ ladění studenti založili *Studentskou frontu za demokratická práva, proti válce, fašismu a reakci*⁴³⁴ a popsané události odsoudili i demokraticky a levicově ladění představitelé české kultury v *Manifestem českých a slovenských spisovatelů*, na který následně obdobným způsobem reagovaly nacionalisté prostřednictvím Národních listů.⁴³⁵ Proti demonstracím se nakonec postavila i většina akademické obce, jejíž členové o Vánocích roku 1934 rozeslali studentským spolkům dopis nabádající mladé vysokoškoláky ke klidné práci a ukončení rozporů uvnitř studentského hnutí.⁴³⁶

Insigniáda ale také ukázala několik charakteristických rysů československého studentského prostředí v období První republiky. Studenti se svým jednáním občas zapojovali do politického života státu, přičemž se zároveň ukázalo, že vysokoškolské prostředí mělo v široké veřejnosti významné postavení. Akademická záležitost tak byla mnohdy, jako v tomto případě, zneužita k bojům mezi politickými stranami. Mladí studenti trpící tou dobou důsledky hospodářské krize se nechali ovlivnit osobnostmi pocházejícími jak z politické sféry, tak zejména ze sféry akademické. Na závěr však nelze nepřipomenout, že čeští studenti sice na nacionalistické bázi požadovali navrácení univerzitních památek do českých rukou, ale do čela pouličních bouří se postavili spíše radikálové sympatizující s extrémně nacionalistickými politickými uskupeními, kteří neměli s akademickým prostředím nic společného. Obrátíme však svou pozornost na celkový vývoj vztahu členů zkoumaného právnického spolku k německým kolegům studujícím v Praze,.

Mladí právníci, jak jsme viděli, vystupovali nejvíce proti studentům-cizincům, kteří v jejich očích jednak zabírali místa československým studentům na vysokých školách, jednak jim bránili v získání budoucího povolání. Jaký vztah ale členové *Všehrdu* chovali ke studentům z řad československých Němců, se kterými sdíleli pražský veřejný i akademický prostor? Výše popsané události spojené s předáváním univerzitních insignií do českých rukou nevycházely ryze ze studentského tábora, i přesto o nich ale částečně můžeme hovořit jako o projevu nevraživosti mezi českými a německými studenty v Praze. Zopakujme však, že se jednalo o zcela výjimečnou situaci způsobenou spíše silnou osobností radikálního nacionalisty Karla Domina a českých nacionalistů a fašistů pocházejících spíše z nevzdělaných vrstev pražské „ulice“ než z prostředí studentského. Jak se tedy vyvíjel vztah *Spolku*

---

⁴³⁴ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 197 – SPF – zápisy o schůzích výboru 1934-37. Zápis schůze správního výboru 30.11.1934.

⁴³⁵ KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl II.)*. Praha, 2002. S. 278-289.

⁴³⁶ AUK, Všešstudentský archiv, karton B 197 – SPF – plakáty a pozvánky 1933-35.

československých právníků „Všehrd“ k pražským německým studentům v průběhu meziválečného období?

Než se budeme věnovat konkrétním zmínkám o tomto vztahu pocházejícím z materiálů právního spolku, tak předestřeme, že se oba sledované studentské tábory spíše ignorovaly, než provokovaly a střetávaly, jak bychom mohli předpokládat z obecných znalostí o meziválečném Československu. Jakýchkoliv zmínek o vzájemném vztahu se tedy objevuje jen velmi málo, i když se s podobnou intenzitou a zaměřením dají sledovat, jak v letech dvacátých, tak i v desetiletí následujícím.

Radost z vytvoření samostatného státu, práce na sociálním poli v poválečné době a levicově zaměřené vedení spolku byly faktory, které způsobily, že se mladí právníci o své německé kolegy v počátcích nového státu téměř vůbec nezajímali jak v negativním, tak pozitivním smyslu. První zprávou související ale spíše se vztahem k německé menšině v ČSR obecně byla poznámka pořadatele vycházek a přednášek o národohospodářské exkurzi spolku do Jablonce nad Nisou, kde studenti zhlédli národnostní a sociální poměry v českém pohraničí, aniž by však situaci nějak hodnotili.⁴³⁷ Další zmínky z oficiálních spolkových dokumentů ale naznačují, že se právníký spolek snažil se svými německými kolegy spolupracovat a navazovat přátelské i odborné styky. V akademickém roce 1927-28 vznikl ve spolku vedle množství komisí a odborů také odbor jazykový. Jeho německá část ihned navázala styky se spolkem německých studentů *Rede und Lesehalle deutscher Studenten*, s jehož členy byly vytvořeny konverzační dvojice a uspořádány přednášky na české i německé fakultě.⁴³⁸ Tato spolupráce pokračovala i nadále, ale její intenzita velmi opadala, protože například o vytvoření konverzačních kroužků nebyl zájem ani na jedné straně, což ale nebylo podle funkcionářů *Všehrdu* dáno národnostní nevraživostí, nýbrž nezájmem studentů prohlubovat své jazykové znalosti.⁴³⁹

Levicové vedení spolku se ve dvacátých letech snažilo spolupracovat s německými studenty v Praze zejména na poli oborovém a vzdělávacím. Dalo by se předpokládat, že po nástupu „národního“ vedení do čela *Všehrdu* na konci roku 1929 se tento stav radikálně změnil. Již bouřlivé studentské demonstrace za zavedení *numeri clausu* ale ukázaly, že jak

---

⁴³⁷ AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 – Všehrd – výroční knihy, stanovy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1923-24.* S. 14.

⁴³⁸ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1927-28.* S. 26.

⁴³⁹ AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1928-29.* S. 22.

čeští, tak němečtí studenti v Praze spolu dokázali spolupracovat například právě v otázce nedostatečného prostoru a vybavení na fakultách a s tím souvisejícího přílivu cizích státních příslušníků na československé vysoké školy. Nejspíš i pod dojmem podobného světónázoru se pravicové vedení *Všehrdu* snažilo s mladými německými právníky navázat „přátelské“ styky. V roce 1931 tak správní výbor českého spolku oznamoval, že „s pražskými německými právníky chystá se spolupráce na poli společenském“. Vzhledem k tomu, že se tato zmínka objevila v části textu věnující se vztahům s ostatními studentskými spolky, tak je nutné zmínit, že se skutečně jednalo o studující německé právníky.⁴⁴⁰ Ještě více překvapí, že v době, kdy se novým rektorem Univerzity Karlovy stal přesvědčený nacionalista Karel Domin, s nímž právnický spolek následně udržoval velmi vřelý vztah a často se k němu obracel pro radu a pomoc, se ve výroční zprávě *Všehrdu* objevila následující informace. Vedení spolku v čele se starostou Jiřím Horákem oznamovalo, že spolek navázal „přátelské styky“ s německými kolegy, jejichž zástupci dokonce navštívili místnosti *Všehrdu* a v příjemné atmosféře vyslechli přednášku o jeho činnosti.⁴⁴¹ Vzájemné styky pokračovaly i v následujícím roce, kdy se zástupci obou táborů setkávali zejména na společenských akcích, protože „spolek německých kolegů žádnou jinou činnost navenek nevyvíjí“.⁴⁴²

Vedení *Všehrdu* zaměřovalo svůj odpor, jak jsme viděli výše, nejvíce proti studentům-cizincům. Proti studujícím z řad československých občanů jiné národnosti (vyjma zmíněných maďarských studentů) i přes svůj deklarovaný nacionalismus ale prakticky nevystupovalo. Lze však dohledat některé momenty, kdy oba tábory vystoupily ze vztahu mírné spolupráce či větší nebo menší ignorace a postavily se proti sobě. Všehrdské vedení opakovaně žádalo československou vládu o zrušení jedné z německých vysokých škol technických na území státu. Tento požadavek však nebyl nikdy ani náznakem zabarvený nacionalistickou ideologií, nýbrž vždy vedení spolku poukazovalo na nerovnost v poměru počtu německých technik a německého obyvatelstva. Vůči československým menšinám na vysokoškolském poli poměrně štedrá školská politika státu skutečně způsobovala nepoměr v přepočtu vysokých škol na obyvatele různých národností. Druhým důvodem, proč rezoluce vzešlá z valné hromady právnického spolku požadovala zrušení jedné z německých technik, byla skutečnost, že jeden

---

⁴⁴⁰ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1931-32*. S. 4.

⁴⁴¹ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1932-33*. S. 8.

⁴⁴² AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – Všehrd – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1933-34*. S. 4.

z jejich posluchačů byl odsouzen v procesu se členy nacistické organizace *Volkssport* v roce 1932 za protistátní činnost.⁴⁴³ Pro dokreslení toho, že ve vedení spolku a na jeho valné hromadě sice podobné myšlenky rezonovaly, i když mladí právníci neměli příliš velkou potřebu vystoupit proti německým studentům s československou státní příslušností, dodejme, že správní výbor *Všehrd* nakonec na své mimořádné schůzi rezoluci s tímto požadavkem zamítl.⁴⁴⁴ Chronologicky další událostí, během které došlo k interakci mezi českými a německými studenty v Praze byla zmiňovaná insigniáda z listopadu 1934. Nebudeme se již vracet k popisu událostí nebo postojům mladých právníků, pouze připomeňme, že v čele potyček stáli v největší míře radikální nacionalisté pocházející z nestudentského prostředí. „Národně“ ladění studenti se do celé akce sice zapojili, ale, jak můžeme vidět výše, i v době bezprostředně po insigniádě nejvíce vystupovali proti studentům-cizincům, protože definitivní předání univerzitních památek do českých rukou z jejich pohledu uzavřelo celý spor s německými kolegy.

Ve druhé polovině třicátých let se nacionální rétorika vedení *Všehrd* lehce vyostřila. V některých předvolebních letácích již explicitně zaznívala slova zaměřená proti německé menšině v Československu. Roku 1936 vedení právnického spolku například vydalo leták přinášející jeho jedenáctibodový předvolební program. Mezi těmito body se nenacházel ani jeden směřující proti národnostním menšinám v ČSR, natož pak proti československým studentům jiné národnosti z Prahy. Leták však končil provoláním: „*Za práva University Karlovy, proti provokacím Němců, proti nerozhodnosti vlády, proti rozvratníkům státu a nepřátelům národa, proti nadpráví menšin, pro národní vládu a silný národní režim, za práva našeho národa v jeho státě.*“⁴⁴⁵

Dalším dokladem toho, že pravicoví studenti nevystupovali primárně proti svým německým kolegům je situace ze září roku 1935, kdy si studenti Německé univerzity v Praze stěžovali, že státní položka na jejich sociální péči je příliš nízká. Ministerstvo školství jejich žádosti vyhovělo, i když se do jisté míry jednalo o další ze snah o spravedlivou národnostní politiku, a položku zvýšilo. Problém pro české studenty byl v tom, že potřebné peníze měly

---

⁴⁴³ *Spolkový věstník*. 6. 12. 1933, roč. 1, č. 5. S. 29-30. AUK, Všestudentský archiv, karton B 267, *Všehrd* – Studentský věstník 1933-37.

⁴⁴⁴ K této problematice se vyjádřil například i Spolek posluchačů inženýrství komerčního (AUK, Všestudentský archiv, karton B 334, Spolek posluchačů inženýrství komerčního 1925-37. *Výroční zpráva SPIKu za správní rok 1936/37*. S. 2.) nebo pražský SČS (AUK, Všestudentský archiv, karton B 74, SČS – stanovy, výroční zprávy, korespondence, plakáty. *Zprávy SČS*, únor 1935, roč. 3. S. 7.).

⁴⁴⁵ AUK, Všestudentský archiv, karton B 285 – JNPS – drobné tisky, spolkové knihy. Leták *Na slabost vlády odpoví národní Všehrd*. 1936.

být odebrány českým koležákům, s čímž mladí právníci pochopitelně nesouhlasili. *Svaz československého studentstva* uspořádal v Praze protestní schůzi, na které promluvil i starosta *Všehrdu*, na jejímž základě následně vláda rozhodl, že stipendia českých studentů nebudou i přes zvýšení podpory německým studentům snižována. Veškeré protesty českých právníků ale mířily směrem k vládě a ministerstvu školství, přičemž v nich nezazněl ani náznak protiněmeckého tónu. Představitelé *Všehrdu* byli dokonce ochotní uznat, že by ke zvýšení položky na sociální péči o německé studenty mělo dojít, ale ne za cenu snížení té české.⁴⁴⁶

Prakticky žádné zmínky o vztahu českých a německých studentů nenacházíme ani ve druhé polovině třicátých let. Již se neobjevují ani snahy o navázání odborných nebo společenských kontaktů, ale ani náznaky nějakých nepřátelských postojů. Německé studenty v Praze postupně zasahovala nacifikace jejich univerzity, kdy radikálové z jejich řad vystupovali zejména proti svým profesorům židovského původu. Čeští „národní“ studenti se tou dobou začínali stále více obávat nebezpečného postavení Československé republiky v blízkosti nacistického Německa, takže i jejich myšlenky směřovaly jinam než k boji mezi oběma skupinami uvnitř centra hlavního města. Musíme proto konstatovat, že české a německé studentské prostředí v Praze zůstalo, i přes některé výjimky, téměř zcela odděleno. Oba tábory se v největší míře ignorovaly, většinou ani nestály o jakoukoliv spolupráci, ale ani o rozbroje. Změna pochopitelně nastala, jak bylo popsáno na konci kapitoly o dějinách spolku, po podpisu Mnichovské dohody. Nacionalismus českých pravicových studentů se naplno prodrál na povrch a situace nebyla jiná ani v právnickém spolku. „Svatý génius národa“⁴⁴⁷ přivedl mladé české právníky k útokům na Židy, Němce a Maďary, přičemž se už nejednalo o cizí státní příslušníky, nýbrž o občany zanikající Československé republiky, kteří byli (vedle bývalé politické reprezentace) „národními“ studenty obviňováni z jejího konce.

Všehrd s „národním“ vedením ve třicátých letech skutečně nastoupil cestu nacionalismu. Tento ideologický postoj mladých právníků byl však v největší míře zaměřen proti cizím státním příslušníkům studujícím nebo pracujícím v Československé republice. V době obrovské nezaměstnanosti a velmi špatných vyhlídek mladé inteligence se tak i studenti práv přidali na stranu politické ideologie slibující jim v tomto ohledu zlepšení jejich nezáviděníhodného stavu. Současně probíhající příchod německých (zejména levicových) imigrantů pak ještě více prohloubil averzi mladých lidí vůči cizím státním příslušníkům.

---

⁴⁴⁶ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 40 – *Všehrd* – výroční knihy. *Výroční zpráva Spolku československých právníků „Všehrd“ za správní rok 1934-35*. S. 20.

⁴⁴⁷ AUK, Všešstudentský archiv, karton A 326, *Všehrd* – výroční zprávy 1880-1938. 70. *výroční zpráva Spolku čsl. právníků Všehrd za správní rok 1937/38*. S. 1.

Zajímavým postřehem však je, že až na výjimku v době tzv. insigniády se čeští „národní“ studenti nikdy neobraceli proti svým kolegům německé nebo židovské národnosti s československým občanstvím. Ti podle nich měli jak právo v ČSR studovat, tak i dostávat státní sociální příspěvky. Mladí právníci je sice nepočítali do řad svého národa, měli dokonce blíže ke všem ostatním studentům slovanské národnosti, ale rozhodně je nijak nevyčleňovali z řad československých občanů. Tento postoj byl jistě motivován i snahami o pomoc při zajištění stability ještě stále relativně nestabilního státu, který ale „národní“ (troufám si říci, že i „pokrokoví“) studenti milovali a pro jehož budoucnost se snažili pracovat. Změnu této situace přinesl až podpis Mnichovské dohody, kdy se z mladých nacionalistů vystupujících pouze proti cizincům stali radikální nacionalisté odmítající ve svém okleštěném státě příslušníky všech jiných národností.

Závěr

Prvorepublikové studentské hnutí bylo, jak jsme mohli vidět i na příkladu *Spolku československých právníků Všehrd*, neodmyslitelnou a poměrně hybnou součástí meziválečné československé společnosti. Studenti byli vnímáni jako budoucnost českého (respektive československého) národa, přičemž tak vnímali i sami sebe. O to více nacházíme tento přístup u mladých studentů Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kteří velmi často mířili do státních úřadů a jejichž odborná činnost byla důležitá i z hlediska utváření nově vzniklého státu. Existence právnického spolku byla provázena různými příjemnými i méně pozitivními peripetemi již od vzniku organizace v roce 1868. Bouřlivé úspěchy spolku na konci devatenáctého století spojené zejména s jeho vydavatelskou činností, byly vystřídány úředním zákazem jeho činnosti v době první světové války. O to více naději mladí právníci vkládali do obnovení spolku v nově vzniklé Československé republice, se kterou se plně a bez výhrady ztotožnili. Čekala je však náročná práce hned v několika sférách. Vedle vydavatelské činnosti, se záhy stala nejdůležitější oblastí spolkového zájmu starost o sociální postavení jeho členů.

Spolkové vedení se však s poválečnou špatnou sociální situací spojenou zejména se studenty-vojíny vypořádalo poměrně dobře a nasměrovalo spolek do několika let celospolečenské hospodářské konjunktury v druhé polovině druhé dekády minulého století. Důsledky velké hospodářské krize však byly nad síly i tak úspěšného a velkého studentského spolku, kterým *Všehrd* na počátku třicátých let dvacátého století skutečně byl. I přes všemožné snahy se spolku v době obrovské nezaměstnanosti nedařilo zabezpečit pro své členy možnost budoucího uplatnění, i když právě tímto směrem mířily jeho snahy nejvíce. Velmi špatná sociální situace studentů vyvolaná důsledky hospodářské krize spolu s nespokojeností s přeplněností pražských fakult poté způsobila přeměnu v politickém zaměření právnického spolku.

Zatímco ve dvacátých letech stálo v čele spolku vždy levicové vedení, následné demonstrace za *numerus clausus* vyvolané právě nespokojeností s velkým množstvím posluchačů a malým prostorem, přivedly do čela *Všehrdu* vedení, které samo sebe označovalo jako „národní“. Tím byl odstartován jeden z dalších charakteristických rysů československého meziválečného studentského hnutí – spory (v tomto případě) mezi pravicovým vedením spolku a levicovou opozicí. I přes velké množství odlišných postojů a mnohdy i verbálních a dokonce fyzických útoků, se nám ale objevilo velmi mnoho styčných bodů mezi oběma naznačenými tábory. Jak „pokrokovým“, tak „národním“ studentům šlo v první polovině třicátých let primárně o zlepšení sociálního postavení členů spolku. Ponechme stranou

skutečnost, že se jim, ovšem ne jejich vinou nebo nedostatkem snahy, tento úkol zcela nepodařil, ale upozorněme spíše na fakt, že na tomto poli dokázaly obě skupiny poměrně úspěšně spolupracovat, což se promítlo zejména v jejich úspěchu spojeném se zabráněním plánovaného prodloužení koncipientské praxe.

Až do úplného konce prvorepublikových dnů a následně až do uzavření českých vysokých škol nacisty 17. listopadu 1939 ale stálo v čele spolku pravicové vedení. S touto jeho charakteristikou je spojeno několik otázek. Jednalo se v podání mladých právníků o extrémní nacionalismus? Vystupovali tito studenti proti svým německým kolegům? A co je k těmto postojům motivovalo? Situace se na tomto poli pochopitelně změnila po podpisu Mnichovské dohody, která znamenala pro celou českou společnost ztrátu naděje změněnou v hledání nové budoucnosti. Nelze se proto příliš divit, že se i právnický spolek po odstoupení pohraničí přidal na stranu zklamaných extrémních nacionalistů odsuzujících dosavadní vedení státu a útočících na lidi jakkoli jiné národnosti. Jak ale vztah k tomuto extrému vypadal v souvislosti se *Všehrdem* v průběhu trvání První republiky? Jak již bylo naznačeno, tak právnický spolek téměř nikdy neútočil na své německé spoluobčany, dokonce se objevují zmínky o snaze navázat mezi oběma prostředními přátelské styky. Tomu sice situace nebyla nakloněna, ale i přesto budeme při sledování vztahu mezi českými studenty práv a jejich pražskými německými kolegy různých zaměření hovořit o ignorování a ne o nenávisti, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jiný pohled ale vyžaduje vztah vedení *Všehrdu* ke studentům s cizí státní příslušností. V tomto ohledu již lze použít při charakteristice spolku přídavné jméno „národní“ či sousloví „nacionalisticky laděný“, jak jsme viděli v poslední kapitole práce.

Můžeme ale hodnotiti jednání lidí, zde představitelů studentského hnutí, v takto pohnuté a vzdálené době? Myslím, že nikoli. Je však na místě snažit se přiblížit všechny jejich motivace, problémy, představy a snahy, které jejich jednání určovaly. Čtenář sám následně může zaujmout určité stanovisko na základě materiálu a teorií, které mu byly v práci předloženy. I přesto se ale na tomto místě odvažme vyslovit několik závěrů hodnotících existenci *Spolku československých právníků Všehrd* v prvorepublikovém období. Jak jsme mohli vidět, jednalo se o velmi úspěšnou studentskou organizaci, které se dařilo pomáhat svým členům s jejich sociálními potřebami, která byla velmi aktivní a úspěšná ve své vydavatelské činnosti a která se nebála zasahovat ani do celospolečenských problémů doby. Ať už bylo vedení spolku jakkoli politicky zaměřené, všichni jeho členové stáli ve zkoumaném období vždy bezvýhradně na straně státu a jeho nejvyšších představitelů. *Všehrdu* se podařilo navázat přátelské styky s většinou profesorů právnické fakulty, spolek

byl vždy aktivní i v centrálních studentských organizacích a snažil se i o mezinárodní spolupráci. I když jsme z dnešního hlediska ve všech naznačených oblastech našli chyby, přešlapy nebo nedorozumění, i přesto musíme hodnotit meziválečnou existenci právnické spolku pozitivně. Nevěnujme se na tomto místě domnělému, či skutečnému nacionalismu, nehledejme v jednání tehdejších studentů zápory nebo klady, ale oceňme jejich neutuchající energii, kterou po celé období První republiky vkládali v duchu Masarykových hesel do své práce nejen pro členy spolku, nýbrž i pro tehdejší společnost a budoucnost poměrně mladého státu.

Prameny:

Archiv Univerzity Karlovy v Praze, fond: Všestudentský archiv.

Archiv Univerzity Karlovy v Praze, fond: Právnická fakulta.

Časopis *Všehrd*, fond Národní knihovny ČR.

A-Zet, fond Národní knihovny ČR.

České slovo, fond Národní knihovny ČR.

Expres, fond Národní knihovny ČR.

Lidové noviny, fond Národní knihovny ČR.

Národní listy, fond Národní knihovny ČR.

Literatura:

BEČVÁŘ, J. et al. *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1998. 671 s. ISBN 80-7184-539-6.

BROŽ, Vladislav. *Dies atri, aneb, Od první do třetí republiky*. [Praha]: Vodnář, 1999. 98 s. Memorabilia iuridica; sv. 2. ISBN 80-85889-27-7.

ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2005. 355 s. ISBN 80-7185-695-9.

DANĚČKOVÁ, M. *Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918-1939*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. 200 s. Vedoucí práce Jana Čechurová.

DOHNALOVÁ, M. *Antropologie občanské společnosti: analýzy a interpretace s přihlédnutím k výsledkům vědecko-výzkumného a pedagogického zaměření Katedry oboru Občanský sektor FHS UK v Praze*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 2004. 164 s. Scientia; 11. ISBN 80-7204-339-0.

DOMIN, K. *Můj rektorský rok. Z bojů o Karolinum a za práva Karlovy university*. Praha: A. Neubert, 1934.

DRAŠAROVÁ, E. *Stát, spolek a spolčování*. In: *Paginae Histiriae*, 1/1993. S. 152-176.

DRTINA, P. *Československo můj osud: kniha života českého demokrata 20. století. Svazek první. Kniha I, Přes Mnichov do emigrace*. 1. vyd. v Melantrichu. Praha: Melantrich, 1991. 479, [17] s. Memoáry / Melantrich. ISBN 80-7023-102-5.

DUSIL, V. *Československé právo spolkové*. Praha: Aventinum, 1924. 73 s. Knihovna naučných spisů Aventina; sv. 1.

- ERBAN, E. *Jak jsme tehdy žili*. In: *Za lepší svět: Sborník statí a vzpomínek na stud. pokrokové hnutí třicátých let*. 1. vyd. Praha: SPN, 1963. 494, [2] s.
- HARNA, J. *Krise evropské demokracie a Československo 30. let 20. století: (srovnávací sonda)*. Vyd. 1. Praha: Historický ústav AV ČR, 2006. 183 s. ISBN 80-7286-104-2.
- HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1993. 462 s., [80] s. obr. příl. ISBN 80-7106-026-7.
- HLADÍKOVÁ, M. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920-1926*. Praha, 2004.
- HUDEC, G. *Vysoké školy a studentské organizace v třicátých letech*. In: *Za lepší svět: Sborník statí a vzpomínek na stud. pokrokové hnutí třicátých let*. 1. vyd. Praha: SPN, 1963. 494, [2] s.
- JARAUSCH, K. *Deutsche Studenten 1800-1970*. Frankfurt am Main, 1984.
- KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl I.)*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6. 572 s.
- KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl II.)*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-031-4. 577 s.
- KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky (Díl III.)*. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-033-6. 582 s.
- KASPER, T. *Výchova či politika?: úskalí německého reformně pedagogického hnutí v Československu v letech 1918-1933*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2007. 270 s. ISBN 978-80-246-1410-6.
- KLIMEK, A. *Velké dějiny zemí Koruny české (sv. XIV.)*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-425-5. 768 s.
- KNAPP, V. *Proměny času: vzpomínky nestora české právní vědy*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1998. 255 s. ISBN 80-7175-063-8.
- KUČERA, K., TRUC, M. *Poznámky k fašisaci Německé univerzity pražské*. In: *Historia Universitatis Crolinae Pragensis*. 1, 2. Praha, 1960.
- LOMIČ, V., LOMIČOVÁ-JIRSÁKOVÁ, M. *Vznik, vývoj a současnost Českého vysokého učení technického v Praze: Publikace k 275. výročí školy*. Praha: SNTL, 1982. 181s.
- MÍŠKOVÁ, A. *Německá (Karlova) univerzita od Mnichova k 9. květnu 1945*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0129-X. 280 s.
- MÍŠKOVÁ, A. *Nacifikace německého studentstva v Praze*. S. 133-143. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.

- MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska*. 2. vyd. Praha: Triton, 2003. 271 s. Filosofická setkávání; 2. ISBN 80-7254-387-3.
- OLIVOVÁ, V. *Dějiny První republiky*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-791-7. 354 s.
- Ottův slovník naučný*, sv. XXIV, Praha: J. Otto, 1906.
- Památník Spolku českých právníků Všehrd: [1868-1918]*. Praha, 1918.
- PASÁK, T. *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 207 s. ISBN 80-7184-255-9.
- PASÁK, T. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. 486 s.
- PEŠEK, J. *Židovští studenti pražských univerzit 1882-1939*. S. 69-72. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.
- PEŠEK, J. *Pražští univerzitní studenti v letech 1848-1939*. S. 48-58. In: RATAJOVÁ, J, ed. a CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.
- PETRÁŇ, J. *Nástin dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: (do roku 1948)*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1983. 406 s., [30] s. obr. příl.
- PETRÁŇ, J. *Univerzita Karlova ve dnech mnichovské krize 1938*. S. 59-64. In: *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, roč. XLI., Č. 1-2. Praha: 2001.
- PETRÁŠ, R. *Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Praha, 2009.
- POLIŠENSKÝ, O. *Všestudentský archiv: (1848-1953): Inventární seznam*. 2. Praha, 1978.
- RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity: nezaměstnanost v Československu v letech 1918-1938*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008. 461 s. ISBN 978-80-246-1429-8.
- RATAJOVÁ, J, ed. a CAJTHAML, Petr. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86852-23-2.
- SOUKAL, J. *Abiturientům přicházejícím na vysoké školy pražské*. Praha, 1920.
- ŠTEMBERKOVÁ, M. *Několik literárních zastavení na téma „pražský student“*. S. 70-73. In: RATAJOVÁ, J., CAJTHAML, P. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha, 2008.
- Šedesát let spolku československých právníků "Všehrd" 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928.

TESÁR, I. *KSC a studentstvo v předmnichovské republice: Příručka pro učitele marxismu-leninismu na vys. školách*. 1. vyd. Praha: SPN, 1980. 319 s. Učebnice pro vysoké školy. Knižnice výuky marxismu-leninismu.

VESELÁ, R. *Spolkový zákon v praxi některých brněnských fakultních spolků: (1919 - 1952)*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 127 s. Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně = Acta Universitatis Brunensis iuridica. řada teoretická; sv. 151. ISBN 80-210-1111-4.

VOJTÍŠEK, V. *Universita Karlova a boj Němců proti universitnímu zákonu z roku 1920*. Praha: Všešrd, 1932. 46 s.

GOLDSTÜCKER, E., HUDEC, G. ed. *Za lepší svět: Sborník statí a vzpomínek na stud. pokrokové hnutí třicátých let*. 1. vyd. Praha: SPN, 1963. 494, [2] s.

Studium, práci,
život mladým!

Kolegové! Vy rozhodnete,

kdo v příštím správním výboru bude zastávat vaše zájmy jako právníků, studentů, mladých intelektuálů v největším studentském spolku v Československu, ve spolku československých právníků »Všehrd«.

Nesmí to být hlasatelé »vlasteneckých« frází fašistického česko-německo-židovského Svazu průmyslníků, kteří udělali z Československa hřbitov průmyslu.

Nesmí to být lidé pana Preisse, který sám navrhuje 25 procent snížení platů soukromých a veřejných zaměstnanců.

Nevěřte stoupencům »pocitve« Stříbrného! Nesvěřte jim správu spolkového jmění!

Pokud jsou peníze na sanaci národně-demokratických továren a bank a na oddlužení velkostatkářů, stamiliony na ruské emigranty a na vydržování 6 teologických fakult

musíme být rozhodně proti úsporné vládní politice,

kteřá znemožňuje studium nemajetným studentům,

proti aspirantskému nařízení,

proti 100procentnímu zvýšení školného,

proti hospodářskému numeru klausur!

Bojujeme sjednoceně a nesmlouvavě za

řádný plat za řádnou práci

z peněz, opatřených likvidací daňových nedoplatků u velkostatkářů a průmyslníků, zabavením vysokých příjmů mnohonásobných členů správních rad, bankovních a průmyslových koncernů a vyvlastněním tímto způsobem nabytého jmění, zvýšením zvláštní daně výdělkové kapitálových společností, vybírané podle § 83 zák. čís. 76/27;

za

bezplatné studium pro nemajetné,

za

odstupňování školného podle majetkových poměrů!

Odstraňte ze svého spolku všechny defraudanty a ty, kteří lajdáckou správou defraudace umožnili!

Odstraňte ze svých řad kulturní a politické reakcionáře!

Proti národnostnímu a rasovému štvání bráníme pokrokové studenty a profesory!

Neklademe své požadavky jako hesla a fráze, ale jako

věčný a uskutečnitelný program v tomto okamžiku,

s přesvědčením, že definitivní zabezpečení naší budoucnosti a plné uplatnění našich schopností je možné jen v socialistickém řádu!

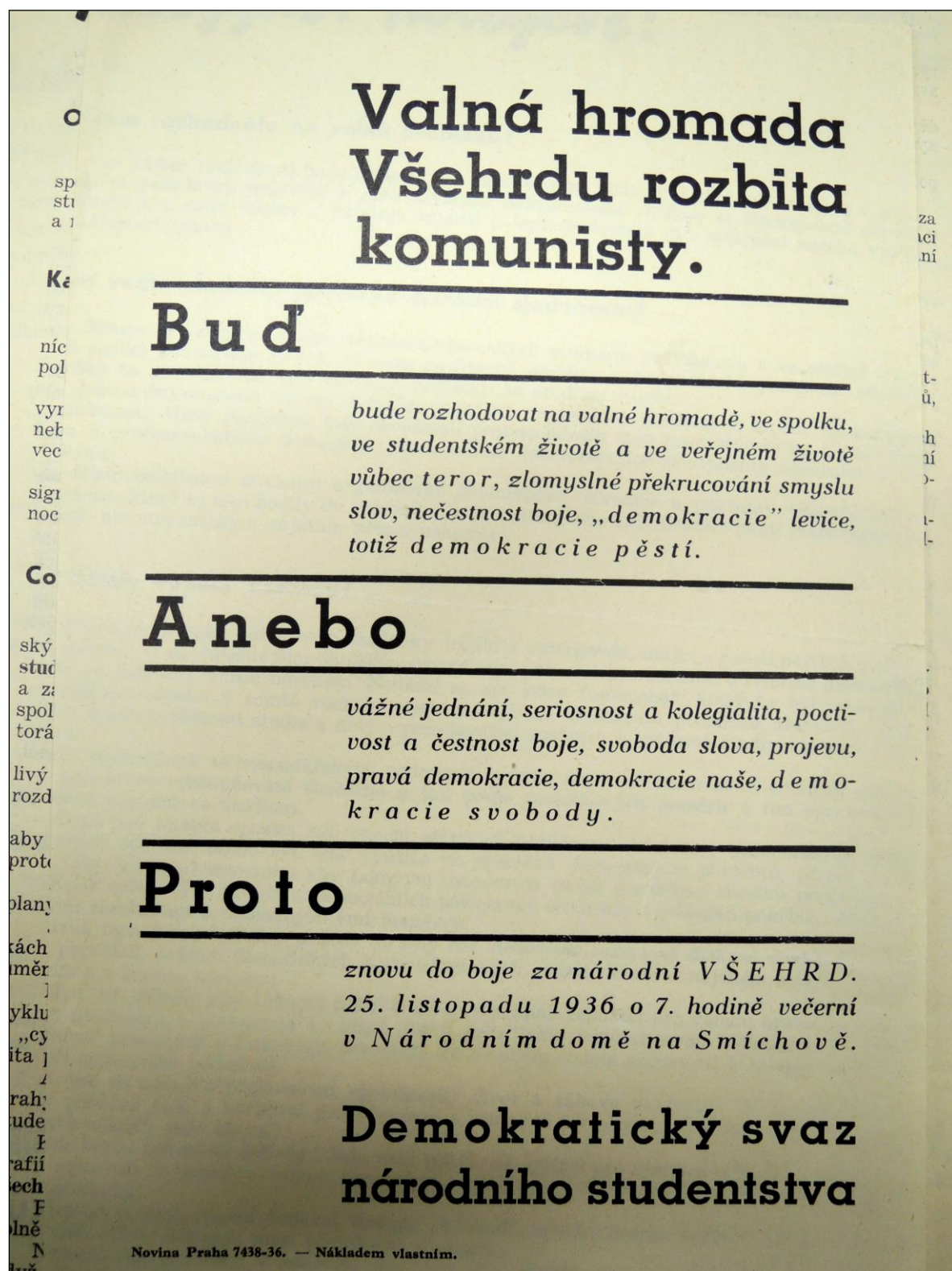
Nevolte reakci, skrytou pod heslem »národní«!

Zvolte do »Všehrd«

sjednocenou pokrokovou kandidátku dra JOSEFA KUČERY,
(krajinský a odborový pracovník)

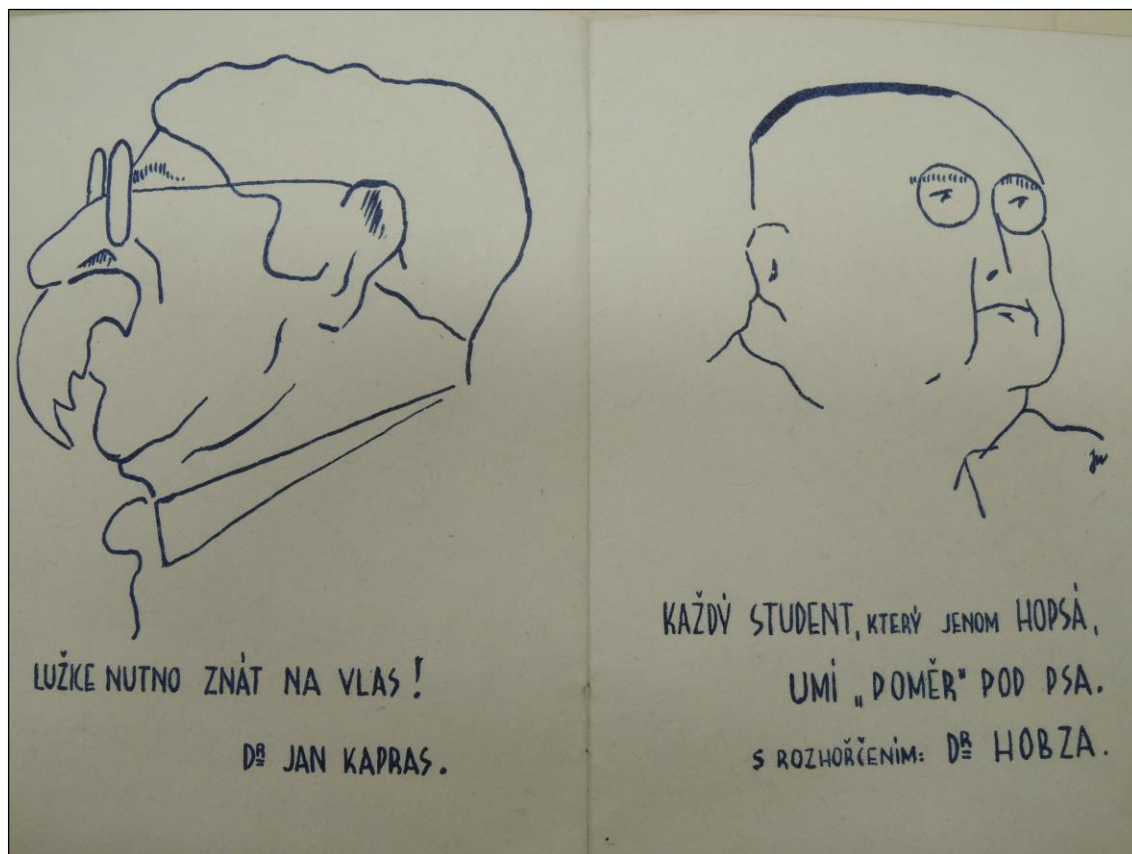
Nákladem Fr. Rozsypala, Praha XI., Veleslavínova 26. — Tiskl. Jar. Šefl, Praha II., Štěpánská 24.

Obr. č. 1. Leták levicové opozice vydaný před valnou hromadou Všehrdy (1932). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

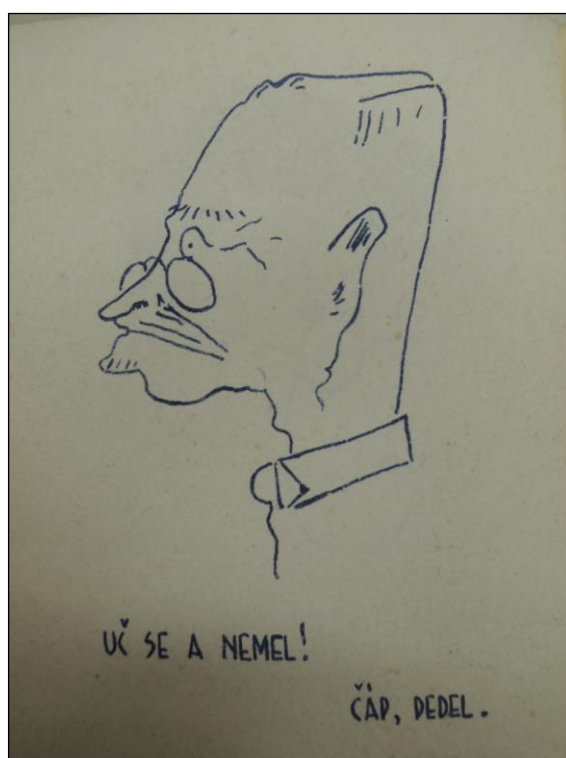

Obr. č. 2. Leták „národního“ vedení Všehrdu po rozpuštěné valné hromadě (1936). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

Obr. č. 3 a 4. Karikatury profesorů a zaměstnanců Právnické fakulty UK jako pozvánka na právnický karneval (únor 1930). AUK, Všešudentský archiv, karton B 401 - Všešrd – Spolek českých právníků – pozvánky, přednášky, drobné tisky.

Kolegové!

Kolegyně!

Členové právnického spolku „Všehrd!“

DNES

o 5. hod. odpo.

přijďte všichni na

valnou hromadu spolku „Všehrd“

abyste súčtovali s vedením dosavadního správního výboru, který klade **politické stranictví nad pracovní způsobilost**, poškozují v ústředních organizacích **svojí passivitou sociální i jiné zájmy** všech právníků a který porušil solidaritu studentstva **ve věci Pardubského a v boji za sociální studentské instituce.**

Na valné hromadě uslyšíte podrobnou kritiku letošní činnosti! — Naší jedinou snahou jest odnítí vedení spolku **politické organizací** a vrátiti je do rukou **schopných studentských pracovníků bez rozdílu přesvědčení politického či náboženského.**

Volte svobodně!

Volte schopné lidi!

Jedná se o vaše vlastní zájmy!

Obr. č. 5. Levicový leták zvučící na valnou hromadu spolku (1932). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

→ **S. Č. P. Všeherd**

pořádá

v pátek 11. března 1932

přednášku

univ. prof. Dr. Václava Vojtíška:

Universita Karlova

a zákon z roku 1920

Přednášející osvětlí

známý zákon

● **Marešův,**

←
k němuž za 12 let
nebylo dosud vydáno

prováděcí
nařízení!

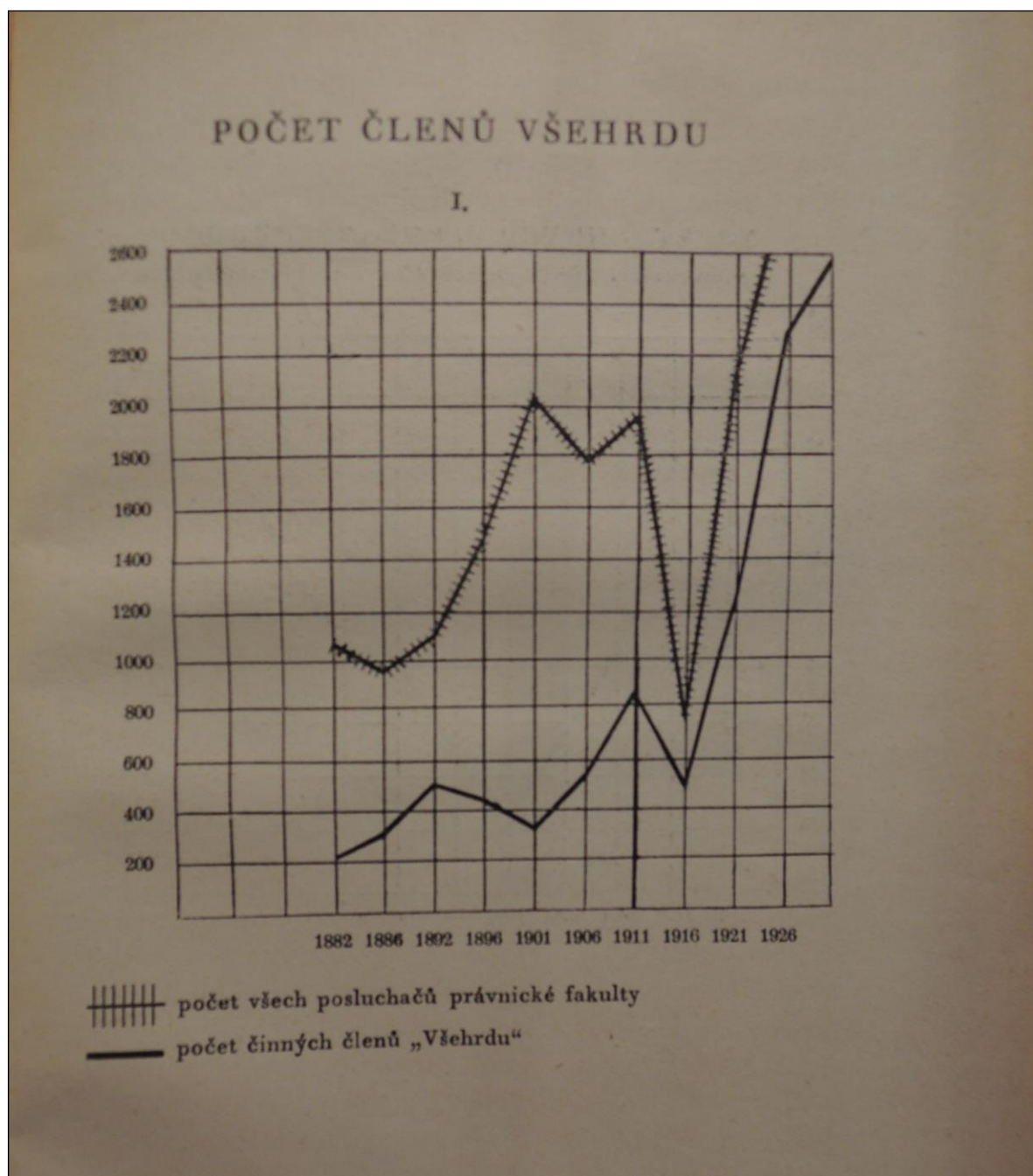
←
Přednáška koná se o 18.
hodině v Karolinu, míst. IV.

Vstup volný!

Knihťiskárna „PROMETHEUS“, Praha VIII.

Obr. č. 6. *Leták zvoucí na přednášku profesora Vojtíška (1932).* AUK, Vřestudentský archiv, karten A 326 - Všeherd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

Obr. č. 7. Vývoj počtu členů spolku vzhledem k studentům fakulty v letech 1882-1926.
 Šedesát let Spolku československých právníků „Všeherd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy.
 Praha, 1928. S. 69

VÝROČNÍ ZPRÁVA

SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“ ZA SPRÁVNÍ ROK 1919—20.

Mimořádné poměry tiskárenské, jakož i panující dražota papíru nutí nás, abychom obvyklé zprávy výroční obmezili na nejdůležitější. Činíme tak neradi, tím více, že agenda spolková od převratu neobyčejně vzrostla, takže rozsahem svým přesahuje i poměry předválečné.

Správní výbor 1919—20.

Listopad 1919:

Starosta: Eduard Sochor
místostarosta: Augustin Sochr
jednatel: Jiří Franzel
pokladník: Jan Lojda
účetní: Karel Novák
I. litografista: Rudolf Rauscher
II. litografista: Karel Vaněk
I. knihovník: Bohuslav Šejhar
II. knihovník: Jaroslav Příkop
Správce R. f.: Jaroslav Johanis
Správce domu a čít.: Vlad. Nárožný
Poř. přednášek a vych.: Jiří Motejl
Zapisovatel: Vlad. Řezáč

Listopad 1920

Eduard Sochor
zastupuje Karel Novák
Boh. Šejhar
Jan Lojda
Karel Novák
Rudolf Rauscher
Igor Geryk
zastupuje Dr. Jur. Fr. Čáda
Vlad. Nárožný
Jar. Johanis
Frant. Jirsa
Jarosl. Příkop
Karel Vaněk

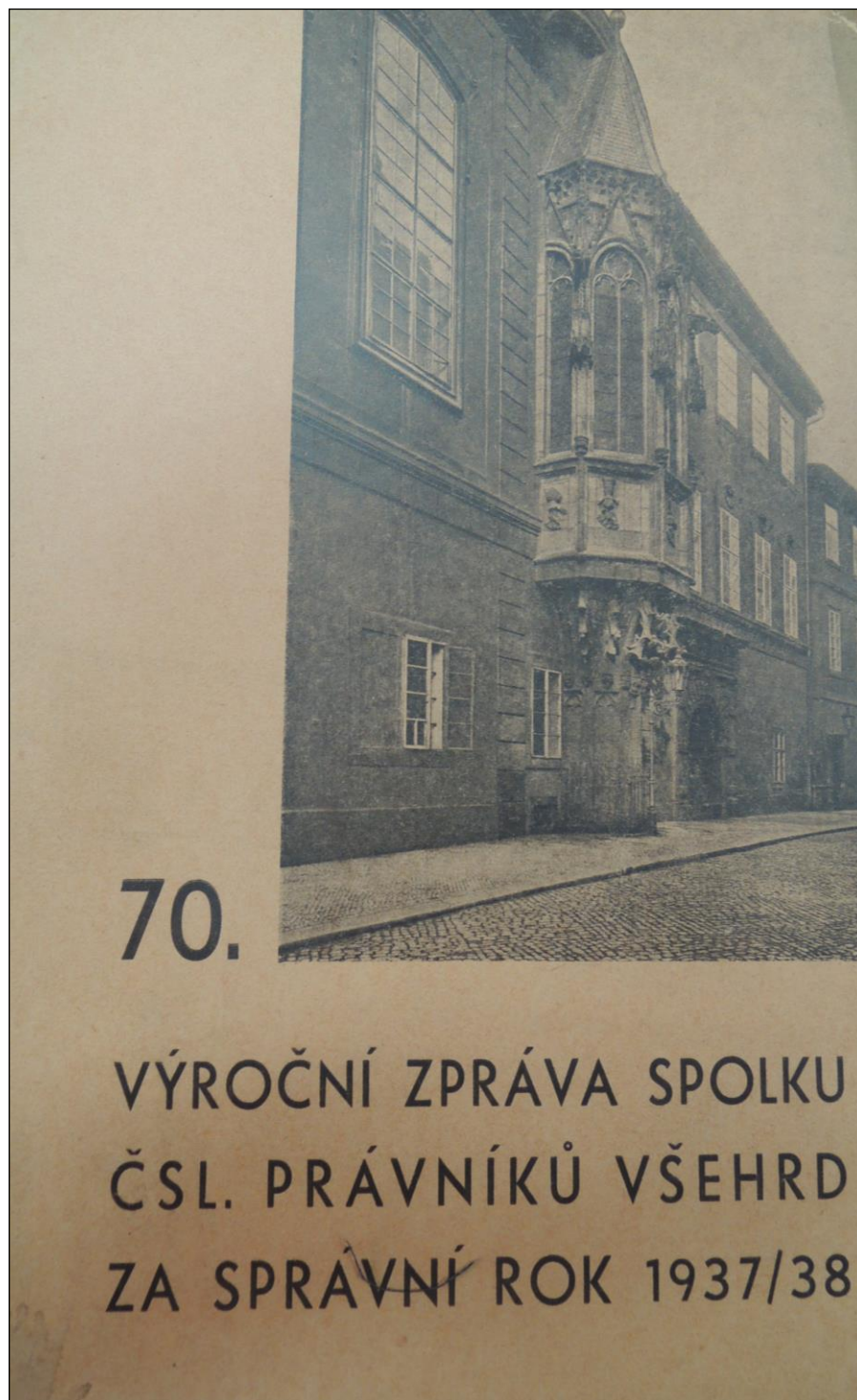
Revišori účtů a pokl.: Dr. jur. Vr. Bušek, J. B. Novák
Revisor litografií: L. Vyskočil, Krsek, Kozák, Radimský.
Revišori knihovny: soudce B. Šturma, Dr. jur. Fr. Čáda
Revišori R. f.: Andres, Piskač.
Smírčí soud: Dr. jur. Jar. Kolařík, Dr. jur. Fr. Čáda.
Sociální komise: předseda Vlad. Nárožný, jednatel Hofbauer.
Bibliograf. odbor.: předseda Dr. Čáda, místopřed. Lud. Kettner, jednatel Dr. Kolařík, správce katalogu Rauscher, zapisovatel Šejhar.
Společ. odbor: Luděk Kettner, předseda.
Redaktor časopisu: Rud. Rauscher.
Redakční rada: Dr. Fr. Čáda, K. Novák, Boh. Šejhar.

Zpráva presidiální.

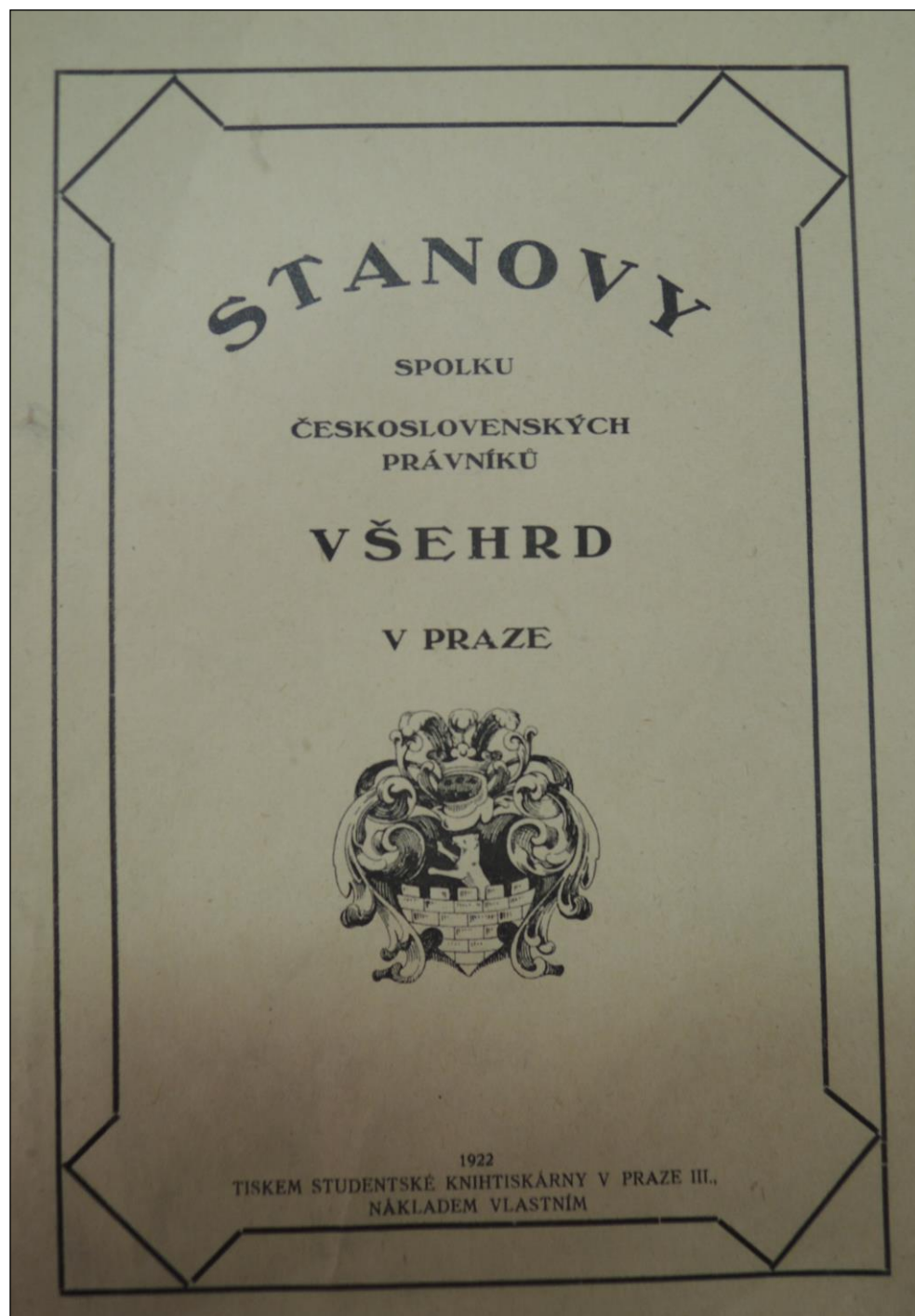
I. Personalie.

V uplynulém správním roce blahopřáno bylo J. Spect. prof. Dru Kaprasovi k zvolení děkanem fakulty právnické, prof. Dru Vančurovi u příležitosti 50letých narozenin, odbor. radovi prof. Dru Sommerovi k jmenování profesorem, jakož i ministrům prof. Dru Gruberovi, Dru

Obr. č. 8. Titulní strana první výroční zprávy spolku v novém státě (1920). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všeherd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

Obr. č. 9. *Titulní strana poslední výroční zprávy v období První republiky (1938). AUK, Všestudentský archiv, karton A 40 - Všeherd – Spolek českých právníků – výroční zprávy.*

Obr. č. 10. *Titulní strana stanov spolku (1922). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrad – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy*

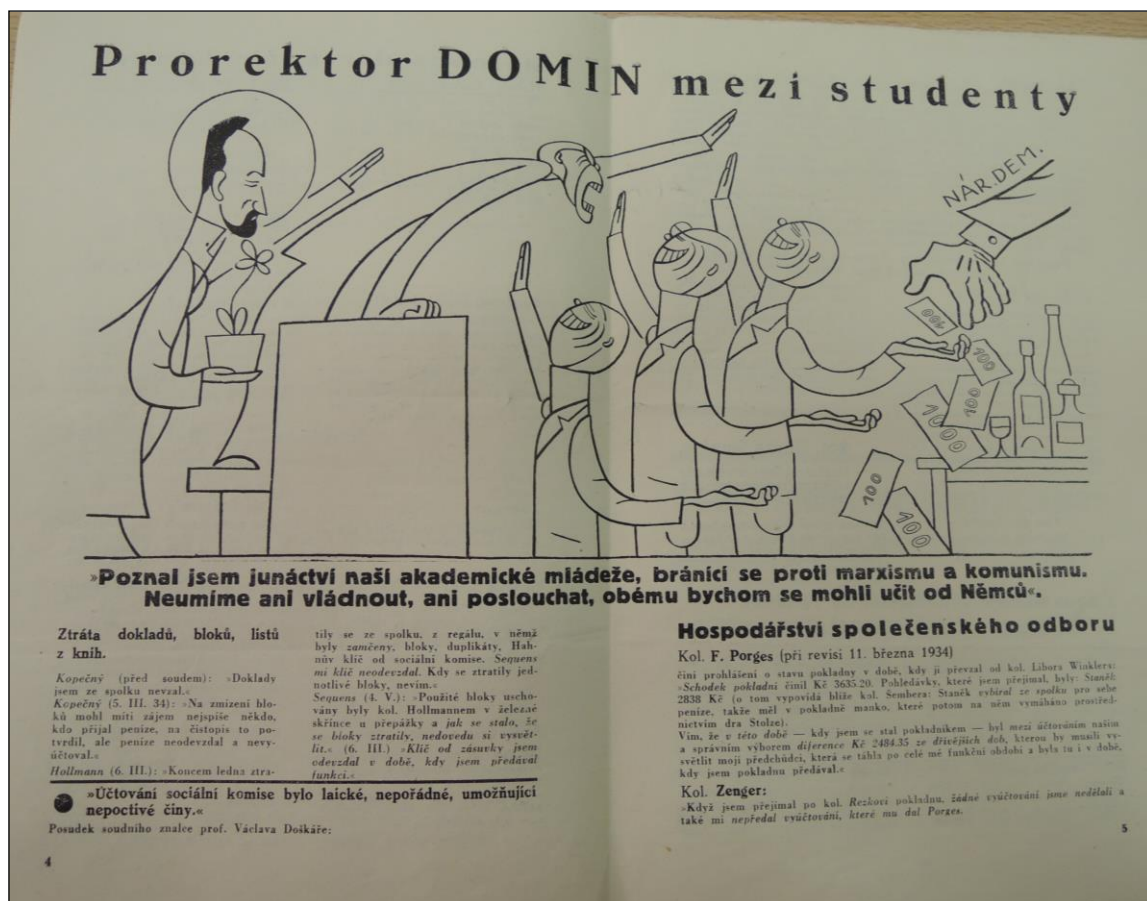
Obviňujeme....

**nár. demokraticko-klerikálně-ligistické a fašistické
vedení Všehrdu**

Obr. č. 11. *Leták levicové opozice (1934).* AUK, Vřestudentský archiv, karton A 326 - *Vřehrd – Spolek řeských právníků – výroční zprávy, stanovy.*

Obr. č. 12 a 13. Další strany letáku levicové opozice (1934). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

KDO KRADL VE VŠEHRDU?

Jaroslav Kopečný, organisovaný

SOCIÁLNÍ DEMOKRAT!

NEVYČÍTÁME, ALE KONSTATUJEME.

Kdo odhalil tyto nepořádky a vinníky bezohledně potrestal?

Dnešní správní výbor.

Kdo chtěl ututlati tuto aféru?

Kdo v novinách omlouval Kopečného?

Obě socialistické strany.

Kdo potvrdil příslušnost Kopečného k soc. dem. straně?

Jaroslav Kopečný protokolárně,
jeho otec Oldřich Kopečný, typograf Práva lidu,
jeho sestra Oldřiška Kopečná.

Na koho bylo podáno trestní oznámení?

Na Kopečného a další neznámé pachatele.

Proč byl obžalován pouze Kopečný?

Protože v činnosti ostatních podezřelých neshledalo státní zastupitelství trestních činů.

Proč byl vyloučen Sequens a Holman ze Všehrdu?

Protože národní studentstvo trestá nejen zloděje, nýbrž i ty, kdož řádně nekonají svou povinnost.

Kdo zavedl pořádek ve Všehrdě?

Národní studentstvo, které sjednotilo účetnictví i pokladnu celého spolku, zavedlo odborné vedení knih i v odborech a odbornou revisi.

Proto:

**Kdo je pro pořádek, proti demagogii,
pro klidnou a poctivou práci ve Všehrdě
BUDE VOLIT NÁRODNÍ KANDIDÁTKU!**

Akční výbor národního Všehrdu.

Obr. č. 14. Leták pravicového vedení spolku (1932). AUK, Všestudentský archiv, karton A 326 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy, stanovy.

Obr. č. 15. *Titulní strana spolkového věstníku s fotografií starosty spolku Antonína Uxy (1935). AUK, Všestudentský archiv, karton B 267 - Všeherd – Spolek českých právníků – Spolkový věstník.*

Obr. č. 16. *Zástupci spolku u Karla Kramáře (1937).* AUK, Vřestudentský archiv, karton A 40 - *Vřehrd – Spolek řeských právníků – výroční zprávy.* Výroční zpráva za rok 1936/37. S. 5.